

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TAŞINIR REHNİ UYGULAMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rumeysa Betül YILDIRIM

ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

ANKARA, 2022

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TAŞINIR REHNİ UYGULAMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rumeysa Betül YILDIRIM

ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Akın ÜNAL

ANKARA, 2022

ONAY SAYFASI

Rumeysa Betül YILDIRIM tarafından hazırlanan "Taşınır Rehni Uygulaması" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Kurumu	İmza
Doç. Dr. Akın ÜNAL		Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi – Hukuk Fakültesi	
Kabul [X]	Red [ ]		
Prof. Dr. Rauf KARASU		Hacettepe Üniversitesi – Hukuk Fakültesi	
Kabul [X]	Red [ ]		
Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan KAYA		Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi – Hukuk Fakültesi	
Kabul [X]	Red [ ]		

Tez Savunma Tarihi: 22/06/2022

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalın'nda Yüksek Lisans tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ünvan Ad Soyad

……

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlamasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 22.08.2022

Rumeysa Betül YILDIRIM

TEŞEKKÜR

"Taşınır Rehni Uygulaması" isimli bu yüksek lisans tezi çalışmamda bana destek olan, katkı ve desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Akın ÜNAL'a teşekkürü bir borç bilirim. Aynı şekilde tez jürimde yer almayı kabul ederek bu süreçte bana olan destekleri ve tezime yaptıkları katkılarından dolayı Sayın Prof. Dr. Rauf KARASU'ya, Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan KAYA'ya ve diğer bütün hocalarıma ilgi ve destekleri için teşekkür ederim.

Şimdiye kadar olduğu gibi bu süreçte de her zaman yanımda olan ve maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen çok sevgili aileme minnettarım.

ÖZET

Taşınır Rehni Uygulaması

Ticari hayatın ihtiyaç duyduğu finansmanın sağlanması, ticari faaliyetlerin yürütülmesi açısından önemlidir. Ancak bu finansmanı sağlayan kurum ve kişiler, bu faaliyetleri sonucunda oldukça büyük bir riski üzerlerine almaktadırlar. Bu riski azaltmak amacıyla güvence talep ederler ve rehin de bu güvencelerin başında gelir.

Rehin hakkı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 939 vd. düzenlenmekle birlikte teslime bağlı taşınır rehni dışındaki bazı taşınır rehni türleri farklı kanunlarda da düzenlenmektedir. Bunlar arasında 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uygulamada yoğun bir taleple karşılaşmıştır. Teslime bağlı taşınır rehnine nazaran birçok yeniliği bünyesinde barındıran bu kanun, henüz çok yeni uygulama alanı bulması nedeniyle birçok belirsizliği de beraberinde getirmektedir.

Çalışmamız, genel olarak rehin hakkı ve taşınır rehninin genel ilkelerine değinmenin yanı sıra 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun ticari hayattaki yeri ve Kanun'un uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek sorunları ele almıştır.

Anahtar Kelimeler: Taşınır Rehni Sözleşmesi, Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi, Teslime Bağlı Taşınır Rehni, Teslime Bağlı Olmayan Taşınır Rehni, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni.

ABSTRACT

Practice of Movable Pledge

Providing the financing needed by commercial life is important for the execution of commercial activities. However, the institutions and individuals providing this financing take on a very large risk as a result of these activities. In order to reduce this risk, they demand assurance and pledge is one of these assurances.

Right of pledge, Turkish Civil Code No. 4721 Article 939 et al. Although it is regulated, some types of movable pledge other than delivery pledge are also regulated in different laws. Among these, the Act on Pledge of Movables in Commercial Transactions numbered 6750, which entered into force on 01.01.2017, has encountered an intense demand in practice. This law, which contains many innovations compared to the pledge of movables subject to delivery, brings many uncertainties as it has found a very new application area yet.

In addition to addressing the general principles of the right of pledge and movable pledge in general, our study also deals with the place of the Act on Pledge of Movables in Commercial Transactions No. 6750 in commercial life and the problems that may arise during the implementation of the Law.

Keywords: Movable Pledge Agreement, Realization of Movable Pledge, Delivery Pledge, Non-Delivery Pledge, Movable Pledge in Commercial Transactions.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET……..i

ABSTRACT……..ii

İÇİNDEKİLER…….iii

KISALTMA CETVELİ ..... Vİİİ

1. GİRİŞ 1

2. TAŞINIR REHNİ KAVRAMI VE TAŞINIR REHNİNE HAKİM OLAN İLKELER 4

2.1. TAŞINIR REHNİ KAVRAMI VE TAŞINIR REHNİNİN ÖNEMİ 4

2.1.1. Taşınır Rehni Kavramı 4

2.1.1.1. Genel Olarak 4

2.1.1.2. "Taşınır İpoteği" Kavramı Teklifi 5

2.1.2. Farklı Hukuk Sistemlerinde Rehin Hakkı 7

2.1.2.1. Roma Hukukunda Rehin Hakkı 7

2.1.2.2. İslam Hukukunda Rehin Hakkı 9

2.1.3. Taşınır Rehninin Temel Özellikleri 10

2.1.3.1. Sınırlı Ayni Hak Olması 10

2.1.3.2. Sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olması 11

2.1.3.3. Güvence Oluşturması 12

2.1.3.4. Fer'i Bir Hak Olması 13

2.1.4. Taşınır Rehninin Önemi 14

2.1.5. Rehin Hakkının Benzer Hukuki Kurumlarla Karşılaştırılması 17

2.1.5.1. Rehin Sözleşmesinin Garanti Sözleşmesi ile Karşılaştırılması 17

2.1.5.2. Rehin Sözleşmesinin Kefalet Sözleşmesi ile Karşılaştırılması 18

2.1.5.3. Rehin Sözleşmesinin Kira Sözleşmesi ile Karşılaştırılması 19

2.2. TAŞINIR REHNİNE HAKİM OLAN İLKELER 20

2.2.1. Kamuya Açıklık İlkesi 20

2.2.2. Kamu Güveninin Korunması İlkesi 22

2.2.3. Belirlilik İlkesi 23

2.2.3.1. Rehin Konusunun Belirli Olması 23

2.2.3.2. Rehin Yükünün Belirli Olması 25

2.2.4. Fer'ilik İlkesi 28

2.2.4.1. Kuruluşta Fer'ilik 28

2.2.4.2. Savunmada Fer'ilik 29
2.2.4.3. Kapsamda Fer'ilik 30
2.2.4.4. El Değiştirmede Fer'ilik 31
2.2.4.5. Sona Ermede Fer'ilik 32
2.2.4.6. Fer'ilik İlkesinin Zayıfladığı Haller 32
2.2.5. Rehnin Bölünmezliği İlkesi 34
2.2.6. Talilik İlkesi 35
2.2.7. Sebebe Bağlılık İlkesi 36
3. TAŞINIR REHNİNİN KURULMASI, KAPSAMI VE DEĞER TESPİTİ 42
3.1. TAŞINIR REHNİNİN KURULMASI 42
3.1.1. REHİN SÖZLEŞMESİ 42
3.1.1.1. Rehin Sözleşmesinin Hukuki Niteliği 43
3.1.1.2. Rehin Sözleşmesinin Şekli 45
3.1.1.3. Rehin Sözleşmesinin Tarafları 49
3.1.1.3.1. Genel Olarak 49
3.1.1.3.2. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesine Taraf Olabilecek Kişiler 51
3.1.1.3.2.1. Kredi Kuruluşları 51
3.1.1.3.2.2. Tacir 55
3.1.1.3.2.3. Esnaf 58
3.1.1.3.2.4. Çiftçi 59
3.1.1.3.2.5. Üretici örgütü 60
3.1.1.3.2.6. Serbest meslek erbabı 60
3.1.1.3.3. Sözleşmenin Taraflarının Değişmesi 60
3.1.1.4. Rehin Sözleşmesinin İçeriği 62
3.1.1.4.1. Rehin Hakkının Tesis Edilmesi 64
3.1.1.4.2. Rehin Yükü 64
3.1.1.4.3. Rehin Konusu 68
3.1.1.4.4. Rehin Sözleşmesine Konu Olabilecek Taşınırlar 71
3.1.1.4.4.1. Alacaklar 71
3.1.1.4.4.2. Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar 72
3.1.1.4.4.3. Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar 73
3.1.1.4.4.4. Hammadde, Sarf Malzemesi, Stoklar 74
3.1.1.4.4.5. Hayvan 75

3.1.1.4.4.6. Her Türlü Kazanç ve İrat 75
3.1.1.4.4.7. Lisans ve Ruhsatlar 76
3.1.1.4.4.8. Kira Gelirleri 76
3.1.1.4.4.9. Kiracılık Hakkı 77
3.1.1.4.4.10. Menkul İşletme Tesisatı 77
3.1.1.4.4.11. Tarımsal Ürün 78
3.1.1.4.4.12. Ticaret Unvanı ve İşletme Adı 79
3.1.1.4.4.13. Ticari Plaka ve Ticari Hat 80
3.1.1.4.4.14. Ticari Proje 80
3.1.1.4.4.15. Vagon 81
3.1.1.4.4.16. Üçüncü Kişiler Zilyetliğindeki Taşınır Varlık, Hak ve Paylı Mülkiyet Hakları 81
3.1.1.4.4.17. İşletme Rehni 81
3.1.1.4.5. Rehin Sözleşmesine Konu Olamayacak Taşınırlar 84
3.1.1.5. Genel İşlem Koşulları 87
3.1.2. TASARRUF İŞLEMİ 89
3.1.2.1. Zilyetliğin Devri 89
3.1.2.2. Tescil 91
3.1.2.2.1. Tescil Talebi 93
3.1.2.2.1.1. Hukuki Niteliği 93
3.1.2.2.1.2. Tescil Talebinde Bulunabilecek Kişiler 94
3.1.2.2.1.3. Tescil İşlemi 96
3.1.2.2.1.3.1. Genel Olarak 96
3.1.2.2.1.3.2. Tescilin Etkisi 96
3.1.2.2.1.3.2.1. Tescilin Olumlu Etkisi 96
3.1.2.2.1.3.2.2. Tescilin Olumsuz Etkisi 101
3.1.2.2.1.3.2.3. Devletin Sorumluluğu 102
3.2. TAŞINIR REHNİNİN KAPSAMI 103
3.2.1. ASIL ŞEY 103
3.2.2. BÜTÜNLEYİCİ PARÇA 104
3.2.3. EKLENTİ 105
3.2.4. ÜRÜNLER 107
3.2.4.1. Kira Alacağı 107

3.2.4.2. Kaim Değerler 109
3.3. DEĞER TESPİTİ 111
4. TAŞINIR REHNİNDE SIRA, TEMERRÜT SONRASI HAKLAR VE REHNİN SONA ERMESİ 115
4.1. TAŞINIR REHNİNDE SIRA VE ALACAĞIN KAPSAMI 115
4.1.1. TAŞINIR REHNİNDE SIRA 115
4.1.1.1. Sabit Dereceler Sistemi 116
4.1.1.2. İlerleme Sistemi 122
4.1.2. ALACAĞIN KAPSAMI 123
4.1.2.1. Ana Para İpoteğinde Kapsam 124
4.1.2.1.1. Ana Para Alacağı 124
4.1.2.1.2. Takip Giderleri 125
4.1.2.1.3. Gecikme Faizi 126
4.1.2.1.4. Ana Para Faizi 129
4.1.2.1.5. Zorunlu Masraflar ve Sigorta Primleri 130
4.1.2.2. Üst Sınır İpoteğinde Kapsam 131
4.2. TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ 133
4.2.1. DEĞER AZALMASINA KARŞI TEDBİR ALMA HAKKI 134
4.2.1.1. Değer Azalmasının Rehin Borçlusunun Kusurundan Kaynaklanması 135
4.2.1.2. Değer Azalmasının Rehin Borçlusunun Kusurundan Kaynaklanmaması 138
4.2.2. DENETLEME HAKKI 139
4.2.3. TEMERRÜT SONRASI HAKLAR 139
4.2.3.1. Mülkiyetin Devrini Talep Hakkı 140
4.2.3.2. Alacağın Varlık Yönetim Şirketlerine Devrini Talep Hakkı 147
4.2.3.3. Kiralama ve Lisans Hakkı 149
4.2.3.4. Cebri İcra Yoluyla Rehnin Paraya Çevrilmesini Talep Hakkı 153
4.2.3.4.1. Genel Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi 153
4.2.3.4.2. Önce Rehne Başvurma Kuralı 157
4.2.3.4.3. Rehin Konusunun Özel Yoldan Paraya Çevrilmesi 158
4.3. REHİN HAKKININ SONA ERMESİ 161
4.3.1. SONA ERME VE TERKİN 161

4.3.2. REHİN HAKKININ ALACAĞA BAĞLI OLARAK SONA ERMESİ 164
4.3.3. REHİN HAKKININ ALACAKTAN BAĞIMSIZ SONA ERMESİ 168
4.3.3.1. Terkinle Sona Erme ve Rehinli Alacaklının Feragati 168
4.3.3.2. Sürenin Sona Ermesi ve Rehin Borçlusunun Rızası Olmayan Borçlu Değişikliği 169
4.3.3.3. Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi 170
4.3.3.4. Rehinli Alacaklıya Ödeme Yapılamaması Halinde Tevdi Kararıyla Sona Erme……..... 171
4.3.3.5. Rehin Konusu Taşınırın Yok Olması, Değerini Kaybetmesi 172
5. SONUÇ..... 173
KAYNAKÇA 178

KISALTMA CETVELİ

ABD	**:** Ankara Barosu Dergisi
A.Ş.	**:** Anonim Şirket
b.	**:** Bent
BanK	**:** 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BATİDER	**:** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	**:** Bakınız
C.	**:** Cilt
DEÜHFD	**:** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	**:** Dipnot
E.	**:** Esas
EPDK	**:** Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
ESMKK	**:** 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu
FSEK	**:** 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GÜHFD	**:** Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GVK	**:** 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
HD.	**:** Hukuk Dairesi
HGK.	**:** Hukuk Genel Kurulu
İBD	**:** İstanbul Barosu Dergisi
İİK	**:** 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	**:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KHK	**:** Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	**:** Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
m.	**:** Madde
MERSİS	**:** Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
Model Kanun	**:** UNCITRAL Model Law on Secured Transactions
MÜHFHAD	**:** Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG.	**:** Resmi Gazete
S.	**:** Sayı
s.	**:** Sayfa
s.e.t.	**:** Son Erişim Tarihi
SMK	**:** 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
SPK	**:** 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

T.	**:** Tarih
TAAD	**:** Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TARES	**:** Taşınır Rehin Sicil Sistemi
TBB	**:** Türkiye Barolar Birliği
TBK	**:** 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	**:** Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİRK	**:** 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu
TİTRK	**:** 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TMK	**:** 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	**:** 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UNCITRAL	**:** United Nations Commission on International Trade Law
vd.	**:** ve devamı

1. GİRİŞ

Hukuk politikası, toplumsal ilişkileri en iyi düzenleyen kuralları bulmak ve uygulamak amacıyla toplumsal verileri kaydedip bu verilerin sonuçlarını işlemektedir. Bu verilerden hareketle kanun koyucu, mevcut düzenlemeleri değiştirmekte, ilga etmekte ve yeni düzenlemeler getirmektedir. Toplumsal ilişkileri en iyi şekilde düzenlemek amacıyla hukuk normlarında sürekli bir değişim ve gelişim mevcuttur.

Ticari hayat, oldukça hızlı ve sürekli değişim gösteren bir alandır. Bu nedenle ticari hayata ilişkin hükümler de sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Yeni hukuk normları tesis edilmekte, eskiyen ve artık uygulanamayan hukuk normları ya ilga edilmekte ya da değiştirilmektedir. Ticari hayatta özellikle finansman ihtiyacının karşılanması oldukça önemlidir ve kanun koyucu, bu ihtiyacı karşılamak amacıyla yeni düzenlemeler ihdas etmektedir. Finansman sağlayan kişi ve kurumlar, finansman sağlama sürecinde verdikleri ödünç parayı geri alamama riskiyle karşı karşıya kalırlar. Üzerlerine aldıkları bu risk dolayısıyla da bir güvence isterler. Rehin hakkı, talep edilen güvencelerin başında gelmektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu[1] (TMK) rehin hakkını taşınmaz rehni ve taşınır rehni olmak üzere iki başlık altında incelemektedir. Bunlar arasında özelikle taşınır rehni ticari hayatta finansman sağlamak açısından gittikçe artan öneme sahiptir.

Taşınır rehni, TMK m. 939 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup hayvan rehni, alacak ve diğer haklar üzerinde rehin, hapis hakkı taşınır rehninin çeşitlerindendir. TMK'daki bu düzenlemeler dışında motorlu taşıt rehni, gemi ipoteği gibi özel kanunlarda düzenlenmiş farklı taşınır rehni türleri de mevcuttur. Asıl olan taşınır rehni, teslime bağlı taşınır rehnidir. Teslime bağlı taşınır rehninin kurulabilmesi için zilyetliğin devri gerekmektedir. 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu[2] (TİTRK), teslime bağlı taşınır rehnine istisna getirmektedir. 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nu[3] (TİRK) ilga ederek yürürlüğe giren 6750 sayılı Kanun, sicilli taşınır rehnini düzenler. Bu kanun, rehinli alacaklının rehin

[1] Türk Medeni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 24607, 8 Aralık 2001.
[2] Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 29871, 28 Ekim 2016.
[3] Ticari İşletme Rehni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 13909, 28 Temmuz 1971.

hakkını kazanabilmesi için zilyetliği devralması gerektiği kuralına bir istisna getirerek ticari işlemlerde taşınır rehninin kurulmasını sicile tescil şartına bağlamaktadır.

Kanun koyucu, TİTRK ile özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin finansman ihtiyacını karşılamalarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle de zilyetliğin devredilmediği bir taşınır rehni öngörür. Bu sayede rehin borçlusu, rehinli taşınırı elinde tutarak ondan yararlanma, gelir elde etme ve sonunda elde ettiği bu gelirle asıl borcunu karşılama imkanına sahip olacaktır. Bu imkan sayesinde KOBİ'ler, finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla TİTRK'e sıklıkla başvuracaktır[4].

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, yalnızca finansmana erişmek isteyenler açısından önemli düzenlemeler barındırmamaktadır, aynı zamanda finansman sağlayanlar lehine de düzenlemeler getirmektedir. Ödünç para verenlerin, alacaklarını geri alamama riskleri hayli yüksektir. Bu riskin önüne geçmek için de alacakları karşılığında güvence istemektedirler. Her ne kadar taşınmaz ipoteği özellikle finansal kuruluşlar açısından sıklıkla başvurulan bir güvence yöntemi olsa da hem ticari işletmelerin taşınmaz rehnine yanaşmak istememeleri hem de tek bir tür güvencenin piyasa ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması nedeniyle taşınırların rehnedilmesi önem taşımaktadır.

Uluslararası ticaretin uyumlaştırılmasını ve modernizasyonunu amaçlayan UNCITRAL de dünya çapında geçerliliği olan bu soruna çözüm üretmek gayesiyle Model Law on Secured Transactions'ı ihdas etmiştir. Bu düzenlemenin amaçlarından biri, finansal kuruluşların alacaklarını tatmin imkanlarını artırmaktır. UNCITRAL Model Law on Secured Transactions'tan yararlanılarak hazırlanan TİTRK da her ne kadar gerekçesinde açıkça bu amaca işaret etmese de uygulamada benzer sonuçlar vermektedir.

[4] "*1 Ocak 2017 - 28 Eylül 2018 tarihleri arasında Taşınır Sicil Rehin Sistemi'nde (TARES) 16 bin 95 adet rehin tescil edilmiştir. Bu tescil işlemi karşılığında 216 milyar lira, 35 milyar dolar ve 10 milyar avro finansman imkanı sağlanmıştır. Fiilen kullandırılan tutar 92 milyar lira olmuştur. 455 bin 88 adet alacak rehine konu olmuştur. Bunu 317 bin 129 adetle makine ve teçhizat takip etmektedir. Ticari işlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na göre rehne konu olabilecek varlıklar ise makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dahil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, ticari plaka ve ticari hat, hayvan, tarımsal ürün, hammadde, stok ve sarf malzemeler, alacaklar, fikri ve sinai mülkiyete konu haklar, benzeri her türlü taşınır varlık ve haklardır*." Bkz. https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/trabzon/arvas-turkiyede-tasinir-sicil-rehin-sisteminde-92-milyarlik-kredi-kullandirildi-13077263: s.e.t. 03.06.2022

Elbette ki başvurulabilecek tek taşınır rehni türü ticari işlemlerde taşınır rehni değildir. Uygulamada özellikle motorlu taşıt rehnine sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Ancak TİTRK'in sunduğu sicilli taşınır rehni imkanı ve rehnedilebilecek taşınırlara dair oldukça geniş skalada imkan sunması, bu rehin türüne gittikçe artan bir talebin olacağı kanaatini uyandırmaktadır[5]. Uygulamadaki bütün taşınır rehinlerinin incelenmesinin mümkün olmaması nedeniyle çalışmanın kapsamı ticari işlemlerde taşınır rehni ile sınırlandırılmıştır.

Üç bölüme ayrılan çalışmanın birinci bölümünde genel olarak taşınır rehninin temel esasları ortaya koyulacaktır. Bu bölüm, sonraki bölümlere hazırlık niteliğindedir. Genel olarak taşınır rehnine, tarihsel gelişimine, önemine, benzer hukuki kurumlarla karşılaştırmasına, taşınır rehnine hakim olan ilkelere yer verilecektir.

İkinci bölümde taşınır rehninin kurulması aşamasına geçilecektir. Taşınır rehninin kurulması rehin sözleşmesi ve tescil olmak üzere iki alt başlıkta incelenerek rehin sözleşmesinin tanımı, hukuki niteliği, şekli, tarafları ve içeriğinden bahsedilecektir. Sonrasında genel olarak tescil, taşınır rehninin kapsamı ve TİTRK tarafından özel olarak düzenlenen değer tespiti açıklanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise sıra sistemlerinden bahsedildikten sonra rehin sözleşmesinde tarafların hakları ve rehin sözleşmesinin sona ermesi incelenecektir. İlk olarak sıra sistemi ve sıra sistemlerine göre rehinli alacaklının alacağının kapsamı tespit edilecektir. Sonrasında rehin sözleşmesinden doğan haklar ve özellikle temerrüt sonrası haklara değinilecektir. Son olarak da rehin hakkının sona ermesi halleri değerlendirilecektir.

Çalışmanın sonuç kısmında, çalışma kapsamında önemli olduğu düşünülen hususlar tespit edilerek nihai değerlendirme bir yapılacaktır.

[5] 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile ilga edilen 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun yürürlükte kaldığı 45 yıllık süre boyunca, toplam 4927 tane ticari işletme rehni kurulmuştur (**Göle, Celal / Aydoğan, Gökhan** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi', BATİDER, C: 33, S: 1, s. 9, dn. 8). Bununla birlikte 2017'de yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 8 Kasım 2019'a kadar 23.569 adet ticari işlemlerde taşınır rehni kurulmuştur (**Akipek Öcal, Şebnem** (2019) Taşınır Rehninde Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar: İlknur Serdar, Ayşe Fırat Şimşek (Editörler), Uluslararası Eşya Hukuku Sempozyumu, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 189).

2. TAŞINIR REHNİ KAVRAMI VE TAŞINIR REHNİNE HAKİM OLAN İLKELER

2.1. Taşınır Rehni Kavramı ve Taşınır Rehninin Önemi

2.1.1. Taşınır Rehni Kavramı

2.1.1.1. Genel Olarak

Taşınır rehni, TMK'nın "Eşya Hukuku" kitabının "Sınırlı Ayni Haklar" başlıklı ikinci kısmının üçüncü bölümünü oluşturur (TMK m. 779-973). Üçüncü bölüm, hapis hakkı ile beraber teslime bağlı taşınır rehnini düzenlemektedir, teslime bağlı taşınır rehninden sonra da alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin hakkı düzenlenmiştir. TMK m. 954/2 uyarınca, aksine hüküm bulunmayan hallerde alacaklar ve diğer haklar üzerinde kurulan rehinlerde de teslime bağlı taşınır rehni hükümleri uygulanır.

Taşınır rehninin düzenlendiği yer, taşınır rehni kavramı hakkında eşya hukukuna ilişkin bir kavram ve bir sınırlı ayni hak olduğu bilgisini verir. TMK bu bilgileri vermekte, taşınır rehninin tanımını yapmamaktadır. Ancak TİTRK, tanımlar başlıklı 2. maddesinde taşınır rehnini tanımlamıştır. TİTRK'e göre taşınır rehni, *"taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı ayni hak"*tır.

Taşınır rehni, alacaklının alacağını güvence altına almak için belirli bir taşınır üzerinde kurulan, alacağın elde edilememesi durumunda, üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş olan

taşınırı paraya çevirerek bedelinden alacağını öncelikli olarak elde etmesini sağlayan, eşyanın değerine ilişkin sınırlı bir ayni hak olarak tanımlanabilir[6].

Öğretideki tanımlar ile gerek TİTRK gerek TMK'daki düzenlemeler dikkate alındığında taşınır rehninin bazı unsurlardan oluştuğu dikkat çeker. İlk unsur, bir taşınır eşya veya hak üzerinde kurulmasıdır. İkinci unsur, rehinli alacaklıya, rehin konusunu paraya çevirme yetkisi vermesidir. Üçüncü unsur ise rehinli alacaklıya, elde ettiği bu bedelden alacağını elde etme imkanı tanımasıdır. Bu unsurlar taşınır rehninin vazgeçilmez parçalarıdır.

2.1.1.2. "Taşınır İpoteği" Kavramı Teklifi

Taşınır rehni kavramı yerine "taşınır ipoteği" kavramı, öğretide Reisoğlu tarafından savunulmaktadır[7]. Taşınır ipoteği kavramının teklif edilmesinin bazı nedenleri vardır.

Öne sürülen ilk neden, TMK'da "taşınır rehni"nin kural olarak teslime bağlı taşınır rehni olarak düzenlenmesi ve diğer düzenlemelerde de bu rehin türü hükümlerine atıf yapılmasıdır. Ancak gerek TMK'da gerekse münferit diğer kanunlarda öngörülen taşınır

[6] **Oğuzman, Kemal / Seliçi, Özer / Oktay-Özdemir, Saibe** (2021) Eşya Hukuku, 23. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 1142, N. 3583; **Akipek, Jale / Akıntürk, Turgut / Ateş, Derya** (2018) Eşya Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Beta Basım, s. 10; Kaynar, Reşat (1967) Türk Medeni Hukukuna Göre Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul, s. 2; **Sirmen, Lale** (2021) Eşya Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 630; **Ayan, Mehmet** (2020) Eşya Hukuku III: Sınırlı Ayni Haklar, 9. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 179; **Köprülü, Bülent / Kaneti, Selim** (1983) Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul, Fakülteler Matbaası s. 440; **Gürsoy, Kemal / Eren, Fikret / Cansel, Erol** (1984) Türk Eşya Hukuku, 2. Baskı, Ankara, s. 1091; **Davran, Bülent** (1972) Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul, Fakülteler Matbaası, s. 78; **Ayiter, Nuşin** (1987) Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı), 3. Baskı, Ankara, Savaş Yayınları, s. 184; **Serozan, Rona** (2014) Eşya Hukuku I, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 341; **Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona / Arpacı, Abdülkadir** (1991) Eşya Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 348; Esener / Güven, s. 587; **Sirmen, Lale** (1990) Alacak Rehni, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 5; Cansel (1967), s. 11; **Tekinay, Selahattin Sulhi** (1994) Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar C. II/3, İstanbul, Filiz Kitabevi , s. 135; **Serozan, Rona** (2006) 'Taşınmaz rehni', İÜHFM, C: 34, S: 2, s. 301; **Nomer, Haluk Nami / Ergüne, Mehmet Serkan** (2021) Eşya Hukuku, 9. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, N. 1165, s. 379-380; **Cansel, Erol** (1967) Türk Menkul Rehni Hukuku Cilt I: Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 11; **Acar, Faruk** (2017) Rehin Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık (Rehin Hukuku) s. 1 N. 1; **Makaracı Başak, Aslı** (2014) Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 13; **Teoman, Ömer** (2007) 'Tacir Ticari İşletmesini Üçüncü Bir Kişinin Borcunun Güvencesi Olarak Rehnedebilir Mi?', Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Birinci Cilt, s. 82; **Uyumaz, Alper** (2021) Motorlu Taşıt Rehni, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 7.

[7] **Reisoğlu, Seza** (1965) Menkul İpoteği Teslimsiz Menkul Rehni, Ankara, s. 6 vd. Bu görüş başka yazarlarca da benimsenmiştir. Bkz. **Saymen, Ferid / Elbir, Halid** (1963) Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 641, **Akçura Karaman, Tuba** (2019) Gemi ve Hava Aracı İpoteği ve Motorlu Taşıt Rehni (Taşınır İpoteği), 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 10 vd.; **Cansel** (1967), s. 13-14.

rehni türü teslime bağlı taşınır rehni değildir. Taşınır rehni kavramının teslime bağlı taşınır rehni ile bu derece özdeşleşmiş olması teslimsiz taşınır rehninin özünün bu kavramla birlikte açıklanamamasına neden olur[8].

Taşınır ipoteği şeklinde kavramsallaştırılan teslimsiz taşınır rehninin, taşınmaz ipoteği ile olan benzerliği bir başka nedendir. İpoteğin en temel özelliği, rehin konusunun borçlunun elinde kalmaya devam etmesi ve zilyetliğin devrine gerek olmamasıdır[9]. Taşınır ipoteği söz konusu olduğunda, teslimli taşınır rehninin aksine, zilyetliğin devri rehnin kurulması için zorunlu unsur değildir. Bunun yerine kamuya açıklık ilkesi gereğince bir sicile tescil edilmesi beklenebilir, ancak bu da zorunlu değildir. Örneğin sınai mülkiyet haklarının rehninde SMK m. 148/5, sınai mülkiyet hakkının tescil ve bültende ilan edilmesini hükme bağlamıştır. Ancak tescil ve ilan kurucu nitelikte değildir, yalnızca rehin hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesini sağlar. Bir sicile tescil edilmesi önem taşımaksızın, zilyetliğin devrini gerektirmeyen taşınır rehinlerini taşınır ipoteği başlığı altında toplamak mümkündür[10].

Kanun koyucu teslimsiz taşınır rehni ve taşınmaz ipoteği arasındaki benzerliğinin farkında olmalı ki teslimsiz taşınır rehnini düzenleyen TİTRK, 18. maddede TMK'nın taşınmaz rehni hükümlerine başvurulacağını düzenler[11]. İki rehin türünün kurulması için de teslim gerekmez, bir sicile öncelik hakkı derece sistemi ile belirlenebilir. Bu benzerliklere rağmen teslimsiz taşınır rehni, taşınır varlıkları konu almaktadır. Rehne konu olan taşınır varlıkların el değiştirebilmeleri ve ekonomik hayattaki fonksiyonları farklılık arz eder. Taşınır ipoteği her ne kadar taşınmazlara göre daha kolay devredilebilir nitelikteki varlıkları konu alsa da üzerlerinde tesis edilen hakkın bir sicile tescilinin gerekmesi, bu taşınırların

---

[8] **Reisoğlu (1965),** s. 6.
[9] **Reisoğlu** (1965), s. 7; **Nomer / Ergüne**, N. 1173, s. 381.
[10] **Akçura Karaman**, s. 10; **Saymen / Elbir**, s. 641; **Cansel** (1967), s. 13-16.
[11] Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu 18. madde: "*Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, 4721 sayılı Kanunun taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri uygulanır*."
Reisoğlu, "*taşınır ipoteği*" kavramını savunmakla birlikte bu ifadenin yadırganabileceğinden bahseder. İpoteğin bir taşınmaz rehni olarak düzenlenmesinden ötürü kavramın kullanımında bazı belirsizlikler yaşanabilir. Taşınır ipoteğinde taşınır rehni hükümlerinin mi yoksa taşınmaz rehni hükümlerinin mi uygulanacağı yönünde kafa karışıklığı olabilir. Taşınır rehni kapsamında taşınırın zilyetliğinin rehinli alacaklıya geçirildiği bir rehin türü düzenlendiği göz önüne alındığında taşınır rehni hükümlerindense hakimiyetin rehin borçlusunun elinde olacak şekilde düzenlenen taşınmaz rehni hükümlerinin uygulanması daha doğru olacaktır. Borçlunun taşınmazı muhafaza borcu, rehin sırası gibi hükümler uygun düştükleri ölçüde taşınır ipoteğinde uygulama alanı bulacaktır. Her ne kadar taşınmaz rehni kapsamında düzenlenen ipotekle taşınır ipoteğinin benzer yönleri olsa da sonuçta taşınır ipoteği daha farklı bir hukuki kurumdur ve bu şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir (**Reisoğlu** (1965), s. 6-7).

devirlerini önemli ölçüde kısıtlar. Dahası taşınır ipoteği denildiğinde akla ilk gelen motorlu taşıt rehni veya gemi ipoteği gibi örneklere bakıldığında, taşınır ipoteğine konu unsurların ekonomik değerlerinin de oldukça yüksek olduğu görülür. Bu varlıklar birer taşınır olmakla birlikte, hak sahiplerinin korunması amacıyla taşınmazlara benzetilmiştir. Bu karma doğayı en iyi yansıtan kavram, taşınır ipoteğidir.

Taşınır ipoteği kavramı lehine getirilecek son argüman tarihsel süreçtir. Rehin hukukunun tarihsel gelişimine bakıldığında taşınır rehninin ilk olarak Roma hukukunda ortaya çıktığı görülür. Bu dönemde taşınır rehni için kullanılan "hypotheca" ifadesi günümüzde taşınmaz ipoteği için kullanılır. Bu kavram aşinalığını da göz ardı etmemek gerekir.

2.1.2. Farklı Hukuk Sistemlerinde Rehin Hakkı

2.1.2.1. Roma Hukukunda Rehin Hakkı

Rehin hakkının tarihine bakıldığında bu hakkın, Roma hukukundan bu yana gelişerek ve değişerek varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Roma hukukunun ilk zamanlarında rehin hakkı gibi ayni teminatlardan ziyade şahsi teminatların ön plana çıktığı görülür. Bunun en önemli nedeni, Roma toplumunda şeref ve haysiyete verilen önemdir[12]. Toplumda şeref ve itibarı yüksek kişilerin kefaletine duyulan güven şahsi teminatın geniş kullanım alanı bulmasına neden olmuştur. İkinci neden olarak da ayni teminatın yaygın olmasını sağlayacak sistemlerin Roma'nın ilk zamanlarında henüz gelişmemiş olması gösterilebilir[13]. Özellikle bir sicil müessesesinin bulunmaması ve insanların ellerindeki taşınırların zilyetliğinin devrinin güvensiz olarak algılanması, ayni teminatın uygulanamaması sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeplerden dolayı ayni teminat olarak adlandırılan kefalet sözleşmesi ve benzer hizmeti gören diğer teminat işlemleri uygulama alanı bulmuştur[14]. Ancak kişi

[12] **Sayın Korkmaz, Bengi Sermet** (2018) 'Roma Hukuku'nda Ayni Teminatın Tarihsel Gelişimi Ve Rehin Hakkı (Pygnus Ve Hypotheca)', TAAD, C: 9, S: 36, s. 74.
[13] **Erdoğmuş, Belgin** (1982) 'Roma Hukukunda Borcun Ayni Teminatına Genel Bakış', Prof. Dr. Ümit Doğanay'a Armağan, s. 256-257.
[14] **Sayın Korkmaz**, s. 76-77.

üzerindeki icranın sertliği şahsi teminatın uygulamasının daralmasına ve ayni teminatın uygulamasının yaygınlaşmasına neden olmuştur[15].

Roma hukukunda ayni teminat olarak ilk ortaya çıkan "*fiducia*", bir rehin türü olmaktan ziyade modern hukuktaki inançlı işlemi karşılamaktadır[16]. Borçlu, taşınır mülkiyetinin daha sonra kendisine iade edileceği bir anlaşmaya dayanarak mülkiyeti alacaklıya devretmektedir. "*Fiducia*", alacaklının dürüstlüğüne güvenilmesi nedeniyle güvenmek, inanmak anlamlarına gelen "*fides*" kelimesinden türemiştir[17]. Fiducia işlemini konu alan "*Fiducia cum creditore*" isimli sözleşme kapsamında borçlu, sözleşme konusu malın devrini taahhüt ederken alacaklı da borç ifa edildiğinde bu eşyanın iadesini taahhüt etmektedir. Borcun ödenmemesi halinde ise alacaklı geri verme borcundan kurtulmaktadır. Aralarındaki ilişki yediemin ilişkisine benzetilebilir[18].

Fiducia ile taşınırın mülkiyeti alacaklıya devredilmekte, ancak borç ödendikten sonra borçlunun taşınırının mülkiyetini geri elde etmesini sağlayan hiçbir koruma mekanizması bulunmamaktadır[19]. Bu nedenle Roma toplumunda sakıncalı görülmüş ve uygulanmak istenmemiştir. Bunun sonucunda "*pignus*" denilen ve modern hukuktaki rehni karşılayan yeni bir ayni teminat türü ortaya çıkmıştır[20]. Bir üst kavram olan pignus, birden çok rehin türünü içinde barındırır. Bunlar; modern hukuktaki "*teslime bağlı taşınır rehni*"ni karşılayan "*pignus datum*" ile zilyetliğin devrini gerektirmeyen "*hypotheca*"dır.

Pignus datum, mülkiyet yerine yalnızca zilyetliğin borçluya geçmesini sağlar. Bununla birlikte modern rehin hakkının da özünü oluşturan, alacağın muaccel olması ile alacaklının rehinli taşınırın satış bedelinden alacağını karşılaması hakkı da uygulanmaya başlar. Pignus datum ile borçlu, zilyetliğin devri ile taşınırdan yararlanma imkanını kaybetmektedir[21].

---

[15] **Sayın Korkmaz,** s. 74; **Erdoğmus,** s. 256; **Çelebican, Özcan Karadeniz** (2015) Roma Eşya Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 396. Nexum işlemi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Özyıldırım, Mehmet Mert** (2022) 'Roma Hukukunda Nexum İşlemi', İÜHFM, C: 80, S: 1, s. 177-211.

[16] **Rado, Türkan** (2015) Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 66; **Karaman, Başak** (2005) 'Roma Hukukunda Rehin Hakkı', (Yüksek Lisans) Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 30.

[17] **Çelebican,** s. 298; **Karaman,** s. 30.

[18] **Gören, Serdar** (2018) 'Rehin Türü Olan İpotek' (Yüksek Lisans) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 6; **Erdoğmuş,** s. 262.

[19] **Erdoğmuş,** s. 259-260.

[20] **Sayın Korkmaz,** s. 82.

[21] **Sayın Korkmaz,** s. 82; **Tahiroğlu, Bülent** (2014) Roma Borçlar Hukuku, İstanbul, Der Yayınları, s. 181.

"*Hypotheca*" şekle bağlı olmayan ve borçlunun eşyanın zilyetliğini devir yükümlülüğünün olmadığı bir sınırlı ayni haktır[22]. "*Conventio pignoris*" denilen sözleşme sayesinde borçlu, eşyanın ne mülkiyetini ne de zilyetliğini devir borcu altına girmeden alacaklı lehine rehin hakkı kurabilmektedir. Bu anlaşma özellikle çiftçilerin tarım aletleri üzerindeki hakimiyetlerini devam ettirmelerini ve ihtiyaçları olan krediye erişmelerini sağlamaktadır[23].

2.1.2.2. İslam Hukukunda Rehin Hakkı

Rehin hakkı, İslam hukukunda da Türk hukukuna benzer şekilde fer'i ve ayni bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır[24]. Mecelle m. 701 uyarınca rehin hakkı, borçlunun borcunu vadesinde ödememesi sonucunda alacaklıya veya yediemine zilyetliği geçirilmiş olan taşınırın satılarak alacaklının alacağını elde etmesini sağlayan haktır.

Rehin sözleşmesinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için rehin konusu malın rehinli alacaklıya veya bir yediemine teslim edilmesi gerekir. Teslim yapılana kadar rehin borçlusu, rehin sözleşmesinden dönebilir[25].

İslam Hukuku'nda rehin türü olarak kabul edilen, vefa'en satış ve istiğlalen satış olarak adlandırılan iki rehin türü bulunmaktadır. Vefaen satışta, mal, bedeli iade edilince geri alınmak şartıyla satılmaktadır. Taraflar istedikleri zaman bu sözleşmeyi sona erdirebilirler. Mecelle m. 118 uyarınca bu sözleşmenin bir yanını satım, bir yanını rehin, bir yanını ise fasit satım sözleşmesi oluşturmaktadır[26]. İstiğlalen satışta ise mal, aynı vefaen satıştaki gibi geri alım şartı ile satılmaktadır ancak mal, rehin borçlusunun kullanımına bırakılarak rehin borçlusundan kira bedeli alınmaktadır[27].

---

[22] **Gören,** s. 6; **Sayın Korkmaz**, s. 86-87; **Karaman**, s. 69-70; **Tahiroğlu**, s. 181.
[23] **Bak, Başak** (2009) 'Taşınmaz Rehni Sözleşmesi', (Yüksek Lisans) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 9-10; **Erdoğmuş**, s. 264. Her ne kadar hypotheca zilyetliğin devri ihtiyacını ortadan kaldırsa da Roma'da bir sicil sisteminin bulunmaması nedeniyle rehin hakkının kamuya açıklığını sağlamak noktasında yetersizdir. Hypothecanın oluşturduğu güvensizliği aşmak için Cermen hukuku 18. ve 19. Yüzyıllarda taşınır rehninde zilyetliğin devri yolunu benimsemiş ve bunun sonucunda da hypotheca zaman içinde kaybolmuştur (**Akçura Karaman**, s. 18-19).
[24] **Aydın, Akif** (2013) Türk Hukuk Tarihi, 10. Baskı, Ankara, Beta Yayınları, s. 358.
[25] **Aydın**, s. 359.
[26] **Aydın**, s. 361.
[27] **Aydın**, s. 362.

2.1.3. Taşınır Rehninin Temel Özellikleri

2.1.3.1. Sınırlı Ayni Hak Olması

Taşınır rehni, TMK'nın "*Sınırlı Ayni Haklar*" başlığı altında düzenlenmiş bir sınırlı ayni haktır. TİTRK m. 2/1'de de taşınır rehninin bir sınırlı ayni hak olduğu vurgulanmıştır.

Sınırlı ayni haklar, mülkiyet hakkını sınırlayan haklardır. Mülkiyet hakkı sahibine kullanma (*usus*), yararlanma (*fructus*) ve tasarruf etme (*abusus*) yetkileri verirken sınırlı ayni haklar, hak sahibine bu yetkilerden yalnızca birini veya birkaçını kullanma imkanı tanır. Malik, mülkiyetindeki eşya üzerinde başkası lehine sınırlı ayni hak tesis ederek kendi mülkiyet hakkını sınırlar[28].

Rehin hakkı, bir sınırlı ayni hak olarak sahibine yalnızca tasarruf etme yetkisi vermektedir[29]. Rehin hakkı sahibi, muaccel olmuş alacağını elde edemediği hallerde rehin konusunun satış bedelinden alacağını karşılayabilir. Bunun yanında rehinli alacaklıya, rehin konusunu kullanma ve onun semerelerinden yararlanma imkanı tanınmaz. Rehin hakkının, sahibine mülkiyet hakkı kadar sınırsız bir hakimiyet alanı tanımaması, mülkiyet hakkının sağladığı yetkilerden birini kullanma imkanı tanıması onu bir sınırlı ayni hak yapar[30].

Rehin hakkı sahibi, ayni hakların, hak sahibine tanıdığı bütün imkanlardan yararlanır. Rehin hakkı da diğer ayni haklar gibi herkese karşı ileri sürülebilir. Sonradan lehine hak tesis

---

[28] Öğretide "*yükleme teorisi*" olarak ifade edilen bu görüşü savunanlar için bkz. **Serozan (Hatemi/Arpacı),** s. 24-25; **Köprülü/Kaneti**, s. 3-4; **Nomer/Ergüne**, N. 945, s. 312, N. 1167-1168, s. 380; **Ayan** (2020c), s. 21; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 611; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 881-882 N.2674; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 696; **Erman, Hasan** (2020) Eşya Hukuku Dersleri, 9. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, s. 157-158. Öğretide, sınırlı ayni haklar ile ilgili kabul edilen bir diğer görüş ise bölünme teorisidir. "Bölünme teorisi"ne göre mülkiyet hakkı üç yetkiden oluşmaktadır: kullanma, yararlanma ve tasarruf etme. Malik bu yetkileri bölerek mülkiyet hakkından ayrı olarak birilerine devrettiğinde sınırlı ayni haklar ortaya çıkmaktadır, dolayısıyla hak tanınan kişiler aslında "sınırlandırılmış mülkiyet hakkı" sahibi olmaktadırlar. Sınırlı ayni hak kurulduğunda mülkiyet hakkının bir kısmı bölünüp başkasına devredilmektedir ve aynı kısmın başkasına devredilmesi mümkün olamayacağı için benzer içerikli başka yetkiler tanınması mümkün değildir. Bkz. **Özlük, Betül** (2019) 'Mülkiyet ve Zilyetlik Üzerine Düşünceler', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 27, S: 1, s. 151-152; **Ayiter,** s. 157; **Benli, Erman** (2019) 'Ayni Hakların Teminat İşlevi' Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 1, s. 112.

[29] **Kaynar**, s. 116; **Ertaş, Şeref** (2020) Eşya Hukuku, 15. Baskı, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, s. 15; **Acar** (2017), s. 4.

[30] Mülkiyet hakkının da hak sahibine mutlak bir sınırsız egemenlik tanımadığına dair bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, N. 2678, s. 883; **Acar** (2017), s. 6.

edilmiş olanlar, rehin hakkına katlanmak zorundadır[31]. Üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş bir eşyanın başkasına devredilmesi veya üzerinde başka bir sınırlı ayni hak veya şahsi hak kurulmuş olması rehin hakkı sahibinin hakkını etkilemez.

2.1.3.2. Sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olması

Ayni haklar, hak sahibi tarafından herkese karşı ileri sürülebildiği için sınırlı sayı ilkesine tabidirler. Gerçekten de herkese karşı ileri sürülebilen haklardan bahsediliyorsa öngörülebilirliğin sağlanması adına bu hakların neler olduğunun ve ne gibi haklar tanıdığının herkesçe bilinebilir olması gerekir. Elbette ki varlığından dahi haberdar olunmayan bir sınırlı ayni hakka saygı gösterilmesi beklenemez. Üçüncü kişilerin ayni haktan haberdar olması ve hukuki güvenliği sağlamak için ayni hakların sınırlı sayıda olma ilkesine tabi olması gerekmektedir[32].

Sınırlı sayı ilkesi gereğince yalnızca kanunun izin verdiği ayni haklar kanunun izin verdiği şekilde kurulabilir[33]. Bunun ilk unsurunu, ayni hakların kanunun izin verdiği ayni haklar olması oluşturur. Taraflar, bir hukuki işlem ile kanunda düzenlenmeyen bir ayni hak oluşturamazlar[34]. Gerçekten de bir eşya üzerinde ayni veya şahsi hak kazananların bu eşya üzerindeki yükleri bilmesi beklendiğine göre[35] bu ayni hakların da kanunda düzenlenmiş olması gerekir ki bu beklenti hakkaniyete uygun olsun. Aksi takdirde üçüncü kişilerden varlığından dahi haberdar olamayacakları ayni haklara saygı duymaları beklenir. Taşınır rehni de bu ilke uyarınca açık bir şekilde kanunda düzenlenmiştir. Taşınır rehni TMK m. 939 vd., taşınır ipoteği ise TİTRK'te düzenlenerek kanunen düzenlenmiş ayni haklar olarak karşımıza çıkar.

---

[31] **Uyumaz,** s. 26.
[32] **Acar** (2017), s. 12 vd.; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 6-7; **Köprülü/Kaneti**, s. 14-15.
[33] **Saymen/Elbir**, s. 426-427; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 6-7; **Esener/Güven**, s. 66; **Ertaş** (2021), N. 75, s. 19; **Nomer/Ergüne**, N. 22, s. 5; **Acar** (2017), N. 17-18, s. 12-13.
[34] **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 614; **Acar** (2017), N. 20, s. 14; **Yağbasan, Hicabi** (2019) 'Türk Medeni Kanununun Taşınır Rehni Hükümleri Çerçevesinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni', (Yüksek Lisans) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 7; **Hatemi/Serozan/Arpacı**, s. 24. Acar, Kanun tarafından düzenlenmeyen bir ayni hakkın varlığı objektif hukuk düzenine uymayıp borçlar hukukundaki yokluğa eşdeğer bir geçersizliğe tabi olacağını savunur. Bkz. **Acar** (2012a), N. 20, s. 14.
[35] **Köprülü/Kaneti**, s. 14-15.

Rehin hakkının sınırlı sayı ilkesine tabi olmasının ikinci unsurunu, kanunun izin verdiği şekilde kurulması oluşturur. TMK ve ayni hakları düzenleyen diğer yasal düzenlemelere baktığımızda ayni hakkın nasıl tesis edileceğinin düzenlenmiş olduğu görülür. Mesela taşınır rehninin kuruluşunu düzenleyen TMK m. 939, taşınır rehninin zilyetliğin devri ile kurulacağını öngörmüştür. Taşınır ipoteğini düzenleyen TİTRK m. 4/1 ise taşınır ipoteğinin tescil ile kurulacağını ifade etmiştir. Eğer bir ayni hak, kanunda öngörülen şekilde kurulmadıysa o halde üçüncü kişi bir ayni hakkın kurulmadığını bilme imkanına sahip olur. Rehin konusu olduğu iddia edilen bir taşınır borçlunun elindeyse ve bir sicile tescil de edilmediyse, o halde bu taşınır üzerinde rehin hakkı tesis edilmediği açıktır. Sınırlı sayı ilkesine dair bu unsur, üçüncü kişilerin ayni hakkın varlığından haberdar olmalarını sağlar.

2.1.3.3. Güvence Oluşturması

Rehin hakkının en temel işlevi rehinli alacaklının alacağı için güvence oluşturmaktır[36]. Bu fonksiyon, asıl alacak muaccel olup borçlu tarafından ifa edilmediğinde kendini gösterir[37]. Muaccel olmuş alacağın ifa edilmemesi ile rehinli alacaklı, rehin konusu taşınırı paraya çevirerek alacağını elde etme imkanı bulur. Güvence fonksiyonunun gerçekten kendini gösterebilmesi, rehin borçlusunun rehinli alacaklıya alacağını karşılayacak yeterli güvenceyi vermesiyle mümkündür. Bunun için de rehin konusunun bedelinin alacağın bedeline denk olması gerekir.

Rehinli alacaklı, güvence fonksiyonu çerçevesinde iki hakka sahiptir. İlk olarak muaccel olmuş alacağın ödenmemesi durumunda rehinli alacaklı, rehin konusunu paraya çevirme hakkını haizdir. İkinci olarak elde edilen bu bedelden öncelikli olarak alacağını alma hakkına sahiptir. Bu iki hak, rehin hakkının temelini oluşturur ve bu hakların tanınmaması veya sınırlandırılması söz konusu olamaz. Sözleşme ile bunların aksinin kararlaştırıldığı hallerde artık rehin hakkından söz edilemez[38].

---

[36] Ayni hakların teminat işlevi hakkında bkz. Benli, s. 109-134. Genel olarak teminat kavramı ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Kuntalp, Erden** (1995) 'Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk' Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, s. 263-299.
[37] **Saymen/Elbir,** s. 519; **Nomer/Ergüne**, N. 962, s. 316; **Akçura Karaman**, s. 50.
[38] **Akçura Karaman**, s. 50-51; **Kaynar**, s. 10.

Güvence fonksiyonu kapsamında tanınan öncelik hakkı da rehin hakkının önemli unsurlarındandır. Öncelik hakkı sayesinde rehinli alacaklı, alacağını, sonraki ayni ve şahsi hak sahiplerinden önce tatmin eder[39]. Diğer hak sahiplerinin ancak rehinli alacaklıdan kalan bedel üzerinden alacaklarını tatmin etmesi mümkündür, çünkü taşınır üzerinde rehinli alacaklı lehine bir sınırlı ayni hak kurulmuştur. Öncelik hakkı sayesinde başka alacakların rehin bedelinin elde edilmesini önleyeceğine dair olan endişe ortadan kalkar.

Bu fonksiyon özellikle bankacılık işlemleri için büyük önem taşır. Kredi sözleşmeleri en temel bankacılık işlemleri arasındadır. Bankaların kredi sözleşmesi sonrasında alacaklarını elde edemedikleri durumlara da oldukça sık rastlanır. Bu nedenle bankaların güvence oluşturması adına taşınır rehni ve taşınır ipoteğine sıklıkla başvurduğu görülür. Özellikle Basel III Kriterleri çerçevesinde bankaların kredi işlemleri ile aldıkları riskin en aza indirilmesi ve bankacılık piyasasının korunması amacıyla taşınır ipoteğinin yaygınlaştırıldığı görülür[40].

2.1.3.4. Fer'i Bir Hak Olması

Rehin hakkı, rehinli alacaklının sahip olduğu bir alacağı güvence altına almayı amaçlar. Dolayısıyla ancak asıl borç ilişkisinden doğan mevcut ve geçerli bir alacak rehin hakkının varlığını anlamlı kılar[41]. Rehin hakkının, alacağa bu derece bağlılığı fer'i bir hak olduğunu gösterir[42]. Böylece rehin hakkı, borç ilişkisine bağlı olarak değil, alacağa bağlı

[39] **Köprülü/Kaneti**, s. 252-253; **Tekinay**, s. 71; **Şener**, Yavuz Selim (2010) Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması, Ankara, Adalet Yayınları s. 11.
[40] Basel III Kriterleri 2008 Küresel Finansal Krizi'nin ardından geliştirilmiş kriterlerdir. Daha nitelikli sermaye sağlanması, sermayenin niceliğinde artış sağlanması, likidete düzenlemeleri ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranı konularında kriterler getirmiştir. Basel III Kriterleri hakknda bkz. **Yüksel, Aslı / Yüksel, Sait / Yüksel, Ülkü** (2004) Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 605 vd. Basel III Kriterleri hakkında bkz. **McEvan, Steven / Lowells, Hogan** (2011) 'Perspectives on Basel III Financial Regulation: Banking Regulation', International Law Review, C: 29, S: 10, s. 51-53; **Şahin, İlhan** (2013) 'Küresel Finansan Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı ve Uygulama Süreci', Muhasebe ve Finans Dergisi, s. 149-166; **Kaderli, Yusuf / Doğu, Süleyman /Arabacı, Özlem** (2013) Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri, Ege Akademik Bakış, C: 13, S: 4, s. 505-513.
[41] **Acar** (2017a), N. 12, s. 10; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 732; **Çakırca, Seda İrem** (2006) Adi Alacakların Rehni, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 2; **Davran**, s. 79; **Okumuş, Selmani / Demir, Bahadır** (2017) 'Sabit Derece Sisteminde Sözleşmeden Doğan İlerleme Hakkı' Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 66, S: 3, s. 612; Uyumaz, s. 231.
[42] **Acar** (2017a), N. 13, s. 10; **Akçura Karaman**, s. 42; **Uyumaz**, s. 9.

olarak tesis edilir. Alacağın sona erdiği ancak borç ilişkisinin devam ettiği hallerde rehin hakkı da alacağa bağlı olarak sona erer.

Fer'ilik ilkesi TMK'da açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte TMK m. 881 gibi bazı maddelerde fer'ilik ilkesinin izlerine rastlanır. TMK'nın aksine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu[43] (TBK) ise fer'ilik ilkesini düzenlemiştir. TBK m. 131/1, "*asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza gibi buna bağlı hak ve borçlar sona ermiş olur,*" diyerek fer'ilik ilkesini düzenler[44].

Fer'ilik ilkesinin amacı, kredi çekmiş olan borçluları ve onlara güvence veren üçüncü kişileri sömürülmekten korumaktır[45]. Bu ilke sayesinde alacak mevcut veya geçerli değilse, rehin borçlusunun bir rehin borcu söz konusu olmaz. Rehin borçlusu ister asıl borçlu olsun ister üçüncü kişi olsun, yalnız asıl borçlunun şartlarında ve onun kadar sorumlu olur. Asıl borçlunun savunmalarından yararlanır ve alacağın sona ermesi ile rehin hakkı da sona erer[46].

2.1.4. Taşınır Rehninin Önemi

Taşınır rehni, bir alacağı güvence altına almak amacıyla rehinli alacaklıya tanınan bir haktır. Taşınır rehninin önemi güvence oluşturma fonksiyonundan kaynaklanır[47]. Borçlunun ödeme gücüne, malvarlığına ve dürüstlüğüne güvenilerek girilen borç ilişkilerinde bazen borçludan kaynaklanan bazen de borçlunun elinde olmayan nedenlerle borç ifa edilemez[48].

---

[43] Türk Borçlar Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 27836, 4 Şubat 2011.
[44] Fer'ilik ilkesi daha detaylı olarak Birinci Bölüm, II-D başlığı altında incelenmiştir.
[45] **Serozan, Rona** (2000) 'Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde: Ayni Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı Ve Soyutluğu', Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan, s. 411-412. Yargıtay bir kararında rehin hakkı ile alacak arasındaki ilişkiyi anlatmak amacıyla "*... (maksimal) azami meblağ olarak rehin tesis edilmekle rehin şeklen doğarsa da rehin hakkının maddi, ayni hak olarak doğması alacaklı lehine alacak doğduğu oranda oluşur. Bu itibarla gerek borçlu ve gerekse rehin verenin istihkak iddiasında bulunan rehin alacaklısının maddi, ayni hak niteliği kazanamadığını, yani rehin borçlusundan bir alacağının bulunmadığını, itiraz haklarının bulunduğunun kabulü gerekir. Aksi takdirde rehin sözleşmesinin sona erdirilmesi rehin alacaklısının insiyatifine bırakılmış olur ki, bu da iyiniyet kuralları ile bağdaşmaz. ...*" ifadelerini kullanır. Kararın tamamı için bkz. Yargıtay 15. HD. T. 19.06.1995, E. 1995/3110, K. 1995/3668 (Lexpera).
[46] Bkz. **Sirmen** (1990), s. 11; **Tuna, Burcu Ece** (2008) 'Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi', (Yüksek Lisans) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 8.; **Akipek Öcal, Şebnem** (2017) 'Taşınır Rehni Sözleşmeleri Ve Sözleşmelerde Şekil' Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 84; **Köprülü/Kaneti,** s. 464; **Nomer/Ergüne**, s. 387 N. 1185; **Sirmen** (2018), s. 26; **Sirmen** (2021), s. 723; **Hatemi (Serozan/Arpacı),** s. 716; **Ayiter,** s. 186; **Akipek Öcal** (2017), s. 87; **Serozan** (2006), s. 311.
[47] **Uyumaz**, s. 14.
[48] **Davran**, s. 1.

Borcun ifa edilmemesi riskine karşı alacaklı kendini korumak ister. Her ne kadar gerek kanunda gerekse sözleşmede borcun ifa edilmemesinin yaptırımları öngörülmüş olsa da bu yaptırımlar alacaklıyı tatmin etmekten uzaktır[49]. Dahası borçlunun iflas etmesi gibi durumlarda alacaklının bu yaptırımlara başvurarak alacağını tatmin etmesi olası değildir. İşte bu tarz durumlarda taşınır rehninin sağladığı güvencenin önemi iyice ortaya çıkmaktadır.

Rehin hakkı, alacaklıya önemli bir güvence sağlar. Bir sınırlı ayni hak olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilir. Bunun yanı sıra şahsi teminatlarda görülen borçlunun iflası veya başka nedenlerle şahsi malvarlığına başvurulamaması ihtimali söz konusu değildir. Belirli bir taşınır üzerinde kurulan hak, borçlunun ekonomik durumundan veya taşınırın el değiştirmesinden etkilenmeden bu taşınır üzerinde varlığını devam ettirir.

Rehinli alacaklı, ayni hakların sağladığı saldırı korumasından ve halefiyet korumasından yararlanır[50]. Rehinli alacaklı bir malik gibi rehinli taşınıra karşı yapılan saldırılardan korunur. Tıpkı bir malik gibi, istihkak ve el atmanın önlenmesi davalarını açma hakkına sahiptir. Alacağın muaccel olmasından önce bu hakları kullanabileceği gibi alacağın muaccelliyetinden sonra da bu hakları kullanabilir. Rehinli alacaklının, alacağının muaccel olmasından sonra taşınırı paraya çevirme hakkı, rehin hakkının en önemli özelliğini ve asli unsurunu oluşturur (TMK m. 946/1)[51].

Rehin hakkı rehinli alacaklının yanı sıra rehin borçlusunu da korumaktadır. Rehin borçlusu yalnızca rehin konusundan sorumlu olur. Kişisel malvarlığına başvurulamaması rehin veren açısından önemli bir koruma teşkil eder. Bu sayede rehin borçlusu hem alacaklıya gerekli güvenceyi sağlamakta hem de şahsi malvarlığına başvurulmasını önleyerek kendisini güvene almaktadır.

Taşınır rehni, uygulamada özellikle bankalar açısından büyük önem taşımaktadır. Tarafların birbirlerini tanıdıkları ve güven duydukları ilişkilerde dahi büyük bir önem taşıyan

[49] **Aslan, Serdar** (2019) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehin Alanın Hak ve Yükümlülükleri', (Yüksek Lisans) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 1.
[50] **Serozan** (2014), s. 342.
[51] Muaccel olan alacağın ifa edilmemesi sonucunda rehinli alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurarak alacağını tatmin etmesi hakkı rehin hakkının o kadar temel bir özelliğidir (sie qua non) ki bu yetkinin tanınmaması rehin hakkının işlevini ortadan kaldırır. Rehnin paraya çevrilmesini talep hakkı ile ilgili bkz. **Ayan** (2020c), s. 326; **Hatemi/Serozan/Arpacı**, s. 358; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1092-1093.

güvence; özellikle bankayla yapılan kredi sözleşmelerinde olduğu gibi tarafların birbirlerini tanımadıkları hukuki ilişkilerde büyük bir öneme sahiptir. Borçlu hem ihtiyaç duyduğu zamanlarda hem de düşük faiz oranlarından yararlanmak amacıyla faiz oranlarının düşük olduğu dönemlerde bankalara başvurur[52]. Bankalar kredi sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan borçlunun ödeme kabiliyetini araştırır. Bu araştırma sonuçları ne kadar olumlu çıksa da bankanın alacağını geri alabileceğini garantilemez. Tarihte, bankaların verdikleri kredilerin karşılığını geri alamamaları nedeniyle meydana gelen krizlere rastlanmaktadır. İşlemlerinin önemli bir bölümünü kredi işlemlerinin oluşturduğu bankaların güvencesiz kredi ilişkisine girmesi beklenemez. Bankaların varlığını koruyup devamlılığını sağlamak ve ekonomik düzeni krizlerden korumak amacıyla, gerekli güvenceye sahip olmaları önemlidir. Bu sebeple bankalar, riski azaltmak için borçlulardan güvence talep ederler. Bu güvence kefalet gibi şahsi teminat olabileceği gibi ayni de olabilir.

Küçük meblağlı kredi sözleşmeleri söz konusu olduğunda rehin borçlusu yüksek meblağlı taşınmazı rehin vermek istemez. Taşınır rehninin önemi, özellikle böyle durumlarda kendini gösterir. Daha düşük meblağlı krediler için daha düşük parasal değeri olan taşınırlar rehnedilmek istenir. Bu tarz kredilerde motorlu taşıt rehni, hayvan rehni, alacak rehni gibi taşınır rehinleri uygulama alanı bulur. Ancak TMK'da asıl düzenlenen teslime bağlı taşınır rehni zilyetliğin bankaya geçirilmesi zorunluluğu sebebi ile uygulamada tercih edilmez. Bankaların yaptıkları işlem kapasitesi düşünüldüğünde rehin aldıkları her taşınırın zilyetliğini almaları beklenemez. Banka lehine tesis edilen her taşınır rehni sonucunda banka taşınırın zilyetliğini elde ederse, bu taşınırları depolamak için önemli düzeyde masraf yapması gerekir. Ayrıca, taşınırların değerlerinde bir azalma olmasını engellemek için yapacağı masraflar da bankaya bir yük oluşturur.

Rehinli alacaklının yanı sıra rehin borçlusu da rehin konusu taşınırın zilyetliğini devretmek istemez. Özellikle ticari işletmeye özgülenen bir malvarlığının rehnedilmesi ve rehin hakkının kurulabilmesi için zilyetliğinin devredilmesi, ticari işletmenin faaliyetlerinin aksamasına neden olur. Bunun sonucunda da rehin borçlusunun kredi borcunu geri ödeyememesi riski ortaya çıkar[53].

[52] **Şit İmamoğlu, Başak** (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 6.
[53] **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 192.

Taşınır ipoteğinin önemi burada ortaya çıkar. Bu sayede, rehin konusu taşınırların zilyetliğini devralıp depolamaya ihtiyaç duymadan rehin hakkı elde edilebilir. Özellikle TİTRK ile bankaların rehin alabilecekleri taşınırların çeşitliliği de artmıştır. TİTRK'in sağladığı sicile tescil yoluyla rehin hakkının tesis edilmesi taşınır ipoteğinin uygulamasının artmasına sebep olmuştur.

2.1.5. Rehin Hakkının Benzer Hukuki Kurumlarla Karşılaştırılması

2.1.5.1. Rehin Sözleşmesinin Garanti Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Garanti verenin, temel ilişkideki alacaklıya teminat sağlamak amacıyla temel ilişkideki borçtan bağımsız olarak, asıl borçlunun edimi için sorumluluk altına girdiği sözleşmelere garanti sözleşmesi denir[54]. TBK m. 128'de düzenlenmiştir. Buna göre "*Üçüncü bir kişinin fiilini başkasına karşı üstlenen, bu fiilin gerçekleşmesinden doğan zararı gidermekle yükümlüdür*".

Garanti sözleşmesi saf garanti sözleşmesi ve teminat amaçlı garanti sözleşmesi olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır[55]. Saf garanti sözleşmesinde garanti veren, asıl ilişkiden bağımsız bir şekilde bir sonucun gerçekleşmesini garanti eder. Bir bankanın müşterisinin kayıplarını karşılaması ya da müşterisine belli bir karı garanti etmesi saf garanti sözleşmesidir[56]. Teminat amaçlı garanti sözleşmesinde ise garanti veren, fiilen borçlu olup olmadığına bakılmaksızın asıl borçlunun ediminin yerine getirilmesini üstlenir[57]. Garanti veren, asıl borçlu yerine sözleşmeyi ifa borcu altına girmez, borçlunun sözleşmeyi ifasını sağlamayı taahhüt eder. Garanti sözleşmesi oldukça geniş bir uygulama alanına sahiptir. Uygulamada en sık karşılaşılan garanti sözleşmesi, garanti mektuplarıdır[58].

---

[54] **Tandoğan, Haluk** (1985) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. II İstisna (Eser) ve Vekalet Sözleşmeleri, Vekaletsiz İş Görme, Kefalet ve Garanti Sözleşmeleri, 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 804.

[55] **Aral, Fahrettin / Ayrancı, Hasan** (2021), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 469-470; **Tandoğan** (1985), s. 804-805.

[56] **Aral/Ayrancı**, s. 469.

[57] **Tandoğan** (1985), s. 804.

[58] Garanti mektupları hakkında detaylı bilgi için bkz. **Çınar, Gökhan** (2020) 'Garanti ve Kefalet Sözleşmeleri Arasındaki Ayrım', AÜHFD, C: 69, S: 2, s. 421. Banka teminat mektupları hakkında detaylı bilgi için bkz. **Reisoğlu, Seza** (2003) Banka Teminat Mektupları ve Kontragiller, 4. Baskı, Ankara; **Barlas Nami** (1986) Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları.

Garanti verenin borcu, asıl borçlunun ediminin doğmasından, sona ermesinden veya dava edilebilir olmasından bağımsızdır[59]. Garanti sözleşmesinin rehin sözleşmesi ile arasındaki farklardan biri, garanti sözleşmesinin fer'i bir borca sebebiyet vermemesidir. Garanti verenin borcunun bağımsız olmasının bir sonucu olarak garanti verenin borcu, asıl borcu paylaşmadığı gibi garanti veren asıl borçlunun ileri sürebildiği savunmalardan da yararlanamaz[60].

2.1.5.2. Rehin Sözleşmesinin Kefalet Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Kefalet sözleşmesi, TBK m. 581'de "*kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşme*" olarak tanımlanmıştır. Kefalet sözleşmesi ile kefil, alacaklıya, asıl borçlunun borcundan sorumlu olmayı taahhüt eder[61]. Kefilin sorumlu olduğu borç, asıl borçlunun edimini ifa etmesini sağlamak değildir. Kefil, alacaklıya karşı, asıl borçlunun edimini yerine getirme borcu altına girer.

Kefil ile asıl borçlu arasında bir borç ilişkisi mevcut değildir. Asıl borçlu, kefilden borcunu ifa etmesine yönelik bir talepte bulunamaz. Bu hak yalnızca alacaklıya aittir. Kefil ile asıl borçlu arasında kefalet sözleşmesinin yapılmasına neden olan bir sözleşme ilişkisinin olması gerekmez. Kefil, asıl borçlunun izni ve hatta haberi dahi olmadan kefalet sözleşmesi yapabilir[62]. Bununla birlikte kefil ve asıl borçlu arasında vekalet, vekaletsiz iş görme ya da bağışlama ilişkisinin olması da mümkündür.

Hem rehin sözleşmesinde hem de kefalet sözleşmesinde üçlü bir ilişki vardır. Rehin sözleşmesinde, asıl borçlu ile rehinli alacaklı arasındaki temel ilişkiden doğan alacağı güvence altına almak amacıyla rehin hakkı tesis edilir. Kefalet sözleşmesinde de kefil, asıl borçlu ve alacaklı arasındaki temel ilişkiyi güvence altına almayı amaçlar.

---

[59] **Aral/Ayrancı**, s. 470.
[60] **Tandoğan** (1985), s. 812; **Aral/Ayrancı**, s. 470; **Çınar**, s. 429 vd.
[61] Kefalet sözleşmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Aral/Ayrancı**, s. 465 vd.; **Tandoğan** (1985), s. 693 vd.; **Günay, Erhan** (2022) Kefalet Sözleşmeleri ve Kefilin Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 16 vd.; **Ayan, Serkan** (2018) Kefalet Sözleşmesi, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 26 vd; **Aktürk, Emrah** (2020) Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları ve Sonuçları, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 45 vd.
[62] **Aral/Ayrancı**, s. 465.

Rehin hakkına egemen olan fer'ilik ve talilik ilkeleri kefalette de kendini gösterir[63]. Ancak mevcut ve geçerli bir alacak için kefil olunabilir. Kefilin borcu, asıl alacak için güvence oluşturmaktır. Bu nedenle kapsam ve içerik olarak asıl borçludan daha ağır bir sorumluluk yüklenemez. Kefilin borcu, fer'i olmasının yanında tali bir borçtur. Öncelikli olarak asıl borçlunun borcunun muaccel olması gerekir. Alacaklı, asıl borçluya yaptığı takibin sonuçsuz kalması ile kefile yönelebilir[64].

Rehin sözleşmesi ve kefalet sözleşmesi ile tanınan haklar arasında bu kadar benzerlik olmasına rağmen çok önemli bir farklılık vardır. Kefil, alacaklıya karşı bütün şahsi malvarlığı ile sorumludur. Bununla birlikte rehin hakkında rehin borçlusu, yalnızca rehin konusu mal ile sorumludur. Rehinli alacaklı, yalnızca rehinli mala yönelerek alacağını tatmin edebilir. Rehin hakkının ayni teminat sağlaması ve kefalet sözleşmesinin şahsi teminat sağlaması aralarındaki en önemli farktır[65].

Rehin sözleşmesi ile kefalet sözleşmesi arasında sağladıkları güvence dışında başka bir fark daha mevcuttur. Kefil, asıl borç ilişkisine taraf olmayan bir üçüncü kişidir. Rehin sözleşmesinde ise rehin borçlusu bir üçüncü kişi olabileceği gibi bizzat asıl borçlunun kendisi de olabilir.

2.1.5.3. Rehin Sözleşmesinin Kira Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Kira sözleşmeleri, bir malın kullanımının ivaz karşılığında geçici olarak devredilmesini öngören sözleşmelerdir[66]. TBK m. 299, kira sözleşmesini "*bir şeyin kullanılmasını ve kullanılması ile birlikte ondan yararlanmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşme*" olarak tanımlamıştır. TBK'nın yaptığı bu tanım, hem adi kirayı hem de ürün kirasını kapsamına almaktadır.

---

[63] Bkz. **Aral/Ayrancı**, s. 466-468; **Tandoğan** (1985), s. 695-696; **Günay**, s. 16; **Aktürk**, s. 45.
[64] Kefilin borcunun tali niteliği adi kefalet için geçerlidir. TBK m. 586'da düzenlenen müteselsil kefalette talilik ilkesi geçerli değildir. Alacaklı, asıl borçluya başvurmaksızın kefile başvurabilir.
[65] **Ayan** (2020c), s. 179.
[66] **Tandoğan, Haluk** (1985), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. 1/2 Kira ve Ödünç Verme (Ariyet, Karz) Sözleşmeleri, 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 2.

Teslime bağlı taşınır rehnine benzer şekilde kira sözleşmesinde de kira konusunun kullanılmasının devri gerekir[67]. Teslime bağlı taşınır rehnine konu olan taşınırlar rehinli alacaklının zilyetliğine geçirilirken, kira sözleşmesinde kira konusu hak veya mal, kiracının kullanımına bırakılır. Eşya veya hakkın karşı tarafa geçirilmesi borcu doğurmaları hususunda rehin sözleşmesi ve kira sözleşmesi birbirine benzer. Ancak rehin sözleşmesi ile tasarruf yetkisi devredilirken kira sözleşmesi ile kullanım yetkisi devredilmektedir[68].

Kira sözleşmesi ile doğan kiracılık hakkı şahsi bir haktır. Yalnızca sözleşmenin tarafları arasında ileri sürülebilir. Ancak rehin hakkı ayni niteliktedir ve herkese karşı ileri sürülebilir.

2.2. Taşınır Rehnine Hakim Olan İlkeler

2.2.1. Kamuya Açıklık İlkesi

Ayni haklar, herkese karşı ileri sürülebilir. Bir hakkın herkesçe bilinebilir olmadan herkese karşı ileri sürülebilmesi haksızlık yaratır[69]. Bu sebeple herkes tarafından bilinebilir ve görülebilir olması gerekir. Bu ilke bütün ayni haklarda karşımıza çıkarak ayni hakka konu olan taşınırın hukuki durumunun bilinmesini sağlar. Bu ilke sonucunda ayni hakkın dışarıdan anlaşılır şekilde kullanılması gerekir[70].

Kamuya açıklık ilkesinin iki ayağı vardır: bunlardan birincisi ayni hakların üçüncü kişilerce görülebilmesi, ikincisi ise üçüncü kişiler tarafından görülen durumun gerçeği yansıtmasıdır[71].

---

[67] **Aral/Ayrancı**, s. 257.
[68] **Özyakışır, Özkan** (2019) Konut ve Çatılı İşyeri Kira Sözleşmelerinde Kira Bedeli, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 39 vd; **Ruhi, Ahmet Cemal / Ruhi, Canan** (2021) Kira Hukuku, 10. Baskı, Ankara Seçkin Yayınları, s. 21. Kira sözleşmesi adi kira sözleşmesi ve ürün kirası sözleşmesi olarak ikiye ayrılır. Ürün kirası sözleşmesi sözleşmenin tarafına kullanma hakkının yanı sıra yararlanma hakkı da tanır (**Özyakışır,** s. 39 vd.; **Ruhi/Ruhi**, s. 21)
[69] **Acar** (2017a), s. 42, N. 67.
[70] **Davran,** s. 79; **Gören**, s. 17; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 7.
[71] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 7.

Rehin hakkının ilk ayağını oluşturan üçüncü kişilerce görülebilme, hukuki işlem güvenliğini sağlar[72]. Herkes tarafından görülebilme zilyetlik ve tescil yolu ile sağlanır[73]. TMK m. 939/1'e göre taşınır rehni kural olarak rehin konusu taşınırın zilyetliğinin devriyle kurulur. Bu sayede rehin hakkı kamuya açıklık kazanır ve herkesçe bilinebilir hale gelir. Üçüncü kişilerin rehin hakkını görmesi sağlanarak rehin hakkı ile ilgili sonradan doğabilecek uyuşmazlıkların önüne geçilir.

Kamuya açıklık ilkesinin diğer ayağını da üçüncü kişiler tarafından görülen bilgilerin doğru olması oluşturur. TMK m. 986/2'nin birinci cümlesine bakıldığında zilyedin iddia ettiği haklara sahip olduğu karine olarak kabul edilir. Zilyedin, rehin hakkına sahip olduğuna dair iddiası kanuni karine niteliği taşır. Üçüncü kişi, zilyedin bu beyanını kabul ederek ona göre davranır. Zilyetlik veya tescil yoluyla ilan edilen durumun hem hak sahibinin hem de üçüncü kişinin korunması için gerçeği yansıtması gerekir[74].

Taşınır rehninde kamuya açıklık ilkesi TMK m. 939'da görüldüğü üzere zilyetlik ile sağlanır. TMK m. 939 uyarınca taşınır rehninin kurulabilmesi için zilyetliğin devri zorunludur. Buna karşın, taşınır ipoteği söz konusu olduğunda kamuya açıklık ilkesi tescil ile sağlanır (TİTRK m. 4/1). Zilyetliğin devrinin olumsuz sonuçlarını önlemek isteyen kanun koyucu, rehin hakkının TARES'e tescil yoluyla kurulmasını öngörerek zilyetliğin devri şartını ticari işlemlerde taşınır rehni için ortadan kaldırmıştır.

---

[72] **Davran**, s. 81; **Aslan**, s. 6.

[73] **Köprülü/Kaneti**, s. 466; **Saymen/Elbir**, s. 632; **Esener/Güven**, s. 70; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 21; **Ünal, Mehmet / Başpınar, Veysel** (2020) Şekli Eşya Hukuku, 11. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, s. 75-76; **Reisoğlu, Safa** (1984) Türk Eşya Hukuku Cilt I, 7. Baskı, Ankara, s. 39; **Nomer/Ergüne**, N. 20, s. 5; **Acar** (2017), N. 67, s. 42; **Acar, Faruk** (2017) Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık s. 150; **Serozan** (2006), s. 307; **Ergüne, Mehmet Serkan** (2020) Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 172; **Gürpınar, Damla** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S:2, s. 73; **Doğrusöz, Hanife** (2008) 'Türk Hukukunda Teslim Koşullu Menkul Rehninde Rehin Alanın Sorumluluğu', MÜHFAD, C: 14, S: 3, s. 247; **Doğan, Fahri Can** (2018) 'Bankacılık Uygulamasında Mevduat Rehni', (Yüksek Lisans) İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 26. Yargıtay HGK. T. 13.04.2021, E. 2017/2005, K. 2021/478: *"… Tapu siciline egemen ilkelerden olan ve taşınmaz rehnine de uygulanan bir diğer ilke açıklık ilkesidir. Açıklık ilkesinin bir gereği olarak taşınmaz rehni tapu siciline tescille doğar (TMK m. 856), tapu kütüğünde kayıt bulundukça devam eder ve kaydın terkini ile sona erer (TMK m. 858). İpoteğin doğması için, tapu kütüğüne geçerli bir tescilin yapılması gerekir. Geçerli bir tescil için, kural olarak, taşınmaz malikinin tescil istemi ve geçerli bir iktisap sebebinin varlığı şarttır. İktisap sebebi bir rehin sözleşmesi, ölüme bağlı tasarruf, kanun hükmü veya bir mahkeme kararı olabilir. …"* (Yargıtay Karararama)

[74] Kamuya açıklanan bilgilerin doğru olmaması "Kamu Güveninin Korunması" başlığı altında incelenmiştir. Bkz. II.II.II.

Zilyetliğin devri ya da tescil ile ortaya çıkması fark etmeksizin kamuya açıklık ilkesi, üçüncü kişiler bakımından aynı sonuçları doğurmaktadır. Böylece hak sahibi, hakkını herkese karşı ileri sürebilir ve üçüncü kişi de ayni hakkı bilerek ona göre davranma yükümlülüğü altına girer.

Taşınır Rehni Sicili (TARES) aleni bir sicildir (TİTRK m. 8/2). Taşınır Rehni Sicil Yönetmeliği m. 17/2 de "*sicile tescil edilen hususlar alenidir*" diyerek sicilin kamuya açık olduğunu düzenlemiştir. Sicil Yönetmeliği m. 26 uyarınca ilgisini ispat eden herkes, rehin borçlusunun rehinli işlemlerini ve TİTRK uyarınca rehin konusu olabilecek taşınırlar üzerindeki rehin hakları ile rehne ilişkin diğer hususları görmek amacıyla onaylı belge talep edebilecektir. Sicilde sorgulama yapmak isteyenler de ilgilerini ispat etmek şartıyla sorgulama yapabilirler (Sicil Yönetmeliği m. 30/1).

2.2.2. Kamu Güveninin Korunması İlkesi

Kamuya açıklık ilkesinin gereklerinden biri üçüncü kişinin gördüğü bilginin gerçek olmasıdır. Ancak her zaman kamuya açıklanan bilgi gerçeği yansıtmaz. Bu durumlarda kamu güveninin korunması ilkesi uygulama alanı bulur. Bu ilke, TMK m. 3'te düzenlenen iyiniyete dayanmaktadır. Kanunun açıkça düzenlediği hallerde iyiniyetli kişi, kamu güveninin korunması ilkesi gereğince ayni hak iktisap edebilecektir[75].

Kamu güveninin korunduğu durumlar incelendiğinde TMK m. 939/2 göze çarpar. Buna göre iyiniyetli üçüncü kişi, tasarruf yetkisini haiz olmayan bir kişiden rehin hakkı kazanabilir. Bilindiği üzere bir eşya üzerinde tasarrufta bulunacak kişinin tasarruf yetkisini haiz olması gerekir. Ancak bu hüküm ile kamu güveninin korunması ilkesi gereği bir istisna düzenlenir. Rehin hakkının kazanılmasını sağlayan ilk unsur TMK m. 986/2 ile düzenlenen zilyetlik karinesidir. Ayni hak kamuya açıklanmıştır ve üçüncü kişilerin buna saygı duyması beklenir. İkinci olarak hak kazanacak kişinin iyiniyetli olması gerekir. Eğer üçüncü kişiler, görünüşteki durum ile gerçeğin birbirine uymadığını bilmiyorsa veya bilebilecek durumda değilse, üçüncü kişilerin görünüşe güvenmesi olumlu sonuç doğurur. Ancak üçüncü kişi

[75] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1157-1158; **Sirmen** (2021), s. 727; **Cansel** (1967), s. 23.

iyiniyetli değilse o zaman kamu güveninin korunması ihtiyacı ortadan kalkar. Bu hüküm, TMK m. 988'in özel bir görünümüdür[76].

2.2.3. Belirlilik İlkesi

Belirlilik ilkesi, sınırlı sayıda olma ve kamuya açıklık ilkelerinin tamamlayıcısı konumundadır[77]. Kazanılan hakkın içeriğinin, kapsamının ve sınırlarının belirli ya da belirlenebilir olmasını amaçlar[78]. Rehnin konusunun ve rehinle güvence altına alınan alacağın belirli olması şeklinde iki başlık altında incelenebilir.

2.2.3.1. Rehin Konusunun Belirli Olması

Belirlilik ilkesinin kendini gösterdiği ilk unsur rehnin konusudur. Hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için rehin konusunun bilinmesi gerekir. TMK m. 854/1, "*Rehin kurulurken, konusu olan taşınmazın belirtilmesi gerekir*" diyerek belirlilik ilkesini taşınmazlarda açıkça düzenlemiştir. Taşınır rehnine ilişkin benzer bir düzenleme mevcut değildir. Ancak belirlilik ilkesi rehin hukukunun temel ilkeleri arasındadır ve bu konuda düzenleme olmasa dahi taşınır rehninde uygulama alanı bulur[79].

Belirlenebilir ve kişiselleştirilmiş şeyler rehne konu olabilir[80]. Rehin sözleşmesinin akdedildiği sırada rehin konusunun belirlenebilir olması yeterlidir, mutlak surette belli olmasına gerek yoktur. Belirlenebilir olmak ile kastedilen, taşınırın genel özelliklerinin belirtilmesinin yeterli olmasıdır, ayrıntılı bir düzenlemeye ihtiyaç yoktur[81]. Belirlenebilir olma yalnızca borçlandırıcı işlem safhası için yeterlidir. Belirli olmayan bir taşınırın

[76] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1017, N. 3626; **Köprülü/Kaneti**, s. 466; **Ergüne**, Taşınır Rehni, s. 164.
[77] **Benli,** Erman (2019) 'Ayni Haklarda Belirlilik İlkesinin İstisnaları', MÜHFHAD, C: 25, S: 1, s. 278.
[78] **Acar** (2017b), s. 151; **Serozan** (2006), s. 315; **Ünal**, s. 19-20. Belirlilik ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Acar** (2017b), s. 1 vd.; **Benli** (2019a), s. 277 vd.
[79] Bu yönde bkz. **Acar** (2017a), N. 82, s. 47.
[80] **Köprülü/Kaneti**, s. 468; **Esener/Güven**, s. 533-534; **Saymen/Elbir**, s. 644; **Cansel** (1967), s. 20; **Ertaş** (2013), s. 3; **Uyumaz**, s. 171.
[81] **Köprülü/Kaneti**, s. 469; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, N. 3632, s. 1158; **Cansel** (1967), s. 61-62; **Nomer/Ergüne**, N. 1191, s. 389-390; **Acar** (2017), N. 82, s. 47; **Akçura Karaman**, s. 98.

zilyetliğinin devredilmesi veya tescile konu olması mümkün olmayacağı için tasarruf aşamasına geçildiğinde taşınırın artık belirli olması gerekir[82].

Rehin sözleşmesi yapıldığı sırada taşınırın belirlenebilir olması kural olarak yeterli kabul edilse de aksi düzenlemeler mevcuttur. TİTRK m. 4/6-c, *"rehne konu varlık ve bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar*" diyerek rehin sözleşmesinde bulunması gereken unsurları belirlemiştir. Görüldüğü üzere TİTRK m. 6, borçlandırıcı işlemi oluşturan rehin sözleşmesinde de rehin konusu varlığın ve bu varlığın ayırt edici özelliklerinin belirtilmesini zorunlu kılar[83]. Bununla birlikte toplu rehnin söz konusu olduğu hallerde rehin konusu varlığın bu kadar detaylı belirtilmesi gerekmemektedir (TİTRK m. 5/2).

Belirlenebilir olmanın yanında taşınırın şahsileştirilmiş olması gerekir. Öğretideki genel kabule göre, bir eşya ya da hak birliği bütün olarak rehnedilemez, yalnızca içindeki unsurların ayrı ayrı belirtilmesi yoluyla rehnedilebilir[84]. Bu görüşe göre genel rehin kurulması mümkün değildir[85]. Aksi görüşler de mevcuttur. Davran, bir eşya topluluğuna dair bütün eşyalar taşınır rehni şartlarına göre rehnedilmiş ve zilyetliği karşı tarafa geçirilmişse, tek tek bütün unsurların belirtilmesine gerek kalmaksızın eşya topluluğunun rehnedilebileceğini savunmuştur[86]. Ayiter, bir eşya birliği üzerinde rehin hakkı kurarken unsurların tek tek belirtilmesine gerek olmadığını, eşya birliği üzerinde tesis edilen rehin hakkının münferit eşyaları da kapsadığını ifade etmiştir[87]. Ertaş, genel rehnin TMK m. 855'in bir istisnası olduğunu ve uygulanabilir olduğu görüşündedir[88]. Öğretideki genel

---

[82] **Acar** (2017), N. 82, s. 47; **Nomer/Ergüne**, N. 1192, s. 390.

[83] Ticari işletmenin belirli bir taşınır varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi halinde, bu hüküm uyarınca bütün unsurların belirlenmesi gerekmez (TİTRK m. 5/2). Ticari işletmenin tamamının veya işletmenin belli bir varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi halinde bu gruba dahil varlıkların tamamı rehnedilmiş sayılacaktır ve taşınır varlıkların ayırt edici özelliklerinin münferiden belirtilmesi gerekmez.

[84] **Köprülü/Kaneti**, s. 468; **Saymen/Elbir**, s. 535; **Ayan** (2020c), s. 306; **Nomer/Ergüne,** N. 1194, s. 390; **Serozan** (2014), s. 349; **Acar** (2017), N. 82, s. 47; **Cansel, Erol** (1961) Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı, Ankara, s. 38; **Sirmen** (1990), s. 18; **Ertaş (2013),** s. 3; **Akçura Karaman**, s. 96; **Uyumaz**, s. 49; Yasaman, bir mütalaasında şu ifadeleri kullanmaktadır: "*Bu koşullar altında, gerek rehnin kapsamındaki saklama hesabının tarih edilmemiş olması, gerek "Rehin Senedi ve Taahhütnamesi" başlıklı belgede söz edilen "rehne dahil olduğu iddia edilen" hesapta bulunan menkul kıymetlerin hangilerinin rehnin kapsamına dahil olduğunu belirten listenin hazırlanmamış/imzalanmamış olması nedeniyle, dava konusu olayda "belirlilik ilkesine uygun" ve "geçerli" bir rehin kurulduğunu söyleyebilmek mümkün değildir."* (**Yasaman, Hamdi** (2013) Banka Hukuku ile İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları Cilt II, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 43).

[85] Bkz. **Kaynar**, s. 17; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 761; **Cansel** (1967), s. 21.

[86] **Davran**, s. 91.

[87] **Ayiter**, s. 188.

[88] **Ertaş** (2021), s. 615 N. 2732.

eğilim genel rehnin mümkün olmadığı yönünde olsa da öğretideki bazı görüşler bu bakışı yumuşatma eğilimindedir.

Genel rehin yasağının sert yorumu uygulamada, özellikle ticari işletme ipoteğinde, uygulanabilir değildir. Dahası kanun koyucu TİTRK m. 5/2 ile genel rehnin mümkün olduğunu düzenlemiştir. Mülga TİRK döneminde ticari işletmenin bütün unsurlarının eksiksiz sayılması beklenmekteydi. Bunun uygulanabilir olmadığının görülmesi üzerine TİTRK ile rehin konusu varlıkların sıralı bir listesini oluşturma zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır. Yürürlükteki TİTRK ile şahsileştirme yükümlülüğü, tacir ve esnaf işletmesi üzerinde kurulan ipoteklerde uygulanmamaktadır[89].

2.2.3.2. Rehin Yükünün Belirli Olması

Rehin konusu gibi rehin yükünün de belirli olması gerekmektedir[90]. Rehin yükünün bilinmesinde rehinli alacaklının menfaati olduğu kadar rehin borçlusu ile borç ilişkisine girecek üçüncü kişinin de menfaati vardır. Taşınırın ne kadarlık bir alacak için güvence teşkil ettiğinin bilinmesi, hem rehinli alacaklı hem de üçüncü kişi için alacaklarının ne oranda karşılanabileceğini öngörebilmeleri açısından önemlidir[91].

Rehin yükünün belirliliği ilkesine dair taşınır rehnine ilişkin genel bir düzenleme bulunmamakla birlikte TMK m. 851, taşınmaz ipoteğinde rehin yükünün belirli olmasını düzenlemiştir. Her ne kadar taşınır rehninde rehin yükünün belirliliğine ilişkin bir düzenleme

---

[89] **Benli,** s. 286.

[90] *"... rehnin, davacıya kullandırılan ticari taşıt kredisine hasren tesis edilip edilmediği ve davacının imzası bulunan genel kredi sözleşmesinin de teminatı olup olmadığı hususu dosya kapsamında belirsiz olduğu gibi, davacının rehnin nedeni olan genel kredi sözleşmesinden mütevellit davalı bankaya başkaca borcu bulunup bulunmadığı da belirsizdir. Dolayısıyla mahkemece, tüm sözleşmeler ve araca rehin konulmasına ilişkin ilgili mercilerle yapılan yazışmalar da dahil olmak üzere tüm delillerin toplanarak, uzman bir bankacı bilirkişi marifetiyle bu deliller de nazara alınarak banka kayıtları üzerinde inceleme yaptırılması ve sözkonusu belirsizliklerin giderilmesi gerekmektedir.*
Bu durumda, rehnin münhasıran davacı tarafından temin edilen ticari taşıt kredisine hasren tesis edilip edilmediğinin saptanması, sözkonusu rehnin davacının imzası bulunan genel kredi sözleşmesinin de teminatı olarak tesis edilmiş olduğunun anlaşılması halinde ise, davacının dava tarihi itibariyle davalıya bu kredi sözleşmesinden kaynaklanan başkaca borcunun bulunup bulunmadığının saptanarak bir sonuca ulaşılması gerekirken, İlk Derece Mahkemesince eksik inceleme ve araştırma ile verilen karara yönelik olarak Bölge Adliye Mahkemesince davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş olması doğru olmamış ve hükmün bozularak kaldırılmasına karar verilmesi gerekmiştir. ..." Yargıtay 11. HD. 10.03.2021 T., 2020/1647 E., 2021/2288 K. (Yargıtay Kararama)

[91] **Köprülü/Kaneti**, s. 283. Rehin yükünü oluşturan alacak, belirli bir miktar olarak sicile kaydedilmezse rehin hakkı doğmaz. Tapu sicildeki tescil, yolsuz tescil olur. Bkz. **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 962.

bulunmasa da taşınmaz rehindeki bu düzenlemenin taşınır rehninde de geçerli olduğu kabul edilir[92].

Rehin yükünün, sözleşme akdedilirken bilinebilir olması yeterlidir[93]. Hatta tasarruf işlemi sırasında bilinebilir olması da yeterlidir. Üst sınır ipoteğinden anlaşıldığı üzere tasarruf işlemi esnasında rehin yükünün kesin olarak bilinmesine gerek yoktur, bilinebilir olması da mümkündür. Önemli olan rehnin paraya çevrilmesi sırasında rehin yükünün net bir şekilde bilinmesidir[94].

Müstakbel alacaklar için rehin tesis edilebilmesi de rehin yükünün bilinebilir olmasının yeterli olduğunu gösterir. Gerçekten de henüz doğmamış ama doğmasına kesin veya olası gözle bakılan alacaklar güvence altına alınabilirler (TMK m. 881/1)[95]. Bu kapsamda uygulamada en çok karşılaşılan değişen kredi borçlarından ve cari hesap borçlarından doğan alacakların rehin ile güvence altına alınması mümkündür[96]. Önemli olan henüz doğmasa dahi doğmasının kesin veya muhtemel olmasıdır. Bu nedenle yalnızca vadeye bağlı alacaklar değil, şarta bağlı alacaklar için de rehin verilebilir[97]. Bu alacakların rehin sözleşmesi yapıldığı sırada doğmuş olmaları aranmasa da sözleşmenin geçerliliği alacağın doğmasına bağlıdır. Doğmaması veya doğmayacağının anlaşılması halinde bu alacağı güvence altına almak için yapılan rehin sözleşmesi de baştan itibaren geçersiz olacaktır[98].

---

[92] **Acar** (2017), s. 49, N. 87.

[93] **Saymen/Elbir,** s. 645; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, N. 3639, s. 1161; **Serozan (2014),** s. 351; **Reisoğlu, Seza** (1962) 'Kefalet Kavramı ve Muteberlik Şartları', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 1, s. 340; **Makaracı Başak (2014),** s. 87; **Ünal,** s. 25; **Kağıtçıoğlu, Mutlu** (2012) 'Teslime Bağlı Taşınır Rehnine Hakim Olan İlkeler', TAAD, C: 3, S: 10, s. 243.

[94] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, N. 3638, s. 1161; **Ertaş** (2013), s. 1158-1159.

[95] TMK m. 881 taşınmaz ipoteği ile ilgili olsa da öğretide bu hükmün taşınır rehnine de uygulanması gerektiği kabul edilir (**Köprülü/Kaneti,** s. 470; **Ayiter**, s. 186; **Cansel** (1967), s. 22; **Makaracı Başak** (2014), s. 87). Ayrıca, müstakbel alacakların güvence altına alınmasının rehin hukukunun amaç ve mantığıyla çeliştiği ve TMK m. 881 benzeri bir hükmün taşınır rehni için düzenlenmemesinin kasıtlı susma olduğuna ilişkin görüş için bkz. **Yağbasan**, s. 14-15.

[96] **Ayan** (2020c), s. 195; **Reisoğlu** (1962), s. 346; **Günel, Mustafa Cahit** (2006) 'Taşınmaz Rehninin Alacak Bakımından Kapsamı', Prof. Dr. Özel Seliçi'ye Armağan, s. 250-251.

[97] **Ertaş (2013),** s. 1159. Sirmen, muhtemel alacakları üç grupta inceler. Birinci grup, şarta bağlı olduğu için gelecekte gerçekleşmesine kesin gözle bakılmayan alacaklardır. İkinci grup, kanuni şarta bağlanmış alacaklardır. Son grup ise herhangi bir hukuki temeli olmamasına rağmen doğacağına dair güçlü deliller bulunan alacaklardır (**Sirmen** (1990), s. 15).

[98] **Köprülü/Kaneti**, s. 470; **Saymen/Elbir**, s.531; **Ertaş** (2021), N. 2743, s. 617; **Sirmen** (1990), s. 15; **Ertaş** (2013), s. 1160.

Müstakbel alacaklar için rehin verilmesinin mümkün olması belirlilik ilkesini esnetmekle birlikte tamamen ortadan kaldırmaz. Alacağın en azından kaynağının belli olması gerekir[99]. Bankacılık işlemlerinde kaynağı dahi belli olmayan alacakların rehin ile güvence altına alınmak istendiği görülür. Kredi sözleşmelerinde "*doğmuş ve doğacak her türlü alacak için*" güvence tesis edildiğine rastlanır[100]. Bankaların belirlilik ilkesindeki esnemeleri kötüye kullanmalarının önüne geçmek amacıyla en azından alacağın kaynağının belirli olması önem taşımaktadır.

Müstakbel alacakların en azından hukuki sebeplerinin belirlenebilir olması gerekir. Hukuki sebeplerin dahi belirlenemiyor olması rehin borçlusunun ekonomik özgürlüğünün TMK m. 23'te düzenlenen kişilik haklarını ihlal edecek kadar sınırlandırılmasına neden olur. Hukuka ve ahlaka aykırı bu sınırlamadan ötürü rehin sözleşmesi, TBK m. 27 uyarınca kısmen veya tamamen geçersiz olur[101]. Müstakbel alacakları güvenceye almak için rehin kurulmasına imkan tanınmakla beraber bu hakkın dürüstlük kuralına uygun şekilde kullanılması gerekir.

Rehnin paraya çevrilmesi aşamasına geçildiğinde rehin yükü, mevcut ve belirli olmalıdır[102]. Aksi mümkün de değildir. Rehnin paraya çevrilmesi aşamasına geçebilmek için ilk olarak, rehnin paraya çevrilmesi hakkının doğması için muaccel olmuş alacağın ifa edilmemesi gerekir. Muaccel olma ile alacağın miktarı muhakkak ki belli olur. İkinci olarak, taşınırın satılmasının icra dairesinden istenebilmesi için tam bir alacağı ortaya koymak

---

[99] **Serozan** (2014), s. 351. Müstakbel alacaklar için rehin verilmesi halinde rehin sözleşmesinde alacağın kaynağını oluşturan hukuki ilişkinin yer alması hakkında bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 302-303.

[100] Bkz. *"... İleride doğacak alacakların taşınır rehni ile teminat altına alınması mümkün ise de teminat altına alınmak istenen alacağın belirli olması gerekir. Bu bağlamda uyuşmazlık konusunu teşkil eden 2012 tarihli sözleşmenin 11.15.maddesinde bankanın kendisine rehinli olan taşınır mal ve değerleri dilediğine rehnedebileceği, 12. maddesinde ise teminatların bankanın her türlü alacakları için karşılık teşkil edeceği hüküm altına alınmış ise de, mevcut hükümler genel ve soyut nitelikte olup bu hükümlerin 2007 yılında alınan araç rehninin daha sonra doğmuş veya doğacak borçların da teminatını teşkil ettiği şekilde değerlendirilmesi doğru değildir. Dolayısıyla taşıt kredisi nedeniyle 2007 yılında teminat olarak alınan rehnin, bundan 5 yıl sonra imzalanan 2012 tarihli kredi sözleşmesinin genel nitelikteki hükümleri gereğince bu krediden doğan borcun teminatını teşkil etmeyeceğinden davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılgılı gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir. ..."* Yargıtay 19. HD. T. 04.02.2020, E. 2019/3289, K. 2020/267 (Yargıtay Kararama)

[101] **Köprülü/Kaneti,** s. 471; **Serozan** (2014), s. 351; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, N. 3639, s. 1161; **Ertaş** (2013), s. 1159; **Sarı, Suat** (2000) 'Taşınır Rehninde Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi', Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman Anısına Armağan, s. 982; **Sirmen** (1990), s. 19; **Cansel** (1967), s. 82-88; **Ergüne** (2020), N. 449, s. 255; **Akçura Karaman**, s. 101; **Makaracı Başak** (2014) s. 101-102; **Uyumaz**, s. 50; **Özçelik, Barış** (2017) 'İpoteğin alacağa bağlılığı', BATİDER, C: 33, S: 4, s. 166.

[102] **Esener/Güven**, s. 591; **Acar** (2017a), N. 87, s. 49; **Cansel** (1967), s. 22; **Reisoğlu** (1962), s. 345.

gerekir. Görüldüğü üzere bu aşamaya gelindiğinde rehin yükünün belirli olmaması mümkün değildir.

2.2.4. Fer'ilik İlkesi

Rehin hakkı, geçerli bir alacağın varlığına bağlıdır. Gerçekten de rehin hakkının işlevinin bir alacağı güvence altına almak olduğu düşünüldüğünde, geçerli bir alacağın mevcut olmadığı durumlarda bir rehin hakkı tesis edilmesine gerek kalmaz. Bu sebeple fer'ilik ilkesi rehnin kuruluşundan sona ermesine kadar her aşamada kendini gösterir[103].

2.2.4.1. Kuruluşta Fer'ilik

Rehin hakkı, bir alacağı güvence altına almak amacıyla hukuk düzeni tarafından hak sahibine tanınır. İlk olarak geçerli bir alacağın varlığı aranır. Yalnızca doğmuş ve geçerli olan bir alacak, rehin hakkının kurulmasına sebebiyet verebilir[104]. TMK m. 881, "*halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla birlikte doğması kesin veya olası bulunan bir alacağın*" rehinle güvence altına alınabileceğini düzenler. Doğmuş alacaklar için rehin kurulabilmesi kural olmakla birlikte bu hükümle birlikte fer'ilik ilkesi yumuşatılarak muhtemel alacaklar için rehin verilmesinin de önü açılmıştır.

Eksik borçlar için rehin verilmesinin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Bilindiği üzere eksik borçlar mevcut ve geçerli olmalarına rağmen ifaları dava ve talep edilemez[105]. Öğretide eksik borçların tamamı aynı değerlendirilmemiştir. Bazı eksik borçlar için rehin verilebileceği kabul edilirken bazıları için verilemeyeceği kabul edilmiştir. Hukuk düzeni

---

[103] Fer'ilik ilkesi hakkında bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 464 vd.; **Nomer/Ergüne**, s. 387 vd.; **Ayiter**, s. 186 vd.; **Serozan** (2006), s. 311 vd.

[104] **Sirmen** (1990), s. 11; **Tuna**, s. 8.; **Akipek Öcal (**2017), s. 84; **Köprülü/Kaneti**, s. 464; **Nomer/Ergüne**, s. 387 N. 1185; **Sirmen** (2018), s. 26; **Hatemi (Serozan/Arpacı),** s. 716; **Ayiter**, s. 186; **Akipek Öcal** (2017), s. 87; **Serozan** (2006), s. 311. Yargıtay 19. HD. bir kararında *"... Mahkemece yapılan yargılama, toplanan deliller, benimsenen bilirkişi kurulu raporuna göre davacının davalı bankadan kullanacağı ticari kredinin teminatını teşkil etmek üzere davalı banka lehine ipotek tesis edildiği, davacının borcunun bulunmadığı, dava dışı tapu maliklerinin davalı bankaya farklı kredi sözleşmelerinden kaynaklı olan borçlarının söz konusu ipoteğin kaldırılmasına engel teşkil etmediği anlaşıldığından davanın kabulüne karar verilmiş, hüküm davalı banka vekilince temyiz edilmiştir. …*" ifadelerini kullanmıştır. Bkz. Yargıtay 19. HD. 18.01.2016 T., E. 2015/5415, K. 2016/225.

[105] **Nomer**, s. 27; **Eren**, s. 91-92.

tarafından kınanan kumar, bahis gibi borç ilişkilerinden kaynaklanan alacakların rehinle güvenceye alınması mümkün değildir[106]. Bu borç ilişkilerinin önüne geçilmek istendiğinden bu ilişkilerden doğan alacaklar, eksik borç olarak düzenlenmiştir. Dahası bu alacaklar dava ve takip edilemez ve bu durum hakim tarafından re'sen değerlendirilir. Bu nedenle de verilen rehnin paraya çevrilmesi mümkün olmaz. Bununla birlikte hukuk düzeni tarafından kınanmayan, zamanaşımına uğramış alacakların rehinle güvenceye alınabileceği kabul edilir[107]. Rehin borçlusu, zamanaşımına uğramış alacağı rehne konu ederek bu yöndeki def'i imkanından vazgeçer[108]. Eksik borçların ifalarının talep ve dava edilemeyeceği kuralını da bertaraf eder[109]. Ancak üçüncü kişi, asıl borçlu yerine rehin verdiyse kural olarak def'i hakkından feragat ettiği söylenemez. Üçüncü kişinin teminat altına alınan borcun eksik borç olduğunu bilmesi durumunda def'i hakkından feragat ettiği söylenebilir. Eğer bilmiyorsa, TMK m. 901/2 gereği, borçluya ait bütün def'ileri ileri sürme hakkını haizdir[110]. Üçüncü kişi, zamanaşımı def'ini ileri sürerek rehnin paraya çevrilmesine engel olabilir. Paraya çevrilemeyecek bir alacak için rehin verilmesi de mümkün olmayacağı için rehin hakkı tesis edilemez.

2.2.4.2. Savunmada Fer'ilik

Savunmada fer'ilik ilkesi, rehin sözleşmesinin asıl ilişkinin tarafı olmayan iki kişi arasında kurulmuş olduğu hallerde kendini gösterir. Asıl borçlu olmayan bir üçüncü kişinin kendi taşınırı üzerinde alacaklı lehine rehin tesis etmesi durumunda, rehin borçlusu asıl borçlunun sahip olduğu bütün def'ileri alacaklıya karşı ileri sürebilecektir[111]. Örneğin, asıl ilişkideki alacağın zamanaşımına uğraması durumunda fer'ilik ilkesinden kaynaklanan bir savunma söz konusudur. Asıl borçlunun sahip olduğu zamanaşımı def'i, üçüncü kişi rehin borçlusu tarafından da ileri sürülebilir.

---

[106] **Gürsoy/Eren/Cansel,** s. 1101; **Makaracı Başak** (2014), s. 82-83.
[107] **Saymen/Elbir**, s. 629; **İmre, Zahit** (1951-1952) Zilyetlik, Menkul Mülkiyeti ve Menkul Rehni Dersleri, İstanbul, s. 88; **Sirmen** (1990), s. 12; **Cansel** (1967), s. 76; **Makaracı Başak** (2014), s. 83 vd.
[108] **Makaracı Başak** (2014), s. 85, **Tuna**, s. 8.
[109] **Acar, Meryem** (2015) 'Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin' (Yüksek Lisans) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 65.
[110] **Makaracı Başak** (2014), s. 85.
[111] **Serozan** (2006), s. 311; **Akçura Karaman**, s. 54.

Savunmada fer'ilik ilkesi, TBK m. 591 ve TMK m. 901'de düzenlenmiştir[112]. Bu hükümler taşınır rehnine de uygun düştükleri ölçüde kıyasen uygulanır ve rehin borçlusu, asıl borçlunun savunmalarını rehinli alacaklıya karşı kullanma hakkı elde eder[113].

Fer'ilik ilkesinin bir yansıması olarak üçüncü kişi rehin borçlusuna, rehin ilişkisinden doğmuş def'ilerin yanı sıra asıl ilişkideki def'ileri de ileri sürme hakkı tanınmıştır. Mesela rehinli alacaklı ve rehin borçlusu kendi aralarında, rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan önce asıl borçluya başvurulmasına ilişkin bir anlaşma yaptıklarını varsayalım. Rehinli alacaklının, asıl borçluya başvurmadan önce rehne başvurması halinde rehin borçlusunun bu anlaşmayı rehinli alacaklıya karşı ileri sürme imkanı vardır[114]. Bu imkan, aralarındaki ilişkiden kaynaklanır ve savunmada fer'ilik ilkesine dayanmaz. Savunmada fer'ilik ilkesinin söz konusu olabilmesi için asıl borç ilişkisinden kaynaklanan bir def'inin ileri sürülmesi gerekir.

2.2.4.3. Kapsamda Fer'ilik

Rehin hukukuna hakim olan ilkelerden kapsamda fer'ilik, asıl alacak ile rehin yükünün denk olmasını ifade eder (TMK m. 946). Taşınır eşya üzerinde ancak rehin hakkı tesis edilmesine neden olan alacağın meblağı kadar hak tesis edilir. Tarafların aralarında daha farklı bir meblağ kararlaştırmaları fer'ilik ilkesine aykırı olacağından geçerli değildir[115].

---

[112] Kefalete ilişkin Türk Borçlar Kanunu 591. madde şu şekildedir: "*Kefil, asıl borçluya veya mirasçılarına ait olan ve asıl borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğmayan bütün defileri alacaklıya karşı ileri sürme hakkına sahip olduğu gibi, bunları ileri sürmek zorundadır. Yanılma veya sözleşme yapma ehliyetsizliği ya da zamanaşımına uğramış bir borç sebebiyle borçlunun yükümlü olmadığı bir borca bilerek kefalet hali bu hükmün dışındadır.*
Asıl borçlu, kendisine ait olan bir def'iden vazgeçmiş olsa bile kefil, yine bu def'ii alacaklıya karşı ileri sürebilir.
Kefil, asıl borçluya ait def'ilerin varlığını bilmeksizin ödemede bulunursa, rücu hakkına sahip olur. Buna karşılık asıl borçlu, kefilin bu def'ileri bildiği veya bilmesi gerektiğini ispat ederse kefil, bunlar ileri sürülmüş olsaydı ödemeden kurtulacağı ölçüde rücu hakkını kaybeder.
Kumar ve bahisten doğan bir borca kefalette kefil, borcun bu niteliğini bilmiş olsa bile, asıl borçlunun sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir."
Türk Medeni Kanunu 901. madde: "*İpotekli borç senedindeki borçtan kişisel olarak sorumlu olmayan rehinli taşınmaz maliki hakkında ipoteğe ilişkin hükümler uygulanır.*
Taşınmaz maliki, alacaklıya karşı borçluya ait bütün defileri ileri sürebilir."

[113] **Köprülü/Kaneti**, s. 464; **Serozan** (2014), s. 344; **Acar** (2017), s. 40 n. 62; **Akçura Karaman**, s. 54; **Ünal**, s. 9.

[114] **Akçura Karaman,** s. 54.

[115] Bkz. **Acar** (2017), s. 11-12; **Özçelik**, s. 163. Geniş kapsamlı rehin hakkı tesis edilmesi de öğretide kapsamda fer'ilik bağlamında değerlendirilmiştir. Rehin sözleşmesinin kapsamının rehin borçlusunun kişilik haklarını ihlal edecek kadar geniş tutulması TBK m. 27 uyarınca kesin hükümsüzlük yaptırımına tabidir. Ancak fer'ilik

2.2.4.4. El Değiştirmede Fer'ilik

Alacağın temlik edilmesi halinde alacağa bağlı haklar, alacağa bağlı olarak devralana geçmektedir (TBK m. 189). Buna göre alacağın temliki ile fer'i bir hak olan rehin hakkı da alacakla birlikte el değiştirir[116]. Hakkın el değiştirmesi ancak temlik ile mümkündür, alacaktan ayrı olarak devredilmesi mümkün değildir[117]. TBK m. 189, el değiştirmede fer'ilik ilkesine dair genel bir düzenleme teşkil eder.

Her ne kadar kural fer'i hakkın alacağın temliki ile el değiştirmesiyse de bu kuralın istisnası vardır. Taraflar, hakkın temlikle el değiştirmeyeceğini kararlaştırabilir. Bu anlaşma, devralanın rehin hakkından feragat etmesi anlamına gelir[118]. Bununla birlikte, varlığı ancak bir alacağın varlığına bağlı olan rehin hakkı da sona erer[119].

Alacağın el değiştirmesi kadar borcun el değiştirmesi de incelenmelidir. TMK m. 198/2 uyarınca asıl borç ilişkisinin borçlusu değişse bile fer'i haklar saklı kalır. Rehin borçlusunun asıl borçlu veya üçüncü kişi olması rehin hakkının varlığını koruması hususunda önem taşımaz. Ancak dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Üçüncü kişi rehin borçlusu, asıl borçlunun ödeme gücüne güvenerek rehin vermiş olabilir. Bu durumda borcun devrinde rehin borçlusunun dürüstlük kuralları uyarınca korunması gerekir. Eğer üçüncü kişi rehin borçlusu, borcun üstlenilmesine yazılı olarak rıza göstermezse rehin hakkı sona erer (TBK m. 198/2).

---

ilkesine dayanarak rehin sözleşmesinin kapsamının ne olduğu hususunda TMK m. 2'den yararlanılarak ortalama bir banka müşterisinin beklentileri esas alınabilir. Bu yönde bkz. **Özçelik**, s. 163.

[116] **Köprülü/Kaneti**, s. 464; **Sirmen** (2021), s. 723; **Akçura Karaman**, s. 56; **Uyumaz**, s. 12.

[117] **Nomer/Ergüne**, s. 388 N. 1187; **Oğuzman, Kemal** (1978) 'Eşyaya Bağlı Haklara Hakim Olan Esaslar', Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, s. 121; **Oğuz, Sefer** (2017) 'Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni', Bankacılar Dergisi, S: 100, s. 8; **Gören,** s. 50.

[118] **Sirmen** (1990), s. 13.

[119] **Saymen/Elbir**, s. 628; **Ergüne** (2020), N. 438, s. 250.

2.2.4.5. Sona Ermede Fer'ilik

Asıl alacağın ifa, ibra, takas veya benzeri başka bir nedenle sona ermesi durumunda rehin hakkı da alacağa bağlı olarak sona erer. Rehin hakkının alacak hakkı ile sona erebilmesi için alacağın tamamının sona ermesi gerekir. Alacağın bir kısmının sona ermesi yeterli değildir (TMK m. 944/2). Bu durumda borcunu kısmen ifa eden borçlu, taşınır üzerindeki rehnin tamamen veya kısmen sona erdirilmesini talep edemez. Kalan alacak için güvence devam eder.

Sona ermede fer'ilik ilkesine ilişkin genel nitelikli TBK m. 131 ve taşınır rehnine özel TMK m. 944 düzenlemeleri mevcuttur[120]. Bu düzenlemeler mevcut olmasaydı dahi rehin hakkının alacağa bağlı fer'i bir hakkın söz konusu olması, sona ermede de fer'ilik ilkesinin geçerli olması sonucunu doğururdu.

Sona ermiş bir alacağın tekrar doğması mümkündür. Böyle bir durumda alacağa bağlı olarak sona ermiş rehin hakkı da alacağa bağlı olarak yeniden doğar[121]. Rehin borçlusunun taşınır rehninde zilyetliği devretme, taşınır ipoteğinde ise yeniden tescil yükümlülüğü söz konusu olur.

2.2.4.6. Fer'ilik İlkesinin Zayıfladığı Haller

Bazı durumlarda rehin hukukunun temel ilkelerinden olan fer'ilik ilkesi zayıflamaktadır. Bu durumlardan ilki, henüz miktarı belli olmayan alacaklar ve müstakbel alacaklar için rehin tesis edilmesidir[122]. Rehnin mevcudiyeti de kapsamı da alacağa bağlıdır.

---

[120] Türk Borçlar Kanunu m. 131: "*Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur.*
İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılmaktaysa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir.
Taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin hükümler saklıdır."
Türk Medeni Kanunu m. 944: "*Alacağın ödenmesi suretiyle veya başka bir sebeple rehin hakkı sona erince alacaklı, rehinli taşınırı hak sahibine geri vermekle yükümlüdür.*
Alacaklı, alacağının tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir."
[121] **Sirmen** (1990), s. 14.
[122] **Davran**, s. 79; **Acar** (2017), N. 63, s. 40; **Sirmen** (1990), s. 15. Aksi görüş için bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 470.

Bu sebeple henüz mevcut olmayan veya belli olmayan alacaklar için rehin kurulması fer'ilik ilkesini zayıflatır.

İkinci durum, rehinle güvence altına alınan alacağın zamanaşımına uğramasıdır[123]. TBK m. 159/2 uyarınca zamanaşımına uğramış alacağı güvence altına alan rehnin paraya çevrilmesi talep edilebilir. Yani alacak zamanaşımına uğramış olsa dahi rehin geçerliliğini korumakta ve rehinli alacaklı, rehin bedeli üzerinden alacağını tatmin edebilmektedir. Ancak rehnin paraya çevrilmesi ile elde edilen bedel, alacaklıyı tamamen tatmin etmeyebilir. Bu durumda borçlunun şahsi malvarlığına başvurulmak istendiğinde borçlunun zamanaşımı def'inde bulunması mümkündür[124].

Fer'ilik ilkesinin zayıfladığı üçüncü durum, konkordato ilanıdır. Konkordato ilanından sonra borçlunun şahsi malvarlığı ile sorumluluğu sona erer. Ancak, borçlu bir borcunu güvence altına almak için rehin tesis etmişse, rehinle sorumluluğu devam eder[125].

Kapsamda fer'ilik ilkesi gereğince rehin hakkı, alacağı güvence altına almayı amaçlamaktadır ancak TMK m. 964/2 uyarınca sözleşme faizleri, takip giderleri ve gecikme faizi taşınır rehninin kapsamındadır. Sayılan bu unsurlar, rehin tarafından güvence altına alınması amaçlanan asli unsurlar değildir. Sonradan kanunen rehne dahil edilmeleri ile alacaktan bağımsız olarak rehin genişletilmektedir. Bu hüküm de fer'ilik ilkesinin zayıfladığı hallerden birini oluşturur[126].

Fer'ilik ilkesinin zayıfladığı bir diğer hal, cari hesaplara ilişkin TBK m. 134/2'dir. Cari hesap kesilip sonucunun kabul edilmesi alacağın yenilenmesi sonucu doğurduğu için eski borcun sona erip yeni bir borcun doğmasına sebep olur (TBK m. 134/2). Ancak cari hesapta kayıtlı bir alacak, rehin ile güvence altına alınmışsa borcun yenilenmesinden sonra da rehin devam eder (TBK m. 134/3). Sona ermede fer'ilik ilkesinin aksine alacak sona erse dahi rehin hakkı devam etmektedir. Görüldüğü üzere bu hüküm de fer'ilik ilkesinin zayıflaması sonucunu doğurur.

[123] **Köprülü/Kaneti**, s. 464; **Acar**, Mevduat, s. 67.
[124] **Nomer/Ergüne**, N. 1189, s. 389; **Ergüne** (2020), N. 434, s. 249.
[125] **Sirmen** (1990), s. 16.
[126] **Sirmen** (1990), s. 17.

2.2.5. Rehnin Bölünmezliği İlkesi

Rehnin bölünmezliği ilkesi TMK m. 944/2'de düzenlenir. "*Alacaklı, alacağının tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir*". Rehin hakkı sayesinde alacağın tamamı güvence altına alınır ve alacağın tamamı tatmin edilene kadar hak devamlılık arz eder. Bu ilkenin, alacağın tamamının güvenceye alınması ve rehin konusunun bütünüyle güvence oluşturması olmak üzere iki unsuru vardır[127].

Rehin hakkı, alacağın tamamını ve her bir parçasını güvenceye alır[128]. Rehin hakkı tesis edildikten sonra alacak hakkının kısmen sona ermesi, rehnin kısmen sona ermesi sonucunu doğurmaz. Alacak hakkı devam ettiği sürece rehin devam eder. Rehinli alacaklı, alacağın tamamını elde edene kadar rehni geri vermekten kaçınma hakkını haizdir. Ancak alacağın tamamının sona ermesi ile rehin hakkı da sona erer ve rehinli alacaklının geri verme borcu doğar.

Rehin ile yalnız asıl alacak güvence altına alınmaz. Sözleşme faizi, takip ve dava masrafları ve gecikme faizi de güvence altındadır (TMK m. 946/2). Dolayısıyla bu unsurlar söz konusu olduğunda da rehnin bölünmezliği ilkesi uygulanır[129].

İlkenin ikinci ayağını rehin konusunun tamamının güvence oluşturması oluşturur. Gerçekten de taşınır, bütünleyici parça ve eklentileriyle alacağın güvencesini oluşturur (TMK m. 947/1). Rehin borçlusunun rehnin bir kısmından vazgeçilmesini talep edemeyeceği gibi rehinli alacaklı da rehnin bir kısmını geri vermek zorunda değildir[130]. Rehinli alacaklının feragati üzerine alacağın bir kısmı sona ermiş olsa dahi geri verme borcu doğmaz[131]. Çünkü rehin konusunun tamamı güvenceyi oluşturur ve alacağın tamamı sona erene kadar da güvence oluşturmaya devam eder.

---

[127] **Ayiter**, s. 188; **Nomer/Ergüne**, N. 1211, s. 397; **Acar** (2017a), N. 89, s. 50; **Ertaş** (2013), s. 1159; **Makaracı Başak** (2014), s. 57; **Tuna**, s. 9; **Kağıtçıoğlu**, s. 245-246.
[128] **Acar** (2017a), s. 50, N. 88.
[129] **Davran**, s. 91.
[130] **Köprülü/Kaneti**, s. 472; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 840; **Cansel** (1967), s. 26; **Ertaş** (2013), s. 1159; **Benli**, s. 124; **Tuna**, s. 9.
[131] **Sirmen** (1990), s. 24.

Rehin borçlusunun, alacağı güvenceye almak amacıyla birden fazla taşınırı rehin konusu yapması mümkündür. Bu durumda taşınırlardan her biri alacağın tamamını tek başına güvenceye almış sayılır. Rehinli alacaklı istediği taşınırı paraya çevirerek alacağını tatmin eder[132]. Ancak taraflar aralarında bir anlaşma yaparak hangi taşınır üzerinde ne kadar rehin yükü olacağını kararlaştırabilir[133]. Böyle bir anlaşmanın varlığında dahi güvencenin bölündüğünden bahsedilemez.

2.2.6. Talilik İlkesi

Rehin hakkı, özü itibariyle tali bir haktır. Ancak birincil hak olan alacak hakkının elde edilememesi durumunda hak sahibine harekete geçme yetkisi tanır. TMK m. 946/1'de ifade edildiği üzere "*alacaklı, ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebilir*". Rehin hakkı ancak güvenceye bağlanan alacağın elde edilememesi durumunda devreye girer[134].

Talilik ilkesi gereği öncelikle asıl alacağın muaccel olması gerekir. Asıl borçlu, muaccel olan alacağı ifa etmemiş olmalıdır. Rehinli alacaklı, ancak bundan sonra rehne başvurarak paraya çevrilmesini talep edebilir. Rehin, alacağı güvenceye alır ve alacak, asıl borç ilişkisinden tatmin edilemediğinde rehne başvurulur. Kanaatimizce muaccel olmamış bir alacak için rehne başvurmak hem kanuna hem dürüstlük kuralına aykırıdır.

Rehin hukukuna hakim ilkelerden talilik ilkesinin istisnası mevcuttur. Rehnedilen taşınırın değerinin tehdit altında olması halinde borç muaccel olmadan önce de rehne başvurulabilir[135].

---

[132] **Saymen/Elbir**, s. 625; **Serozan** (2014), s. 356; **Cansel** (1967), s. 25; **Acar** (2017a), N. 89, s. 51. Birden fazla taşınır üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi ve rehinli taşınırların bir kısmının alacağı karşılamaya yetmesi halinde rehinli alacaklının tamamının paraya çevrilmesini talep etmesinin dürüstlük kuralına aykırı olduğu ifade edilir (**Saymen/Elbir**, s. 625). Bu yorum yalnızca taşınır rehninde mümkündür. Taşınmaz rehni ile ilgili Türk Medeni Kanunu m. 873/3, "*Aynı alacak için birden çok taşınmazı rehnedilmiş olması halinde, rehnin paraya çevrilmesi istemi, taşınmazların tamamı hakkında yapılır. Bununla birlikte, icra dairesi onlardan ancak gerektiği kadarını paraya çevirir*" diyerek bu konuda açık bir düzenleme getirmiştir.

[133] **Akçura Karaman**, s. 106.

[134] **Sirmen** (1990), s. 20; **Cansel** (1967), s. 27.

[135] **Sirmen** (1990), s. 13.

2.2.7. Sebebe Bağlılık İlkesi

Hukuki işlemler borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi olmak üzere iki aşamadan oluşur. Kural olarak borçlandırıcı işlem geçerli değilse tasarruf işlemi de geçerli değildir. Borçlandırıcı işlemin geçerliliğinin tasarruf işlemini de etkilemesi, sebebe bağlılık ilkesi olarak karşımıza çıkar. TMK m. 1024/2, "*bağlayıcı olmayan bir hukuki işleme dayanan veya hukuki sebepten yoksun bulunan tescil yolsuzdur*" diyerek taşınmazlar üzerinde ayni hak kazanılmasında sebebe bağlılık ilkesinin geçerli olduğunu ortaya koyar. Ancak taşınır üzerinde ayni hak kazanılması bahsinde benzer bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun sonucunda öğretide, taşınır mülkiyetinin devrinin sebebe bağlı mı yoksa soyut mu olduğu tartışılmıştır. Bu tartışmanın taşınır rehnine de yansıdığı görülür.

Sebebe bağlılık ilkesinin kabul edilmesi halinde borçlandırıcı işlemin geçersiz olması, buna bağlı olarak tesis edilen rehin hakkının da geçersizliği sonucunu doğurur. Geçersiz bir rehin sözleşmesi varsa taşınırın zilyetliğinin devri veya tescil, ayni hakkın doğmasına neden olmaz. Rehin hakkı kazanmak isteyen yalnızca taşınırın zilyetliğini devren kazanır ve emin sıfatı ile zilyet olur[136]. Bu işlem sonucunda zilyet olmayan bir malik ve malik olmayan bir zilyet ortaya çıkar. Malik istihkak davası açarak taşınırı geri alabilir[137].

Sebebe bağlılık ilkesi, mülkiyet hakkını mümkün olduğu kadar muhafaza etmeyi ve maliki korumayı amaçlar[138]. Gerçekten de mülkiyet hakkının devirle geçmesini engellemekte ve malike istihkak davası açma imkanı tanıyarak malikin taşınırı elde etmesini kolaylaştırmaktadır.

Öğretide sebebe bağlılık ilkesi lehine farklı görüşler ileri sürülmüştür. İlk olarak, TMK'da taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasına dair kabul edilen sebebe bağlılık ilkesinin, taşınır mülkiyetine de kıyasen uygulanması gerektiği ifade edilir[139]. Kanun koyucunun taşınmazlarla ilgili olarak sebebe bağlılık ilkesini düzenlerken taşınırlarla ilgili kasıtlı

[136] **Sirmen** (2021), s. 91; **Nomer/Ergüne**, N. 243, s. 85; **Ergüne** (2020), s. 164.
[137] **Ayiter**, s. 154; **Ayan, Mehmet** (2020) Eşya Hukuku II: Mülkiyet, 10. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 680; **Ertaş** (2021), N. 2236, s. 514, **Erbek, Özge** (2013) 'Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllilik) – Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi', Yaşar Üniversitesi Dergisi, C: 8, s. 944.
[138] **Esener/Güven**, s. 302.
[139] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 674; **Ayiter**, s. 153; **Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah** (2014) Medeni Hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 241-242.

susmasının makul bir sebebi olmadığı ileri sürülür. Kasıtlı susma olduğunu destekleyecek bir nedenin olmaması soyutluk ilkesinin zımnen kabul edilmediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra devralan kişinin zaten hukuk düzeni tarafından korunduğu ve soyutluk ilkesi ile de korunmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir[140]. TMK m. 988'de düzenlenen emin sıfatıyla zilyetten ayni hak kazanılması gibi iyiniyeti koruyan hükümler, ayni hak kazanan kişilerin menfaatlerini korumak için yeterlidir. İyiniyet hükümlerine ek olarak soyutluk ilkesi ile ayni hak kazanan kişilerin korunması gerekmemektedir.

Soyutluk ilkesinin kabulü halinde, sebebe bağlılık ilkesinin aksine rehin sözleşmesinin geçersiz olması, tasarruf işlemini geçersiz kılmamaktadır[141]. Taşınırı devralan, ayni hak kazanmakla birlikte bu kazanma geçerli bir sebebe dayanmadığı için bir sebepsiz zenginleşmedir. TBK m. 77/1 sebepsiz zenginleşmeyi, "*haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşme*" olarak tanımlamıştır. Sebepsiz zenginleşme; geçersiz, mevcut olmayan veya sona ermiş bir sebebe dayanılması durumunda söz konusu olur (TBK m. 77/2). Sebepsiz zenginleşenin geri verme borcu vardır. Eski malik de yalnızca sebepsiz zenginleşme hükümlerine başvurabilir, başka hükümlerden yararlanma imkanı yoktur[142].

Soyutluk ilkesini savunanlar ise kanunda taşınır mülkiyetinin devrinin sebebe bağlı olduğunu ifade eden bir düzenlemenin olmamasını kasıtlı susma olarak değerlendirmektedir[143].Buna göre kanun koyucu, taşınmaz mülkiyetinin devrinde sebebe bağlılık ilkesini düzenlerken taşınırlarda bu ilkeden bilerek uzak durmuştur. Bunun sebebi olarak da devralan ve üçüncü kişilerin menfaatlerinin yanı sıra işlem güvenliğinin de korunması gösterilir[144]. İyiniyet hükümlerinin, soyutluk ilkesinin yanında sınırlı bir koruma sağladığı ifade edilir. Devir işleminin soyut olduğunun kabulü ile devralan ve üçüncü kişiler daha geniş bir korumadan yararlanır. Bunun yanı sıra işlem güvenliği de soyutluk ilkesinin desteklenmesinin önemli nedenlerindendir. Ticari hayatın kolaylaştırılması adına bir güven ortamı sağlanmalıdır. Soyutluk ilkesi, hukuki işlemlerde güven ve istikrar sağlar. Bir taşınır

[140] **Tandoğan**, Borçlar Özel C.I, s. 96; **Vardar Hamamcıoğlu**, s. 232-233.
[141] **Serozan (Hatemi/Arpacı)**, s. 312; **Serozan**, Taşınır Eşya, s. 264; **Ergüne** (2020), s. 165; **Öz, Turgut** (1990) Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul, s. 188.
[142] **Ayiter**, s. 154; **Serozan (Hatemi/Arpacı)**, s. 313; **Ayan** (2020b), s. 679; **Ertaş** (2021), s. 514; **Akçura Karaman**, s. 112; **Ergüne** (2020), s. 166.
[143] **Serozan**, Taşınır Eşya, s. 265; **Erbek**, s. 946;
[144] **Nomer/Ergüne**, N. 865, s. 284; **Serozan (Hatemi/Arpacı)**, s. 312-313; **Esener/Güven**, s. 268; **Serozan** (2000), s. 399; **Ergüne, Mehmet Serkan** (2017) Taşınır Mülkiyeti, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 117.

üzerinde ayni hak kazanan herkesin, bu kazanmanın temelini oluşturan borçlandırıcı işlemin geçerli olup olmadığını araştırması gerekmez. TMK m. 987'de tanınan zilyedin üstün hak karinesi de ancak soyutluk ilkesinin kabulü ile gerçek anlamda uygulanabilir[145].

Soyutluk ilkesinin destekçileri, ilkenin kabul edilmemesi halinde sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulamasının önemli ölçüde daralacağını ifade ederler[146]. Bu durumda sebepsiz zenginleşme hükümleri yalnızca hukuki işlem dışı mülkiyet kazanımlarında uygulanır. Bu görüşü desteklemek için TBK'daki sebepsiz zenginleşmeye ilişkin bazı hükümlerin ancak soyutluk ilkesinin benimsenmesiyle anlam ifade edeceği belirtilmiştir. TBK m. 78 ve TBK m. 80/3 bu hükümler arasındadır[147].

Soyutluk ilkesinin kabul edilmesi, aynı zamanda borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi arasındaki ayrımı da korur. Tasarruf işleminin muhakkak borçlandırıcı işleme bağlı olması halinde ayni sözleşmenin borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi olmak üzere iki farklı unsurdan oluşmasının bir önemi kalmaz[148].

Bütün bu teorik tartışmalara karşın uygulamada sebebe bağlılık veya soyutluk ilkelerinden hangisinin kabul edildiğinin önem taşıdığı çok az durum vardır. Bu, taşınır mülkiyetinde ayni sözleşmenin tasarruf işleminin bir parçası olarak kabul edilmesinden kaynaklanır[149].

Geçersizlik türleri incelendiğinde karşımıza ilk olarak yokluk çıkar. Hukuki işlemin kurucu unsurlarının eksik olması yokluk yaptırımına tabidir. Dolayısıyla tarafların iradelerinin oluşmaması veya oluşan iradelerin uyumlu olmaması işlemin hukuk dünyasında

---

[145] **Vardar Hamamcıoğlu**, s. 237.
[146] **Ergüne** (2017), s. 118; **Serozan** (2014), N. 1116 vd.
[147] Bkz. **Öz** (1990), s. 196. Türk Borçlar Kanunu 78. madde: "*Borçlanmadığı edimi kendi isteğiyle yerine getiren kimse, bunu ancak, kendisi borçlu sanarak yerine getirdiğini ispat ederse geri isteyebilir.*
Zamanaşımına uğramış bir borcun ifasında veya ahlaki bir ödevin yerine getirilmiş olmasından kaynaklanan zenginleşmeler geri istenemez.
Borç olmadığı halde ödenmiş olan edimin geri istenmesine ilişkin diğer kanun hükümleri saklıdır."
Türk Borçlar Kanunu 80. madde 3. fıkra: "*Zenginleşen, iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın, diğer giderlerin ödenmesini isteyemez. Ancak, kendisine karşılık önerilmezse, o şey ile birleştiği ve zararsızca ayrılması mümkün bulunan eklemeleri geri vermeden önce ayırıp alabilir.*"
[148] Bkz. **Serozan** (2000), s. 400.
[149] **Serozan** (2014), s. 349; **Ayan** (2020b), s. 676; **Nomer/Ergüne**, N. 844, s. 277; **Acar** (2017a), s. 188; **Benli**, s. 122; **Burcuoğlu, Haluk** (2018) 'Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık ve Soyutluk Kavramları Ve Bu Kavramlar Kapsamında Sebepsiz Zenginleşme', İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 1. s. 63.

meydana gelmemesi sonucunu doğurur. Tarafların iradelerindeki bu eksiklik yalnızca borçlandırıcı işlemi değil ayni sözleşmeyi de etkiler. Borçlandırıcı işlemin yokluk yaptırımına tabi olduğu hallerde, ayni sözleşmeden dolayı tasarruf işlemi de geçersizdir[150].

Bir geçersizlik türü olan kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi durumlardan ilki ehliyetsizliktir. Bir hukuki işlemin geçerli olması için hukuki işlemi yapan kişinin bunu yapmaya ehliyetli olması gerekir. Borçlandırıcı işlem ve ayni sözleşme sırasında ehliyetsiz olan bir kişinin yaptığı iki işlem de geçersiz olacaktır[151]. Bu iki işlem arasında geçen sürede kişinin ehliyetli hale gelmesi sık rastlanabilir olmasa da ihtimal dahilindedir. Bu durumda sonradan ehliyet kazanan kişi tasarruf işlemini yaparken borçlandırıcı işlemin geçersiz olduğunun bilincindedir. Öğretide, kişinin aynı içeriğe sahip yeni bir sözleşme yaptığı kabul edilir[152]. Borçlandırıcı işlemin şekil şartına bağlı olmadığı durumlarda yeni bir borçlandırıcı işlem tesis edilmesi mümkündür. Ancak borçlandırıcı işlem şekil şartına bağlıysa tasarruf işleminin yapılması yeni bir sözleşme yapıldığı anlamına gelmeyecek ve en baştan borçlandırıcı işlem yapılması gerekecektir. Usulüne uygun borçlandırıcı işlem yapılmaması halinde sebebe bağlılık veya soyutluk ilkelerinden hangisinin kabul edildiğine göre sonuç değişiklik gösterecektir.

Konusu emredici hükümlere, kanuna, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı bir borçlandırıcı işlem geçersizdir (TBK m. 27). Öğretide hem sebebe bağlılık ilkesini savunan yazarlar hem de soyutluk ilkesini savunan yazarlar aynı amaca hizmet eden tasarruf işleminin de geçersiz olduğunu belirtmişlerdir[153]. Rehin sözleşmesi TBK m. 27'ye göre emredici hükümlere, kanuna, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olduğu için kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi iken aynı içerikteki ayni sözleşme de geçersiz olur[154]. Ancak sözleşmenin konusunun imkansız olmasında ayni sözleşmenin de geçersiz olduğundan bahsedilmez. Soyutluk ilkesi gereğince tasarruf işlemi geçerli olur ve zilyetliğin devri ile ayni hak kazanılır[155].

[150] **Öz** (1990), s. 206-207; **Erbek**, s. 946-948.
[151] **Erbek**, s. 948 vd.
[152] **Öz** (1990), s. 205-206; **Erbek**, s. 949-950.
[153] **Öz** (1990), s. 209-210; **Serozan** (2000), s. 404; **Burcuoğlu**, s. 79.
[154] **Serozan** (2000), s. 404-405; **Ergüne** (2017), s. 124; **Burcuoğlu**, s. 69.
[155] **Öz** (1990), s. 209; **Erbek**, s. 954.

Kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi işlemlerden biri muvazaalı işlemlerdir. Soyutluk ilkesi ya da sebebe bağlılık ilkesinin kabul edilmesi bir önem taşımaksızın tasarruf işlemi geçersizdir[156]. Mutlak muvazaa hem borçlandırıcı işlemi hem de ayni sözleşmeyi geçersiz kılar. Ancak nisbi muvazaa söz konusu olduğunda soyutluk ilkesi ve sebebe bağlılık ilkesi farklı sonuçlar doğurur. Soyutluk ilkesi kabul edildiğinde tasarruf işlemi şekil şartına uygun yapıldıysa devralan ayni hakkı kazanır[157].

Hukuki işlemin geçersizliğinin bir diğer nedeni irade bozukluklarıdır. İrade bozuklukları yanılma, aldatma ve korkutma olarak üç başlık altında incelenir. Hukuki işlem yapılırken esaslı olmayan hata yapılması ne borçlandırıcı işlemin ne de tasarruf işleminin geçerliliğini etkiler. Ancak esaslı hata hem borçlandırıcı işlemin hem de ayni sözleşmenin geçerliliğini olumsuz etkiler. Borçlandırıcı işlemde esaslı hata yapan tasarruf işlemine geçmeden hatasını fark edip yine de tasarruf işlemini yaparsa artık esaslı hatayı ileri süremez[158]. Aldatma ve korkutma söz konusu olduğunda borçlandırıcı işlem ve ayni sözleşmenin ikisi de irade bozukluğundan etkilendiği için ikisi de geçersiz olur[159].

Taraflar arasındaki hukuki ilişkide aşırı yararlanma söz konusu olabilir. Kendisinden yararlanılanın sağlıklı bir irade açıklamasında bulunarak borçlandırıcı işlem yapması mümkün değildir. Aynı şekilde ayni sözleşme sebebi ile geçerli bir tasarruf işlemi de yapamaz[160]. Bu sebeple soyutluk ilkesi kabul edilse dahi iki işlem de geçersizdir.

Yapılan bütün bu açıklamalar ışığında taşınır rehninde soyutluk ilkesinin mi sebebe bağlılık ilkesinin mi geçerli olduğunun değerlendirilmesi gerekir. Kanaatimizce taşınır rehninde, yukarıda açıklanan nedenlerle soyutluk ilkesi geçerlidir. Bunun en önemli gerekçesi de taşınır eşyaların tedavül kabiliyetinin yüksek olması nedeniyle sebebe bağlılık ilkesinin kabul edilmesinin ticari hayatı olumsuz etkileyeceğini düşünmemizdir. Ancak taşınır ipoteği söz konusu olduğunda sebebe bağlılık ilkesinin kabul edilmesi gerekir. Gerçekten de TİTRK kapsamında kurulan taşınır ipoteği, taşınmaz ipoteği ile oldukça benzerdir. İki rehin de sicile tescil yoluyla kurulur. TİTRK m. 18 de bu benzerliği dikkate alarak TİTRK'te hüküm bulunmayan hallerde taşınmaz ipoteği hükümlerinin

[156] **Öz** (1990), s. 208; **Burcuoğlu**, s. 79.
[157] **Öz** (1990), s. 209; **Erbek**, s. 972-973.
[158] **Burcuoğlu**, s. 70.
[159] **Öz** (1990), s. 210-211; **Erbek**, s. 967-968.
[160] **Burcuoğlu**, s. 70.

uygulanacağını düzenlemiştir. TİTRK m. 4/3 ve m. 4/4 de göz önüne alındığında taşınır ipoteği söz konusu olduğunda aynı taşınmaz ipoteğinde olduğu gibi sebebe bağlılık ilkesinin kabul edilmesi gerekir[161].

[161] Bkz. **Akçura Karaman**, s. 117; **Sirmen** (2018), s. 40.

3. TAŞINIR REHNİNİN KURULMASI, KAPSAMI VE DEĞER TESPİTİ

3.1. Taşınır Rehninin Kurulması

Rehin hakkının kurulması bir dizi unsura bağlıdır. Fer'ilik ilkesi göz önüne alındığında rehin hakkı için varlığı gerekli ilk unsur, güvence altına alınacak bir alacaktır. Bunun için rehinli alacaklının bir borç ilişkisi içine girmiş olması ve bu ilişki sonunda bir alacak hakkı elde etmesi gerekir. İkinci unsur, rehnin kurulmasında borçlandırıcı işlem olarak karşımıza çıkan rehin sözleşmesidir. Üçüncü unsur ise tasarruf işlemidir. Taşınır ipoteğinde tasarruf işlemi, taşınır rehninde zilyetliğin devri veya taşınır ipoteğinde tescildir.

3.1.1. Rehin Sözleşmesi

Rehin hakkı bir kazandırıcı sebebe (*causa'ya*) bağlı olarak kazanılır. Taraflar, ancak geçerli bir hukuki sebebe dayanarak, rehin hakkının tesis edilmesi için tescil talebinde bulunabilir. Hukuki işlemler, özellikle rehin sözleşmesi, kazandırıcı sebepler arasında en geniş uygulamaya sahip olandır[162].

Taşınır rehni sözleşmesi, rehinli alacaklının bir ya da daha fazla alacağını güvenceye almak üzere rehin borçlusunun rehinli alacaklı lehine bir veya daha fazla taşınır üzerinde rehin hakkı kurma borcu altına girdiği ve muaccel olan asıl borç ifa edilmediği takdirde

[162] Rehin hakkının tesisindeki tek borçlandırıcı işlem rehin sözleşmesi değildir. Taşınır rehninin kurulması bizzat kanun tarafından öngörülmüş olabilir. Bu durumda kanun bir kazandırıcı sebep olur. Tarafların herhangi bir hukuki işlem yapmasına gerek kalmadan rehin hakkı söz konusu olur. Kanundan doğan taşınır rehni denildiğinde akla ilk gelen örnek hapis hakkıdır. Hapis hakkı, taşınıra çoktan zilyet olan rehinli alacaklının, alacağın muaccel olmasından sonra taşınırı alacak ifa edilinceye kadar elinde tutmasını sağlayan haktır (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 830; **Saymen/Elbir**, s. 663; **Davran**, s. 93; **Esener/Güven**, s. 246; **Köprülü/Kaneti**, s. 512. Hapis hakkı ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Cansel** (1961)). Rehin hakkı, kanundan doğmanın yanı sıra hukuki işlemlerden de doğabilir. Hukuki işlemler kendi aralarında ölüme bağlı hukuki işlemler ve sağlararası hukuki işlemler olarak ikiye ayrılır. Rehin hakkının ölüme bağlı hukuki işleme konu olması mümkündür. Geçerli bir vasiyetname veya miras sözleşmesine dayanılarak rehin hakkının tesis edilmesi talep edilebilir (**Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 980; **Ayan** (2020c), s. 240). Sağlararası hukuki işlemler de rehin hakkını konu edebilirler. En sık karşılaşılan sağlararası hukuki işlem rehin sözleşmesidir. Bu sayılanların yanında rehin hakkı için kazandırıcı sebep oluşturmayan önemli bir hususta da bahsetmek gerekir. Mahkeme kararı bir kazandırıcı sebep oluşturmaz. Yalnızca bir borçlandırıcı sebebin mevcut ve geçerli olup olmadığının tespitine yarar (**Cansel** (1967), s. 41; **Akçura Karaman**, s. 129-130).

rehinli alacaklıya söz konusu taşınır veya taşınırları paraya çevirip bedelinden alacağını tatmin etme imkanı verdiği sözleşmedir[163]. Rehin sözleşmesi ile borçlu, alacaklı lehine rehin tesis etme borcu altına girmektedir. Bu sözleşme rehin hakkı tesis etmez; ancak rehinli alacaklıya, kendisi lehine bir rehin hakkı tesis edilmesini talep hakkı verir.

3.1.1.1. Rehin Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Objektif esaslı unsurları kanunda düzenlenen sözleşmeler, isimli sözleşmeler olarak isimlendirilirken; esaslı unsurları ve kendine özgün özellikleri düzenlenmemiş olan sözleşmeler, isimsiz sözleşmeler olarak isimlendirilir[164]. Bir sözleşmenin yalnızca isminin kanunda geçmesi isimli sözleşme olduğu anlamına gelmez. Esaslı unsurlarının da kanunda yer alması gerekir. Bununla birlikte kanunda ismi yer almamakla birlikte bir sözleşmenin esaslı unsurları düzenlenmiş olabilir. Bu durumda bir isimli sözleşmeden bahsedilir. Bir sözleşmenin isimli sözleşme mi yoksa isimsiz sözleşme mi olduğunu belirleyen şey sözleşmenin esaslı unsurlarının ve o sözleşmeyi özgün kılan özelliklerin kanunda düzenlenmesidir[165]. Esaslı unsurları ve sözleşmeyi özgün kılan özellikleri kanunda düzenlenmediği için rehin sözleşmesinin bir isimsiz sözleşme olduğu kabul edilir[166].

Rehin sözleşmesi, isimsiz sözleşme olmanın yanı sıra bir teminat sözleşmesidir. Kuntalp tarafından teminat sözleşmesi, "*bir kimsenin başkasının karşısında bulunduğu tehlikeyi üzerine almasını öngören sözleşme*" olarak tanımlanmıştır[167]. Rehin sözleşmenin amacı, bu tanımla uyumlu olarak, alacaklının alacağına karşılık borçlunun malvarlığı değerlerinden biri üzerinde rehin hakkı tesis etmektir. Rehin borçlusu, rehin tesis etme borcu altına girerek tehlikeyi üzerine çekmeyi amaçlar. Sözleşmenin taraflarının iradeleri de sözleşmenin bir teminat sağlayacağı hususunda uyuşmaktadır.

---

[163] **Köprülü/Kaneti**, s. 478; **Esener/Güven**, s. 556; **Makaracı Başak** (2014), s. 12-13.
[164] **Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut** (2021) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: I, 19. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 46-47; **Oktay, Saibe** (1996) 'İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması', İÜHFM, C: 55, S: 1-2, s. 264.
[165] İsimsiz sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Oktay**, s. 263-296.
[166] **Köprülü/Kaneti**, s. 478; **Makaracı Başak** (2014), s. 107-109; **Ergüne** (2020) s. 155, N. 260; **Antalya, Gökhan / Acar, Faruk** (2020) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, 3. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, s. 171; **Ergüne**, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, s. 119; **Oktay**, s. 264-265. Rehin sözleşmesinin niteliğine ilişkin İsviçre hukuku doktrinindeki tartışmalarla ilgili bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 108.
[167] **Kuntalp, Erden** (1995) 'Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk', Reha Poroy'a Armağan, s. 268.

Rehin sözleşmesi, rehin hakkının kurulmasında borçlandırıcı işlemdir[168]. Rehin sözleşmesinin akdedilmesi ile borçlu, rehin hakkının kurulmasını sağlamakla yükümlü hale gelirken[169] alacaklı da rehin hakkının tesis edilmesini isteme hakkını haiz olur[170]. Ancak bu sözleşme ile rehin hakkı tesis kurulmaz Sadece rehin hakkı kurma borcu doğar.

Bir sözleşme olan rehin sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen sözleşme mi, iki tarafa borç yükleyen sözleşme mi hususunda öğretide farklı görüşler vardır. Yaygın olmayan bir görüş rehin sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğunu savunmaktadır[171]. Buna göre rehin hakkı kanundan doğan bir borç ilişkisidir ve rehin hakkına bağlı hak ve yükümlülükler de kanundan kaynaklanmaktadır. Rehin sözleşmesi rehin tesis etme borcunun kaynağıdır. Geri kalan bütün borçlar kanundan doğar. Bu görüşe göre rehin sözleşmesi, tek bir borca kaynaklık ettiği için tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Öğretideki ikinci görüş rehin sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğunu kabul etmektedir[172]. Bu görüşe göre rehin sözleşmesi ile borçlu, rehin kurma borcu altına girer. Borç altına giren tek bir taraf vardır. Rehnin paraya çevrilme dışında bir sebeple sona ermesi halinde alacaklının iade veya terkin borcu söz konusu olsa da bu borç rehin kurma borcunun tam karşılığı değildir. Rehin borçlusunun borcunu ifa etmemesinin sonucudur. Rehin sözleşmesinde asli nitelikte bir karşı edim olmadığı için eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olduğu savunulur[173]. Ancak tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme halini alması da mümkündür. Taraflar rehin sözleşmesinde ivaz kararlaştırarak sözleşmeyi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme haline getirebilirler. Rehin sözleşmesinin niteliğine dair bizim katıldığımız görüş tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olduğu yönündeki görüştür[174]. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde edimlerin mutlaka fonksiyonel olarak birbirlerine

[168] Rehin sözleşmesine, niteliğine uygun düştüğü ölçüde TBK m. 1-206 arasında düzenlenen genel hükümler uygulanır. Örneğin sözleşmenin geçersizliği konusunda TBK m. 27, şekil konusunda niteliğine uygun düştüğü ölçüde TBK m. 12 ve 13 uygulanır.
[169] **Cansel** (1967), s. 47; **Akçura Karaman**, s. 134.
[170] **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 764. Rehin sözleşmesi alacaklıya bir ayni hakkın doğmasını talep hakkı verdiği için öğretide bazı yazarlar tarafından ayni borç doğuran sözleşme olarak nitelendirilmektedir. Bkz. **Cansel (1967),** s. 45.
[171] Bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 112-118.
[172] Bu yönde bkz. **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 981; **Cansel** (1967), s. 47; **Ergüne** (2020), s. 39, N. 45, s. 156 N. 263; **Akçura Karaman**, s. 134; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 209. Öğretide rehin sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olması savunulurken dayanılan hususlardan birisi ariyet sözleşmesi ile olan benzerliğidir. Ariyet sözleşmesi de çoğunluk görüş tarafından eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak nitelendirilir ve ariyet alanın malı iade borcu karşı edim niteliğinde kabul edilmez. Ariyet sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması ile ilgili bkz. **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 45-46.
[173] **Eren**, s. 212.
[174] Aynı yönde bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 478; **Sirmen** (1990), s. 73.

bağlı olması aranmaz. Bir edimin doğması diğer edimin doğuşuna bağlıysa bu durumda da tam iki tarafa borç yüklenir[175]. Bu nedenle iade borcunun, teslim ve tescil borcuna bağlı olarak doğması sözleşmenin eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması sonucunu doğurmaz[176].

Rehin sözleşmesi aynı zamanda ani edimli bir sözleşmedir[177]. Asli edimin ani ifa ile yerine getirilen sözleşmelere ani edimli sözleşmeler denir[178]. Rehin sözleşmesinden doğan iki asli borç vardır. Bunlardan ilki rehin hakkı tesis etme borcudur. İkincisi ise rehin hakkının rehnin paraya çevrilmesi dışında bir şekilde sona ermesi halinde iade veya terkin borcudur. İki borcun ifası da ani ifadır.

3.1.1.2. Rehin Sözleşmesinin Şekli

İradeyi dışarıya açıklamak için kullanılan kalıp ve araçlara şekil denir[179]. Türk hukukunda sözleşmelerde şekil serbestisi esastır (TBK m. 12/1). Hukuki işlemin geçerli olması ve sonuç meydana getirebilmesi için tarafların sözleşmeyi belli bir şekilde yapmalarının gerekmemesine şekil serbestisi denir. Ancak kanun veya taraflar sözleşmenin geçerliliğinin şekle bağlı olmasını düzenleyebilir. Bu durumda objektif ve sübjektif bütün esaslı noktaların şekle uygun kararlaştırılması ile sözleşme hüküm doğurur[180]. Şekil şartına uyulmaması ise sözleşmenin geçersizliğine neden olur (TBK m. 12/2)[181].

---

[175] **Eren**, s. 224.

[176] Rehin sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen sözleşme veya eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması arasında uygulamada fark yoktur. Buna karşılık tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak kabul edildiğinde ödemezlik def'i (TBK m. 97), aşırı yararlanma (TBK m. 28) ve temerrüde düşme (TBK m. 123) gibi hükümlerin uygulanması noktasında diğer iki duruma nazaran önemli farklılıklar ortaya çıkar.

[177] **Makaracı Başak** (2014), s. 109.

[178] **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 48.

[179] **Eren**, s. 306; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 146;

[180] **Eren,** s. 313; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 160; **Nomer**, s. 123.

[181] Öğretide şekle aykırılıktan doğan geçersizliğin türü hakkında farklı görüşler mevcuttur. TBK şekle aykırılığın sözleşmenin geçersizliği sonucunu doğurduğunu ifade etmekle birlikte geçersizliğin türüne ilişkin bir düzenleme yapmamıştır. Bu da öğretide tartışmalara yol açmıştır. Geçersizliğin türüne ilişkin öğretide dört farklı fikir bulunmaktadır. İlk görüş geçersizlik türünün yokluk olduğunu ileri sürer. Bu görüşe göre TBK m. 1 uyarınca sözleşmenin kurulması için tarafların irade beyanlarının birbirine uygun olması gerekir. Şekil zorunluluğu öngörüldüğünde iradeler, öngörülen şekle uygun beyan edilmelidir. Aksi takdirde sözleşmenin kurucu unsurları eksik olur.
İkinci görüş ve en yaygın görüş kesin hükümsüzlük görüşüdür. Kesin hükümsüzlük görüşünü savunanlar diğer geçersizlik türlerini tek tek inceleyerek uygulanabilir olmadığını savunurlar. İptal edilebilirliğin geçerli olması halinde sözleşme askıda geçerlidir ve iptal edilene kadar hüküm ve sonuç doğurur. Eksiklik durumunda ise iptal edilebilirliğin tam aksine sözleşme askıda geçersizdir ve eksik unsurun tamamlanmasıyla birlikte baştan itibaren hüküm ve sonuç doğurur. İki durumun da TBK m. 12 ile uyumlu olmadığı, ancak kesin hükümsüzlüğün

Taşınır rehni kanunen bir şekle bağlanmamıştır, şekil serbestisi geçerlidir[182]. Ancak taraflar aralarında sözleşmenin belirli bir şekilde yapılmasını kararlaştırabilir. En geç sözleşmenin kurulması aşamasında şeklin kararlaştırılmış olması gerekir[183]. Bu şekil geçerlilik şeklidir. Sözleşme ancak buna uygun olarak yapılırsa tarafları bağlar ve sonuç doğurur (TBK m. 17). Tarafların sözleşmede yapmak istedikleri değişiklik de şekil şartına uygun yapılmalıdır (TBK m. 13/1). Elbette ki tarafların, değişikliklerin şekle tabi olmayacağı yönünde anlaşmaları da mümkündür. Bu durumda şekil şartına uyulması aranmayacaktır.

Taşınır ipoteğini düzenleyen TİTRK, m. 4/2'de rehin sözleşmesinin elektronik ortamda veya yazılı olarak yapılabileceğini düzenlemiştir [184]. Tarafların seçimlik hakkı vardır. Adi yazılı şekil sözleşmenin geçerli şekilde yapılması için yeterlidir. Adi yazılı şekle tabi sözleşmelerde, geçerlilik için resmi bir makama ihtiyaç duyulmaz. Borç altına girenin imzasının bulunması gerekli ve yeterlidir (TBK m. 14/1). Sözleşme elle veya bilgisayar gibi yöntemlerle yazılabilir. Önemli olan sözleşmenin yazılı olması ve imzalanmasıdır.

---

kanunun istediği sonucu doğurabileceği savunulur. Kesin hükümsüzlüğün bu sert uygulamasına karşı doktrinde yumuşatılmış kesin hükümsüzlük görüşü denilen bir görüş ileri sürülür. Kesin hükümsüzlüğün olumsuz sonuçları hakkın kötüye kullanılması yasağı ile hafifletilmeye çalışılır. Her ne kadar şekle aykırılık nedeniyle sözleşme kesin hükümsüz olsa da bunun ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması oluşturuyorsa yaptırım uygulanmaz ve sözleşme geçerli bir sözleşme gibi kabule edilir. Yumuşatılmış kesin hükümsüzlük görüşünün yanında fiili sözleşme ilişkisi de kesin hükümsüzlüğün olumsuz sonuçlarını yumuşatmayı amaçlar. Şekle aykırı yapılan sözleşme kesin hükümsüz olmakla birlikte taraflar borçlarını karşılıklı ifa ettiklerinde aralarında bir fiili sözleşme kurulur ve bu fiili sözleşme, sözleşme benzeri hukuki sonuçlar doğurur.
Yokluk ve kesin hükümsüzlük görüşlerinin yanında şekle aykırılığın eksik borç doğurduğu görüşü ve iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olduğu görüşleri ileri sürülmüştür. Son olarak da kendine özgü geçersizlik görüşü ileri sürülür. Bu görüş de kesin hükümsüzlüğün sert sonuçlarını yumuşatmaya çalışmayı amaçlar. Şekle aykırılıktan doğan geçersizliğin kendine özgü sonuçları olduğunu iddia eder. Kesin hükümsüzlük yaptırımına dair olan, sözleşmenin sonradan geçerli hale getirilememesi ve hakim tarafından re'sen göz önünde bulundurulması unsurları hukuki güveni zedeler. Taraflar, şekle aykırılığı bilerek ve isteyerek ifada bulundularsa şekle aykırılığın ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması sonucu doğurur. Şekle aykırılığın sonuçlar ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Eren**, s. 334 vd.; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 162 vd.; **Kocayusufpaşaoğlu, Necip** (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: I, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi s. 309 vd.; **Altaş**, s. 89 vd.

[182] Aynı yönde bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1030; **Akipek/Akıntürk**, s. 844; **Ayan** (2020c), s. 243; **Köprülü/Kaneti**, s. 478; **Sirmen** (1990), s. 41.

[183] **Eren**, s. 312; **Altaş**, s. 68.

[184] Hükmün ifadesi eleştiriye açıktır. Elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile imzalanan sözleşmeler yazılı şekilde yapılmış sayılır. Bu sebeple hükmün ifadesinin "*güvenli elektronik imza veya ıslak imza ile onaylanan sözleşmeler*" olarak değiştirilmesi doğru olacaktır.

Rehin sözleşmesine dair öngörülen seçimlik şekillerden bir diğeri elektronik ortamda düzenlenmesidir[185]. Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin elektronik imza ile onaylanması gerekir (TİTRK m. 4/3). Elektronik imza, ıslak imza ile aynı hukuki sonuçları doğurur (Elektronik İmza Kanunu m. 22, TBK m. 14/2). Ancak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu[186] (EİK) m. 5 uyarınca teminat sözleşmelerinde elektronik imza kullanılması mümkün değildir. Rehin sözleşmesi de bir teminat sözleşmesi olduğu için bu maddedeki yasağa tabidir[187]. Bu hükümle birlikte yazılı şekil şartına tabi olduğu kararlaştırılan rehin sözleşmelerine dolaylı olarak ıslak imza şartı getirilmektedir. Bu sınırlamanın makul bir nedeni bulunmamaktadır[188]. Her ne kadar EİK ile böyle bir sınırlama getirilmiş olsa da özel düzenleme olan TİTRK ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmelerinde uygulanacaktır. TİTRK, genel kurala bir istisna getirerek kendi kapsamında yapılacak rehin sözleşmelerinde elektronik imza kullanılmasını mümkün kılar[189].

Rehin sözleşmesi, TİTRK kapsamında yazılı şekil şartına bağlanmış olmakla birlikte TİTRK m. 4/3 ve 4/4 bazı ek düzenlemeler getirmiştir. TİTRK m. 4/3 uyarınca elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin sicile tescil ettirilmesi için güvenli elektronik imzayla onaylanması gerekir. TİTRK m. 4/4'e göre ise yazılı şekilde yapılan rehin sözleşmesinin noterde onaylanması veya sicil memurunun önünde taraflarca imzalanması gerekir[190]. Bu düzenlemelerin sözleşmenin geçerlilik şartı mı yoksa tescil için ön şart mı olduğu tartışmalıdır.

---

[185] Kanunun lafzı, sözleşmenin başından sonuna elektronik ortamda yapılmasının arandığı izlenimini oluşturmaktadır. Bu durumda tarafların sözleşme görüşmelerini, sözleşmenin düzenlenmesini ve imzalanmasını elektronik ortamda yapmaları aranır. Ancak bu yorum kısıtlayıcıdır. Tarafların sözleşme görüşmelerini yüz yüze yaparak sözleşmenin imza aşamasını elektronik ortamda elektronik imza ile yapmaları halinde de sözleşmenin geçerli olduğunun kabulü gerekir. Bkz. **Güleş Bedia / Doğu, Hakkı Mert** (2016) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli', KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 11, S: 147-148, s. 65.

[186] Elektronik İmza Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25355, 23 Ocak 2004.

[187] **Eren,** s. 281; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 296; **Makaracı Başak** (2014), s. 151.

[188] Aynı yönde bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 151.

[189] Öğretide TİTRK ile EİK'e getirilen istisnanın isabetli olmadığını dile getiren yazarlar vardır. Bkz. **Esener/Güven**, s. 626, dn. 132.

[190] Uygulama Yönetmeliği m. 8 ve m. 18 rehin sözleşmesinin hazırlanmasını düzenler. Uygulama Yönetmeliği "Rehin Sözleşmesinin Hazırlanması" başlıklı 8. madde: "*(1) Rehin sözleşmesi elektronik ortamda ya da yazılı olarak hazırlanır. (2) Sicile tescil edilebilmesi için elektronik ortamda hazırlanan rehin sözleşmesi güvenli elektronik imza ile imzalanır. (3) Sicile tescil edilebilmesi için yazılı olarak hazırlanan rehin sözleşmesi, Sicil yetkilisi huzurunsa imzalanır veya taraf imzaları noterce onaylanır. (4) Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin sözleşmesinin hazırlanabilmesi için bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın sınırlı ayni hak tesis etme yönünde karşılıklı irade beyanlarının rehin sözleşmesinde belirtilmesi gerekir.*"
Uygulama Yönetmeliği "Rehin Sözleşmesinin Hazırlanması" başlıklı 18. maddesi: "*(1) Rehin sözleşmesi yazılı olarak aşağıdaki şekillerde hazırlanır: a) Taraf imzalarının noterce onaylanması. b) Sicil yetkilisi huzurunda sözleşmenin imzalanması. (2) Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesi güvenli elektronik imza ile*

Ek şekil şartlarının hukuki mahiyetine ilişkin bir görüş bu şartların sözleşmenin geçerliliği için öngörüldüğünü savunur[191]. Bu görüşü desteklemek amacıyla TİTRK m. 10/2'deki "*Rehin sözleşmesi dışında bir sözleşme ile bu hakkın tanınması halinde sözleşmenin geçerliliği, Sicile tescile bağlıdır*" ifadesine başvurulur. Buna göre taşınır rehni sözleşmesinin geçerliliği için sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Rehin sözleşmesinin sicile tescil edilebilmesi için de TİTRK m. 4/3 ve 4/4'teki şekil koşullarına uyulması gerektiği için söz konusu hükümleri birer geçerlilik şekli olarak değerlendirmenin yerinde olduğu savunulur[192]. Söz konusu hükümlerin geçerlilik şekli olduğu görüşünde olan Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu, hükmün "*Rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin sicil görevlisi huzurunda imzalanması şarttır. Elektronik ortamda akdedilen sözleşmelerin güvenli elektronik imza ile onaylanması gerekmektedir. Rehin hakkı, her halde, rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Sicili'ne tescili ile kurulur.*" şekilde değiştirilmesini önermektedir[193].

TİTRK m. 4/3 ve 4/4'e ilişkin katıldığımız görüş ise bu şartların tescile dair bir şekli gereklilik olduğu yönündedir[194]. Gerçekten de resmi şeklin en önemli amaçlarından birisi tarafları sözleşme üzerine düşünmeye sevk ederek acele karar vermelerini engellemektir. TİTRK m. 4 ile öngörülen ek şartlar böyle bir amaç taşımamaktadır[195]. Söz konusu düzenleme, imzaların kimin tarafından atıldığı hususunda şüphe olmaması adına öngörülmüştür[196]. Rehin sözleşmesi için geçerlilik şeklinden ziyade tescil aşamasında sözleşmeye ek bazı şekli zorunluluklar öngörülmüştür. Sözleşmenin bu şekilde yapılmaması geçersizlik sonucunu doğurmaz. Daha ziyade tescilin yapılmaması sonucunu doğurur.

---

imzalanır. Bu halde, sözleşmenin 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu 5 inci maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu iddia edilemez."

[191] **Antalya/Acar**, s. 53-54; **Hamamcıoğlu, Esra / Karamanlıoğlu, Argun** (2016) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler', Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 13, S: 2, s. 124; **Baydak, Ecrin** (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 155; **Bayezit, Fırat** (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 208 vd.

[192] **Bayezit**, s. 208-210.

[193] **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 124.

[194] **Antalya/Acar**, s. 55-60; **Şenocak, Kemal / Kahraman, Zafer / Tuncer Kazancı, İdil / Öcal Apaydın, Bahar** (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara, Yetkin Yayınları s. 120-121; **Oral**, Bahar (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul, Adalet Yayınevi, s. 57; **Güleş/Doğu**, s. 62; **Yıldız**, s. 107; **Hamancıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 121-122; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 207-208; **Bozer/Göle**, s. 59.

[195] **Antalya/Acar**, s. 56; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 120.

[196] **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 120-121.

Borçlunun rehin hakkı tesis etme borcu, rehin sözleşmesinin TİTRK m. 4/2'de öngörülen şekilde yapılması ile doğar[197].

Uluslararası düzenlemeler taşınır rehninin mümkün olduğu kadar kolay ve ucuz olmasını sağlamayı amaçlamaktadır[198]. UNCITRAL Model Kanun, taşınır rehninin kuruluşunu kolaylaştırmak adına taraf iradelerini açıkça ortaya koyan adi yazılı bir sözleşmeyi yeterli görür[199]. TİTRK her ne kadar taraflara seçimlik hak tanısa da hakkın kurulmasını UNCITRAL Model Kanun kadar kolaylaştıramamaktadır. Kanımızca TİTRK m. 4'teki düzenlemenin basitleştirilmesi ve hatta adi yazılı şeklin tescil için yeterli görülmesi uluslararası düzenlemelerle uyumlu olunmasını sağlayacaktır.

3.1.1.3. Rehin Sözleşmesinin Tarafları

3.1.1.3.1. Genel Olarak

Rehin sözleşmesinin taraflarını rehin borçlusu ve rehinli alacaklı oluşturur. Rehinli alacaklı, lehine rehin hakkı kurulmasını isteyen taraftır. Rehin borçlusu ise rehinli alacaklı lehine taşınır üzerinde rehin hakkı tesis etme borcu altına giren taraftır.

Hem rehinli alacaklının hem de rehin borçlusunun fiil ehliyetine sahip olmaları aranır[200]. Aranan ehliyet şartı TMK'da düzenlenen genel ehliyet kurallarıdır. Buna göre tam ehliyetliler rehin sözleşmesinin tarafı olabilir. Rehin sözleşmesinin tarafının bir tüzel kişi olması halinde, bu tüzel kişi de rehin sözleşmesi yapmaya ehildir ve yetkili organları aracılığıyla rehin sözleşmesi yapabilirler (TMK m. 49, TTK m. 125/2). Tam ehliyetlilerin

---

[197] **Oğuzman/Öz**, C.I, s. 159; **Tekinay, Selahattin Sulhi / Akman, Sermet / Burcuoğlu, Haluk / Altop, Atilla** (1989) Tekinay Eşya Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 135; **Esener/Güven**, s. 504. TİTRK m. 4'te öngörülen şekil şartının tescil için ön şart olarak kabul edilmesi durumunda tasarruf aşaması olan tescilin gerçekleşmesi için sözleşmenin belli bir şekilde yapılması gerekir. Sözleşme tescil için gerekli şekil şartını sağlamadığında sözleşmenin nasıl ifa edileceği sorunuyla karşılaşılır. Şekil dışındaki diğer şartların sağlanması halinde alacaklının mahkemeye başvurarak alacağı bir kararla tescili sağlaması TİTRK m. 4'teki düzenlemenin amacına açıkça aykırıdır. Kanun koyucu bu şekil şartları sağlanmadan tescilin yapılmamasını amaçlamaktadır. Bu durumda yapılabilecek en makul şey tahvil aracılığıyla sözleşmenin türünü değiştirmektir. Aksi görüş için bkz. **Öz, Turgut** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu', İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, S: 2, s. 164.

[198] **Beale, Hush** (2008) 'Secured Transactions', Juridica International, C: 14, s. 100.

[199] **Bazinas, S.V**. (2008) 'Key Objectives and Fundamental Principles of the UNCITRAL Legislative Guide On Secured Transactions', Insolvency and Restructuring International Journal, C: 2, S: 1, s. 43.

[200] **Akçura Karaman**, s. 150.

yanı sıra sınırlı ehliyetliler de taşınır rehni sözleşmesi yapmaya ehildirler. TMK m. 429/b.2, sınırlı ehliyetlilerin taşınmaz rehin işlemlerini yasal danışmanın iznine tabi kılsa da taşınır rehni için bir sınırlama getirmemiştir. Bu sebeple sınırlı ehliyetlilerin bir izne tabi olmaksızın taşınır rehni sözleşmesi yapmalarının mümkün olduğu söylenebilir. Sınırlı ehliyetsizler, TMK m. 16 uyarınca kural olarak yasal temsilcilerinin rızası ile hukuki işlem yapabilirler. Ancak olağan yönetim işi dışında kalan taşınırın rehnedilmesi işlerinde vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin iznini almaları gerekir (TMK m. 462/b.2). Fiil ehliyetinin son türünü oluşturan tam ehliyetsizlerin yaptıkları rehin sözleşmeleri kesin hükümsüzdür (TMK m. 15). Rehin hakkı tesis etmek için tasarruf yetkisi gerekse de borçlandırıcı işlem olan rehin sözleşmesinin geçerli olması için tarafların hukuki işlem yapma ehliyetlerinin olması yeterlidir.

Taşınır rehni sözleşmesinin taraflarının kimler olacağı noktasında TMK'da bir sınırlama yer almamaktadır. Ancak TİTRK m. 3, kimlerin sözleşmeye taraf olacağını sınırlamış durumdadır. TİTRK m. 3/1-a'ya göre "*kredi kuruluşu ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler*" arasında rehin sözleşmesi yapılabilirken m. 3/1-b'ye göre ise tacir ve esnaf kendi aralarında rehin sözleşmesi düzenleyebilirler[201].

Rehinli alacaklı, iki farklı ilişkiden alacak hakkına sahiptir. İlk olarak asıl borç ilişkisinde alacaklı konumdadır. Bu ilişkiden doğan alacağını güvence altına almak amacıyla rehin hakkı tesis edilmesini ister ve bu amaçla yapılan rehin sözleşmesinde de kendisi lehine rehin hakkı tesis edilmesini talep hakkına sahip olur. Çalışmada rehinli alacaklı ifadesinin tercih edilmesinin sebebi bu ikili alacak hakkını vurgulamaktır[202].

Rehin sözleşmesi ile taşınırı üzerinde rehin hakkı tesis etme borcu altına giren taraf rehin borçlusudur. Asıl borç ilişkisinin borçlusu olabileceği gibi bir üçüncü kişi de olabilir. Asıl borç ilişkisinin tarafı olması gerekmez. Üçüncü kişi de asıl borçlunun borcuna teminat

[201] TİTRK, mülga TİRK'ten daha fazla kişinin rehin sözleşmesine taraf olmasına imkan vermiştir. Önceki kanunun kapalı devre sistemini gevşeterek taraflara kolaylık sağlamıştır (**Antalya/Acar**, s. 31). Her ne kadar rehin sözleşmesinin taraflarının artırılması olumlu değerlendirilse de öğretide bunun aksi görüşte yazarlar da mevcuttur. Aytaç, TİTRK ile birlikte rehin sözleşmesinin güvenilir ve itibar sahibi kişilerle yapılması ilkesinin önemsizleştiğini ifade ederek rehinli alacaklının hiçbir özel niteliği olmayan bir tacir ya da esnaf olabileceği kabulünün rehin borçlusu tacir aleyhine olabileceğini savunmaktadır. Bkz. **Aytaç, Zühtü** (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar: Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 85-116.

[202] Aynı yönde bkz. **Cansel** (1967), s. 43.

olarak rehin verebilir. Üçüncü kişi, asıl borçlu ile aralarındaki bir hukuki ilişkiye dayanarak rehin verebileceği gibi aralarında bir hukuki ilişki olmadan da rehin sözleşmesine taraf olabilir. Bu durumda vekaletsiz iş görme söz konusu olur[203].

Ticari işlemlerde taşınır rehninde rehinli alacaklının bir finansal kuruluş olan banka olduğu hallerde rehin borçlusu tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişi olabilir (TİTRK m. 3/1-a).

Üçüncü kişiler, borçlu lehine ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi yapabilir (TİTRK m. 5/9)[204]. Bu hüküm finansman ihtiyacının karşılanmasını kolaylaştırır. Bu durumda asıl borçlu TİTRK m. 3'te sayılan kişilerden birisi olmasa dahi rehin borçlusunun hükümdekilerden olması gerekir. Rehin sözleşmesinin tarafı olan kişi, bu sınırlamaya tabidir[205].

3.1.1.3.2. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesine Taraf Olabilecek Kişiler

3.1.1.3.2.1. Kredi Kuruluşları

Ticari işlemlerde taşınır rehninde rehinli alacaklı sıfatını haiz olabilecekler kredi kuruluşları, tacirler ve esnaflardır (TİTRK m. 3). Bu üçü arasında en çok kişiyle sözleşme yapma hakkını haiz olan kredi kuruluşlarıdır. Buna göre tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı kişilerle rehin sözleşmesi yapması mümkündür (TİTRK m. 3/1-a). Tacirler ve esnaflar ise ancak kendi aralarındaki sözleşmelerde rehinli alacaklı olabilirler

[203] Bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 21-22. Üçüncü kişinin hangi nedenle asıl borçlu için rehin verdiği rehinli alacaklıyı ilgilendirmez. Asıl borçlu ve rehin borçlusu aralarında bu konuda bir sözleşme yapmış olabilecekleri gibi yapmamış da olabilirler. Taraflar arasında bir sözleşmenin varlığı üçüncü kişi rehin borçlusunun borcunu etkilemez. Rehin borçlusu hiçbir zaman kefil gibi kişisel borç altına girmez. Kefil, güvence altına aldığı alacak için tüm malvarlığı ile kişisel olarak borçluyken rehin borçlusu yalnızca rehin konusu kadar borçludur. Rehinli alacaklı olan banka, rehnin paraya çevrilmesi sonucunda alacağının tamamını tatmin edemezse rehin borçlusunun şahsi malvarlığına başvuramayacak, bunun yerine kredi müşterisi borçluyu takip edecektir.

[204] Benzer bir hüküm mülga TİRK'te yer almamaktadır. Bu dönemde Teoman, TİRK ile istisnai bir düzenleme geldiğini ve istisnaların dar yorumlanması gerektiğini ifade ederek tacirin ticari işletmesini üçüncü kişinin borcunu güvenceye almak için rehnedemeyeceğini savunmuştur. Bkz. **Teoman**, s. 82 vd.

[205] Aynı yönde bkz. **Şit İmamoğlu,** s. 20; **Baydak**, s. 84; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 118; **Antalya/Acar**, s. 50 vd. Aksi yönde bkz. **Kayıklık**, s. 1532 vd.

(TİTRK m. 3/1-b). Kredi kuruluşlarının asıl amaçlarından birinin ödünç para vermek olduğu düşünüldüğünde daha geniş yetkiler verilmesi yerindedir.

Kredi kuruluşları; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu[206] (BankK) uyarınca hizmet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu[207] uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu ve özel kurum ve kuruluşlardır (TİTRK m. 2/1-e)[208]. Bu hüküm uyarınca rehinli alacaklılar BankK uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar olabileceği gibi 6361 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ve kredi ve kefalet sağlayan kamu kurumları ve özel kurumlar da olabilir. Çalışma kapsamında bunlardan yalnızca BankK uyarınca faaliyet gösteren bankalar üzerinde durulacaktır.

Finansman ihtiyacını karşılama görevini üstlenmiş olan bankalar, genellikle rehinli alacaklı olarak karşımıza çıkar. TTK m. 815 bankayı "*Bankacılık Kanununa tabi olan kuruluşlar*" olarak tanımlar. Doktrinde banka, "*sahibi, faaliyet konuları, kuruluşu, faaliyete geçmesi, yönetimi, iç denetim sistemleri, finansal raporlaması, özkaynakları, sermaye yeterlilik oranları ve denetimi BankK'da -veya istisnaen özel bir kanunda- öngörülmüş bulunan, kamu hukuku nitelikli düzen kuralları ile düzenlenmiş bulunan işletmenin kanuni adı*" olarak tanımlanır[209].

Bankalar; mevduat bankaları, katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankaları olmak üzere üç başlık altında incelenir (BankK m. 3). Mevduat bankaları, kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır (BankK m. 3). Banka denildiğinde akla, genelde mevduat bankaları gelir. Türkiye İş Bankası A.Ş., T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Yapı Kredi A.Ş., Akbank A.Ş. gibi çok bilinen bankalar mevduat bankalarıdır.

---

[206] Bankacılık Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25983, 1 Kasım 2015.
[207] Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 28496, 13 Aralık 2012.
[208] Şit İmamoğlu, kredi kuruluşları ifadesi yerine "*kredi ve kefalet sağlayan kamu kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri*" ifadesinin kullanılmasını savunur (**Şit İmamoğlu** (2017b), s. 13).
[209] **Tekinalp**, Bankacılık, s. 11. Bankaların ortaya çıktıkları zamandan bu yana sürekli bir değişim içerisinde olmaları ve faaliyet alanlarını sürekli genişletmeleri bankaların tanımını yapmayı zorlaştırmaktadır (**Vural, Güven** (1991) Türk Banka Hukuku, Gazi Üniversitesi Yayın No.168, Ankara, s. 3-4).

Katılım bankaları, özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır (BankK m. 3). Katılım bankalarının ticari unvanlarında bu husus belirtilir. Ziraat Katılım A.Ş., Türkiye Finans Katılım A.Ş., Albaraka Türk Katılım A.Ş. gibi bankalar katılım bankalarıdır.

BankK m. 3'te düzenlenen son banka türü olan kalkınma ve yatırım bankaları, mevduat ve katılım fonu kabul etme dışında, kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlardır (BankK m. 3). İller Bankası A.Ş., Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. bu tür bankalara örnek verilebilir. Şit İmamoğlu, kalkınma ve yatırım bankaları ile Merkez Bankası'nın ticari işlemlerde taşınır rehni tesis etmesinin uygulamada pek karşılaşılacak bir durum olmadığını ifade eder[210].

Bankalar, BankK m. 7/b.1 uyarınca anonim şirket olarak kurulurlar ve TTK m. 124/1 uyarınca birer ticaret şirketidirler. Kuruluşları ve faaliyetleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından denetlenir ve düzenlenir. Fakat 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu[211] (SPK) m. 136/5 ile getirilen "kendi *sermaye piyasası araçlarını halka arz ederek veya halka arz etmeksizin satan bankalar ile bu Kanunda tanımı yapılan yatırım hizmetleri ve faaliyetlerinde bulunan bankalar, bu faaliyetleri ile sınırlı olarak, bu Kanun hükümlerine tabi olurlar*" düzenlemesi ile sınırlı da olsa SKP'ya uymak zorunda oldukları ve bunun dolaylı bir sonucu olarak da Sermaye Piyasası Kurulu'nun denetimine tabi oldukları düzenlenmiştir.

Ticari işlemlerde taşınır rehninde rehinli alacaklı yalnızca banka değildir, tacir ve esnaflar da rehinli alacaklı olabilirler. Gerek UNCITRAL Model Kanun'un gerekse TİTRK'in amaçlarından birisi finansmana erişimi artırmak ve kredi sağlayıcıları arasında eşitlik yaratmaktır[212]. Ancak bu rehin sözleşmesi yapma hakkı tanınan tacir ve esnafların birer banka gibi çalışabilecekleri anlamına gelmez. TİTRK m. 16/2, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu[213] (TCK) m. 241'de düzenlenen "tefecilik suçu"na atıf yaparak kanunen kendisine bu hak tanınmayan kişilerin, sürekli olarak bir taşınırı rehin alıp karşılığında ödünç para

[210] **Şit İmamoğlu** (2017b), s. 12.
[211] Sermaye Piyasası Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 28513, 30 Aralık 2012.
[212] **Bazinas, SV** (2011) 'Acquisition Financing Under the UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions', Uniform Law Review, C: 16, S: 1/2, s. 487.
[213] Türk Ceza Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25611, 12 Ekim 2004.

vermelerini yasaklamıştır. TCK m. 241'in düzenlenmesinde ve hükmün kapsamının belirlenmesinde mülga 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu[214] ve mülga 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'den yararlanılmıştır[215]. Söz konusu kanun ve kararname yerine şu anda 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu uygulanır.

90 sayılı KHK m. 1 "*Bu Kanun Hükmündeki Kararnamenin amacı, faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı veya ipotek almak suretiyle sürekli olarak ödünç para verme işleriyle uğraşan gerçek kişilerin ve finansman şirketleri ile faktoring şirketlerinin faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesidir"* diyerek sürekli ödünç para verme işi ile uğraşanları düzenlemekteydi. Ne yazık ki finansal kuruluşların ödünç para verme işi ile uğraştığını bu kadar açık ifade eden benzer bir hüküm 6361 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. Bunun yerine m. 9/1-b'de müşteri ile sözleşme yaparak veya daha önce yapılmış sözleşmeler kapsamında ek finansman sağlamak amacıyla müşterilerine nakdi kredi verebileceği düzenlenir. Dolayısıyla 6361 sayılı Kanun kapsamında ödünç para verilmesi mümkündür. Bunun yanı sıra BankK m. 4/1-c, bankaların faaliyet konularını sayarken "*nakdi, gayrinakdi her cins ve surette kredi verme*"yi sayar. Bu hükümler göz önüne alındıklarında bankaların sürekli olarak taşınırı rehnetmek suretiyle ödünç para verme işi yapabilecekleri rahatlıkla söylenebilir[216].

Öğretide finansal kuruluşlar dışındaki gerçek ve tüzel kişilerin rehin karşılığı ödünç para vermesine çekinceyle yaklaşılmaktadır. Finansmana ihtiyacı olanların, bu kişilere yönelerek çok daha kötü şartlarda ve yüksek faizle kredi alabileceği öğretide dile getirilmiştir[217]. Dahası TİTRK'in özellikle esnaf ve tacirler arasında hatır rehnine sıklıkla başvurulmasına imkan tanıyacağı dile getirilen endişeler arasındadır[218]. Şit İmamoğlu, bu sebeplere dayanarak, tacir ve esnaf arasında taşınır rehni sözleşmesi yapılmasına imkan

[214] Ödünç Para Verme İşleri Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 2430, 18 Haziran 1933.
[215] **Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe**, s. 906.
[216] Bankaların tek fonksiyonu mevduat hizmetleri sağlayarak kredi vermek değildir. Bankaların yatırım faaliyetlerine ilişkin olarak bkz. **Çetin, Nusret** (2016) "Bankaların Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri" Prof. Dr. Seza Reisoğlu'na Armağan, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s. 701-732.
[217] **Arkan, Sabih** (2021) Ticari İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 54; **Bahtiyar, Mehmet** (2020) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 47; **Şit İmamoğlu**, s. 11; **Biçer, Levent** (2018) 'Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu', Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S: 35, s. 77.
[218] **Bozer, Ali / Göle, Celal** (2021) Ticari İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 55; **Göle/Aydoğan,** s. 16-17.

veren TİTRK m. 3/1-b'nin yürürlükten kaldırılmasını teklif dahi etmiştir[219]. Tacir ve esnaflar arasında taşınır ipoteğinin yaygınlaşmasının tefeciliği artırması olası olmadığı kanısındayız[220]. Gerçekten de TİTRK, kapsamında kurulan rehinlerin bir sicile kaydedilmesini öngörerek kayıt dışılığın önüne geçer. TİTRK öncesinde tacir ve esnafların kendi aralarında rehin karşılığı ödünç para vermediklerini söylemek gerçekçi değildir. Ancak Kanun sayesinde bu işlemler resmiyete kavuşup belli şartlara bağlanmıştır. Bu sayede kayıt dışılığın önüne geçilip tefecilik riski azaltılmıştır[221].

Bankaların yanı sıra kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar da rehin sözleşmesinin tarafı olarak rehinli alacaklı olma hakkını haizdir. Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik (Değer Tespit Yönetmeliği) m. 4/1-d uyarınca kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar, "*tabi oldukları mevzuat uyarınca kredi ve kefalet sağlamaya yetkili kamu veya özel kurum ve kuruluşları*" olarak tanımlanmıştır. Öğretide, bu kuruluşlara örnek olarak kredi kooperatifleri, Türkiye Varlık Fonu Yönetim A.Ş., Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı verilmektedir[222].

3.1.1.3.2.2. Tacir

Ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinde hem rehinli alacaklı hem de rehin borçlusu olabilen tacir ile kastedilen, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) göre tacir

---

[219] Bkz. **Şit İmamoğlu** (2017a), s. 11.

[220] Aynı yönde bkz. **Kayıklı, Abdurrahman** (2021) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun "Ticari İşlem" Kıstası Ve Taraf Bakımından Uygulama Alanı', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 21, S: 2, s. 1525-1526.

[221] Türk hukukunda tefeciliği önleyici ve cezalandırıcı sistemler mevcuttur. TCK m. 241 tefeciliği bir suç olarak düzenler. Özel hukukun genel hükümleri de hukuki işlemlerde tefecilik gibi oluşumların önüne geçmeye imkan tanıyan düzenlemeler getirir. TBK m. 27 ahlaka aykırı sözleşmelerin kesin hükümsüz olacağını düzenler. Hem tefecilik suçunun konusunu oluşturan sözleşmeler hem de tarafların ahlaka aykırı bir şekilde yüksek faiz öngördüğü sözleşmeler bu kapsamda değerlendirilir. TBK m. 28'de düzenlenen aşırı yararlanmaya dair hükümler de tefeciliği önleyici niteliktedir. TTK m. 18/2 uyarınca tacirin basiretli bir iş adamı gibi davranması gerektiği göz önüne alınarak bazıları tarafından bu hükmün tacirler arasında uygulanamayacağı söylenebilir. Ancak hem öğreti hem de Yargıtay tacirin zor durumda kalma halinde aşırı yararlanma hükümlerinden yararlanabileceğini belirtir (**Eren,** s. 485).
Kayıhan, TİTRK m. 16/2 ile TCK m. 241'e yapılan atfın tefecilik suçunun önünü kesmenin ötesinde TİTRK'in uygulama alanı bulmasını zorlaştıracağı kanısındadır (**Kayıhan, Şaban** (2021) Ticari İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 79). Gerçekten de TCK m. 241'in geniş yorumlanması asli görevlerinden biri ödünç para vermek olan bankaların faaliyetlerini durma noktasına getirir. Ancak gerek 6361 sayılı Kanun gerekse TİTRK uyarınca ödünç para verme işi ile uğraşmasına izin verilenlerin TMK m. 2/2'de düzenlenen "hakkın kötüye kullanılması yasağı"nı ihlal etmedikleri sürece tefecilik suçlamasıyla karşılaşmaları olası değildir.

[222] **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 109.

olarak ifade edilen kişidir (TİTRK m. 2/1-ğ). Tacir, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. TTK m. 12/1 uyarınca "*bir işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişi*" gerçek kişi tacirdir[223].

Tacir sıfatını haiz olanların ticari işlemlerde taşınır rehni verebilecekleri açık olmakla birlikte tacir sayılanların ve tacir gibi sorumlu olanların durumu bu kadar net değildir. Kanunda öngörülen bazı ihtimallerin gerçekleşmesi ile tacir olmanın en temel unsuru olan ticari işletmenin fiilen işletilmesi şartına bir istisna oluşturularak tacirlerle aynı hükümlere tabi kılınanlara tacir sayılanlar denilir. TTK m. 12/2 uyarınca bir ticari işletmeyi kurup açtığını sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer araçlarla halka bildirmiş ya da işletmesini ticaret siciline tescil ettirmiş ancak fiilen işletmeye başlamamış olan kişi tacir sayılır. Tacir olmanın hem nimetlerinden yararlanıp hem de külfetine katlanır[224]. Bu kişilerin TİTRK kapsamında rehin verebileceği öğretide çoğunluk tarafından kabul edilir[225]. Ancak öğretide aksi bir görüş, TİTRK uyarınca rehin borçlusunun ticari işletmesinin Ticaret Siciline tescil edilmiş olmasının aranmasına ve rehin sözleşmesinde MERSİS numarasının yer almasının zorunlu olmasına dayanarak tacir sayılanlar arasında yalnızca ticari işletmesini sicile tescil ettirenlerin rehin verebileceğini savunur. Bu görüşe göre farklı araçlar vasıtasıyla ticari işletmesini halka bildirmiş olan tacir sayılanlar, ticari işlemlerde taşınır rehni verme imkanına sahip değildir[226].

Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına ister bir adi şirket veya her ne surette olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemde bulunan kimse iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir sıfatıyla sorumlu olur (TTK m. 12/3). Bu kişilere tacir gibi sorumlu olan kişiler denir. Tacir olmanın nimetlerinden faydalanamazlar, sadece

---

[223] Gerçek kişi tacirden bahsedebilmek için üç unsurun varlığı aranır: ticari işletmenin var olması, ticari işletmenin işletilmesi ve ticari işletmenin kısmen de olsa tacir adına işletilmesi. Ticari işletme ile kastedilen TTK m. 11 uyarınca "*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir*". Ticari işletmenin işletilmeye başlanması yeterlidir. Ancak ticari işletme henüz fiilen işletilmeye başlanmamışsa bu durumda kişinin tacir olduğundan bahsedilemez. Son olarak ticari işletmenin kendi adına işletiliyor olması gerekir. Başkası adına bir ticari işletmeyi işleten tacir sıfatını haiz olamaz.

[224] **Şener,** s. 158; **Ülgen, Hüseyin / Helvacı, Mehmet / Kaya, Arslan / Nomer Ertan, Nedret Füsun** (2021) Ticari İşletme Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Yayıncılık, s. 260; **Ayhan, Rıza / Çağlar, Hayrettin** (2021) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 223.

[225] **Köroğlu Ölmez, Belin** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni', TBBD, C: 129, s. 266; **Baydak**, s. 62; **Arkan** (2021), s. 52.

[226] Bkz. **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s.** 200-201; **Çamurcu**, s. 212.

külfetlerine katlanırlar[227]. Bu kişiler tacir sıfatıyla taşınır ipoteği veremezler[228]. TİTRK uyarınca taşınır ipoteği verme hakkı rehin verene kolaylık sağlamak amacıyla tanınan bir haktır. Tacir sayılanlar tacir olmanın nimetlerinden yararlanamayacakları için bu imkandan da faydalanamazlar.

Tüzel kişi tacirler ile ilgili TTK bir tanım vermemiş, ancak 16. maddede tahdidi olmamak üzere saymıştır. Buna göre ticaret şirketleri, amaçlarına ulaşmak için ticari işletme işleten vakıf ve dernekler, kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek ve ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye, köy veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılırlar. TTK m. 124 ticaret şirketlerini saymıştır. Kollektif[229], komandit[230], anonim[231], limited ve kooperatif[232] şirketler tacir sayılır. Türk hukukunda bunlardan başka ticaret şirketi kabul edilmemiştir. Tüzel kişiliğe sahip olan ticaret şirketlerinin kendisi tacirdir[233]. Şirketin yöneticisi ya da ortakları tacir sıfatını haiz değildir. Dolayısıyla rehin sözleşmesinin tarafı olabilecek kişi de şirketin kendisidir.

Rehin borçlusunun bir ticaret şirketi olması durumunda dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. İlk olarak şirketin ana sözleşmesinde rehin verebileceğine dair bir ibare olabilir ancak böyle bir ibarenin bulunması zorunlu değildir. Dahası esas sözleşmede bulunan "rehin verebilir" ibaresi üçüncü kişilerin borcu için rehin verilmesine engel değildir. Ticaret şirketleri TMK m. 48'deki sınırlar dahilinde tüm haklardan yararlanıp borçları üstlenebilirler. Bu durumda esas sözleşmede "üçüncü kişiler lehine rehin verebilir" ibaresinin bulunması zorunlu ve gerekli değildir[234]. Rehin sözleşmesinin ayrıca yetkili organ

---

[227] **Şener**, s. 153; **Ayhan/Çağlar**, s. 224; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 261.
[228] **Çamurcu**, s. 213; **Baydak**, s. 62; **Arkan** (2021), s. 53.
[229] Kollektif şirket, sadece bir ticari işletmeyi işletmek üzere kurulabilir (TTK m. 211/1).
[230] Komandit şirketler, adi komandit şirket (TTK m. 304 vd.) ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket (TTK m. 564 vd.) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Adi komandit şirketin uygulaması oldukça yaygındır.
[231] Anonim ve limited şirketler, kanun tarafından yasaklanmayan her türlü amaç için kurulabilirler (TTK m. 331 ve TTK m. 573/3).
[232] Kooperatiflerin tacir sıfatını haiz olup olmadığı noktasında bir tartışma mevcuttu. Bu tartışma, 5146 sayılı Kooperatif Kanunu'nun 2004 yılı öncesinde kooperatifleri teşekkül olarak nitelemesinden kaynaklanmaktaydı. Ancak 2004 ile gelen değişiklik ile Kooperatif Kanunu m. 1, kooperatifleri bir ortaklık olarak nitelemektedir. Dahası TTK m. 124 ile de açıkça ticaret şirketleri arasında sayılır. Bunun sonucunda da öğretide kooperatiflerin tacir olduğu kabul edilir (**Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 264). Yargıtay da yeni tarihli bir içtihadı birleştirme kararında kooperatiflerin tacir sayılacağına hükmetmiştir. Bkz. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı E. 2020/2, K. 2021/3, T. 12/11/2021.
[233] Gerçek kişi tacirin aksine ticaret şirketlerinin tacir sıfatını haiz olabilmesi için ticari işletme işletmeleri gerekmemektedir (TTK m. 232, m. 317, m. 355, m. 588).
[234] **Arkan** (2021), s. 53-54. Anonim şirketi temsil yetkisine sahip olan kişi, işletmenin konusunun dışında kalan durumlarda dahi üçüncü kişi lehine rehin verebilir. Anonim şirketi temsile yetkili kişilerin yapmış oldukları bu

tarafından yapılması gerekir. Şirketin ana sözleşmesinde rehin verme yetkisi genel kurula, genel müdüre, murahhas üye veya üyelere tanınmış olabilir. Ancak aksi ana sözleşmede düzenlenmedikçe rehin sözleşmesi yapma yetkisi yönetim kurulundadır. Şirket adına rehin sözleşmesi yapacak bu kişilerin yetki belgesine sahip olmaları gerekir[235].

Ticaret şirketleri dışında bir diğer tüzel kişi tacir de vakıf ve derneklerdir. Genellikle sosyal ve toplumsal amaçlarla kurulan vakıf ve dernekler bu amaçlarına ulaşmak için ticari işletme işletebilirler. Ticari işletme işleten bu vakıf ve dernekler TTK m. 16/1 uyarınca tacir sayılmaktadırlar[236].

Kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılır. Bu kurum ve kuruluşların özel hukuk hükümlerine göre yönetilmesi önemlidir, kamu hukuku hükümlerine göre yönetilmeleri halinde tacir olamazlar.

3.1.1.3.2.3. Esnaf

Ticari işlemlerde taşınır rehninde hem rehinli alacaklı hem de rehin borçlusu olabilen esnaf, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na[237] göre faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlardır (TİTRK m. 2/1-c). 5362 sayılı Kanun m. 3/1-a'da esnafı, "*ister gezici ister sabit bir mekanda bulunsun, Esnaf ve Sanatkarlar ile Tacir ve Sanayiciyi*

işlem de anonim şirketi bağlayıcıdır. Ancak üçüncü kişi işlemin işletme konusunun dışında kaldığını biliyorsa veya bilebilecek durumdaysa anonim şirket bu işlemle bağlı olmayacaktır (TTK m. 371/2). Bkz. **Arkan** (2021), s. 53-54.

[235] **Erten, Ali** (2001) Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 17 vd.

[236] Vakıf ve derneklerin tacir sıfatı, aynı gerçek kişilerdeki gibi ticari işletmeye bağlıdır. Ticari işletmeyi fiilen işletmekle birlikte tacir sıfatını kazanırlar ve ticari işletmenin sona ermesi ile tacir sıfatını kaybederler. Ancak bütün ticari işletme işleten dernek ve vakıflar tacir değildir. TTK m. 16/2 uyarınca kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar tacir değildir. 5253 sayılı Dernekler Kanunu m. 27 uyarınca en az yedi yıldan beri faaliyette bulunan ve amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetleri topluma yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüdeki dernekler topluma yararlı dernek kabul edilir. Gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar ise bu kadar açık düzenlenmemiştir. Öğretide, vergi muafiyeti tanınan vakıflar olarak anlaşılmaları gerektiği ifade edilir (**Bozer/Göle**, s. 72-73). 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun m. 20 uyarınca "*gelirinin en az üçte ikisi nev'i itibariyle genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınabilir*". Bu vakıf ve dernekler tacir sayılmamakla birlikte bunların işlettiği işletmeler tacir sıfatını haizdir.

[237] Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25852, 7 Haziran 2005.

Belirleme Koordinasyonu Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkar meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir ya da sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseler" olarak tanımlar[238].

Esnaflar, ancak tacir ve diğer esnaflarla yapılan sözleşmelerde rehinli alacaklı olabilirler. Bununla birlikte tacir, esnaf ve kredi kuruluşu ile yapılan sözleşmelerde rehin borçlusu konumunda olabilirler. TİTRK m. 2/1-c'deki şartları sağlamaları rehin borçlusu olmaları için yeterlidir. Ancak esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin tesis edilmek isteniyorsa işletmenin esnaf siciline kaydedilmesi gerekmektedir. TİTRK m. 5/2, esnaf işletmesinin tamamı üzerinde kurulan rehinlerde esnaf siciline bildirimi düzenlemektedir. Bu durumda işletmesini esnaf siciline kaydettirmemiş olan bir esnafın bu imkandan yararlanması mümkün olmayacaktır[239].

3.1.1.3.2.4. Çiftçi

Çiftçi, TİTRK uyarınca rehin borçlusu olma hakkını haiz olan gerçek ve tüzel kişiler arasında yer almaktadır. Çiftçinin kimler olduğu tespit edilirken 5488 sayılı Tarım Kanunu'na[240] göre faaliyet gösteren kişilere bakılır (TİTRK m. 2/1-b). 5488 sayılı Kanun m. 3/1-ç uyarınca çiftçi, "*mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişileri*" karşılar[241]. Bu hüküm uyarınca çiftçi sıfatını haiz olanlar ticari işlemlerde taşınır rehni verebilir.

---

[238] TTK m. 15 de esnafı tanımlar. Buna göre esnaf, "*ister gezici olsun, ister bir dükkanda veya sokağın belli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedeni çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan sanat veya ticaretle uğraşan kişi*"dir. İki tanım arasında fark bulunur. 5362 sayılı Kanun, TTK'nın aksine bedeni çalışmanın sermayeye baskın olmasını aramaz. Ayrıca aranan gelir seviyesi farkı da TTK'da ve 5362 sayılı Kanun'da farklı şartlara bağlanır. Ancak TİTRK, esnafın tanımında 5362 sayılı Kanun'un temel alınması gerektiğini düzenlenmektedir. Bu sebeple TTK'da yer alan ölçütler dikkate alınmamalıdır (Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 22; **Baydak**, s. 71; **Bayezit**, s. 181).

[239] **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 204.

[240] Tarım Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 26148, 18 Nisan 2006.

[241] 5488 sayılı Kanun'un çiftçi tanımından bir kişinin çiftçi sayılabilmesi için üç zorunlu unsurun olduğu çıkarılır. İlk olarak tarımsal üretim yapması beklenir. Tarımsal üretim de aynı kanunun 3. maddesinde "*tarımsal üretim; toprak, su, biyolojik kaynaklar ile birlikte tarımsal girdiler kullanılarak yapılan bitkisel, hayvansal, su ürünleri, mikroorganizma ve enerji üretimi*" olarak tanımlanır. İkinci unsur, tarımsal üretimin devamlı ve en az bir üretim dönemi veya yetiştirme dönemi yapılmasıdır. Böyle bir amacı olan ancak henüz tarımsal faaliyet

3.1.1.3.2.5. Üretici örgütü

Ticari işlemlerde taşınır rehninde rehin borçlusu olabilecek kişilerden bir diğeri üretici örgütüdür (TİTRK m. 3). Üretici örgütü, üretici veya yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birliklerdir (TİTRK m. 2/1-l). Uygulama Yönetmeliği daha detaylı bir tanım vererek "*Sebze ve Meyve Örgütleri Hakkında Yönetmelik Kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip kooperatifler ve tarımsal üretici birlikleri ile üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri*" ifade ettiğini söyler (Uygulama Yönetmeliği m. 4/1-b)[242].

3.1.1.3.2.6. Serbest meslek erbabı

Ticari işlemlerde taşınır rehni borçlusu olabilecek kişilerden beşincisi serbest meslek erbabıdır (TİTRK m. 3). 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda (GVK)[243] serbest meslek erbabı olarak tanımlanan kişileri ifade eder (TİTRK m. 2/1-j). GVK m. 65/2 uyarınca "*sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması*" serbest mesleki faaliyettir. Serbest meslek faaliyeti icra eden kişilere de serbest meslek erbabı denir. Sermayeden ziyade şahsi bilgi ve uzmanlığına dayanarak iş görmekte olan kendi nam ve hesabına çalışan avukat ve kendi muayenehanesinde çalışan hekim gibi serbest meslek erbabı kişiler, TİTRK m. 3 ile kendilerine tanınan bu imkan sayesinde mesleki faaliyetleri için ihtiyaç duydukları finansmana daha kolay erişme olanağına sahip olurlar.

3.1.1.3.3. Sözleşmenin Taraflarının Değişmesi

Rehinli alacaklının değişmesi halinde alacağın devri, rehin borçlusunun değişmesi halinde ise borcun üstlenilmesi söz konusudur.

---

gerçekleştirmemiş olanlar çiftçi sayılmayacakları için ticari işlemlerde taşınır rehni veremezler. Üçüncü ve son unsur ise tarımsal üretimin mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı sıfatıyla yapılmasıdır.

[242] Uygulama Yönetmeliği ile getirilen "*tüketici örgütü belgesine sahip olma*" kriterine ilişkin eleştiriler hakkında bkz. **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 205; **Çamurcu**, s. 224.

[243] Gelir Vergisi Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 10700, 31 Aralık 1960.

Alacağın devrini düzenleyen TBK m. 189 uyarınca alacağın devredilmesi halinde devredenin kişiliğine özgü haklar dışındakiler devralana geçer[244]. Rehin hakkı da alacağa bağlı bir hak olarak alacağın devriyle birlikte el değiştirir[245]. Ancak taraflar rehin hakkının temlik edilmeyeceği yönünde anlaşmış olabilirler. Her somut olayda böyle bir anlaşmanın olup olmadığı araştırılmalıdır[246].

Alacağın temliki tescil edilmelidir (TİTRK m. 8/1 ve 12/6). Böyle bir düzenleme olmasa dahi alacağın temlikini üçüncü kişilere karşı ileri sürmek isteyen tarafların bunu tescil ettirmeleri gerekirdi. TİTRK alacağın temlikini rehin borçlusunun tescil ettireceğini düzenlemiştir ancak bu yükümlülüğünün rehin borçlusuna yüklenilmesi doğru değildir (TİTRK m. 12/6)[247]. Alacağın temlikinin borçluya haber verilmesi gerekmez[248]. Bu halde temlikten haberi dahi olmayan borçludan tescil talebinde bulunması beklenemez. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği (Sicil Yönetmeliği) m. 22/4, rehin hakkının devrini sicile bildirme yükümlülüğünü devralan üçüncü kişilere veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerine yüklemiştir. Yönetmelikteki düzenleme daha yerindedir.

Öğretide, alacağı devralanın TİTRK m. 3'te sayılan kişilerden birisi olmasının aranmayacağı dile getirilmiştir[249]. TİTRK m. 3 ile öngörülen sınırlamanın rehin ilişkisinin kurulması aşamasında geçerli olduğu kabul edilir. Rehin tesis edildikten sonra böyle bir kısıtlamaya gidilmesinin bir yarar sağlamayacağı gibi ticaret serbestisini de kısıtlayacağı dile getirilir[250].

Sözleşmenin tarafları borcun üstlenilmesi yoluyla da değişebilir. Rehin hakkı söz konusu olduğunda borcun üstlenilmesi, rehinli taşınırın el değiştirmesi ile mümkündür. İlk olarak rehin borçlusu ile üstlenmek isteyen arasında borçtan kurtarma vaadi sözleşmesi yapılır (TBK m. 196). Rehinli alacaklı, borcun üstlenilmesine rıza göstermeyebilir. Eski rehin borçlusuna karşı alacağını muhafaza etmek isteyebilir. Bu durumda borcun

[244] Alacağın devri hakkında detaylı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz** (2021b), s. 575 vd.; **Eren**, s. 1386 vd.; **Nomer**, s. 544 vd.
[245] **Oğuzman/Öz** (2021b), s. 577-578; **Eren**, s. 1268.
[246] **Hatemi (Serozan/Arpacı),** s. 732.
[247] Aynı yönde bkz. **Coşkuner, Gökçe** (2020) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni', (Yüksek Lisans) Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 79-80; **Baydak**, s. 84; **Bayezit**, s. 428.
[248] **Oğuzman/Öz** (2021b), s. 583.
[249] Bkz. **Göle/Aydoğdu**, s. 15; **Antalya/Acar**, s. 51; **Şit İmamoğlu**, s. 20; **Biçer**, s. 78; **Bayezit**, s. 147; **Arkan** (2021), s. 53.
[250] **Antalya/Acar**, s. 51.

üstlenilmesine rıza göstermediğini bir yıl içerisinde eski malike bildirmesi gerekir (Uygulama Yönetmeliği m. 28/2).

Rehinli taşınırın devri halinde rehin borçlusunun sorumluluğunda ve rehnin sağladığı güvencede herhangi bir değişiklik meydana gelmez (TMK m. 888, Uygulama Yönetmeliği m. 28). Bunun nedeni rehin hakkının bir sınırlı ayni hak olmasıdır. Devralan, taşınır üzerinde bir sınırlı ayni hak olduğunu bilerek taşınırı devralır. Bu hak da rehinli alacaklı tarafından yeni malike karşı ileri sürülebilir.

Taşınır, taşınır rehni sözleşmesi kurulduktan sonra, fakat rehin hakkı tesis edilmeden önce el değiştirebilir. Bu durumda rehin borçlusu açısından kusurlu ifa imkansızlığı söz konusu olur ve rehinli alacaklıya tazminat ödeme yükümlülüğü doğar[251]. Rehin hakkı, herkese karşı ileri sürülebilen bir ayni hak olarak tescil ile doğar. Bu aşamadan sonra rehinli taşınırın el değiştirmesi rehinli alacaklının rehin hakkını etkilemez. Taşınır, yeni malikin elinde olsa dahi rehnin paraya çevrilmesine başvurulabilir.

Rehin borçlusu, taşınırın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlüdür (TİTRK m. 12/6). Sicil Yönetmeliği m. 22/3 ise devralanın ve rehin borçlusunun veya temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin birlikte tescil talebinde bulunmasını düzenlemiştir.

3.1.1.4. Rehin Sözleşmesinin İçeriği

Tarafların, sözleşmenin bütün objektif ve sübjektif esaslı noktaları üzerinde anlaşmaları ile rehin sözleşmesi kurulur. Sözleşmenin objektif esaslı noktalarını; borçlunun rehin tesis etme borcu altına girmesi, rehin yükü ve rehin konusu oluşturur[252]. Tarafların sözleşmeyi yaparken hangi ifadeleri kullandıklarının bir önemi olmaksızın, tarafların esaslı noktalar üzerinde anlaştıkları açık bir şekilde anlaşılıyorsa rehin sözleşmesi kurulmuş sayılır (TBK m. 19/1).

[251] **Akçura Karaman**, s. 163.
[252] **Sirmen** (2021), s. 643-644; **Ertaş** (2021), s. 580; **Köprülü/Kaneti**, s. 301; **Makaracı Başak** (2014), s. 26; **Göle/Aydoğan**, s. 20.

Taşınır rehninin aksine TİTRK rehin sözleşmesinde bulunması gereken hususları detaylı bir şekilde listelemiştir. Uygulama Yönetmeliği m. 9 da bu hususta ayrıntılı bir düzenleme içermektedir[253]. TİTRK m. 4/6 uyarınca "*Rehin sözleşmesinde aşağıdaki hususların yer alması zorunludur:*

a) Rehin sözleşmesinin tarafı;

1) Ticari işletme ise ticaret unvanı, MERSİS numarası, temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası,

2) Gerçek kişi veya esnaf ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası,

3) Çiftçi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası ile Çiftçi Kayıt Sistemi numarası,

4) Üretici örgütü ise üretici örgütü belge numarası ile temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası.

b) Borcun konusu, borcun miktarı, borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı.

c) Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar (Niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz.)"

Bu hükümde düzenlenen kayıtların tamamı sözleşmenin geçerliliğini etkileyen kayıtlar değildir. Bazıları sicil memurunun uyması gereken düzen hükümleridir. Sözleşmenin tarafları, teminatın miktarı ya da taşınır gibi özellikle belirlilik ilkesi ile ilgili

[253] Uygulama Yönetmeliği m. 9 ile TİTRK m. 4/6 arasında bazı farklar bulunmaktadır. 1. TİTRK, ticari işletmeden bahsederken Uygulama Yönetmeliği tacir hakkındaki bilgilerin rehin sözleşmesinde yer almasını düzenlemiştir. 2. Uygulama Yönetmeliği, TİTRK'te ayrı olarak kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşların rehin sözleşmesine taraf olmaları halinde daha detaylı bir düzenleme getirerek bu kurum ve kuruluşların ad, adres, yetkili kişinin ad, soyad, kimlik numarası ve imzasının bulunmasını öngörmüştür. 3. Uygulama Yönetmeliği, üçüncü kişilerin borçlu lehine rehin göstermesi halini özel olarak düzenlemiştir. 4. Uygulama Yönetmeliği, rehin hakkının dayandığı sözleşme konusunun rehin sözleşmesinde belirtilmesi gerektiğini düzenlerken TİTRK, borcun konusunun sözleşmede yer almasını düzenlemiştir. 5. Uygulama Yönetmeliği, değer tespiti ile tespit edilen değerin rehin sözleşmesine yazılmasını öngörmüştür. 6. Uygulama Yönetmeliği'ne göre tescilden sonra doğan masrafların hangi tarafa ait olduğunun da taraflarca rehin sözleşmesinde kararlaştırılması gerekmektedir. Son olarak Uygulama Yönetmeliği rehin konusu olan taşınır varlıkların ayırt edici özellikleri olmaması halinde genel olarak belirlenmelerine yarayan niteliklerin rehin sözleşmesinde yer almasını öngörmüştür.

kayıtlar sözleşmenin geçerliliğini etkiler. Ancak belirlilik ilkesi sağlandıktan sonra geriye kalan hususların sözleşmede bulunmaması sözleşmenin geçerliliğini etkilemez[254].

Rehin sözleşmesinde bulunması yasaklanan bazı kayıtlar vardır. Bu kayıtlar TİTRK m. 4/7'de düzenlenir. İlk olarak alt ve art rehin kurulmasına izin veren kayıtlar yasaktır. TMK m. 942, rehin borçlusunun rızasını almak kaydıyla rehinli alacaklının alt rehin kurmasına izin verir. Benzer şekilde TMK m. 941 de teslimden sonra rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirmek kaydıyla art rehin kurulmasına imkan tanır. Ancak TİTRK, TMK'da teslime bağlı taşınır rehninde tanınan bu hakları taşınır ipoteğinde yasaklar. Rehin borçlusunun tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtlar da yasaklanmıştır. Ticari faaliyetin devamı açısından rehin borçlusunun kendi taşınırı üzerinde rehin hakkını ihlal etmeyecek tasarruflarda bulunması elbette ki gerekir. Taşınır ipoteğinin tanınması ile rehin borçlusuna tanınmak istenen imkanlardan birisi de budur. Bu nedenle tasarruf yetkisinin kısıtlanması taşınır ipoteğinin mantığı ile uyuşmaz. Rehin sözleşmesinde bahsedilen bu iki hususa dair bulunan kayıtlar geçersiz sayılır[255].

3.1.1.4.1. Rehin Hakkının Tesis Edilmesi

Tarafların bir rehin hakkı tesis edileceği noktasında anlaşmaları bütün taşınır rehni sözleşmelerinde bulunması zorunlu olan unsurlardan ilkidir. Rehin sözleşmesine özelliğini veren unsur da rehin hakkının tesisidir. Bunun için taşınır rehninde zilyetliğin devri, taşınır ipoteğinde ise tescil gerekir. Bu şartlar gerçekleşmediği zaman rehin hakkı tesis edilemeyeceği için taraf iradelerinin bunu kapsayacak şekilde uyuşması gerekir[256].

3.1.1.4.2. Rehin Yükü

Bütün rehin sözleşmelerinde kararlaştırılması gereken ikinci unsur rehin yüküdür. Belirlilik ilkesi incelenirken bahsedildiği üzere, sözleşme yapılırken rehin yükünün tamamının belli olması aranmaz. Rehin yükünün tamamı belli değilse üst sınır ipoteği kurulacağı kararlaştırılarak borcun cinsinin ve azami rehin miktarının belirlenmesi yeterlidir.

---

[254] **Ergüne**, s. 121.
[255] Kanundaki ifade bu kayıtların geçersiz olacağı yönündedir. Söz konusu geçersizlik türünün TBK m. 27 ile düşünüldüğünde emredici hükümlere aykırılıktan kesin hükümsüzlük olması gerektiği kanaatindeyiz.
[256] **Cansel** (1967), s. 51.

Bu, cari hesap şeklinde işleyen kredi alacaklarını rehin sözleşmesi ile güvence altına alma imkanı sağlar[257]. Asıl borç ilişkisi, rehin sözleşmesinde bahsedilmesi gereken hususlardan olmasa da özellikle üst sınır ipoteğinin kararlaştırıldığı sözleşmelerde işaret edilmesinde yarar vardır[258].

Rehin yükünün belli olması, yalnızca bedelin belli olmasını değil ödenecek para cinsinin de belli olmasını gerektirir. TİTRK m. 4/6-b de bunu düzenler. Yalnızca Türk lirası ile rehin sözleşmesi yapılması gerekmez. Yabancı para borcu içeren rehin sözleşmeleri yapmak mümkündür[259]. Para cinsi ne olursa olsun sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekir.

Rehin hakkı, rehinli alacaklının sahip olduğu bir alacağı güvenceye almak amacıyla kurulur. Bu alacak birden fazla şekilde karşımıza çıkabilir. Para ve diğer alacaklar, müstakbel alacaklar, zamanaşımına uğramış alacaklar, kıymetli evraka bağlı alacaklar, yabancı para alacakları ve daha niceleri için rehin hakkı tesis etmek mümkündür[260].

Rehinle güvence altına alınabilecek alacaklardan ilki para ve diğer alacaklardır. Belli veya belirlenebilir bir para alacağı için rehin hakkı tesis edilebilir. En yaygın alacak türü para alacağı olmakla birlikte başka tür alacaklar da rehinle güvence altına alınabilir (TMK m. 881). Bir hukuki ilişkinin konusunu yalnızca para borcu oluşturmaz. Verme, yapma ve vermeme edimleri de bir alacak hakkı doğurur; ancak TİTRK'te geçen "*ticari işlemler*" ifadesi nedeniyle, sözleşme ile doğan alacakların ticari işlemlerde taşınır rehni ile güvenceye alınması mümkündür. Bu edimlerden doğan alacakların da güvence altına alınması mümkündür[261]. Verme, yapma, yapmama edimleri doğrudan para cinsinden ifade edilmedikleri için rehnin paraya çevrilmesi aşamasında rehinli alacaklının nasıl tatmin edileceğinin belirlenmesi gerekir. Bu edimler asıl borç ilişkisinde ifa edilmediğinde rehinli alacaklının para cinsinden isteyebileceği tazminat değeri, güvence bedeli olarak belirlenip rehin yükünü oluşturur[262].

---

[257] **Oğuz**, s. 11.
[258] **Antalya/Acar**, s. 66.
[259] Rehin sözleşmesinin yabancı para borcunu içerebileceğine dair TİTRK m. 4/6-b hükmünü İİK m. 58/3 ve İİK m. 145 ile düşünmek gerekir.
[260] **Akçura Karaman**, s. 344 vd.
[261] **Akçura Karaman**, s. 346; **Cansel** (1967), s. 79.
[262] Yargıtay 14. HD. T. 24.04.2012, E. 2011/16069, K. 2012/5879: "… *Türk Medeni Kanununun 851.maddesinin ilk fıkrasındaki* "*taşınmaz rehni miktarı Türk parası ile gösterilen bir alacak için kurulabilir" şeklindeki hüküm uyarınca, ipotek akit tablosunda teminat altına alınan belirli alacak tutarının Türk parası olarak gösterilmesi zorunludur. Fakat, rehin miktarının Türk parası üzerinden gösterileceğine dair kural rehnin sadece para alacakları için kurulabileceği anlamına gelmez. Zira, konusu para olmayan verme, yapma,*

TMK m. 881'deki "*henüz doğmamış olmakla birlikte kesin veya muhtemel bulunan bir alacak*" ifadesi müstakbel alacakların da rehinle güvence altına alınabildiğini gösterir. Bu durumda doğmamış her alacak için rehin verilemez. Ancak doğmasına kesin gözle bakılan bir alacak, rehin güvencesinden yararlanabilir.

Müstakbel alacaklar, doğumu şarta veya vadeye bağlanmış alacaklar olabilir[263]. Doğması vadeye bağlanan alacaklarda vadenin gelmesine kesin gözle bakıldığı için doğması kesin bir alacak söz konusu olur. Genel kredi sözleşmeleri, bu duruma örnek verilebilir. Genel kredi sözleşmesinin imzalanması kendiliğinden kredi borcunun doğmasına sebebiyet vermez. Sözleşmede kararlaştırılan koşullar ve limitler dahilinde borçlunun bankadan kredi alması ile borç doğar. Bu nedenle kredi borcu müstakbel bir alacak olarak kendini gösterir. İkinci müstakbel alacak türü olan doğması muhtemel alacaklar ise alacağın doğumunun şarta bağlanması halinde şartın gerçekleşmesinin kesin olmadığı durumlar için kullanılır.

Müstakbel akacaklar, rehin ile güvence altına alınabilmektedirler[264]. Fakat rehnin paraya çevrilmesi talebinde bulunulabilmesi için alacağın muaccel olması gerekir. Ancak vade geldikten veya şart gerçekleştikten sonra rehinli alacaklı rehnin paraya çevrilmesini talep edebilir.

Zamanaşımına uğramış alacaklar için rehin tesis etmek mümkündür. Zamanaşımı alacak hakkını ortadan kaldırmamakla beraber borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmesiyle alacağı takip edilemez hale getirir. Mevcut bir alacak vardır ancak takip ve talep imkanı ortadan kalkar. Ancak borçlu, zamanaşımı def'inden feragat ederek borcunu güvenceye almak amacıyla rehin tesis edebilir[265].

---

yapmama edimlerinin teminatı olmak üzere de rehin kurulabilir. Önemli olan, bu edimler karşılığının Türk parası ile gösterilmesidir. …" (Yargıtay Karararama)

[263] **Cansel** (1967), s. 27, 80. Kira alacağı, alacağın doğumunun bir vadeye bağlanması hallerinden akla ilk gelendir. Uygulaması da oldukça geniştir. Her ayın 15'inde kiranın ödeneceği kararlaştırıldığında borç, her ayın 15'inde doğmaktadır. Dolayısıyla doğmuş olan kira alacakları gibi doğacak olan kira alacakları için de rehin tesis etmek mümkündür.

[264] **Köprülü/Kaneti**, s. 470; **Ayiter**, s. 186; **Cansel** (1967), s. 22; **Makaracı Başak** (2014), s. 87.

[265] **Akçura Karaman**, s. 362.

Kıymetli evraka bağlı alacakların da rehinle güvenceye alınması mümkündür[266]. TTK m. 645 uyarınca "*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez*". Kıymetli evrakın özel bir türünü oluşturan kambiyo senetleri (çek, poliçe, bono) ticaret hayatında en sık karşılaşılanlardır. Bu senetlerin en önemli özelliği soyut bir borç içermeleridir. Kambiyo senedinin doğumuna neden olan borç ilişkisinin geçersiz olması senedin geçersizliğini doğurmaz. Bu senedin soyut olmasının bir yansımasıdır. İkinci yansıması temel borç ilişkisinden doğan def'ilerin yalnızca ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilmesi, hamillere karşı kural olarak ileri sürülememesidir (TTK m. 687). Kambiyo senedinde yazan alacak miktarının güvenceye alınması amacıyla taşınır rehni kurulabilir. Kambiyo senedine neden olan borç ilişkisi geçersiz olsa dahi ne senet ne de rehin hakkı bundan etkilenir.

Alacak miktarı açıkça yazan kambiyo senetlerindeki alacak için rehin tesis etmek mümkündür. Ancak beyaza imza halinde kambiyo senedinde açıkça bir alacak miktarı belirtilmemiştir. Keşideci, sonradan doldurulmak üzere beyaza imza atarak senedi lehtara verir ve lehtar bu senedi aralarındaki anlaşmaya uygun şekilde doldurur. Bu şekilde doldurulmuş kambiyo senetlerindeki alacak da yine ticari işlemlerde taşınır rehni ile güvenceye alınabilir. Beyaza imza durumunda üst sınır ipoteği tesis edilmesi mümkündür[267].

Rehin yükünü oluşturabilecek alacaklar hususunda incelenecek son alacak türü yabancı alacaktır. Taraflar, asıl borcu doğuran sözleşmede borcun yabancı para cinsinden olacağını kararlaştırabilirler. Bunun sonucunda borçluya bir seçimlik hak tanınır. Borç vadesinde belirlenen yabancı para cinsinden ödenebilir veya vade günündeki kur üzerinden Türk lirası ile ödenebilir (TBK m. 99/2). Yabancı para alacağının güvence altına alınması TMK m. 851 ile taşınmaz rehninde mümkün kılınmıştır. TMK m. 851/2 uyarınca "*yurt içinde veya dışında faaliyette bulunan kredi kuruluşlarınca yabancı para ölçüsü ile verilen kredileri güvence altına almak için yabancı para üzerinde taşınmaz rehni kurulabilir. Bu halde her derecenin ifade ettiği miktar, rehin konusu alacağın tespit edildiği para türü*

[266] Bu yönde bkz. **Akçura Karaman**, s. 362 vd.; **Makaracı Başak** (2014), s. 81. Kıymetli evraka bağlı alacakların rehin ile güvenceye alınıp alınamayacağı tartışmalıdır. Öğretide bir görüş, kıymetli evrak aleniyet sağlanacak şekilde belirli hale getirilebiliyorsa içeriği üzerinde ticari işlemlerde taşınır rehni kurulabileceğini savunur. Bkz. **Antalya/Acar**, s. 76-78; **Oktay-Özdemir**, s. 66. Bir başka görüş ise kambiyo senetlerinde senet ve hakkın birbirine sıkı sıkıya bağlı olması ve hakkın ancak senetle birlikte devredilebileceğine dayanarak kıymetli evrak hukukuna ait özel düzenlemelerin üstün tutulması gerektiğini savunur. Bu durumda kambiyo senedine bağlı alacaklar ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olamazlar. Bkz. **Arkan** (2021), s. 62.
[267] **Akçura Karaman**, s. 364.

üzerinden gösterilir"[268]. TİTRK m. 4/6-b de yabancı para alacağı için ticari işlemlerde taşınır rehni kurulmasına imkan tanır.

3.1.1.4.3. Rehin Konusu

Rehin konusu, bütün taşınır rehni sözleşmelerinin asli unsurudur. Üzerinde hakimiyet kurulabilen, maddi varlığı olan eşyalar üzerinde rehin hakkı tesis edilebilir. Ancak bu kuralın istisnaları bulunmaktadır. Alacak rehni, ticari işlemlerde taşınır rehni gibi farklı rehin türlerinin konusunu, maddi varlığı olmayan şeyler de oluşturabilir[269]. Rehin hakkının kapsamının bu şekilde genişletilmesi dünya genelinde karşımıza çıkar. Ekonomik krizlerde alacağını elde edemeyen finansal kuruluşların alacaklarını güvence altına almalarını kolaylaştırmak adına rehin konusu varlıkların kapsamı mümkün olduğu kadar genişletilmiştir[270].

Taşınır rehninin konusunu taşınır bir eşya veya hak oluşturur[271]. TMK m. 762, taşınır eşyayı "*özüne zarar vermeden, niteliği itibariyle bir yerden bir yere taşınabilen eşya ve edinilebilen nitelikteki taşınmaz mülkiyetin kapsamına girmeyen doğal güçler*" olarak tanımlamıştır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda sayılan taşınır varlıkların taşınır ipoteğinin konusunu oluşturmaktadır (TİTRK m. 1/3). Kanunda kullanılan "taşınır varlık" ifadesinin UNCITRAL Model Kanun'daki "assets" ifadesinin çevirisi olduğu

---

[268] Hatemi/Serozan/Arpacı, yabancı para cinsinden yapılan rehin hakkı tesisinde, Türk lirası ile gösterilen diğer rehin haklarının da alacağın tespit edildiği para türünden gösterilmelerini savunur. Aksi takdirde Türk lirası ile alacakları tespit edilmiş olanlar aleyhine bir dengesizlik oluşacağı görüşündedir. Bkz. **Hatemi/Serozan/Arpacı**, s. 724.

[269] Pek çok ulusal düzende ekonomik bir varlığı olup da maddi varlığı olmayan varlıkların bir ayni hakkın ve en temelde mülkiyet hakkının konusunu oluşturması oldukça zorlama bir yorum olsa da Fransa ve Türkiye gibi bazı ülkeler maddi varlığı olmayan varlıklar üzerinde de ayni hak kurulmasına izin vermektedirler (**Özlük**, s. 149).

[270] Özellikle küçük işletmelere verilen kredilerde risk oranı çok yüksektir. Öğretide bazıları %75 oranında geri alamama riski olduğunu ifade etmiştir (**Castellano, Guiliano G. / Dubovec, Marek** (2018) 'Global Regulatory Standarts And Secured Transactions Law Reforms: At The Crossroad Between Access To Credit And Financial Stability', Fordham International Law Journal, C: 41, S: 3, s. 3, 33). Maddi varlığı olmayan ama kolay paraya çevrilebilen unsurların rehin konusu olmasına izin verilerek bankaların kredi vermekle aldıkları risk azaltılmak istenir. Bu sayede 2007-2008 krizi gibi bankaların sermayelerinin yetersiz kalması sonucu oluşan ekonomik krizlerin önlenmesi amaçlanır. Özellikle UNCITRAL Model Kanun gibi uluslararası düzenlemeler yalnızca KOBİ'lerin finansal ihtiyacını karşılamayı amaçlamamakta, aynı zamanda bankaların alacaklarını daha kolay ve risksiz elde etmelerini sağlamayı amaçlar.

[271] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 736 vd.; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 666; **Akipek/Akıntürk**, s. 31; **Ertaş/Serdar/Gürpınar**, N. 2219 vd.

düşünülmektedir. TİTRK uyarınca rehin verilebilen unsurların taşınır eşya veya mal olarak değerlendiremediğimiz unsurları da kapsadığı düşünüldüğünde "taşınır eşya"dan farklı bir kavram kullanılmasının yerinde olduğu söylenebilir[272].

Temerrüt sonrası haklar TİTRK m 14'de düzenlenirken rehne konu varlığın zilyetliğin devrine konu olup olmadığına göre taşınırları ikiye ayrılmaktadır. Her iki tür de devredilebilme özelliğini haizdir, ancak zilyetliğe tabi bir maddi varlıkları olup olmadığı noktasında farklılıklar mevcuttur[273]. Zilyetliğin devrine konu olan taşınırlar açıkça nesne özelliği gösteren ve taşınabilen varlıklardır. Somut bir varlıkları vardır ve zarar görmeden başka bir yere taşınabilirler. Bu anlamda TMK m. 762 ile düzenlenen taşınır eşyayı karşılarlar. Ancak zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklar bu özellikleri taşımaz. Bu varlıklar üzerinde ayni ve şahsi haklar kurulabilir veya üzerlerindeki mülkiyet hakkı devredilebilir, ancak bir maddi varlıkları olmadıkları için zilyetliğin devredilmesi mümkün değildir[274].

Rehin sözleşmelerinde kural olarak rehin konusunun belirlenebilir olması yeterliyken TİTRK taşınırın ayırt edici özelliklerinin düzenlenmesini aramıştır. TİTRK m. 4/6-c uyarınca "*Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar (Niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz.)"*ın belirtilmesi gerekir. Görüldüğü üzere taşınırın ayırt edici özelliklerinin ayrıntılı olarak rehin sözleşmesinde yer alması gerekmektedir. Taşınırın ayırt edici özelliği bulunmayan hallerde ise özellikleri genel olarak belirtilmeli ve diğer taşınırlardan ayrışmasını sağlayan niteliklerine yer verilmelidir.

Rehin konusu taşınırlar devredilebilir olmalıdır. Rehin hakkı, rehinli taşınırı paraya çevirip alacağı tatmin eder. Devredilemeyen bir malvarlığının paraya çevrilmesi mümkün olmaz. Bazı durumlarda eşyalar, doğaları gereği veya kamu ya da özel hukuk hükümleri nedeniyle devredilemeyebilirler. Örneğin ticareti yasak mallar devredilemeyecekleri için

[272] Her ne kadar özellikle finansman sağlamak amacıyla rehin konusu taşınırların kapsamının bu derece genişletilmesi olumlu gözükse de özellikle belirlilik ilkesinin ihlaline yol açtığı gözden kaçırılmamalıdır (**Akipek Öcal** (2019), s. 185).
[273] **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 65.
[274] TİTRK m. 14/1-c ile düzenlenen kiralama ve lisans hakkı zilyetliği devredilemeyen varlıklar üzerinde kullanılır. Bu varlıklara verilen örneklerin başında fikri ve sınai haklar, kiracılık hakkı, ticari hat ve ticari plaka gelmektedir.

rehne konu olamazlar[275]. Kanunen devredilemeyen nitelikte olmayan ancak tarafların aralarında yaptıkları bir anlaşma ile devirleri yasaklanmış olan taşınırların rehnedilmesinde bir mahsur yoktur. Tarafların aralarında yaptıkları bu anlaşma yalnız taraflar arasında ileri sürülebilir olduğu için bu taşınırların rehnedilmesini engellemez[276].

Haczedilemeyen eşyalar, İİK m. 82 ve 83'te düzenmiştir. İİK m. 82'de düzenlenen eşyalar tamamen haczedilemez nitelikteyken İİK m. 83'teki unsurların haczi kısmen yasaklanır. Bu maddelerde düzenlenen taşınırların haczedilebileceklerine dair tarafların daha önceden yapmış oldukları anlaşmalar geçerli değildir (İİK m. 83/a).

Bu maddelerde sayılan eşyaların rehnedilip rehnedilemeyeceği ise tartışmalıdır. İlk görüş, haczedilemeyen bu eşyaların rehne konu olmasını kesin olarak reddeder[277]. Söz konusu malların rehin sözleşmesine konu olması sözleşmenin yapılışında mevcut olan objektif hukuki imkansızlıktır. Bu nedenle sözleşme TBK m. 27 uyarınca kesin hükümsüzdür. İkinci görüş ise bu eşyaların rehnedilebileceğini savunur[278]. Bu taşınırların yalnızca haczedilmeleri yasaklanmış olup rehnedilmelerinin önünde hukuki bir engel yoktur. Son görüş ise kanun koyucunun amacının dikkate alınması gerektiğini ifade eder[279]. Bu görüşe göre haczedilemezlik nedeni kamu düzeninin korunması ise rehnedilmesi de mümkün değildir; fakat aileyi veya borçluyu koruma amacı giden bir sebeple bir malın haczi yasaklanmışsa o halde rehnedilmesi mümkündür.

Taşınır eşyanın rehin konusu olabilmesi için parasal bir değerinin olması gerekir. Aksi halde rehinli alacaklının taşınırın bedelinden alacağını karşılaması mümkün olmaz. Resim, fotoğraf, günlük gibi manevi değeri yüksek fakat maddi değeri mevcut eşyalar rehnedilemez[280].

---

[275] **Makaracı Başak** (2014), s. 41.
[276] **Makaracı Başak** (2014), s. 70.
[277] **Makaracı Başak** (2014), s. 42-43.
[278] **Acar** (2017), s. 127 vd.; **Cansel** (1967), s. 74; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1099, dn. 14. Gürsoy/Eren/Cansel, İİK m. 82 ve m. 83 ile getirilen haczedilemezlik yasağının malik lehine olduğunu savunur. Malik isterse kendisine tanınan bu imtiyazdan feragat ederek hacedilemez taşınırını rehin konusu yapabilir (**Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1099, dn. 14).
[279] **Selçuk**, s. 215.
[280] **Acar** (2017), s. 87 n. 158. Elbette ki bu varlıklar şahsına münhasır bazı özelliklerinden dolayı parasal değere sahip olabilir. Örneğin çok ünlü bir yazarın mektuplarının parasal değeri olmadığı söylenemez. Bu durumda rehnedilmeleri mümkün olur. Ancak kural olarak parasal değeri olmayan bu varlıklar rehin konusu oluşturmaz.

Bütün bu sayılan şartların yanı sıra taşınır varlığın rehninin yasaklanmamış olması gerekir. Hukuk düzeni bazı eşyaların rehnini yasaklar. Örneğin BankK m. 82/son uyarınca Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu'nun malları devlet malı hükmündedir ve rehnedilmesi mümkün değildir. BankK m. 111/son uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun malları devlet malı hükmündedir ve rehnedilemezler. Bu malların rehin sözleşmesine konu olmaları halinde rehin sözleşmesi objektif hukuki imkansızlık nedeniyle kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olur[281].

3.1.1.4.4. Rehin Sözleşmesine Konu Olabilecek Taşınırlar

Mülga TİRK, ticari işletmenin tamamı üzerinde rehin hakkı tesis etmeyi mümkün kılmaktaydı. TİRK m. 3/1'e göre ticari işletme rehni; ticaret unvanı ve işletme adı, rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil vasıtaları, ihtira beratları, patentler, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai hakları kapsamaktaydı. TİTRK ile ticari işletmenin tamamı rehnedilmeden, rehin borçlusuna ait münferit taşınırların rehnedilmesi mümkün hale gelmiştir. Dahası rehin konusu edilebilecek unsurlar da artırılmıştır. TİTRK m. 5, rehne konu olabilecek taşınırları saydıktan sonra birinci fıkranın son bendinde "*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*" diyerek kanundaki sayımın tahdidi olmadığını ifade eder.

3.1.1.4.4.1. Alacaklar

Alacaklar üzerinde rehin kurulması hem TMK m. 954 hem de TİTRK m. 5/1 ile mümkün kılınmıştır. TİTRK m. 5/5 uyarınca yalnızca sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar üzerinde rehin kurulabilir. Neden böyle bir sınırlamaya gidildiği gerekçede açıklanmamıştır[282]. Sözleşmeden doğan alacakların rehnedilebileceği yönündeki

---

[281] **Makaracı Başak** (2014), s. 77.

[282] **Oktay-Özdemir, Saibe** (2018) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar' Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 65; **Antalya/Acar**, s. 76. Aksi yönde bkz. **Şenocak/Kahraman/Tuncer-Kazancı/Öcal-Apaydın**, s. 69; **Bayezit**, s. 302-303. **Uyumaz/Türk**, TİTRK m. 5/1-p'deki "*Benzeri her türlü taşınır varlık*" ifadesi ile birlikte değerlendirildiğinde sadece sözleşmeden doğan alacaklar üzerinde değil, kaynağı fark etmeksizin bütün alacaklar üzerinde rehin hakkı kurulabileceğini ifade eder. (**Uyumaz, Alper / Türk, Mehmet Cemil** (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler', MÜHFAD, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C: 25, S: 2, s. 1432). Biz bu görüşe katılmamaktayız. Kanunun tahdidi bir sayma yapmadığı doğrudur. Ancak TİTRK m. 5/5 ile alacaklar ile ilgili bir sınırlamaya gidilmiştir. TİTRK m. 5/1-p kapsamında rehin konusu olabilecek varlıklar değerlendirilirken yapılan sınırlamaların dikkate alınması gerekir.

sınırlamanın yanı sıra TMK m. 954, başkasına devredilebilen alacakların rehnedilebileceğini düzenler. TİTRK ile getirilen sınırlama TMK'daki genel kuralı dışlamadığı için yalnız sözleşmeden doğan ve devredilebilir niteliği haiz olan alacakların rehni mümkündür[283].

Alacakların rehnedilebilir olması bankacılık açısından büyük önem taşır[284]. Cari hesap sözleşmelerine bakıldığında bu sözleşmenin sonucunda genellikle bir taraf lehine bakiye alacağı doğar. Tarafların sonradan doğması muhtemel bu bakiye üzerinde rehin hakkı tesis edileceğini kararlaştırmaları mümkündür[285].

3.1.1.4.4.2. Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar

Çok yıllık ürün veren ağaçlar, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilir (TİTRK m. 5/1-b). Ancak hükmün ifadesinden ne anlaşılması gerektiği açık değildir. Ağacın ürün veren bir ağaç sayılması için meyve vermesi gerekli midir, yoksa meyve vermeyen ağaçlar da başka ürünlere dönüşebildikleri için TİTRK kapsamında rehnedilebilirler mi? Öğretideki genel görüş meyve veren ağaçların rehnedilebileceği yönündedir[286].

Ağaçlar, arazinin bütünleyici parçası durumundadır (TMK m. 718/2). Üst arza tabidir ilkesi gereğince arazi üzerinde rehin tesis edildiğinde bütünleyici parça olan ağaçlar üzerinde de rehin tesis edilir. TİTRK, ağaçların münferit olarak rehnedilmesini mümkün hale getirir. Bu sayede aslında fiziken devredilmesi mümkün olmayan ağaçlar üzerinde rehin kurulur[287].

---

[283] **Oktay-Özdemir**, s. 66; **Antalya/Acar**, s. 77.

[284] Alacağın devri, bankalar tarafından sıklıkla başvurulan bir finansman aracıdır. Bir alacağı devralmak veya üzerinde rehin hakkı tesis etmek isteyen banka, bu alacak üzerinde ticari işlemlerde taşınır rehni olmadığına dair bir belge talep edebilir (**Şit İmamoğlu** (2017b), s. 28).

[285] **Seçer, Öz** (2011) 'Alacaklı Rehnine Hakim Olan İlkeler', Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S: 73-74, s. 130.

[286] **Antalya/Acar**, s. 98; **Oktay-Özdemir**, s. 68; **Oral**, s. 91. Antalya/Acar, budama yoluyla da ağaçların ürün verdiklerini ifade ederek budama ile elde edilenlerin ürün sayılabileceğini, dolayısıyla budanabilen ağaçların ürün veren ağaç sayılabileceğini ifade eder (**Antalya/Acar**, s. 98). Arvas, çok yıllık ürün veren ağaçlar ifadesi ile badem, ceviz ağaçlarının rehnedilmesinin önünün açılmak istendiğini, bu sebeple de meyve vermeyen ağaçların sırf odun gibi ürünler verdikleri gerekçesi ile ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olmaması gerektiğini ifade eder (**Arvas, Mehmet Mücahit** (2017) 6750 sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar, Ankara, s. 23).

[287] **Antalya/Acar**, s. 99; **Öz** (2017), s. 155. Öz, çok yıllık ürün veren ağaçların nasıl paraya çevrilecekleri belirsiz olduğunu belirtir. Üst arza tabidir ilkesine istisna getirilerek üzerinde bulundukları araziden ayrı bir mülkiyet hakkına konu olamazlar. Sökülüp alınmaları da ürün vermelerinin önüne geçeceği için mümkün değildir (**Öz** (2017), s. 155; **Oktay-Özdemir**, s. 68).

3.1.1.4.4.3. Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar

Fikri mülkiyet hakları, telif hakları ile sınai mülkiyet hakları olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir[288]. Fikir ve sanat eserleri, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu[289] (FSEK) kapsamında kabul edilen ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanat ve sinema eserleridir. FSEK kapsamında eser olarak sayılabilecek unsurlar sınırlı sayıdadır. Eser üzerinde sahibine hem mali hem de manevi haklar sağlar. Manevi haklar, şahıs hakları ile yakın ilişkili oldukları için devredilmeleri mümkün değildir. Bu sebeple rehin konusu yapılamazlar. Ancak işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı ve umuma iletim hakkı olarak düzenlenen mali hakların rehnedilmesi mümkündür (FSEK m. 48). Fikri mülkiyet hakları üzerinde rehin tesis ederken FSEK m. 61 ve 62 çerçevesinde kalınması gerekir[290].

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na[291] (SMK) göre sınai haklar marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı modeli kapsar. Kanundaki sayma tahdidi değildir. SMK m.

---

[288] Detaylı bilgi için bkz. **Suluk, Cahit (Karasu, Rauf/Nal, Temel)** (2021), Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 1 vd.

[289] Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 7981, 13 Aralık 1951.

[290] Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 61. madde: "*İcra ve İflas Kanununun 24 ve 30 uncu maddelerinin hükümleri mahfuz kalmak şartıyla:*
1. Eser sahibinin veya mirasçılardan birinin mülkiyeti altında bulunan henüz alenileşmemiş bir eserin müsvedde ve asılları;
2. Sinema eserleri hariç olmak üzere birinci bentte zikredilen eserler üzerindeki mali haklar;
3. Eser sahibinin, mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan paradan gayrı alacakları;
Kanuni veya akdi bir rehin hakkının, cebri icranın veya hapis hakkının konusu olamaz.
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 62. madde: *"Aşağıdaki hükümler dairesinde:*
1. Alenileşmiş bir eserin müsveddesi veya aslı;
2. Yayımlanmış bir eserin çoğaltılmış nüshaları;
3. Eser sahibinin korunmaya layık olan manevi menfaatlerini ihlal etmemek şartıyla alenileşmiş bir eser üzerindeki mali hakları;
4. Eser sahibinin mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan para alacakları;
Kanuni veya akdi bir rehin hakkının, cebri icranin yahut hapis hakkının konusunu teşkil edebilir. Birinci fıkrada sayılan konulara dair rehin sözleşmesinin muteber olması için yazılı şekilde yapılması lazımdır. Sözleşmede rehin olarak verilenler ayrı ayrı gösterilmelidir.
Güzel sanat eserlerine ait kalıplar ve sair çoğaltma vasıtaları, birinci fıkranın üçüncü bendinde yazılı mali haklar üzerinde cebri icra tatbiki için lüzumlu görüldüğü nispette zilyed olan kimselerden geçici olarak alınabilir.
Mimarlık eserleri hariç olmak üzere güzel sanat eserlerinin asılları ve eser sahibine yahut mirasçılarına ait musiki, ilim ve edebiyat eserlerinin müsveddeleri, birinci fıkranın üçüncü bendinde yazılı mali haklar üzerinde cebri icra tatbiki için lüzumlu görüldüğü nispette zilyet olan kimselerden geçici olarak alınabilir."

[291] Sınai Mülkiyet Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 29944, 10 Ocak 2017.

148 uyarınca birinci fıkradaki coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları hariç diğer sınai mülkiyet hakları rehin verilebilir.

Fikri ve sınai hakların rehnedilmeleri için kendi özel sicillerine tescil edilmeleri zorunlu değildir. Ancak garanti markası ve ortak markanın devredilmesi, lisans verilmesi ve dolayısıyla rehnedilebilmesi tescile bağlıdır (SMK m. 148/7). Bu nedenle garanti markası ve ortak markalar dışındaki fikri ve sınai hakların TİTRK uyarınca rehnedilebileceği söylenebilir[292].

3.1.1.4.4.4. Hammadde, Sarf Malzemesi, Stoklar

Döner malvarlığı olan hammadde, sarf malzemesi ve stoklar ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilir (TİTRK m. 5)[293]. Hammaddeler, işletmenin faaliyetine uygun şekilde işlenerek niteliği değiştirilecek maddelerdir[294]. Sarf malzemeleri, tüketilerek yararlanılan ürünlerdir[295]. Stok ise TİTRK m. 2/1-g'de tanımlanmıştır. Buna göre stok, "*rehin verenin satmak, kullanmak veya kiralamak amaçlarıyla mülkiyetinde bulunan hammadde, yarı mamul ve mamul varlıkları*" ifade eder[296].

Bu varlıkların tamamı döner malvarlığını oluşturur. Rehin borçlusunun mülkiyetinde dahi kalmazlar. Bu varlıklar sürekli olarak kullanılır, dönüşür ve değişir. Rehne konu olsalar dahi bu mallar üzerinde tasarrufta bulunulabilmesi işletme faaliyetinin devamı açısından önemlidir. Bu sebeple TİTRK m. 4/7 rehin sözleşmesi ile rehin borçlusunun rehne konu varlık üzerindeki tasarruflarının sınırlandırılamayacağını düzenler.

---

[292] Seven, TİTRK m. 5/1-c'deki düzenlemeyi TİTRK m. 8/3'e göre özel hüküm niteliğinde değerlendirir. Markaların türleri arasında bir ayrım yapmanın haklı gerekçesi olmadığını ve TİTRK ile yapılan tescilin SMK tarafından aranan güvenceye zarar vermeyeceğini ifade ederek ticari işlemlerde rehne konu olabilmelerini savunur (**Seven, Vural** (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır (Varlık) Rehni, 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 80-81).

[293] Döner malvarlığının rehnedilmesinin belirlilik ilkesi bakımından sorunlu olduğu öğretide dile getirilir. Bkz**. Şit İmamoğlu**, s. 29.

[294] **Öz** (2017), s. 155; **Seven**, s. 81; **Baydak**, s. 118. Hammaddenin parçalara ayrılması, şeklini değiştirmesi veya tüketilmesi sonunda yarı mamul veya tam mamul ürünler ortaya çıkar.

[295] **Öz** (2017), s. 157; **Bayezit**, s. 329-330.

[296] Stoklara dair verilen bu tanım kapsamında hammadde de stok kapsamına alınmıştır. Bu yüzden TİTRK m. 5 uyarınca hammaddenin ayrıca belirtilmesi öğretide eleştirilmiştir. Bkz. **Seven**, s. 81; **Bayezit**, s. 329; **Arvas**, s. 43.

Hammadde ve sarf malzemesinin işlenmesi ve tüketilmesi, üzerlerinde tesis edilen rehin hakkının sona ermesine neden olur[297]. Bu durumda rehin sözleşmesinde değişiklik yapılmalı ve bu değişiklik tescil edilmelidir (Sicil Yönetmeliği m. 128). Ancak rehin borçlusunun kiralama amacıyla elinde tuttuğu stok malzemesinin kiralanması rehin hakkına zeval getirmez.

Taraflar rehin sözleşmesinde ayni ikame hususunda anlaşabilirler[298]. Bu durumda devredilen, işlenen ya da bozulan mallar yerine getirilen mallar üzerinde rehin tesis edilir. TİTRK m. 7/2 uyarınca "*bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıkla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır*"[299]. Bu sayede rehinli alacaklı korunur.

3.1.1.4.4.5. Hayvan

Hayvanlar üzerinde taşınır ipoteği kurulması TMK m. 940/1 uyarınca mümkündür. Rehin alan, TMK m. 940/1 uyarınca izin verilmiş bir kooperatif veya sermaye şirketi ise dört ayaklı ve ehil çiftlik veya sürü hayvanları üzerinde rehin kurulabilmesi ancak kendi özel sicillerine tescil ile mümkündür. TİTRK m. 8/3 uyarınca bu hayvanlar üzerinde rehin kurulamaz. Ancak TMK m. 940/1 ve devamındaki düzenlemelerde yer almayan hayvanlar, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilir[300].

3.1.1.4.4.6. Her Türlü Kazanç ve İrat

Satılan bir mal, yapılan bir iş ya da harcanan bir emek karşılığında elde edilen para, getiri, yararı ifade eden kazanç ve irat üzerinde rehin tesis edilmesi mümkündür. Anonim ortaklık kar payı, tahvil faizi, faiz, repo gelirleri, tazminat alacakları üzerinde ticari

[297] **Seven**, s. 81; **Gürpınar** (2017a), s. 133.
[298] **Oktay-Özdemir**, s. 71.
[299] Üretim sürecinde kullanılan hammadde, sarf malzemesi ve stokların yerini bir alacak dışında başka bir taşınır varlık da alabilir. Bu durumda rehinli taşınır varlığın ikamesi olan mallar üzerinde de başka bir işleme gerek kalmaksızın rehin kurulur (Uygulama Yönetmeliği, s. 15/4).
[300] **Antalya/Acar**, s. 73. Öğretide bir görüş, ticari değeri olan her türlü hayvanın ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabileceğini savunur. Buna göre hayvanlar, TİTRK m. 5/1'de rehnedilebilecek taşınırlar arasında sayıldıkları için TİTRK m. 8/3'teki sınırlamaya takılmazlar. Bkz. **Arvas**, s. 30-31; **Baydak**, s. 122-123; **Bayezit**, s. 341.

işlemlerde taşınır rehni kurulabilir[301]. Bu hüküm uyarınca yalnızca alacağın rehnedilmesi söz konusu olmadığı için müşteri portföyü ve ticari sırların rehni de mümkündür[302].

3.1.1.4.4.7. Lisans ve Ruhsatlar

Başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsat, rehin konusu olabilir (TİTRK m. 5/1-f). Öğretide bu lisansların idari imtiyazları ifade ettiği kabul edilmektedir[303]. Arvas, hükmün tasarıdaki halinin "*her türlü lisans ve ruhsat*" olduğunu ancak meclis komisyonunda ifadenin "*başka bir sicile kaydı öngörülmeyen her türlü lisans ve ruhsat*" olarak değiştirildiğini ifade eder. Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (EPDK) talepleri sonucunda bu yönde bir değişikliğe gidilmiştir[304].

Kendi mevzuatı gereğince bir onaya tabi olan lisans ve ruhsatların rehnedilmesi mümkündür (TİTRK m. 5/7). Ancak rehne konu olabilmeleri bu onayın alınmasına bağlıdır. İzne tabi olmayan lisans ve ruhsatlarda herhangi bir onay aranmayacakken rehnedilmesi onaya tabi olan lisans ve ruhsatlarda bu onay bir zorunluluktur[305].

3.1.1.4.4.8. Kira Gelirleri

Kira gelirlerinin rehnedilmesi aslında müstakbel bir alacağın rehnidir. Kira gelirleri, alacak rehni kapsamında değerlendirilebileceği gibi her türlü kazanç ve irat rehni başlığı altında da değerlendirilebilir[306]. Her türlü kira sözleşmesinden doğan kira bedeli rehnedilebilir. TBK m. 357 vd. düzenlenen ürün kirası ve finansal kiralama sözleşmesinden doğan kira bedelleri de bu bağlamda rehnedilebilir[307].

---

[301] Mevduat faizinin TİTRK uyarınca rehnedilmesi tartışmalıdır. TİTRK m. 1 uyarınca mevduat rehni yasaklanmıştır. Oktay-Özdemir, mevduat rehninin yasaklanmasından hareketle mevduat faizinin de ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olmasının yasaklandığı düşünülebilir der (**Oktay-Özdemir**, s. 73, dn. 56). Ancak Antalya/Acar, mevduat faizinin Kanun kapsamında rehnedilebileceğini savunur (**Antalya/Acar**, s. 75).
[302] **Oktay-Özdemir**, s. 73.
[303] **Seven**, s. 82; **Oktay-Özdemir**, s. 73; **Baydak**, s. 115.
[304] **Arvas**, s. 37-38.
[305] Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği m. 36 "*Tarifesi düzenlemeye tabi faaliyet yürüten lisans sahibinin lisans kapsamındaki hakları Kuruldan izin almaksızın üçüncü şahıslara devir, temlik ve rehin edilemez*" diyerek rehnedilmesi onaya tabi işlemlerden birini düzenler.
[306] **Antalya/Acar**, s. 79; **Arvas**, s. 39.
[307] **Seven**, s. 83.

3.1.1.4.4.9. Kiracılık Hakkı

Kira sözleşmesinden doğan alacak hakkı olan kiracılık hakkı TİTRK uyarınca rehnedilebilecek unsurlardandır. Aslında alacak hakkı kapsamında değerlendirilebilecekken kanun koyucu ayrıca düzenlemeyi tercih etmiştir.

Kiracılık hakkının rehnin paraya çevrilmesi veya temerrüt sonrası haklar uyarınca rehinli alacaklıya devredilmesi kiraya verenin isteği dışında kira sözleşmesinin tarafının değişmesi sonucunu doğurur. TBK m. 322/1 uyarınca kiracı, kiraya verene zarar verecek bir değişikliğe yol açmamak kaydıyla kiralananı kısmen veya tamamen bir başkasına kiraya verebileceği gibi bir başkasına da devredebilir. Ancak TBK m. 322/2 uyarınca çatılı işyeri kiralarında kiralayanın yazılı rızası gerekir. TBK m. 323 ise kiracılık ilişkisinin devrini düzenler. Her türlü işyeri kirasında kiracının kiracılık ilişkisinin devrine rıza göstermekten kaçınması için haklı sebebin bulunması gerekir. Kiracılık hakkı, TİTK uyarınca rehnedilirken TBK m. 322 ve 323'teki koşullara uyulması gerekir[308].

3.1.1.4.4.10. Menkul İşletme Tesisatı

"*Makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dahil her türlü elektronik gibi menkul işletme tesisatı*" ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilir (TİTRK m. 5/1-h). Söz konusu düzenlemede menkul işletme tesisatına konu olabilecek taşınırlar örnekseme yoluyla sayılmış olup, sınırlı sayıda sayılmış değildir[309].

---

[308] Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 111; **Öz** (2017), s. 156; **Baydak**, s. 110-111; **Oktay-Özdemir**, s. 75-76. Seven, TBK m. 322'de kullanım hakkının devrinin TBK m. 323'te ise sözleşmenin devrinin düzenlendiğini ifade eder. Kiracılık hakkının devrinin kullanım hakkının devri sonucunu doğurup sözleşmenin devri sonucunu doğurmayacağından bahisle TBK m. 322'nin uygulama alanı bulacağını ancak TBK m. 323'ün kıyasen uygulanamayacağını savunur (**Seven**, s. 85).

[309] **Göle/Aydoğan**, s. 27; **Antalya/Acar**, s. 74. Aksi yönde bkz. **Kayıhan**, s. 31. Kanundaki sayım sınırlı olmamakla birlikte menkul işletme tesisatının tamamının ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olması mümkün değildir. İş makineleri KTK m. 3'te motorlu taşıtlar arasında sayılır. KTK m. 22 de kamu kuruluşlarına veya özel veya tüzel kişilere ait olmasına göre tescil hususunda bir ayrım yapar. Kamu kuruluşuna aitse ilgili kuruluşça tescili yapılırken özel veya tüzel kişiye ait olması halinde tarımda kullanılanlar ziraat odalarınca, tarım dışında kalan ve sanayi, bayındırlık ve diğer kesimlerde kullanılanlarsa üyesi olunan odalarca tescil edilir. Motorlu taşıt rehnine ilişkin hükümler mahiyetine uygun düştüğü ölçüde uygulanır (**Uyumaz**, s. 150). İş makinelerine motorlu taşıt rehni hükümleri uygulanacağı, dolayısıyla üzerlerinde rehin hakkının ancak kendi özel sicillerine tescil yoluyla kurulacağı kabul edilirse, TİTRK m. 8/3 uyarınca ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olmaları mümkün olmaz. Aynı yönde bkz. **Öz** (2017), s. 157. Öğretide bir görüş, bu yaklaşımın TİTRK m. 5/1-h'yi işlevsiz kılacağı düşüncesiyle TİTRK m. 5/1-h'ye öncelik vererek iş makinelerinin TİTRK uyarınca rehnedilmesinin mümkün olduğunu savunur. Bkz. **Arvas**, s. 41; **Bayezit**, s. 355-356; **Baydak**, s. 127-128.

Rehnin kurulduğu anda mevcut olmayan müstakbel taşınırların rehne konu olmasını mümkün kılınmıştır (TİTRK m. 5/3). Bu hüküm mülga TİRK m. 3/3'te aranan, rehnin tesisi anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olma şartından farklılık arz eder. TİRK ile benzer bir düzenlemeyi yine ticari işletmenin tamamının rehnedilebileceğini düzenleyen TİTRK m. 5/2 getirir. Bu hükme göre ticari işletme veya esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması halinde, işletme faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü taşınır varlık da rehnedilmiş sayılır.

İşletme faaliyetinde kullanılan bu mallar her zaman işletme sahibinin mülkiyetinde değildir. TMK m. 939/2 uyarınca iyiniyetli rehinli alacaklı, üçüncü kişiye ait olan bu mallar üzerinde rehin hakkı kazanabilir. Fakat bu kuralın bir istisnası vardır. Finansal kiralama yoluyla işletme faaliyetinde kullanılmak amacıyla kiralanan mallar üzerinde, bir özel sicile kaydedildikleri için iyiniyetle rehin hakkı kurulması mümkün değildir (6361 sayılı Kanun m. 23/5). Dolayısıyla rehin borçlusunun işletmesinde, işletme faaliyetinde kullanılsalar dahi üçüncü kişiye ait bu mallar ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olamaz.

Her tacir, ticari işletmesinin açılışında aktiflerini ve pasiflerini eksiksiz ve doğru şekilde gösterecek bir envanter tutar (TTK m. 66). İşletme faaliyetine tahsis edilmiş mallar, bu envanter defterinden yola çıkılarak tespit edilir.

3.1.1.4.4.11. Tarımsal Ürün

Tarımsal faaliyet sonucunda elde edilen mevcut veya müstakbel tarımsal ürün rehnedilebilir[310]. Bu varlıklar, çabuk bozulmaları nedeniyle teslimli taşınır rehnine uygun değillerdir. Rehnin kurulması anında tarımsal ürünün hazır olması gerekmez. Henüz hasat edilmemiş tarımsal ürünler de rehnedilebilir. Ancak müstakbel ürünlerin rehnin paraya çevrildiği anda mevcut ve rehin borçlusunun mülkiyetinde olması gerekir (TİTRK m. 5/3).

[310] Tarımsal ürünler bir doğal ürün olarak bütünleyici parçalardır. Aslından ayrılmadıkları sürece bütünleyici parça vasfındadır. Asıl şeyden ayrılana kadar tek başına tasarruf işlemine konu olamaz (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 294). Bu nedenle tarımsal ürünlerin aslında asıl şeyden ayrı olarak rehin konusu yapılamamaları gerekir. Ancak TİTRK m. 5/1, tarımsal ürünlerin münferit olarak rehnedilebileceğini düzenler.

3.1.1.4.4.12. Ticaret Unvanı ve İşletme Adı

Tacir, ticari işletmesine ilişkin iş ve işlemleri yaparken ticaret unvanı kullanır (TTK m. 39). Ticaret unvanı taciri tanıtır ve diğer tacirlerden ayırır. Tacirler tarafından kullanılmak zorundadır ve yalnız tacirler tarafından kullanılabilir. Ticaret unvanı ile işletme arasında organik ve iktisadi bir bağ oluşur[311]. Ticari işletme ile sıkı bağlılık içinde olan ticaret unvanının tek başına devri, üçüncü kişiler nezdinde eski işletme ile bağlılığının hala devam ettiği izlenimine yol açarak üçüncü kişileri, özellikle de müşterileri yanıltabilir[312]. Bu bağın bir sonucu olarak TTK m. 49, ticaret unvanının ticari işletmeden ayrı devredilmesini yasaklar.

Hükümde, ticaret unvanının ticari işletmeden ayrı rehnedilmesi açık şekilde yasaklanmamıştır. Bununla beraber ticaret unvanının münferiden rehnedilmesi, rehinli alacaklının temerrüt sonrası haklarını kullanması sonucunda ticari işletmeden ayrı olarak devredilmesi sonucunu doğurabilir. Rehin hakkı, rehinli alacaklıya rehin konusunu paraya çevirerek alacağını elde etme imkanı tanımaktadır. Devredilmesi mümkün olmayan bir varlık satılıp paraya çevrilemeyeceği için rehinli alacaklının alacağını elde etmesi de mümkün olmayacaktır. Bu nedenle ticari işletmeden ayrı devredilmesi yasak olan ticaret unvanının, ticari işletmeden ayrı rehnedilmesi de mümkün değildir[313].

TİTRK m. 5/1, TTK m. 49'da düzenlenen yasağa aykırı şekilde ticaret unvanının münferit olarak rehnedilebileceğini düzenler. TTK m. 49'daki yasağa üstünlük tanınması ve ticaret unvanının tek başına ticari işlemlerde taşınır rehnine konu yapılamaması gerekir[314]. Gerçekten de ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak devredilebilmesi üçüncü kişiler nezdinde bu unvana sahip kişinin ticari işletme işlettiğine dair bir görünüş oluşmasına neden olur. Bu sebeple ticari işletmeden ayrı devredilebilmesi söz konusu olmamalıdır.

---

[311] **Şener Oruç Hami** (2020) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, s. 497; **Oğuz**, s. 17.
[312] **Arkan** (2021), s. 64. Ticaret unvanının fonksiyonları hakkında bkz. **Karasu (Suluk/Nal)**, s. 393-394.
[313] Aynı yönde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 24, dn. 38; **Antalya/Acar**, s. 112-113; **Yurtman**, s. 145.
[314] Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 113; **Oktay-Özdemir**, s. 77; **Karakuş Erbaş**, s. 140; **Bayezit**, s. 360-361; **Seven**, s. 89; **Oğuz**, s. 17; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 228; **Arkan** (2021), s. 64. Ticaret unvanının ticari işletmeden ayrı olarak ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabileceği yönünde bkz. **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 91-92.

İşletme adı, TTK m. 53 uyarınca doğrudan doğruya işletmeyi tanıtmak ve benzer işletmelerden ayırt etmek amacıyla kullanılır. Hem tacirler hem esnaflar tarafından kullanılabilir. Ticaret unvanının aksine tacirlerin işletme adı kullanması zorunlu değildir. İşletme adını ticari işletmeden ayrı olarak devretmek mümkündür[315]. Bu sebeple tek başına rehin konusu yapılabilir.

3.1.1.4.4.13. Ticari Plaka ve Ticari Hat

Ticari plaka verilmesi Bakanlar Kurulunun 86/10553 sayılı Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Esaslar Hakkında Karar'da düzenlenir. Taksi, dolmuş ve minibüs gibi esas itibariyle yolcu taşımacılığında bulunan ticari araç sahiplerine ticari plaka verilebilir. Motorlu taşıtın ötesinde bir ekonomik değere sahiptir. Ticari hat ise ticari plakalı aracın çalıştığı ve daha önce yetkili kurumlarca belirlenmiş güzergahta yapılan yolcu taşıma hakkıdır[316].

Özellikle büyük şehirlerde ticari hat ve plaka için gereken ruhsat bedelinin çok yüksek olması ve piyasada sınırlı sayıda bulunmaları bu unsurların ekonomik değerlerini artırmaktadır. Ticari hat ve ticari plakanın rehnedilmesi, bu hatta belli bir tür araç çalıştırma hakkının rehinli alacaklıya tanınmasıdır[317]. Uygulamada, ticari hat ve plakaların ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olmasına oldukça sık rastlanır.

3.1.1.4.4.14. Ticari Proje

Değişik konu ve alanlardaki belli bir ticari faaliyetin sistematik planına ticari proje denir[318]. Bu amaçla rehnedilecek ticari proje, bir fikri veya sınai hak olabileceği gibi enerji, ulaştırma, altyapı gibi alanlardaki büyük projeler de olabilir[319]. TİTRK m. 5/1 sayesinde

---

[315] Aynı yönde bkz. **Poroy/Yasaman**, s. 405; **Arkan**, s. 268; **Ayhan/Çağlar**, s. 312; **Bozer/Göle**, s. 28; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 93; **Seven**, s. 89. İşletme adının ticari işletmeden ayrı devredilebilir olması öğretide herkes tarafından kabul edilmiş bir görüş değildir. İşletme adının işletme ile sıkı sıkıya bağlı olduğunu ve bu nedenle ticari işletmeden ayrı devredilemeyeceğine ilişkin bilgi için bkz. **Bayezit**, s. 362.
[316] **Karakuş Erbaş**, s. 148; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 96.
[317] **Öz** (2017), s. 159.
[318] **Antalya/Acar**, s. 115.
[319] **Arvas**, s. 58-59.

özellikle proje finansmanının dünyada yaygın kullanıldığı bu tarz alanlarda finansman ihtiyacının karşılanması sağlanır.

3.1.1.4.4.15. Vagon

Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği m. 3/1 çeken araçları "*Demiryolu üzerinde kendi tahrik güçleri ile hareket etme yeteneği olan her türlü araç*", çekilen araçları ise "*Demiryolu üzerinde kendi güçleri ile hareket etme yeteneği olmayan yük ve yolcu taşımasında kullanılan her türlü demiryolu araçları*" şeklinde tanımlar. Vagon ile ifade edilen genelde trenlerde görülen ve kendi hareket gücüne sahip olmayıp çeken bir araca bağlanan taşıma aracıdır[320]. Öğretide yalnızca vagonla yetinilip ekonomik değeri daha yüksek olan diğer demiryolu araçlarının sayılmaması eleştirilmiştir[321].

3.1.1.4.4.16. Üçüncü Kişiler Zilyetliğindeki Taşınır Varlık, Hak ve Paylı Mülkiyet Hakları

Rehin borçlusunun bazen kendi mülkiyetinde olan taşınır varlıkları rehnetmesi mümkündür. TİTRK uyarınca kurulan rehin bir taşınır ipoteğidir. Zilyetliğin devri gerekmediği için bu varlıkların rehnedilmesinde ve hatta rehnedildikten sonra da üçüncü kişinin zilyetliğinde kalmasında bir mahsur yoktur[322]. Üçüncü kişilerdeki haklar ve paylı mülkiyet hakları da rehnedilebilir. TİTRK m. 5/1-a ve e bentlerinin dışındaki kalan hakların bu bent uyarınca rehnedilmesi mümkündür[323].

3.1.1.4.4.17. İşletme Rehni

TİTRK m. 5/1'de sayılan münferit varlıkların, rehinle teminat alınmak istenen bedeli tam olarak karşılamaması halinde ticari işletmenin veya esnaf işletmesinin tamamının rehnedilmesi mümkündür. Esas olan münferit taşınır eşyaların taşınır ipoteğine konu olması

---

[320] **Öz** (2017), s. 159.

[321] **Seven**, s. 91. Seven, vagon yerine "*demiryolu araçları*" ifadesinin kullanılmasını tavsiye eder.

[322] Seven, kira sözleşmesi ve benzeri başka hukuki ilişkiler sonucunda üçüncü kişinin zilyetliğindeki taşınırların rehnedilebileceğinden bahseder (**Seven**, s. 91). Oktay-Özdemir ise burada kullanılan ifadenin dolaylı zilyetliği aştığını ve çalınmış mallar gibi, mülkiyet hakkının kaybedilmediği ancak zilyetliğin kaybedildiği taşınırların rehin verilebileceğini savunur (**Oktay-Özdemir**, s. 78).

[323] Taşınmazlar üzerinde kurulan sınırlı ayni hakların rehnedilebileceği kabul edilirse bir kişi lehine kurulan üst hakkı ile kaynak hakkı bu bent kapsamında ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilir. bkz. **Seven**, s. 92.

olduğu için ancak bu taşınırların bedeli karşılamaması halinde işletmenin tamamı üzerinde rehin tesis edilebilir[324]. Uygulama Yönetmeliği m. 17/3, TİTRK'te olmayan bir kural getirerek, taşınır varlıkların biri veya birden fazlasının, borcun tamamına ek olarak beşte birinden fazlasını karşılaması halinde işletmenin tamamının rehnedilemeyeceğini düzenler[325]. Bu hüküm, alacak miktarının belli olduğu durumlarda uygulama alanı bulur. Alacağın belli olmaması halinde ise rehin hakkının tesis edildiği bedel üzerinden bir hesaplama yapılması gerekir[326].

Uygulamada taraflar, farklı nedenlerle rehinli alacaklıya daha fazla güvence sağlamayı amaçlayabilirler. Bu durumda alacak miktarının çok üzerinde değerde olan ticari işletmenin rehnedilmesi söz konusu olabilir. Kanun koyucu, TİTRK m. 13'te değer tespitini düzenleyerek TİTRK m. 5/2'nin kötüye kullanılmasının önüne geçilmesini mümkün kılmıştır[327]. Ticari işletme üzerinde ticari işlemlerde taşınır rehni tesisi değer tespitinin zorunlu olduğu hallerden birisi değildir. Ancak özellikle Uygulama Yönetmeliği m. 11/2 ile öngörülen üst sınır karşısında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önüne geçmek amacıyla tarafların değer tespiti yaptırmasında fayda vardır[328].

İşletme faaliyetine tahsis edilmiş bütün unsurlar, işletme üzerinde rehin tesis edilmesiyle birlikte kendiliğinden rehnin konusunu oluşturur[329]. TİTRK m. 5/1'de sayılan taşınırlar olabilecekleri gibi bununla sınırlı değillerdir. Kanunda sayılmayan ancak bir işletmenin faaliyetine özgülenmiş olan bütün taşınırlar ticari işletme rehnine dahildir[330]. Mülga TİRK'in aksine TİTRK, rehin kurulurken ticari işletmenin bütün unsurlarının bir liste

[324] TİTRK, bu hususta mülga TİRK'ten önemli ölçüde ayrılmaktadır. Mülga TİRK ile asıl olan ticari işletmenin rehnedilmesidir. Taşınır varlıklar ticari işletmenin bir parçası olarak rehin konusu olmaktadırlar. TİTRK ile ise ticari işletme ikincil bir teminattır.
[325] Bu hüküm, TİTRK ile getirilmeyen bir sınırlamanın yönetmelik ile getirilmesi nedeniyle oldukça eleştirilmiştir. Bkz. **Şit İmamoğlu** (2021b), s. 32-33; **Seven**, s. 94; **Göle/Aydoğan**, s. 29; **Biçer**, s. 84; **Arkan** (2021), s. 52.
[326] **Arkan** (2021), s. 52.
[327] **Kaya, Barış** (2019) '6750 sayılı Kanun Kapsamında Ticari İşletme Rehni', Terazi Hukuk Dergisi, C: 14, S: 154, s. 1194.
[328] **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu,** s. 114.
[329] **Antalya/Acar**, s. 93
[330] Uygulama Yönetmeliği m. 17/1, işletme faaliyetine tahsis edilmiş bütün taşınır ve taşınmazların rehnin konusu olabileceğini düzenlemekteydi. Ancak 2018 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte taşınmaz ibaresi madde metninden kaldırılmıştır. Narbay/Yıldız, bu değişiklik sonrasında tacire ait olan ve ticari işletmenin faaliyet gösterdiği taşınmazın ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olamayacağını düşünmektedir (**Narbay, Şafak / Yıldız, Enes** (2018) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde Ticari İşletme Rehninde "Rehinli Taşınır Sicili"Nin Diğer Sicillerle İlişkisi Üzerine Değerlendirme', BATİDER, C: 34, S: 4, s. 71-72).

halinde sayılmasını beklemez. Ancak bu durum işletme faaliyetine özgülenen malvarlığı unsurlarının belirlenememesi sorununa yol açabilir.

Ticari işletmenin malvarlığının belirlenmesi tüzel kişi tacir ve gerçek kişi tacir açısından farklılık gösterir. Tüzel kişi tacir olan şirketlerde ticari işletmenin malvarlığı ve şirket malvarlığı özdeştir[331]. Ancak gerçek kişi tacirlerde ticari işletmenin malvarlığı ile tacirin malvarlığı ayrıdır. Ticari işletmeye dahil ve tacire ait olan malvarlığı unsurları ticari işletmeye ait sayılır.

Ticari işletme rehninin işletmenin hangi unsurlarını kapsadığının tespiti gerekir. Öğretide öne sürülen ilk görüş işletme envanterine başvurulmasıdır[332]. TTK m. 66 uyarınca her yıl düzenlenen ve işletmenin aktif ve pasiflerinin belirtildiği envanter işletme faaliyetine tahsis edilmiş unsurların tespitinde kullanılabilir. Bu hususta ileri sürülen ikinci görüş, envanterin muhasebe odaklı olması dolayısıyla bu beklentiyi karşılayamayacağını ifade ederek TİTRK m. 5/1'de sayılan ve rehnin kurulduğu esnada işletme faaliyetine tahsis edilmiş olan taşınırların rehnin konusunu oluşturduğunu savunur[333]. Üçüncü bir görüş ise işletmenin tamamının rehnedilmesi halinde TTK m. 11/3'ün kıyasen uygulanmasını ve "*duran malvarlığı, işletme değeri, varsa kiracılık hakkı, ticaret unvanı, diğer fikri mülkiyet hakları, sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı değerleri*"nin ticari işlemlerde taşınır rehni uyarınca ticari işletme rehninin konusunu oluşturduğunu savunur[334]. Buna göre ticari işletme bütünlük ilkesi çerçevesinde bir bütün olarak rehnedilir. İşletme bir bütün halinde iken bütün münferit unsurların toplamından daha değerlidir. Özellikle TİTRK m. 5/1'de sayılmayan müşteri çevresi bir ticari işletmenin değerinin belirlenmesinde önemli bir rol üstlenir. TİTRK m. 5/2'de rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlığın rehnin kapsamında olduğu düzenlenmiştir. Bu varlıkların diğer bir sicile tescilinin gerekmesi halindeyse rehin hakkı ilgili sicillere bildirilir.

İşletmenin ticari faaliyeti kapsamında işletme için gerekli olan ve işletme faaliyetine tahsis edilmiş olan malvarlıkları ticari işletme rehninin kapsamında yer almalıdır. Rehnedilmek istenen kendisini oluşturan münferit varlıkların üzerinde ve onlardan farklı

---

[331] **Seven**, s. 95.
[332] Bkz. **Antalya/Acar**, s 96; **Narbay/Yıldız**, s. 76-77.
[333] Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 33.
[334] Bkz. **Antalya/Acar**, s. 93; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 95; **Seven**, s. 99 vd; **Narbay/Yıldız**, s. 75-76.

olan ticari işletmedir. Rehin konusunun ticari işletmenin kendisi olduğu objektif bir şekilde anlaşılmalıdır[335].

Rehnin kuruluş anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılır (TİTRK m. 5/2). Bir kanuni karine öngörülmüştür. Rehin sözleşmesinin TARES'e tescil edildiği anda rehin hakkı kurulur ve sonrasında işletme faaliyetine tahsis edilen mallar kendiliğinden rehnin kapsamına girmez[336]. TTK m. 66 uyarınca düzenlenen envanter ve bilanço, rehnin kapsamını belirlemede yol gösterir. Esnaf işletmesinin rehnedilmesi durumundaysa esnaflar tarafından tutulan defterden yararlanmak mümkündür. Ancak rehin sözleşmesi ile rehnin kapsamının belirlenmesi bahsedilen bütün bu yöntemlerden daha az belirsizlik içerir[337].

3.1.1.4.5. Rehin Sözleşmesine Konu Olamayacak Taşınırlar

Rehnedilebilecek taşınırların kapsamını TİTRK ile oldukça genişletilmiş olsa da Kanun kapsamında rehnedilemeyecek taşınırlar da mevcuttur.

İlk olarak TİTRK m. 1/5 uyarınca herhangi bir nedenle tapu kütüğüne tescil edilen taşınırlar rehnedilemezler. Hangi taşınır varlığın tapu kütüğüne tescil edileceği TMK m. 1012 ve TST m. 53'te düzenlenmiştir. Buna göre beyanlar hanesine eklenti olarak kaydedilen taşınır varlıklar rehnedilemezler. Kural olarak eklentiler, özgülendikleri taşınmazın kaderine bağlıdır. Taşınmazı konu alan hukuki işlemlerin dışında bırakılmış olsa dahi ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olamaz. Ancak beyanlar hanesine kaydedilmiş olsa dahi eklenti niteliği taşımadığının ispatlanması ile rehnedilebilir[338].

İkinci olarak sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu alan rehin sözleşmeleri ve mevduat rehni TİTRK kapsamında mümkün değildir

[335] **Narbay/Yıldız**, s. 75-76.
[336] **Göle/Aydoğan**, s. 30. Rehin sözleşmesinin yapılması ile TARES'e tescil arasında bir süre geçmektedir. Bu geçen sürede rehin konusunda bir artış veya eksilme meydana gelebilir. Taraflar bu durumda sözleşme üzerinde değişiklik yapmak veya yeni bir sözleşme ile düzeltmekle yükümlülerdir (**Göle/Aydoğan**, s. 30).
[337] **Kaya**, s. 1199. İşletme rehni için kanunda zorunlu bir asgari kapsam öngörülmemiştir. Bu sebeple tarafların rehin sözleşmesinde anlaşarak işletme faaliyetine tahsis edilmiş birkaç unsuru rehin dışı bırakması mümkündür. Böyle bir anlaşma rehin sözleşmesinin geçersizliği sonucunu doğurmaz (**Göle/Aydoğan**, s. 31).
[338] **Oktay-Özdemir**, s. 61. Aksi yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 95.

(TİTRK m. 1/4)[339]. 6361 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) m. 3/1-ş, sermaye piyasasını "*menkul kıymetler ile türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dahil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası* araçları" olarak tanımlar[340]. Piyasadan fon talep eden ihracatçının talebini karşılayan ve bunu karşılama amacı güden maliklerin tasarruflarını temsil eden, sermaye piyasasında işlem gören ve son aktarma işlevi yerine getiren belgeler, sermaye piyasası araçlarıdır[341].

Finansal sözleşmeler; faiz oranı, emtia, döviz, pay senedi, tahvil, endeks veya swap işlemleriyle repo, ters repo işlemleri ve bu işlemlere benzer nitelikte olan ve finansal piyasalarda kullanılan diğer işlemlerle bu işlemlerin herhangi bir kombinasyonunu içeren sözleşmelerdir.

Mevduat, "*yazılı veya sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı"* ifade eder (BankK m. 1). BankK m. 61, mevduatın TMK kapsamında rehnedilebileceğini düzenler ve bu hususta bir sınırlamaya gitmez. Mevduat rehni ile banka, müşterisinin kendisinden olan alacak hakkı üzerinde rehin hakkı tesis eder[342]. Ancak mevduatın, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olması mümkün değildir.

---

[339] Sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri SPK m. 47'de düzenlenir. SPK m. 58/2 ise rehnedilemeyecek varlıkları düzenler. Buna göre, özel düzenleme bulunan durumlar hariç olmak üzere, konut ve varlık finansmanı fonları güvence olarak gösterilemeyecek ve rehnedilemeyeceklerdir. Bunlar, birer sermaye piyasası aracı oldukları için TİTRK uyarınca da rehnedilemeyeceklerdir.

[340] Sermaye piyasasında faaliyet göstermeyen ortaklıkların pay senetleri bakımından TİTRK'in uygulanacağına ilişkin görüş için bkz. **Antalya/Acar**, s. 14.

[341] **Ünal, Hikmet Uğur** (2020) 'Taşınmaz Rehnine Hakim Olan İlkeler' (Yüksek Lisans) Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 277; **Seçer,** Kaydi Sermaye Araçları, s. 170. Bu anlamda tahviller, tahvil faiz kuponları, pay senetleri, hazine bonoları, banka bonoları, finansman bonoları, banka garantili bonolar, gayrimenkul sertifikaları, gelir ortaklığı senetleri, yeni pay alma kuponları, katılma intifa senetleri, kar ve zarar ortaklığı belgeleri, geçici ilmühabereler, varlığa dayalı menkul kıymetler, borsa yatırım fonu katılma belgeleri sermaye piyasası araçlarını oluşturur. Sukuk (kira sertifikası) özellikle çiftçiler tarafından sık kullanılan sermaye piyasası araçlarındadır. Nispeten yeni bir sermaye piyasası aracı olan sukuk, bir varlığa sahip olma veya ondan yararlanma hakkını gösterir. Yatırımcısına belirli periyotlarla getiri sağlayan faizsiz bir sermaye piyasası aracıdır. Uygulamada çiftçiler, sıklıkla sukuk üzerinde ticari işlemlerde taşınır rehin kurma amacıyla notere başvurmaktadırlar. Ancak sermaye piyasası araçlarının rehni TİTRK uyarınca yasaklandığı için bu araçlar üzerinde rehin kurulması mümkün değildir. Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdinde kayden izlenen veya kayden izlenmeyen tüm veya bazı sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine SPK m. 47 uygulanır (SPK m. 137). Bu konuda özel düzenleme bulunması nedeniyle sermaye piyasası araçları ve türev araçlar, ticari işlemlerde taşınır rehni dışında tutulmuştur. Bkz. **Benli**, s. 245; **Ayhan/Çağlar**, s. 168. SPK m. 3/o, poliçe, bono ve çeki menkul kıymet olarak saymamıştır. Ancak Arvas, her ne kadar menkul kıymet olmasalar da, kambiyo senetleri üzerinde rehin hakkının kurulması teslim ile gerçekleştiği için, TİTRK kapsamında rehnedilemeyeceklerini savunur. Bkz. **Arvas**, s. 67.

[342] Mevduat rehni hakkında detaylı bilgi için bkz. **Özer, Selçuk** (2016) 'Mevduat Rehni' Der Yayınları, İstanbul.

Bu düzenlemenin amacı belirsizdir[343]. Bankanın erişimi en kolay olan unsurlardan biri mevduattır. Bu sebeple bankalar açısından paraya çevrilmesi kolay olacaktır. Hem rehin borçlusu hem de rehinli alacaklı için rehin konusu yapılmasında fayda olan bir unsurun ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilmesi gerektiği kanısındayız[344].

TİTRK m. 8/3, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olamayacak varlıklarla ilgili genel bir düzenleme getirir. Buna göre diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınırlar, TİTRK kapsamında rehne konu olamaz. Bu hüküm bazı tartışmaları beraberinde getirir. Hükmün lafzından hangi taşınırların kapsam dışı bırakıldığı anlaşılmamaktadır. Bu kapsam dışı taşınırlar bir sicile tescili zorunlu olan varlıkları mı, tescil ile üzerinde rehin hakkı tesis edilen varlıkları mı yoksa kendi siciline tescil dışında üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmayan taşınırları mı ifade ettiği açık değildir[345]. Gerçekten de bu yaklaşımlardan hangisinin benimsendiği, nelerin rehnedilebileceğini önemli ölçüde etkilemektedir.

Sicil Yönetmeliği m. 13/3 ve m. 13/4, siciller arası veri paylaşımını düzenler. Bir taşınır üzerinde ticari işlemlerde taşınır rehni tesis edildiğinde bu rehin taşınırın ilgili siciline bildirilir. Bu düzenleme, kendi sicili olan ve bu sicile tescili ile rehin hakkı tesis edilen taşınırların TİTRK kapsamında rehnedilebileceğini gösterir. O halde yalnızca rehin hakkının kurulması için kendi özel siciline tescil zorunlu olan taşınırların ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olması yasaklanmıştır[346].

---

[343] Aynı yönde bkz. **Şit İmamoğlu** (2021b), s. 10.

[344] Şit İmamoğlu, TİTRK m. 9/1 uyarınca bankaya karşı rehin borçlusunun iyiniyet iddiasında bulunabileceğini belirterek bunu önlemek amacıyla mevduat rehninin önüne geçilmiş olabileceğini ifade eder. Bankaların mevduat üzerinde zaten takas, mahsup ve rehin hakkının bulunduğunu ve mevduat rehninin kapsam dışı bırakılarak bankaların korunmasının amaçlandığını dile getirir. Ancak diğer alacaklılara benzer bir koruma tanınmaması uygun değildir (**Şit İmamoğlu** (2021b), s. 10). Gerçekten bankaların TİTRK m. 9/1 hükmünden korunması amaçlanıyorsa bu durum hakkaniyete uygun değildir. Böyle bir amaçla mevduat rehninin kanun dışı bırakılması halinde benzer bir korumanın diğer kanunlar uyarınca rehin alacaklısı olmuş kişilere de sağlanması gerekir.

[345] Bir sicile tescili zorunlu olan taşınırların TİTRK m. 8/3 uyarınca rehninin yasaklandığını düşünen Şit İmamoğlu, bu yorum ile elde edilen sonucun TİTRK'in amacına aykırı olduğunu düşünür. Şit İmamoğlu'na göre mülga TİRK'in kapsamında rehnedilebilen motorlu taşıtların ve fikri ve sınai mülkiyet haklarının TİTRK uyarınca rehnedilememesi isabetli değildir ve TİTRK'in amacına aykırıdır. Bkz. **Şit İmamoğlu** (2021b), s. 25.

[346] Aynı yönde bkz. **Oktay-Özdemir**, s. 62; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 25; **Hazıroğlu, Elif Cemre** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu Ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri', BATİDER, C: 33, S: 2, s. 177 vd.; **Seven**, s. 80; **Narbay/Yıldız**, s. 50-51; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 218-219. Tescilin kurucu nitelikte olduğu fakat zorunlu olmadığı hallerde TMK uyarınca rehin hakkı kazanılması mümkündür. Bununla birlikte düşünüldüğünde TİTRK için farklı bir açıklamaya gitmeye gerek bulunmaz (**Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 25).

Uygulama Yönetmeliği m. 2/2 bu düşünceyi doğrular niteliktedir. Söz konusu hüküm kapsam dışı tutulan taşınırları düzenler. Bu taşınırlara bakıldığında ilgili sicilden farklı bir surette üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmayan taşınırlar oldukları görülür. Uygulama Yönetmeliği m. 2/2 uyarınca; "*a) Birinci fıkra kapsamında olmayan rehin, b) Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni, c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulmuş taşınır rehni, ç) 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehni, d) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulan hava aracı ipoteği, e) 13/01/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre kurulan gemi ipoteği, f) 04/06/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununa göre kurulan maden hakları ve cevher rehni*" kanunun kapsamı dışında bırakılır. Bütün bu taşınırların ortak özelliği, hepsinin kendi sicillerine tescilinin zorunlu olması ve tescilin rehin açısından kurucu etkiye sahip olmasıdır[347].

3.1.1.5. Genel İşlem Koşulları

Genel işlem koşulları TBK m. 20'de tanımlanır. Buna göre genel işlem koşulları, "*bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanılmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir".* Taraflar arasında asimetrik bir ilişki olması durumunda genel işlem koşulları karşımıza çıkar. Sundukları hizmeti kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürüten kuruluşların hazırladıkları sözleşmelerde sıklıkla karşılaşılır. BDDK tarafından verilen izinle faaliyetlerini sürdüren bankaların hazırladıkları sözleşmelere de genel işlem koşullarına dair hükümler, niteliklerine uygun düştüğü ölçüde uygulanır (TBK m. 20/4)[348].

Genel işlem koşullarının ilk olarak sözleşmenin kapsamına girmesi gerekir. Sözleşmeye girmeyen koşulların uygulanması mümkün olmadığı için genel işlem koşulları

[347] Detaylı bilgi için bkz. **Hazıroğlu**, s. 177-198.

[348] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile genel işlem koşulları Türk hukukunda düzenlenmeden önce öğretide bazı yazarlar genel işlem koşullarından bahsederek özellikle banka sözleşmelerinde bu koşulların dikkate alınması gerektiğini savunmaktaydı. Bkz. **Akyol, Şener** (2002) Banka Sözleşmeleri, İstanbul, s. 114; **Domaniç, Hayri** (2007) Birbirinin Aynı Olan Tüm Banka Kredi sözleşmeleri ile Faktoring Sözleşmelerinin Tümü Emredici Kurallara Aykırı ve Geçersizdir, İstanbul. Banka sözleşmelerinde genel işlem koşulları ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Kuntalp, Erden** (2011) 'Bankalar ve Genel İşlem Koşulları', *Türk Hukukunda Genel İşlem Koşulları Sempozyumu*, Ankara, s. 91 vd.; **Reisoğlu, Seza** (2011) 'Banka Uygulamaları Açısından Yeni Borçlar Kanununun Genel İşlem Koşulları Ve Eleştirisi', Bankacılar Dergisi, S: 77, s. 108 vd.

denetimine tabi tutulmayacaktır. Bunun yanı sıra düzenleyen, sözleşmenin yapılması sırasında karşı tarafı sözleşmede genel işlem koşulları olduğu yönünde açıkça uyarmalı ve karşı tarafa genel işlem koşullarından haberdar olma imkanı tanımalıdır (TBK m. 21/1). Karşı taraf sözleşmede genel işlem koşulu bulunduğundan bihaberse tarafların irade beyanlarının genel işlem koşullarını kapsamadığı kabul edilir. Tarafların iradeleri bu hususta uyuşmadığı için de sözleşmenin bir parçası kabul edilmez[349].

Genel işlem koşulları yorumlanırken tarafların olağan işleri dikkate alınmalıdır[350]. Ancak bu sayede sözleşmedeki ifadelerin tarafların gerçek iradelerini yansıtıp yansıtmadığı anlaşılabilir. İfadelerin günlük yaşamdaki anlamlarının temel alınması, dürüstlük ilkesi, güven ilkesi ve karşı tarafın aleyhine hükümlerin dar yorumlanması gibi bazı ilkelerden yararlanılır[351]. Yorumlama faaliyeti yapılırken de mümkün olduğunca karşı taraf lehine yorumlama gayretinde olunmalıdır (TBK m. 23).

Karşı tarafın sözleşmedeki genel işlem koşullarını kabul ettiğini ifade eden beyanı tek başına yeterli değildir (TBK m. 20/3). Tarafların genel işlem koşullarını tartıştıklarını ve kabul ettiklerini doğrulamak için bu beyandan fazlası aranır[352]. Özellikle bankalar gibi genel işlem koşullarına sık başvuran tarafların olduğu sözleşmelerde daha sıkı bir denetim söz konusudur. Bu hükümler taraflar arasındaki asimetrik güç ilişkisinden doğduğu için karşı tarafın durumuna bakmak gerekir. Eğer karşı taraf tacir güçlü ve etkinse bu durumda söz konusu kaydı kendi özgür iradesiyle kabul ettiğine kanaat getirilebilir[353].

Genel işlem koşullarının sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı olması, yazılmamış sayılmalarına sebep olur (TBK m. 21/2). Bankaların yaptıkları kredi sözleşmelerinde rehin klozlarına sıklıkla rastlanır. Bu oldukça makul ve beklenen bir durumdur. Gerçekten de bankaların ödünç para karşılığında alacağını güvence altına almak istediği ve bunun için de rehne başvurdukları herkesçe bilinir. Ancak kredi sözleşmesinde olağan karşılanan bu klozlar, mevduat sözleşmelerinde beklenmedik bir hal teşkil eder[354].

---

[349] **Kaplan, İbrahim** (1991) 'Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları', BATİDER, C: 16, S: 2, s. 54 vd.; **Altop, Atilla** (2012) 'Genel İşlem Koşulları' Murat İnceoğlu (Editör), *Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler – Tebliğler*, İstanbul, s. 260; **Kaplan, İbrahim** (1987) 'Banka Sözleşmelerinin Yorumu ve Tamamlanması', BATİDER, C: 14, S: 2, s. 8 vd.
[350] **Makaracı Başak** (2014), s. 172.
[351] **Kaplan** (1991), s. 55; **Akyol**, s. 21-22.
[352] **Kuntalp** (2011), s. 93-94; **Makaracı Başak** (2014), s. 162.
[353] **Kuntalp** (2011), s. 94.
[354] **Makaracı Başak** (2014), s. 163.

Bu sebeple de TBK m. 21/2 uyarınca yazılmamış sayılırlar. Aynı şekilde bankalar tarafından hazırlanan sözleşmelerdeki bazı rehin klozları gelecekteki tüm alacakların güvence altına alınacağını düzenler. Bu klozların, taraflarca doğması öngörülebilecek alacakların güvence altına alındığı ve makul olmayan müstakbel alacakların bu kapsamda güvenceye alınmadığı şeklinde yorumlanmaları gerekir[355].

Genel işlem koşulları düzenlenirken sözleşme ilişkisindeki zayıf taraf mümkün olduğu kadar korunmaya çalışılmıştır. Genel işlem koşullarına, TMK m. 2'ye aykırı şekilde karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hüküm koyulması yasaklanmıştır (TBK m. 25). Bununla birlikte genel işlem koşullarını tek taraflı olarak diğer taraf aleyhine değiştirmek ve yeni düzenleme getirme yetkisi veren kayıtlar koyulmasına da izin verilmemiştir (TBK m. 24). Kanunun bu konudaki düzenlemesi çok açık olmakla birlikte öğretide bankalar lehine istisna yapılabileceği savunulur[356]. Ekonominin gerekli kıldığı durumlarda bankaların dürüstlük kuralı çerçevesinde kredi faizlerini artırabilmesi gerekir. Bu durum bankacılık faaliyetleri kapsamında bir ihtiyaçtır. TMK m. 2 dürüstlük kuralına uygun olarak kullanılmak şartıyla bankalara bu imkanın tanınması gerektiği ifade edilir[357].

3.1.2. Tasarruf İşlemi

3.1.2.1. Zilyetliğin Devri

Türk hukukunda kanun koyucu, teslime bağlı taşınır rehnini, taşınır rehni için temel ölçüt olarak belirlemiştir. TMK m. 939 vd. düzenlenen teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin hükümler, diğer rehin türleri için de kullanılması öngörülen temel hükümleri oluşturur. Teslime bağlı taşınır rehni hükümlerinin yetersiz kaldığı yerlerde, taşınmaz rehni hükümlerine başvurularak bu boşluk doldurulur[358].

[355] **Makaracı Başak** (2014), s. 163.
[356] **Reisoğlu** (2011), s. 115.
[357] **Reisoğlu** (2011), s. 115.
[358] Bkz. **Serozan** (2014), s. 342; **Sirmen** (1990), s. 5.

Teslime bağlı taşınır rehninde rehin hakkının tesis edilmesi için rehinli taşınırın zilyetliğinin devredilmesi gerekir. Rehin borçlusu taşınırı mutlaka elden çıkarmalıdır[359]. Rehinli taşınır, rehinli alacaklıya verilebileceği gibi bir üçüncü kişiye de tevdi edebilir[360]. Rehin borçlusunun rehinli alacaklıya ya da bir üçüncü kişiye zilyetliği mutlaka devretmesi gerekir. TMK m. 939 uyarınca zilyetliğin hükmen teslimi yasaklanmıştır[361]. Taşınırın zilyetliğinin rehin borçlusunda olmaması gerekir. Aksi halde kesin hükümsüzlük yaptırımıyla karşılaşılır[362].

Taşınırın rehin borçlusunun elinde olması, borçlunun ekonomik durumunun olduğundan daha iyi zannedilmesine neden olabilir[363]. Örneğin, uygulamada bankalar, genel kredi anlaşmalarında borçlunun zilyetliğindeki taşınırlara güvenerek borçlunun durumunun daha iyi olduğu yanılgısına düşebilir. Bu durumda da gerçek durumu bilseydi yapacağından daha iyi şartlardaki bir borç ilişkisine girilmesi söz konusu olur. Bu nedenle taşınırın mutlaka borçlunun elinden çıkması gerekmektedir.

Teslim şartı, rehinli alacaklıya rehnin paraya çevrilmesi aşamasına geçildiğinde büyük bir teminat sağlamaktadır. Rehinli alacaklı, rehin konusu elinde olduğu için bu malı paraya çevirebileceğinden emindir. Bunun yanı sıra taşınırın değerinin düşmesini önleyici tedbirler de alabilir. Taşınırın rehin borçlusunun elinde kalması halinde rehin borçlusunun gerekli özeni göstereceğine kesin gözle bakılamaz. Ancak rehinli alacaklı, kendi alacağını taşınırın bedelinden tatmin edeceğini bildiği için değer düşmesine karşı daha fazla önlem alır[364].

---

[359] **Serozan** (2014), s. 345; **Cansel** (1967), s. 34. Cansel'e göre önemli olan rehin borçlusunun rehinli taşınırın sağladığı faydadan mahrum kalmasıdır. Rehin borçlusu bu faydalardan mahrum kalırken rehinli alacaklı da muhafaza yükümlülüğü altına girer. Bkz. **Cansel** (1967), s. 12.

[360] **Davran**, s. 82. Rehin borçlusunun rehinli taşınırı tevdi ettiği üçüncü kişiye uygulamada yediemin denilmektedir.

[361] **Davran**, s. 81; **Serozan** (2014), s. 346. Yasaklanan yalnızca hükmen teslimdir. Bu yüzden kısa elden teslim ve zilyetliğin havalesi yoluyla rehin hakkı tesis etmek mümkündür. Zilyetliğin havalesinde durumun dolaysız zilyede bildirilmesi gerekir.

[362] **Cansel** (1967), s. 32-33; **Serozan** (2014), s. 347. Zilyetliğin hükmen teslimi gibi anlaşmalar kanunun amacını bertaraf etmeyi amaçlayarak dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder. Özellikle uygulamada kanunu dolaşmak amacıyla sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Kanun koyucu da bu yöndeki uygulamanın farkında olarak TMK m. 939'da hükmen teslimi yasaklamıştır. Ancak özellikle bankalar maddi değeri yüksek taşınırları rehnetmek isterken teslim şartını yerine getirmek istememektedir. Bu yüzden taşınmazların beyanlar hanesinde eklenti olarak gözüken taşınırlar üzerinde rehin hakkı tesis ederek teslimden kaçma eğilimindedirler.

[363] **Reisoğlu** (1965), s. 3; **Davran**, s. 81.

[364] Bkz. **Reisoğlu** (1965), s. 3; **Akyazan**, s. 325; **Davran**, s. 81

3.1.2.2. Tescil

Sicil, bir eşya üzerindeki ayni hakların durumunu açıklamak üzere ve bunların devredilmesi ve tesis edilmesini sağlamak için devlet tarafından kurulan ve devletin sorumlu olduğu, aleniyet ilkesi gereğince kamuya açıklanması gereken kayıtların tescil edildiği defterlerdir[365]. Ayni hak tesis etmek amacıyla sicilde kayıt koyulmasına tescil denir[366]. Taşınır ipoteği kurulabilmesi için rehin hakkının TARES'e tescil ettirilmesi zorunludur (TİTRK m. 4/1). Tescil, rehin sözleşmesinin konusunu oluşturan borcun ifası niteliğindedir[367]. Rehin hakkı artık tescille birlikte kurulur.

Sicil sistemi Türk hukukunda asıl olarak taşınmazlar için öngörülmüştür[368]. Fakat eşya hukukundaki güncel gelişmeler sonucunda taşınırların devri ve üzerlerinde ayni hak kurulmasında sadece zilyetliğin devrinin yeterli olmasının sakıncalı olduğu fark edilmiştir[369]. Bununla birlikte ilk olarak maliki, sonra da taşınır üzerindeki hak sahibini ve üçüncü kişileri korumak adına bazı taşınırlarda sicil sistemi kabul edilmeye başlamıştır. Özellikle taşınırlar üzerinde rehin hakkı tesisinde sicil sisteminin işlevinin arttığı görülür.

Taşınır ipoteği, uygulamada büyük önem taşır. Teslime bağlı taşınır rehninin kabulünde rehinli alacaklının, rehin aldığı bütün taşınırları zilyetliğine alması ve bunları bir yerde saklaması gerekir. Rehinli alacaklı olarak sıklıkla karşımıza çıkan bankaların işlem hacmi dikkate alındığında onlarca veya belki yüzlerce depoda bu taşınırlar saklanmalıdır. Hem depo maliyeti hem de taşınırı zilyetliğinde tutmanın beraberinde getirdiği sorumluluklar göz önüne alındığında bu rehin türüne yanaşılması beklenemez. Ancak taşınır ipoteği sayesinde rehinli alacaklı bir tescille birlikte rehin hakkını tesis edebilip taşınırı

---

[365] **Reisoğlu** (1984), s. 112; **Ertaş**, s. 85.

[366] **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 323; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 224 N. 825; **Reisoğlu**, (1984) s. 147; **Nomer/Ergüne**, s. 135 N. 399; **Ayan** (2020a), s. 407. Dar anlamda tescil ayni hakların kazanılmasını oluştururken geniş anlamda tescil teskin ve değişikliği, hatta şerhleri içine alan bir kavramdır (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 185-186; **Ayan** (2020a), s. 407). Tescilin konusunun ne olduğu öğretide tartışmalıdır. Bir görüş, tescilin ayni hakların sicile yazılması olduğunu savunur (**Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 323-324; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 169; **Hatemi/Serozan/Arpacı**, s. 422; **Reisoğlu** (1984), s. 148; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 241). Diğer bir görüş ayni hakların doğmasına, devrine ve ortadan kalkmasına neden olan hukuki sebebin sicile tescil olduğunu savunur (**Ayiter**, s. 47, 52). Üçüncü görüş ise Tapu Sicili Kanunu m. 28/1'e dayanarak hem ayni hakkın hem de hukuki sebebin tescilin konusunu oluşturduğunu iddia eder (**Ayan** (2020c), s. 409).

[367] **Ayan** (2020c), s. 408; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 327 vd. Ergüne, tescilin tasarruf işlemi sayılmasına karşıdır. Bkz. **Ergüne**, s. 121.

[368] Tapu sicili ve TARES'in karşılaştırması için bkz. **Gürpınar** (2017b), s. 64 vd.

[369] **Reisoğlu** (1984), s. 112.

paraya çevirme zamanı gelinceye kadar malikin eline bırakırlar. Sicil sayesinde hem hakları güvence altına alınmış olur hem de zilyetliğin devrinin beraberinde getirdiği sorunlardan kurtulurlar.

TARES, taşınır ipoteği için genel sicil niteliğindedir. Başka kanunlarda taşınırın özel bir sicile tescili düzenlenmedikçe rehin hakkı TARES'e tescil edilmekle birlikte kurulur (TİTRK m. 8/3). Sicil elektronik ortamda tutulur (TİTRK m. 2/1-k). Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın sorumlu olduğu sicil ya bizzat Bakanlık tarafından kurulur ya da kurdurulup denetlenir (TİTRK m. 2/1-k, m. 8/2, Sicil Yönetmeliği m. 11)[370]. Bakanlık, TARES'i kurma yetkisini 23.12.2016 tarihinde Noterler Birliği ile yaptığı bir protokolle noterlere devretmiştir[371].

TARES'in aleni bir sicil olduğu öngörülmüştür (TİTRK m. 8/2). Ancak bir sicilin aleni olması kendiliğinden içerisindeki kayıtların herkes tarafından bilindiği sonucunu doğurmaz. TİTRK, TMK m. 1020/3 benzeri bir düzenleme getirmediği için sicilin aleni olması iyiniyeti bertaraf açısından önem taşımaz[372]. TARES'in en önemli fonksiyonu kamuya açıklığı sağlamasıdır[373]. Sicilin amacına uygun şekilde ilgilisi olan herkese ve temsilcilerine açık olması gerekir. İleri sürülen fayda hukuken korunan bir değer taşıdığı sürece ekonomik ve hatta ilmi olabilir[374].

Sicil Yönetmeliği m. 30/1, ilgisini ispat eden herkesin sicilde sorgulama yapabileceğini belirtir. Aynı şekilde Sicil Yönetmeliği m. 26/1 de ilgisini ispat eden herkesin onaylı belge alma talebinde bulunabileceğini ifade eder. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde TARES'in aleni olmasından ne anlaşılması gerektiği sorusuyla karşılaşılır. TİTRK, sicilde sorgulama yapabilecek kişilerle ilgili bir sınırlamaya gitmezken

[370] TARES'in tapu sicilinden önemli bir farkı vardır. TARES, yazılı olarak kayıt tutulan bir defterden daha fazlasıdır. Elektronik ortamda geliştirilir ve işlenir. Bu süreçte de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimi altındadır. Elektronik bir sicil olmasının yararı bölgesel değil, merkezi olarak tutulmasıdır (TİTRK m. 2/1-k). Bu noktada kendinden önce yürürlükte olan Ticari İşletme Rehni Kanunu'ndan ayrılır TİRK m. 5/1 uyarınca rehin hakkı ticari işletmenin kayıtlı olduğu yer siciline tescil edilirdi. Ancak TİTRK ile birlikte ticari işlemlerde taşınır rehni ulusal bir sicile tescil edilir.

[371] Ne yazık ki noterler arasında hala bir birlik sağlanabilmiş değildir. Hem bu iletişimsizlik hem de yeni bir kanun olan TİTRK'e duyulan güvensizlik nedeniyle bazı noterler ticari işlemlerde taşınır rehni kurmaya çekinmektedirler. Bu konuda ortak bir uygulama mevcut değildir (**Akipek Öcal** (2019), s. 188).

[372] **Öz** (2017), s. 168; **Seven**, s. 33-34.

[373] UNCITRAL Model Kanun açısından sicilin iki önemli fonksiyonu gerçekleştirmek için kurulduğu söylenebilir. Bunlardan ilki üçüncü kişiler için kamuya açıklığı sağlamak, ikincisi ise sıraya bağlı sonuçları göstermektir (**Bazinas** (2011), s. 485).

[374] **Reisoğlu**, s. 138-139; **Ünal/Başpınar**, s. 285.

yönetmelik ile böyle bir sınırlama getirilmesi uygun değildir. Dahası Sicil Yönetmeliği'ndeki düzenleme ticari faaliyetin ruhuyla da uyuşmaz. Her nasıl ki ilgisini ispatlamasına gerek kalmadan herkes ticaret sicilini inceleyebilir, aynı şekilde TARES'in de incelenebilir olması gerekir.

3.1.2.2.1. Tescil Talebi

3.1.2.2.1.1. Hukuki Niteliği

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, tescil talebine ilişkin detaylı bir düzenleme getirmemektedir. Bununla birlikte TİTRK m. 18, TMK'daki taşınmaz rehni hükümlerine atıf yapmıştır. Buna dayanarak, kanundaki boşlukların, niteliği uygun düştüğü ölçüde taşınmaz ipoteği hükümleri ile doldurulması gerekir.

Ayni hakların tescil edilmesi talebe bağlıdır (TMK m. 1013). Bunun sebebi ayni hakların sözleşme ile değil, tescil ile doğmalarıdır. Borçlandırıcı işlemden sonra ayni hakkın kazanılması için tescil yapılmalıdır. Fakat sicil memuru kendiliğinden bir sözleşmenin varlığını araştırıp sözleşmeye dayanarak tescil yapamaz. Tescil talebinde bulunulması gerekir[375]. Talep, taraflardan birinin sicilde değişiklik yapılmasını sicil memurundan istemesini ifade eder.

Tescil talebinin hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır[376]. Bir görüş tescil talebinin tek taraflı tasarruf işlemi olduğunu savunur[377]. Tescil talebi yetkili memura yöneltilmiş tek taraflı irade açıklamasıdır. Yetkili memur bu irade açıklamasının karşı tarafı olmadığı için ortada ne öneri ne de kabul vardır. İkinci görüş, tescil talebinin yalnızca tapu memurunun

[375] Ticari işlemlerde taşınır rehni kurulabilmesi için tarafların tescil talebinde bulunmalarının yanı sıra mahkeme kararına istinaden tescil yapılması da mümkün kılınmıştır (Sicil Yönetmeliği m. 21/3).

[376] Tescil talebinin hukuki niteliğine ilişkin yapılan bu tartışma sadece teorik bir akıl yürütme değildir. Uygulama açısından da önemli sonuçlar doğurur. Tescil talebi bir usuli işlem sayılırsa talebin geçerli olup olmaması önem taşımaksızın yapılan tescil geçerli sayılır. Fakat tescil talebi tasarruf işlemi olarak düşünülürse geçerli bir talep olmadan yapılan tesciller sakat bir işlem olur (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 232, N. 854). Her halde bir tescil talebinde bulunulmadan yapılan tescil ayni hak doğumuna neden olmaz (**Akçura Karaman**, s. 178).

[377] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 246-247; **Esener/Güven**, s. 150-151; **Reisoğlu** (1984), s. 150; **Akçura Karaman**, s. 174-175.

tescili ifa etmesini sağlayan bir usuli işlem olarak görür[378]. Bu görüşü desteklemek için Sicil Yönetmeliği m. 21/3 ve 22/1 gösterilir. Üçüncü görüş ise tescil talebini bir ayni sözleşme olarak görür[379]. Bu görüş, Tapu Kanunu m. 26'daki düzenlemeyle kendini destekler. Tapu memuru tarafından akit tablosu adı verilen resmi belgeler yardımıyla bir matbu sözleşme hazırlanır ve taraflarca bu sözleşme tescil talep edildiği yazılarak imzalanır. Bu işlemin tasarruf işleminin ayni sözleşme ayağını oluşturduğu savunulur. Tescil talebinin hukuki niteliğine ilişkin son görüş, çift yönlü bir irade beyanı olduğu yönündedir[380]. Bu görüş, TMK m. 1013/1 uyarınca rehin borçlusu bir yandan eşyası üzerinde rehin hakkı kurulması istediğini açıklarken bir yandan da sicil memurundan bu ayni hakkı kuran tescili yapmasını isteyeceğini ve bunun sonucunda kendi içinde biri tasarruf işlemi biri usuli işlem olan iki işlem barındırdığını savunur.

3.1.2.2.1.2. Tescil Talebinde Bulunabilecek Kişiler

Bir ayni hakkın devredilmesi ve tescil edilmesi için malik tarafından tescil talebinde bulunulmalıdır (TMK m. 1013/1)[381]. Ancak hukuken geçerli bir talepten bahsedilebilmesi için kişinin yalnızca malik olması yetmez, aynı zamanda tasarruf yetkisini de haiz olmalıdır (TMK m. 1015/1). Talepte bulunanın hem tescile yetkisi olduğunu hem de tasarruf ehliyeti olduğunu belgelemesi gerekir. Tasarruf yetkisi tescil talebinde bulunulduğu anda var olmalıdır[382]. Önemli olan talep anında var olmasıdır, sonradan tasarruf yetkisini kaybetmesi talebin geçerliliğini etkilemez.

Sicil memurunun tescil talebinde bulunan kişilerin gerçekten hak sahibi olup olmadığını araştırması gerekir. Talepte bulunanın zilyet olması veya sicilde hak sahibi olarak gözükmesi hak sahibi olduğu yönünde bir karine oluşturmakla beraber her zaman gerçek durumu yansıtmayabilir. Sicil memurunun gerçek durumu öğrenme yükümlülüğü vardır.

---

[378] **Nomer/Ergüne**, s. 138 N. 408; **Ergüne** (2018), s. 121-122.
[379] **Akçura Karaman**, s. 175-179.
[380] **Sirmen** (2021), s. 173-174; **Ayan**(2020)a, s. 416; **Reisoğlu** (2021), s. 150.
[381] Taşınır mülkiyetinin devrinde ve taşınırlar üzerinde ayni hak kazanılmasında ayni sözleşme görüşünün benimsenmesi talepte bulunabilecek tarafları da etkiler. Ayni sözleşmenin tarafların ikisinin de iradesini içermesi gerekir. Tarafların rehin kurma iradelerini açık bir şekilde ifade etmelerine gerek yoktur. Rehin sözleşmesine imza atılması da kişinin tescil rızasının olduğu yönünde karine teşkil eder (**Reisoğlu** (1984), s. 150). Ancak tasarruf işleminin unsurlarından birinin de bir sözleşme olması taraflardan birinin tek başına işlem yapmasına müsaade etmez. Özellikle lehine sınırlı ayni hak kurulacak rehinli alacaklının rızasının bulunması gerekir.
[382] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 225 N. 833.

Eğer kişinin gerçekten malik olmadığı anlaşılırsa tescil talebi geçersiz olur[383]. Gerçek hak sahibinin tescil talebinde bulunması gerekir.

Bir kişinin tescil talebinde bulunabilmesi için fiil ehliyetini haiz olması gerekir. Bu konuda özel bir düzenleme mevcut değildir. Fiil ehliyetine ilişkin genel esaslar tescil talebi hususunda da geçerli ve yeterlidir[384].

TMK'nın aksine Sicil Yönetmeliği m. 22/1, rehinli alacaklı ve rehin borçlusunun birlikte tescil talebinde bulunmalarını düzenler. Taraflar tescil talebinde bulunurken tarafların, kimlik numaralarını gösteren belgelerin asıllarını ibraz etmeleri gerekir (Sicil Yönetmeliği m. 23/1-ç). Bu düzenleme öğretide eleştirilmektedir. Tescil başvurusunun bir tasarruf işlemi olduğu göz önüne alındığında tasarruf yetkisini sahip olan rehin borçlusunun tek başına tescil talebinde bulunmasının yeterli olması gerektiği savunulmaktadır[385].

Tescil talebinde bulunması gereken kişi bu talebi kendisi yapmak zorunda değildir. Kanuni ve rızai temsilciler aracılığıyla talepte bulunulabilir[386]. Temsilcinin de tasarrufta bulunmaya yetkili olduğunu gösteren bir belge ibraz etmesi gerekir[387]. Bunun yanı sıra temsil ile yetkilendirilen kişinin kendisi olduğunu ispatla da yükümlüdür. Rehin sözleşmesinin tarafı bir tüzel kişiyse, tüzel kişi adına talepte bulunan kişi, yetkili olduğunu yetki belgesi ve imza sirküleri ile ispatlar[388].

TİRK'in aksine TİTRK, tarafların tescil talebinde bulunmaları için on günlük bir süre öngörmemiştir. Taraflar aralarında bir vade kararlaştırdılarsa bu vadeye uygun şekilde tescil talebinde bulunmaları gerekir. Ancak vade anlaşması yapılmadıysa genel hükümlere başvurmak gerekir. TBK m. 90 uyarınca "*ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya*

---

[383] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 258.
[384] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 225, dn. 601; **Reisoğlu** (1984), s. 168 vd.; **Şener**, s. 74 vd.
[385] **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 133.
[386] Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri rızai temsil durumunda TBK m. 504/3'te taşınmazlar üzerinde ayni hak kurulması söz konusuysa temsilcinin özel olarak yetkilendirilmesi gerektiği kuralının taşınır rehninde söz konusu olmamasıdır. Gerçekten de taşınırlar üzerinde ayni hak kurma noktasında Kanun koyucu özel bir yetkilendirme öngörmemiştir. Bu durumda genel yetkilendirme yeterli olacaktır ve özel bir yetkilendirmeye gerek kalmayacaktır.
[387] Her ne kadar aksine bir sözleşme veya kanun hükmü yoksa temsil yetkisi TBK m. 12 uyarınca şekil serbestisine tabiiyse de temsilcinin yetkisini ispat edebilmesi için elinde bir belge olması gerekir.
[388] Tapu Sicili Tüzüğü m. 18'de tapu siciline yapılacak tescillerde tescil talebinde bulunacak kişinin belirlenmesinin esasları düzenlenir. Söz konusu hükmün TİTRK kapsamında yapılan rehin taleplerine de kıyasen uygulanabileceği kanısındayız.

hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur". Tarafların tescil borcu, sözleşmenin yapılmasıyla muaccel hale gelir.

3.1.2.2.1.3. Tescil İşlemi

3.1.2.2.1.3.1. Genel Olarak

Tescil talebinde bulunmaya yetkili kişi geçerli bir tescil talebinde bulunduktan sonra tescil işlemine geçilir. Sicil memuru, tescile sebebiyet veren hukuki sebebin varlığını denetledikten sonra şartların oluşması halinde takdir yetkisi kullanmaksızın tescil yapmak zorundadır (TMK m. 1015/1). Diğer bir ifadeyle geçerli bir rehin sözleşmesi ile hukuki sebep ve tasarruf yetkisi ispatlandıktan sonra tescil yapılmak zorundadır. Sicil memuru, hukuki sebep ve tasarruf yetkisinin bulunup bulunmadığını dikkatle araştırmak zorundadır[389]. TMK m. 1016/1 uyarınca hukuki sebep ve tasarruf yetkisine ilişkin belgelerde eksiklik olması halinde sicil memuru istemi reddeder[390].

3.1.2.2.1.3.2. Tescilin Etkisi

3.1.2.2.1.3.2.1. Tescilin Olumlu Etkisi

Tescil, önemli sonuçlar doğuran bir hukuki işlemdir. Bir ayni hakkın kurulması, tescilin doğurduğu en önemli sonuçlardandır. Buna tescilin kurucu etkisi denir. Tescilin olumlu etkisi ile kastedilen de tescil ile bir ayni hakkın gerçekten olduğuna dair bir karine oluşturmasıdır[391]. Bu karinenin aksinin ispatlanması mümkündür (TMK m. 1025). Ancak bunun aksi ispat edilinceye kadar tescille kayıt altına alınmış ayni hakkın var olduğu kabul edilir ve iyiniyetli üçüncü kişilerin bu tescile güvenerek yaptıkları işlemler korunur.

---

[389] Ayan, TMK m. 1015'te düzenlenen hususların emredici olmadığını ve tescil için belgelemenin mutlak bir şart olmadığını beyan eder (**Ayan** (2020a), s. 425). Biz TMK m. 1016 ile düşünüldüğünde bu bakış açısının doğru olmadığı ve söz konusu belgeler değilse istemin reddedileceğine dair olan hükmün TMK m. 1015'in emredici nitelikte olduğuna delil oluşturduğu kanaatindeyiz.

[390] Tescilin geçerli bir hukuki sebebe dayanması oldukça önemlidir. Geçersiz bir hukuki sebebe dayanılarak tescil yapılması halinde tescil yapılması, ayni hak doğması sonucunu doğurmaz (**Reisoğlu** (1984), s. 188).

[391] **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 344; **Reisoğlu** (1984), s. 187; **Ayan (**2020a), s. 439. Ancak bu karine ayni hakkın gerçekten var olduğu anlamına gelmemektedir. Yukarıda açıkladığımız üzere hukuki sebep ve tasarruf işlemi unsurları tam olmalıdır. Aynı zamanda hukuki işlemin kurucu ve tamamlayıcı unsurları da tam olmalı ve geçerlilik şartları sağlanmalıdır. Ancak bu sayede ayni hakkın sağlıklı bir şekilde kurulduğundan bahsedebiliriz.

Tescilin olumlu etkisi, TMK m. 1023'te düzenlenmiştir. Üçüncü kişilerin tescile güvenerek yaptıkları işlemler korumayı amaçlar. Bu doğrultuda gerçek dışı tescil olarak karşımıza çıkan yolsuz tescile güvenin korunması özel olarak düzenlenir.

Gerçek hak sahibinden başkası lehine yapılan tesciller ile geçerli bir hukuki sebep olmaksızın yapılan tescillere yolsuz tescil denir[392]. Yolsuz tescil bir menfaat dengesi sorunudur. Bir yanda eşya üzerindeki gerçek ayni hak sahibi olan ve bu ayni hakkı ihlal edilmiş kişi vardır. Diğer yanda devletin sorumluluğundaki sicile güvenerek hukuki işlem yapan kişi ve görünüşe güven ilkesi vardır. Şartlar ne olursa olsun yolsuz tescile dayanarak ayni hak kazanılamaz denildiğinde görünüşe güven ilkesi ikinci plana atılır ve piyasa faaliyetleri ciddi anlamda kısıtlanarak ticari faaliyetler durma noktasına gelir. Bunun olmaması için ayni hak sahibinin menfaatlerini toplumun menfaatleri doğrultusunda sınırlandırmak gerekir. Bu da bazı durumlarda yolsuz tescile dayanılarak elde edilen kazanımlara hukuki geçerlilik ve devamlılık tanımakla olur.

Tescile güvenin korunması için öncelikle yolsuz bir tescil olmalıdır[393]. Tescilin yapıldığı andan sonra değişen hukuki ve fiili durumlar neticesinde de tescil yolsuz hale gelebilir[394].

Kazanılan hakkın bir ayni hak olması gerekir (TMK m. 1023). Hukuk düzeni yalnızca bir ayni hakkı, gerçek hak sahibinin hakkını ihlal edecek kadar korunmaya değer bulmuştur. Kişi bir şahsi hak kazandıysa o halde TMK m. 1023 uygulama alanı bulmaz ve iyiniyet korumasından yararlanılmaz.

---

[392] **Tekinay/Akman/Borcuoğlu/Altop**, s. 348; **Nomer/Ergüne**, s. 147 N. 446; **Ayiter**, s. 62; **Reisoğlu** (1984), s. 195.

[393] Öğretide bir grup sicilde hak sahibi gözüken ve işlem yapan kişinin tasarruf yetkisinin bulunmamasının da ayni hakkın kazanılması için bir sebep olduğunu savunur (**Nomer/Ergüne**, s. 145 N. 435; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 355). İşlem yapan kişinin söz konusu işlemi yapmaya yetkili olduğuna dair güven de bu madde kapsamında korunmaya değer menfaatlerden birini oluşturur. Kişinin gerçekten tasarruf yetkisini haiz olup bunun sonrasında bir nedenle kısıtlandığı ve henüz sicile şerh edilmediği durumlarda, görünüşteki tasarruf yetkisine güvenilerek yapılan işlem korunur. En baştan itibaren gerçeği yansıtmayan ve tasarruf yetkisi olmayan kişinin tasarruf yetkisine sahipmiş gibi gözüktüğü durumlar olabilir. Son olarak malik başkası lehine sınırlı ayni hak tesis ederek kendi tasarruf yetkisini kısıtlamış olabilir. Ancak bunu henüz tecil ettirmediği için hala tasarruf yetkisi tammış gibi görülebilir. Bu durumlarda üçüncü kişinin ayni hak kazanmasının korunması gerekir (**Nomer/Ergüne**, s. 145-146 N. 436-439). Ancak öğretideki genel görüş tasarruf yetkisindeki eksikliklerin yolsuz tescil oluşturmadığını savunur. Her ne kadar tasarruf yetkisindeki eksiklikler sicile kaydedilmemiş olsa da gerçek anlamda tescil hükmünde değillerdir. Bu sebeple de yolsuz tescilin doğumuna sebep olmazlar (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 169 N. 998).

[394] **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 349; **Sirmen** (2021), s. 192.

Hak iktisap eden üçüncü kişinin iyiniyetli olması gerekir. Kural olarak iyiniyet, ancak kanunda açıkça düzenlenen durumlarda korunur. TMK m. 1023 de iyiniyeti açıkça koruyan bir düzenlemedir. TMK m. 1023 ile, TMK m. 3 kapsamında düzenlenen iyiniyet korunmaktadır. Üçüncü kişi sicildeki kayda güvenerek işlem yapmıştır ve sicildeki kaydın yolsuz olduğunu bilmemekte ve bilmesi de kendinden beklenememektedir. Ancak bu kişi TMK m. 1023 kapsamında ayni hak kazanabilir. Dikkat çekmekte fayda vardır ki kişinin sicildeki yolsuzluğu bilmemesi ve gerekli dikkat ve özeni gösterse dahi bilebilecek durumda olmaması gerekir. Sicil dışındaki başka konulardan haberdar olabilir ancak sicildeki kayıt hususunda TMK m. 3 uyarınca iyiniyetliyse bu madde uyarınca ayni hak kazanır[395]. Ayni hakkın kazanılması esnasında iyiniyetli olması gerekir. Sonradan tescilin yolsuz olduğunu öğrenmesi TMK m. 1023'ün uygulanmasına engel teşkil etmez.

İyiniyetle ayni hak kazanan kişinin üçüncü kişi olması gerekir. Eğer temsilci aracılığıyla hak tesis ediliyorsa temsilci de temsil olunan da iyiniyetli olmalıdır. Ayni hak kazanan bir tüzel kişiyse organlarının iyiniyetli olması aranır[396].

TMK m. 1023 benzeri bir düzenleme TİTRK'te bulunmaz[397]. Mülga TİRK ticaret siciline ve esnaf işletmesi siciline güvenin korunacağına dair bir hüküm bulundurmaktaydı (TİRK m. 9/2). Ancak TİTRK'te böyle bir düzenleme öngörülmemiştir. Halbuki TARES resmi bir sicildir ve noterlerce tutularak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Dahası TARES'teki bilgilerin doğru olduğuna dair bir karine mevcuttur. Buna rağmen TARES'e güvenin korunacağı noktasında açık bir hüküm olmadığı için yolsuz tescile dayanarak işlem yapanlar iyiniyet korumasından yararlanamaz[398].

İyiniyetin korunması hususunda TİTRK'te farklı bir düzenleme karşımıza çıkar. TİTRK m. 7/3 uyarınca "*bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen*

[395] **Güven/Esener**, s. 169; **Nomer/Ergüne**, s. 148 n.450; **Sirmen** (2021), s. 191; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 169 N. 999; **Reisoğlu** (1984), s. 197.
[396] **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 370.
[397] Antalya/Acar, TARES'in tapu sicili gibi genel nitelikli bir sicil olmaması nedeniyle TMK m. 1023 benzeri bir hükmün TARES için öngörülmediğini savunur. Bkz. **Antalya/Acar**, s. 54-55.
[398] **Antalya/Acar**, s. 81; **Acar**, s. 15; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 135. Ancak TMK m. 939/2 ve 988 uyarınca taşınırı elinde bulunduran rehin borçlusu tarafından lehine ayni veya şahsi hak tesis edilmiş kişi, lehine tesis edilen hakkı kazanabilir. Bunun için üçüncü kişinin taşınırın rehinli olduğunu bilmemesi ve bilebilecek durumda olmaması gerekir. Rehinli alacaklı, taşınırın rehinli olduğunu ileri sürerek üçüncü kişilerin iyiniyetli ayni hak kazanmalarının önüne geçebilir (**Antalya/Acar**, s. 78-79).

iyiniyetli kişinin iyiniyeti korunur". Aynı şekilde Sicil Yönetmeliği m. 17/2, "*Kanuna göre sicili incelemekle yükümlü olmaması veya kanunun 3. maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olunmaması sebebiyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişilerin iyiniyeti korunur*" düzenlemesini getirir[399]. Bu iki düzenlemenin neyi ifade etmek istediği tartışmalı olsa da sicilin kamuya açıklığı ilkesini göz ardı eden düzenlemeler olduğu açıktır[400].

Öğretide çoğunluk, bu hükümler kapsamında iyiniyet iddiasında bulunabilecek kişilerin tüketiciler olduğunu kabul eder[401]. Tüketicilerin TARES'i incelemeleri ve satın aldıkları her taşınırın rehin yüklü olup olmadığını kontrol etmeleri beklenemez. Bu nedenle böyle bir düzenleme ile tüketicinin korunması gerekir. Özellikle hammadde, sarf malzemesi ve stok gibi taşınırlar, ayırt edicilik vasfını haiz olmadıkları için tescil iyiniyeti bertaraf etme özelliğinden mahrumdur. Bu nedenle üçüncü kişi kötüniyetli olarak değerlendirilemez[402].

Hükmün önemi yalnızca döner malvarlığında ortaya çıkmaz, çok değişik tür ve yerine göre düşük değerli taşınırların rehne konu olduğu hallerde de kendisini gösterir. Bu tür varlıkların rehninde TARES'in incelenerek taşınır üzerinde bir rehin hakkı olup olmadığını incelemek sonradan rehin alan için ağır bir külfet içerebileceği gibi ticari hayatın hızını da ihlal edebilir. Bu durumda iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması gerekebilir. Ancak bu koruma bankalar gibi seçici davranma yükümlülüğü olan ve geniş organizasyona sahip kuruluşları kapsamaz[403].

---

[399] Söz konusu hükmün rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin tüketici işlemlerinde iyiniyetli sayılamamaları sonucu doğuracağı ve hakkaniyete aykırılık oluşturduğu yönündeki eleştiri için bkz. Baydak, s. 186. Burada Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile getirilen düzenlemenin kapsamının RTS Yönetmeliği ile daraltıldığını görülmektedir. Yönetmelik ile Kanun tarafından tanınmış bir hakkın kapsamının bu şekilde daraltılması doğru değildir.

[400] **Antalya/Acar**, s. 76-77; **Narbay/Yıldız**, s. 43.

[401] **Baydak**, s. 186; **Kaya**, s. 1197; **Gürpınar, Damla** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 1, s. 133; **Gürpınar** (2017a), s. 97-98. Göle/Aydoğan da tüketicilere özgü olduğunu ifade etmeden benzer şeyleri söylemektedir (**Göle/Aydoğan**, s. 39).

[402] **Antalya/Acar**, s. 77. Şit İmamoğlu buna ek olarak TİTRK kapsamında rehne konu taşınırların kendilerine özgü sicilleri olmadığını belirtir. Bir sicile tescili zorunlu olmayan bu taşınırlar üzerinde sınırlı ayni hak sahibi olup olmadığının araştırılması beklenemez. Taşınır üzerinde ayni hak kazanacak olan üçüncü kişi hangi sicili incelemesi gerektiğini bilmeli ve kişinin bu sicile dayanarak yaptığı işlemlerde iyiniyeti korunmalıdır. TİTRK m. 16 uyarınca taşınırı devralana borcu ödeme yükümlülüğü yükleyip ihlali durumunda adli para cezası öngörmek sakıncalıdır (**Şit İmamoğlu** (2017a), s. 37-39).

[403] **Arkan** (2021), s. 57.

TİTRK m. 3 uyarınca rehin sözleşmesine taraf olmaya yetkili kimseler, tüketici işlemi niteliğindeki işlemlerde dahi iyiniyetli sayılamazlar. Yalnızca TİTRK kapsamına girmeyen tüketiciler TİTRK m. 7/3'te sağlanan korumadan yararlanabilirler[404]. Tacirlerin TİTRK m. 7/3 ile sağlanan korumadan kararlanması mümkün değildir. TTK m. 8/2 uyarınca tacirlerin basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümlülükleri vardır. Basiretli bir iş adamının ise üzerinde ayni hak kazanacağı taşınır üzerinde rehin hakkı olup olmadığını incelemesi gerekir. Dolayısıyla basiretli bir iş adamı gibi davranması beklenen tacirlerin TİTRK m. 7/3'e dayanmaları mümkün değildir[405].

Bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen ve bilmesi de gerekmeyen üçüncü kişilerin iyiniyetini koruyan TİTRK m. 7/3 eleştiriye açıktır. Sicilin aleni olmasının sonuçlarını ortadan kaldırır ve TMK'ya uygun olmayan bir durum ortaya çıkarır[406]. Uyumaz/Türk, aleniyet ilkesine aykırılıktan yola çıkarak TİTRK m. 7/3 hükmünün yürürlükten kaldırılmasını ve TMK m. 1020/3 benzeri bir hüküm tesis edilmesini savunmaktadır. Bu sayede aleni bir sicildeki kayıtların bilinmediği iddiasının önüne geçilmesi mümkün olacaktır[407]. Bunun yanı sıra düzenlemenin lafzının geniş yorumlanmaya müsait olması ve bu nedenle bir kanun boşluğu oluşturduğu öğretide dile getirilmiştir[408].

Bütün bu eleştirilere rağmen rehin hakkının sadece tescil edilmiş olmasının iyiniyet korunmasından yararlanma imkanını kaldırmadığı kanısındayız. Her ne kadar TİTRK m. 8/2 TARES'in aleni bir sicil olduğunu düzenlemiş olsa da ilgisini ispat eden kişiler sicilde sorgulama yapma hakkını haizdir (Sicil Yönetmeliği m. 30/1). Görüldüğü üzere sicilde doğrudan veya dolaylı olarak hukuken korunmaya değer ilgisi olan kişiler, bu ilgilerini ispatlamaları şartıyla sicilde inceleme yapabilirler[409]. Sicile ulaşma imkanının herkese tanınmamış olması, bu imkanı haiz olmayanların korunması için bir düzenleme ihtiyacı doğurmaktadır. Bunun yanı sıra ticari hayatın hızı düşünüldüğünde kişilerin ticari faaliyetlerine konu olan taşınırların hepsini üzerinde rehin hakkı olup olmadığı hususunda incelemeleri mümkün değildir. Özellikle tüketici işlemlerinde tüketicilerden bu incelemeyi

[404] **Antalya/Acar**, s. 78; **Baydak**, s. 186; **Kaya**, s. 1197.
[405] Bu yönde bkz. **Acar, Faruk** (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu'ndaki Taşınmaz Rehni Bakımından Değerlendirilmesi', Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 10, s. 74.
[406] **Antalya/Acar**, s. 76-77.
[407] **Uyumaz/Türk**, s. 1441.
[408] **Göle/Aydoğan**, s. 38; **Gürpınar** (2017b), s. 133.
[409] **Bayezit**, s. 258.

yapmaları beklenemez. Bu nedenle tüketicileri korumayı amaçlayan böyle bir düzenlemenin getirilmesi yerindedir.

3.1.2.2.1.3.2.2. Tescilin Olumsuz Etkisi

Tescilin olumsuz etkisi; bir ayni hakkın doğması, el değiştirmesi veya sona ermesi için tescilin zorunlu olmasıdır[410]. Tescilin olumsuz etkisi dolayısıyla ayni haklar yalnızca tescille birlikte var olabilirler.

Kamuya açıklık ilkesinin bir sonucu olarak tescilin olumsuz etkisi vücut bulur. Ayni hakların yalnızca hukuki ilişkinin karşı tarafına değil, üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmesi bu hakların kamu tarafından bilinmesini zorunlu hale getirir. Tescilin olumsuz etkisi, aslında gerek ayni hakkın var olduğunu gerekse kamuya açıklanan şekilde olduğunu içinde barındıran kamuya açıklık ilkesinin bir yansımasıdır.

Ayni hakkın kazanılması için tescil kural olarak şarttır (TMK m. 856/1, TMK m. 1021). Tescil sadece ayni hakkın kurulmasını sağlamaz; aynı zamanda hakkın içeriğini, niteliğini ve sırasını belirler (TMK m. 1022).

Sicil Yönetmeliği m. 17/3 uyarınca TARES'e tescil edilmesi zorunlu unsurlar tescil edilmedikçe üçüncü kişilere karşı ileri sürülmeleri de mümkün değildir. Bu hüküm tescilin olumsuz etkisinin açık bir göstergesidir. TİTRK m. 4/1 de kurucu tescil ilkesini benimseyerek rehin hakkının tescille kurulduğunu düzenler. Bu noktada UNCITRAL Model Kanun ve TİTRK arasında önemli bir farklılık vardır. UNCITRAL Model Kanun m. 18/1, rehin hakkının rehin sözleşmesi ile kurulduğunu düzenler. Tescil yalnızca ayni hakkın üçüncü kişilere karşı etkili olması bakımından önem taşır. Kanaatimizce bu hükmün TİTRK'e doğrudan alınması rehin hukukunun temel ilkelerinin ihlal edilmesi sonucunu doğururdu. Türk hukukuna uygun bir şekilde rehin hakkının tescil ile kurulduğu hükme bağlanmıştır.

[410] **Reisoğlu** (1984), s. 184; **Ayan** (2020a), s. 438; **Esener/Güven**, s. 164; **Saymen/Elbir**, s. 276; **Ayan** (2020c), s. 438**; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 343.

Borcun üstlenilmesi ve alacağın devri durumlarının tescilin olumsuz etkisinden etkilenip etkilenmeyeceği tartışmalıdır. Ergüne, TARES'e tescil edilmeyen bu devir işleminin nisbi hükümsüzlük yaptırımına tabi kılınacağını savunur[411]. Acar tarafından ileri sürülen ve bizim de katıldığımız görüşe göre ise ise devir işleminin geçerliliğinin tescile bağlı değildir[412]. Sicil Yönetmeliği, bu hususta açık bir hükme yer vermemiştir.

3.1.2.2.1.3.2.3. Devletin Sorumluluğu

Taşınır Rehni Sicili'ni (TARES) kurma veya başka bir kurum ya da kuruluşa kurdurma yetkisi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na aittir (TİTRK m. 2/1-k). Bakanlık bu yetkiye dayanarak 23.12.2016 tarihinde Noterler Birliği ile bir protokol imzalayarak TARES'in kurulması ve sicil hizmetlerinin yürütülmesi konusunda noterleri yetkilendirmiştir. Bu yetki noterlere devredilmiş olsa da Bakanlık denetleme ve gerekli önlemleri alma hususunda yetkili ve görevlidir (TİTRK m. 18/2).

TARES'in eksik veya yanlış tutulmasından kaynaklanan sorumluluğun kimde olduğu TİTRK'te düzenlemez. Bu konuda özel bir düzenleme olmaması sebebiyle genel hükümlere başvurarak sorumluluğun tespiti gerekir. Devletin TARES'ten sorumluluğu iki ihtimal üzerinden değerlendirilebilir.

İlk ihtimal TARES'in bizzat Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından tutulmuş olmasıdır. Eğer Bakanlık, TARES'i kurma ve yürütme yetkisini Noterler Birliği ile yaptığı protokolle noterlere devretmeseydi, TARES'in yürütülmesinden bizzat sorumlu olacaktı. Bu durumda da 657 Devlet Memurları Kanunu m. 13 uyarınca sorumluluğu doğacaktı. 13. madde kamu hukukuna tabi hizmetlerin görülmesi sırasında bir zarar doğması halinde bu görevleri yerine getiren personel aleyhine dava açılmayıp ilgili kuruma gidilmesini düzenleyen bir hükümdür. Bakanlık bu zararlardan sorumlu tutulabileceği için Bakanlık aleyhine tam yargı davası açılarak Devletin sorumluluğuna gidilecekti[413].

Bakanlık, TARES'i kurma ve bizzat yürütme yetkisini kendi elinde tutmayıp ayrı bir tüzel kişiliği olan Noterler Birliği'ni bu konuda yetkilendirmiştir. Bu da devletin

[411] **Ergüne** (2017), s. 78-79, dn. 44.
[412] **Acar**, s. 25.
[413] **Oğuz**, s. 19-20.

sorumluluğu hususunda ikinci ihtimal olarak karşımıza çıkar. Bu durumda 657 sayılı Kanun'a benzer bir düzenleme bulunmaz. Ancak her halükarda TARES'in hukuka aykırı tutulması bir hizmet kusuru oluşturur[414]. Bunun yanı sıra TBK m. 49 vd. düzenlenen haksız fiil sorumluluğu hükümlerine dayanılarak sicil hizmetinin yürütülmesinde gerekli dikkat ve özeni göstermeyen sicil çalışanının sorumluluğuna gidilmesi mümkündür. Aynı zamanda adam çalıştıranın sorumluluğuna (TBK m. 66) dayanarak sicil çalışanını atayan Noterler Birliği'nin sorumluluğuna gidilebilir[415].

Her ne kadar bizzat TARES'i kurma ve yürütme yükümlülüğü altında olmasa da Bakanlık, TİTRK m. 18/2 uyarınca denetleme ve gözetlemekle yükümlüdür. Kendisine verilen bu görevi gereğince yerine getirmediğinden bahisle Bakanlığın sorumluluğuna gitmek mümkündür.

3.2. Taşınır Rehninin Kapsamı

Taşınır rehninin kapsamı ve sınırları en az konusu kadar önemlidir. Taşınırın ne kadarlık bir kısmının rehinli alacaklının alacağını güvence altına almak için rehnedildiğini gösterir. Taşınır varlığın kendisi, bütünleyici parça, eklenti, hukuki ürünler taşınır rehninin kapsamını oluşturur.

3.2.1. Asıl Şey

Rehin ile güvencenin kapsamını oluşturan ilk unsur rehnin konusunu oluşturan asıl şeydir. Rehnin kurulduğu andan itibaren rehin alacaklısının alacağının güvencesini oluşturur. Asıl şeyin hem kendisi hem de getirisi aksi taraflarca kararlaştırılmamışsa rehin kapsamındadır. TİTRK m. 11/4, "*Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır.*"

[414] **Gürpınar** (2017a), s. 66. Seven, Noterlik Kanunu m. 162'de noterler için öngörülen hukuki sorumluluk kuralının TARES için uygulanmayacağı görüşündedir. Noterlik Kanunu m. 162 uyarınca noterler, Noterlik Kanunu ve diğer kanunlarca kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesi sırasında verilen zararlardan sorumludurlar. Ancak TARES'i kurma ve yürütme görevi noterlere bir kanun ile verilmemiştir. Bu durumda Noterlik Kanunu m. 162 uyarınca bir sorumluluk doğması da mümkün değildir (**Seven**, s. 137-138).
[415] **Oğuz**, s. 19.

diyerek, asıl şeyin getirisi üzerinde ayrıca rehin hakkı tesis edilmediyse kural olarak getirinin de rehnin kapsamında olduğunu dolaylı olarak düzenler.

3.2.2. Bütünleyici Parça

Bütünleyici parça, TMK m. 684/2'de "*bütünleyici parça, yerel adetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır*" denilerek tanımlanmıştır.

Bütünleyici parça, asıl şey ile birlikte rehnin konusunu oluşturur (TMK m. 862/1). Buna paralel olarak TİTRK m. 6/1 de bütünleyici parçanın rehin kapsamında olduğunu öngörmektedir[416]. Rehin hakkının tesisiyle birlikte bütünleyici parça da rehinle yüklü hale gelir. Bu durumda taşınır rehninde zilyetliğin devri, taşınır ipoteğinde ise TARES'e tescil rehnin doğumunu sağlar.

Rehin sözleşmesinin tarafları, bütünleyici parçanın rehnin kapsamında olmayacağı hususunda bir sözleşme hükmü öngörmüş olabilirler. Rehinli alacaklının bütünleyici parça üzerindeki rehin hakkından vazgeçmesi yalnızca bu sözleşmenin taraflarını bağlar. Bu anlaşma, diğer rehinli alacaklıların haklarını etkilemez[417].

Bütünleyici parça rehin kurulurken asıl şeyin parçası olabileceği gibi rehnin kurulmasından sonra da asıl şeyin parçası haline gelebilir. Her halükarda rehnin paraya çevrilmesi sırasında bütünleyici parça niteliğini haiz olması rehnin kapsamında yer alması için yeterlidir[418].

Rehinli taşınıra sonradan bir bütünleyici parça eklenebileceği gibi bütünleyici parçanın rehnin kurulmasından sonra ayrılması da mümkündür. Asıl şeyden ayrılan bütünleyici parça

[416] Uygulama Yönetmeliği m. 14/1 uyarınca ayırt edici özelliği bulunan bütünleyici parçaların bu özelliklerinin rehin sözleşmesinde belirtilmesi gerekir. Ancak sözleşmede bu hususun belirtilmemesi bütünleyici parçanın rehin hakkının kapsamından çıkarıldığı anlamına gelmez.
[417] **Köprülü/Kaneti**, s. 263; **Nomer/Ergüne**, s. 319 N. 971; **Ayan** (2020c), s. 215.
[418] **Köprülü/Kaneti**, s. 264.

artık bütünleyici parça olmayacağı için rehnin kapsamında da yer almaz[419]. Ancak iki istisna halde rehnin kapsamında yer almaya devam eder. İlk olarak bütünleyici parça özelliğini kaybettikten sonra eklenti olarak asıl şeye bağlı kalmaya devam ediyorsa üzerindeki rehin yükü devam eder[420]. İkinci istisna ise bütünleyici parçanın asıl şeyden ayrılması ile asıl şeyin önemli ölçüde değer kaybetmesi durumunda ortaya çıkar. Bu durumda rehinli alacaklı TBK m. 865 uyarınca değer azalmasının önlenmesi için hakime başvurabilir ve bütünleyici parçanın ayrılmasını engelleyebilir.

3.2.3. Eklenti

Eklenti, "*asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel adetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır*" (TMK m. 686/2).

Eklenti, TMK m. 862/1 uyarınca rehnin kapsamındaki unsurlardan biridir. Aksi belirtilmedikçe asıl şey üzerinde yapılacak olan tasarruflar eklentiyi de kapsayacağı için taraflar rehin sözleşmesinde aksini kararlaştırmamışlarsa eklenti rehinle yüklüdür. Ancak tarafların eklentinin rehnin kapsamında olmayacağını kararlaştırmaları mümkündür. Bu konudaki anlaşma, tescil edilmekle birlikte üçüncü kişileri bağlayıcı etki doğurur (TMK m. 686/1)[421].

Kural olarak bir taşınırın eklenti vasfını haiz olduğunu iddia edenin ispatlaması gerekir (TMK m. 6). Ancak TMK m. 862/2, genel kurala bir istisna getirerek bazı taşınırların eklenti kabul edileceği yönünde adi karine getirmiştir. Bu düzenlemeye göre "*rehnin kuruluşu sırasında makine, otel döşeme eşyası gibi açıkça eklenti olarak gösterilen ve tapu kütüğünde beyanlar sütununa yazılan şeyler, kanuna göre bu nitelikte olmadıkları ispat edilmedikçe eklenti sayılır*". Tapu sicilinde eklenti olarak gösterilen bu varlıkların eklenti vasfını taşıdıkları kabul edilir[422].

---

[419] **Nomer/Ergüne**, s. 319 N. 972; **Ayan** (2020c), s. 215.
[420] **Köprülü/Kaneti**, s. 264; **Ertaş,** s. 516.
[421] **Köprülü/Kaneti**, s. 264; **Nomer/Ergüne**, s. 320 N. 974.
[422] Bu taşınırların ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olmaları yasaklanmıştır (TİTRK m. 1/5). Bu yasağın sonucunda öğretide aslında bir taşınmaza eklenti olarak özgülenmiş ancak tapu sicilinin beyanlar hanesine

Rehin hakkı tesis edilirken eklenti sıfatını haiz taşınırlar gibi sonradan eklenti sıfatını kazanan taşınırlar da rehnin kapsamındadır. Önemli olan rehnin paraya çevrildiği esnada asıl şeye eklenti olarak özgülenmiş olunmasıdır. Taşınırın, geçici olarak asıl şeyden ayrılması eklenti niteliğini değiştirmeyeceği gibi üzerindeki rehin hakkının sona ermesine neden olmaz (TMK m. 686/3). Ancak eklentinin geçici de olsa asıl şeyden ayrılması rehinli alacaklının menfaatini haklı bir sebep olmaksızın zedeliyorsa, bu ayrılmanın önlenmesi gerekir. Rehin borçlusu eklenti üzerinde tasarrufta bulunurken dürüstlük kuralına uymalıdır ve rehinli alacaklının menfaatini ihlal etmemeye özen göstermelidir. Ancak işletmenin olağan gerekleri nedeniyle eklentinin asıl şeyden ayrılması haklı neden oluşturur[423]. Bir haklı sebep bulunmasına rağmen, rehin borçlusunun eklenti üzerindeki tasarrufunun asıl şeyin değerinde önemli bir azalmaya yol açması halinde rehinli alacaklı, TMK m. 866'dan doğan yetkilerini kullanabilir[424].

Üçüncü kişilerin eklentiler üzerindeki haklarını saklı tutulmuştur (TMK m. 862/3). Bu hükmün nasıl anlaşılması gerektiği hususunda öğretide farklı görüşler ileri sürülür. İlk görüş, ilgili hükmün TMK m. 988'e bir istisna getirdiği yönündedir[425]. İyiniyetli rehinli alacaklının, eklenti üzerinde rehin hakkı kazanması mümkün değildir[426]. İkinci görüş ise TMK m. 862/3'ün TMK m. 988'in özel bir uygulaması olduğunu savunur[427]. İyiniyetli üçüncü kişi, TMK m. 988'de öngörülmüş şartları sağlaması halinde üçüncü kişiye ait eklenti üzerinde rehin hakkı tesis eder.

Rehin hakkı tesis edilirken eklenti niteliğini haiz taşınırın sonradan asıl şeyden ayrılması mümkündür. Bu durumda rehin hakkının bu taşınır üzerinde devam edip

---

kaydedilmemiş taşınırların akıbeti hususunda bir tartışma meydana gelmiştir. Bir görüş, eklentilerin özgülendikleri taşınmazın kaderine bağlı olmaları nedeniyle ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olamayacaklarını savunmaktadır. Diğer bir görüş ise yalnızca tapu siciline kaydedilmiş taşınırlar bakımından bir yasak getirildiğini ve sicile kaydedilmemiş taşınırların TİTRK uyarınca rehnedilmesinin mümkün olduğunu savunur. Bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 263; **Esener/Güven**, s. 545; **Antalya/Acar**, s. 132.

[423] **Akçura Karaman**, s. 311.

[424] Türk Medeni Kanunu 866. madde: "*Rehinli taşınmazın değerinde düşme meydana gelmişse alacaklı, alacağı için başka güvence göstermesini veya rehinli taşınmazın eski hale getirilmesini borçludan isteyebilir. Alacaklı, rehinli taşınmazın değerinin düşmesi tehlikesinin mevcut olması halinde de güvence isteyebilir. Yeterli güvence hakim tarafından belirlenen süre içinde verilmediği takdirde alacaklı, güvence eksiğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini isteyebilir*."

[425] Türk Medeni Kanunu 988. madde: "*Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı ayni hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur*."

[426] Bu yönde bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 269; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1010-1011.

[427] **Saymen/Elbir**, s. 541; **Ayiter**, s. 173; **Ayan** (2020c), s. 217.

etmeyeceği sorusu gündeme gelir. Eklenti üzerinde ayni hak elde eden üçüncü kişi iyiniyetliyse, yani taşınır üzerinde rehin hakkı tesis edildiğini bilmiyorsa ve bilebilecek durumda da değilse, taşınırı rehin yükü olmadan kazanır. Ancak iyiniyetli olmaması halinde taşınır üzerindeki rehin yükü devam eder.

Eklenti, asıl şeyden ayrı olarak rehnedilebilir. Her ne kadar asıl şeye özgülenmiş olsa da asıl şeyden ayrı varlığı olan bir taşınır söz konusudur. Tek başına ayni hak konusu olabilir. Eklentinin tek başına rehin konusu olması eklenti vasfını kaybetmesine neden olmaz[428].

Aksi kararlaştırılmadıkça asıl şey üzerinde tesis edilen rehin hakkının eklentiyi de kapsayacağı kuralına, TİTRK ile istisna getirmiştir. TİTRK m. 6/2 uyarınca eklentinin rehnin kapsamına dahil olabilmesi için tarafların bunu açıkça kararlaştırmaları gerekir. Bu hüküm, özellikle ticari işletme üzerinde ticari işlemlerde taşınır rehninde tarafların ticari işletmeye özgülenen eklentileri tek tek tespit etmelerine neden olacaktır[429].

3.2.4. Ürünler

Ürün, hukuki ürün ve doğal ürün olarak ikiye ayrılır. TMK m. 685 uyarınca doğal ürünler, asıl şeyden ayrılıncaya kadar onun bütünleyici parçası sayılırlar. Dolayısıyla bütünleyici parça bahsinde söylenenler doğal ürünler için de geçerlidir. Ancak hukuki ürünlere dair böyle bir düzenleme mevcut değildir. Hukuki ürünler ne bütünleyici parça ne de eklenti olarak kabul edildiği için rehnin kapsamında değerlendirilebilmesi için münferit bir hukuki düzenlemeye ihtiyaç vardır[430]. TİTRK m. 7/1, gelecekteki her türlü faiz ve sigorta getirilerinin yanı sıra ikame malların da rehnin kapsamında yer alacağını düzenler.

3.2.4.1. Kira Alacağı

Hukuki ürünler içerisinde ilk incelenecek olan kira alacağıdır. Rehin borçlusu, rehne konu taşınırını kiraya vererek bir alacak elde edebilir. TMK m. 863/1, kira alacağı üzerinde

[428] **Akçura Karaman**, s. 318.
[429] Bkz. **Antalya/Acar**, s. 99.
[430] **Cansel** (1967), s. 163; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1022.

taşınmaz ipoteğine bağlı bir alacak rehni imkanı tanır. Kira alacağı kendiliğinden rehnin kapsamına girmeyeceği gibi asıl şeyden ayrı olarak da icra takibine konu olamaz[431]. Rehinli alacaklı, kira alacağının rehnin kapsamına girmesi için talepte bulunmadıkça icra müdürü kendiliğinden bildirimde bulunmaz[432].

Kira alacağı sınırsız bir şekilde rehnin kapsamına girmez. Yalnızca rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlanılmasından sonra doğan veya iflas ilanından başlayarak rehnin paraya çevrilmesi anına kadar işleyen kira alacakları rehnin kapsamındadır (TMK m. 863/1).

Hem adi kira hem de ürün kirası TMK m. 863 uyarınca rehin kapsamında yer alır. Hatta muaccel olmayan kira alacaklarının rehin kapsamında yer almasına dahi izin verir. TMK m. 863 uyarınca "*rehinli taşınmaz malikinin henüz muaccel olmamış kira bedelleri üzerinde yaptığı hukuki işlemler ile diğer alacaklılar tarafından koydurulan hacizler, kira alacaklarının muaccel olmalarından önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlamış olan rehinli alacaklılara karşı geçerli değildir*". Bu talebin rehinli alacaklıya zarar verme kastına sahip olmaması veya talepte bulunan kişinin kusursuz olması önemli değildir[433]. Hüküm, rehin borçlusunun rehinli alacaklıya ikinci bir ödeme yapmasını önlemek amacıyla getirilmiştir[434]. Rehin borçlusu, muaccel olmamış kira alacakları üzerinde tasarrufta bulunduysa başka alacaklıların koyduğu hacizler, rehinli alacaklıya karşı ileri sürülemez (İİK m. 150/b). Rehin hakkı, bir sınırlı ayni hak olarak rehinli alacaklıya koruma sağlar.

İcra memuru, rehnin kesinleşmesini beklemeden rehin konusu asıl şeyin kiracılarını takipten haberdar eder ve kira bedelini icra dairesine ödemelerini emreder. Bildirime rağmen kiracı kira ödemesini rehin borçlusuna yaparsa o halde icra dairesine yeniden kira bedelini ödemek zorunda kalır. Eğer icra memuru, kiracılara bildirimde bulunmadıysa ve kiracılar rehin borçlusuna kira alacağını ifa ettilerse bu durumda bu ödemeler kendilerinden istenemeyeceği gibi icra dairesine tekrardan ödeme yapmaları gerekmez[435].

---

[431] **Akçura Karaman**, s. 320.
[432] **Bak**, s. 69.
[433] **Bak**, s. 70.
[434] **Köprülü/Kaneti**, s. 271; **Nomer/Ergüne**, s. 323 N. 980.
[435] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1011-1012.

3.2.4.2. Kaim Değerler

Taşınır varlık, üzerinde bir rehin hakkı tesis edilmesinin ardından değer kaybına uğrayabilir veya tamamen yok olabilir. Bu ve benzeri durumlarda rehin konusunun yerini alan değerlere kaim değer denilir. En sık karşılaşılan kaim değerler kamulaştırma ve sigorta bedelleridir.

Açık hüküm olmamasına rağmen öğreti, rehin hakkının kamulaştırma bedeli üzerinde devam edeceğini savunur[436]. Sigorta tazminatı ile ilgili TTK'da düzenleme bulunur. TTK m. 1456/1 uyarınca üzerinde sınırlı ayni hak tesis edilmiş bir eşyanın malikine ait menfaat sigortalanmışsa, sınırlı ayni hak sigorta tazminatı üzerinde de devam eder. Uygulama Yönetmeliği m. 15/2 de rehin konusu taşınırın sigortalanması halinde rehnin sigorta bedeli üzerinde devam edeceğini düzenler[437].

Sigorta tazminatından söz edilebilmesi için öncelikle asıl şeyin sigorta edilmesi gerekir. Asıl şeyin malikinin kim olduğu ya da sigortanın kim tarafından yapıldığının bir önemi yoktur; önemli olan sigortalanmış olmasıdır. Sigorta tazminatının muaccel olması gerekmez[438]. Henüz muaccel olmamış alacaklar üzerinde rehin hakkı kurulması mümkündür. Sigorta tazminatının kurulmasıyla birlikte rehinli alacaklı lehine bir alacak hakkı doğar. Bu sebeple, rehin kapsamında muaccel olan sigorta tazminatı ancak bütün rehinli alacaklıların rızasıyla rehin borçlusuna ödenebilir (TTK m. 1456/2)[439]. Sigortacı,

---

[436] **Köprülü/Kaneti**, s. 275; **Nomer/Ergüne**, s. 325, N. 983; **Uyar**, s. 553-554. TMK'da kaim değerinin rehnin kapsamında olduğuna dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu yüzden öğretide, kaim değerin rehin kapsamında olup olmadığı tartışmalıdır. İlk görüş kaim değerinin rehnin kapsamında değerlendirilebilmesi için açık bir düzenlemenin olması gerektiğini savunur. Bkz. **Cansel** (1967), s. 164; **Köprülü/Kaneti**, s. 457; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1022. Aksi görüş ise özel bir düzenlemeye gerek olmadığı görüşündedir. Bu görüşe göre rehin hakkı rehinli varlığın değeri üzerinde kurulduğu için kaim değerler rehnin kapsamındadır. Bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 273; **Antalya/Acar**, s. 140.

[437] TTK m. 1456, sigortanın hüküm ve sonuçları bahsinde ticari işlemlerde taşınır rehninde kıyasen uygulama alanı bulur (Uygulama Yönetmeliği m. 15/2).

[438] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1013.

[439] Yargıtay HGK. T. 29.09.2020, E. 2017/2247, K. 2020/692: *"... Kural olarak tazminat ödemesi sigortalıya yapılır. Sınırlı ayni hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığında, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı ayni hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam edecektir. Bu nedenle poliçede dain-i mürtehin sıfatıyla başka biri gösterilmişse, tazminat artık bu kişiye ödenir. Çünkü, dain-i mürtehin olarak gösterilen bu kişi, sigorta tazminatı açısından öncelikli olarak lehtar konumundadır. Bu husus 6102 sayılı Kanun'un 1456. maddesinin ikinci fıkrasıyla emredici biçimde düzenlenmiştir. Sigortacıya mal üzerinde sınırlı ayni hak bulunduğu bildirildiğinde ayni hak sahibinin izni olmadıkça sigorta tazminatı sigortalıya ödenemez. Bu maddeye aykırı olarak ödeme yapan sigortacı ancak sınırlı hak sahiplerinin sonradan yazılı onay vermesiyle sorumluluktan kurtulabilir. Muaccel olan bir sigorta tazminatı, sigortalıya ancak tüm rehinli alacaklıların rızasıyla ödenebilir. Rehin hakkı sahibinin bu rızası ise kayıtsız ve*

rehinli alacaklının rızasını almadan rehin borçlusuna ödeme yaptıysa özen yükümlülüğüne ve yükümlülüklerine aykırı davranmış olur. Ancak, sigorta tazminatı rehin konusunun eski hale getirilmesi için kullanılacaksa rehinli alacaklıların rızasına gerek olmaksızın rehin borçlusuna ödenmesi mümkündür (TMK m. 879/2). Bu durumda da rehin borçlusunun sigorta alacağı karşılığında yeterli güvenceyi göstermesi gerekir (TMK m. 879/2). Görüldüğü üzere sigorta tazminatının rehin kapsamında güvence oluşturma özelliği bütün rehinli alacaklıların ortak iradesinin sonucudur[440].

Kamulaştırma bedeli ve sigorta tazminatı dışında sönen malvarlığının ikamesi olan varlıklar da kaim değerdir. TİTRK, dönen malvarlığının rehnedilmesini mümkün kılar. Ancak bu varlıklar üretim sürecine girerek tüketilmektedirler ya da birleşip karışarak yeni bir varlık oluşturmaktadırlar. TİTRK m. 7/2, "*Bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir*" diyerek dönen malvarlığı sonucunda ortaya çıkan kaim değerlerin nasıl rehin kapsamında yer alacağını düzenler. Uygulama Yönetmeliği m. 15/4 uyarınca rehinli taşınır varlıkların ikamesi, başka bir işleme gerek

---

şartsız olmalıdır (Ulaş, I: Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Ankara, 2012 s. 169 vd.; Yavaşi, M.: Kara Taşıtları Sigortaları, Ankara, 2019, s. 136 vd)." (Yargıtay Karararama)

"*6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun menfaat üzerinde sınırlamalar a) Sınırlı ayni hak başlıklı 1456. maddesinde "(1) Sınırlı ayni hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı ayni hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam eder. (2) Sigortacıya, mal üzerinde sınırlı ayni hak bulunduğu bildirildiği takdirde, ayni hak sahiplerinin izni bulunmadıkça, sigortacı sigorta tazminatını sigortalıya ödeyemez. Ayni hakkın sicille alenileştiği veya sigortacının bunu bildiği durumlarda bildirime gerek yoktur. Sigortalı menfaate konu malın tamiri veya eski hâline getirilmesi amacıyla ve teminat gösterilmesi şartıyla, tazminat sigortalıya ödenebilir..." düzenlemesi yer almaktadır. Yine Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın 3.3.2.2. maddesi gereği "...Onarım masraflarının zarar gören aracın rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşması ve aynı zamanda eksper raporu ile aracın onarım kabul etmez bir hale geldiğinin tespit edilmesi durumunda, araç tam hasara uğramış sayılır. Bu durumda, aracın ilgili mevzuat doğrultusunda hurdaya ayrıldığına dair hurda tescil belgesi sigortacıya ibraz edilmeden araç sahibine sigorta tazminatı ödenmez..."*

Tüm dosya kapsamında ... plaka sayılı araç için çekilen tüketici kredisi nedeniyle aracın trafik siciline 31/05/2014 tarihinde davacı banka lehine rehin kaydı işlendiği, 15.03.2015 tarihli trafik kazası nedeniyle davalı ... şirketince 26.8.2015 tarihli eksper raporu ile pert işlemi yapıldığı ve araç hurdasının sigorta şirketinde bırakıldığı, davalı ... şirketinin dava dışı sigortalısına 21.07.2015 tarihinde 30.750,00 TL hasar ödemesi yapmadan önce rehin hakkının trafik siciline kaydedilerek alenileştiği, hatta davalı ... şirketince mahkemeye gönderilen hasar dosyası içerisinde de yer alan araç sorgulama kaydında aracın rehinli olduğunun görüldüğü, dolayısıyla yukarıdaki düzenlemeler de gözetildiğinde davalı ... şirketinin rehin hakkını bilmediğini ileri süremeyeceği, basiretli tacir gibi davranması gerektiği, davalının araç üzerindeki rehin kaydını gözetmeden sigortalısına ödeme yaptığı anlaşılmakla, mahkemece taraf delilleri toplanarak işin esasının incelenerek bir karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yargıtay 17. HD. 24.11.2020 T., 2020/2753 E., 2020/7568 K. (Yargıtay Karararama)

[440] **Esener/Güven**, s. 548.

kalmadan rehnin kapsamında yer alır. Taşınırın ikamesi olan yeni taşınırın kendiliğinden rehnin kapsamına gireceği düzenlenerek ayni ikame ilkesi benimsenmiştir[441].

3.3. DEĞER TESPİTİ

Değer tespiti, TİTRK kapsamında öngörülmüş olup ticari işlemlerde taşınır rehnine özgü bir durumdur. TİTRK m. 13/1 uyarınca rehin hakkı kurulmadan önce taşınırın değeri tespit ettirilebilir. Taraflar açısından bir zorunluluk oluşturmamakla birlikte rehnin kapsamının belirlenebilmesi ve öngörülebilirliğin sağlanması açısından önemlidir. Henüz rehin hakkı tesis edilmeden taşınırın değerinin tam ve net olarak tespit edilmesini sağlar. Bu sayede hem taşınırın paraya çevrilmesi sonucu alacağını tatmin edecek olan rehinli alacaklı hem de malik olan rehin borçlusunun somut temelli karar almaları ve adım atmaları mümkün olur.

Değer tespiti sadece rehin sözleşmesinin taraflarına yarar sağlamaz. Aynı zamanda bir taşınırın gerçek değerinin çok altında veya üstünde rehin sözleşmelerine konu olmasına engel olarak kayıt dışı ekonominin önlenmesini ve piyasanın denetim altında tutulmasını sağlar[442].

Münferit olarak ticari işlemlerde konu olabileceği belirtilen taşınırların alacağı karşılaması halinde ticari işletme üzerinde rehin kurulamayacağı düzenlenmiştir (TİTRK m. 5/2). Bu hükmün işlerlik kazanabilmesi ancak değer tespiti yapılması ile mümkündür. Aynı şekilde Uygulama Yönetmeliği m. 11/2'de öngörülen "*borç miktarının belirli olması halinde birinci fıkrada sayılan varlıklardan ancak borç miktarının tamamına ek olarak azami beşte bir oranına yetecek kadar üzerinde rehin kurulabilir*" ifadesi de değer tespitinin yapılması ile anlam kazanır.

Taraflara rehin hakkı tesis etmeden önce değer tespiti yapma hakkı tanınmıştır (TİTRK m. 13/1). Bu bir hak olup kural olarak tarafların değer tespiti yaptırmaları zorunlu değildir.

---

[441] **Sirmen, Lale** (2018) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hakim Olan İlkeler' Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 34; **Oktay-Özdemir**, s. 71.
[442] **Göle/Aydoğan**, s. 36.

Fakat değer tespitinin zorunlu tutulduğu durumlar mevcuttur. TİTRK m. 13/2 uyarınca birleşme ve karışma durumunda ya da temerrüt halinde değer tespiti yaptırılması zorunludur. Hükmün lafzı bu sonucun doğmasına neden olur. TİTRK m. 13/1 "*değer tespiti yaptırabilir*" ifadesini kullanırken TİTRK m. 13/2 "*tespit ettirilir*" ifadesini kullanır.

Birleşme veya karışmada ya da temerrüt halinde üç gün içerisinde değer tespitinin yapılması gerekir (TİTRK m. 13/2). Bu süre içerisinde değer tespiti yapılmamasının yaptırımı olarak herhangi bir idari para cezası öngörülmemiştir. Rehin hakkının geçerliliğini etkileyecek bir husus olarak da düzenlenmemiştir. Fakat Uygulama Yönetmeliği'nin "Temerrüt Sonrası Hakların Kullanımı" başlıklı 3. Bölümünde m. 31/5, Değer Tespiti Yönetmeliği kapsamında düzenlenen bir ekspertiz/değerleme raporu talep etmektedir. Bu rapor, temerrüt sonrası hakların kullanılmasında önem taşır. Her ne kadar açık bir yaptırım öngörülmemiş olsa da temerrüt sonrası hakların kullanılabilmesi için değer tespiti yaptırılması zorunludur. Aksi takdirde takip talebi reddedilecektir ve rehinli alacaklı alacağına kavuşamayacaktır.

Değer tespitinin rehnin kuruluş aşamasında yapılması gerekir[443]. Ancak bu bir zorunluluk oluşturmaz. Değer tespitinin sonradan yapılması da mümkündür. Rehinli alacaklının takip talebinde bulunmak için ibraz etmesi gereken evraklardan birisi takip talebidir (Uygulama Yönetmeliği m. 31/5). Dolayısıyla takip talebine kadar geçen süre içinde değer tespiti yaptırabilir[444].

Değer tespitinin rızai olduğu hallerde taraflar taşınırın değerini kendileri belirleyebileceği gibi yetkili mahkemeden değer tespiti talebinde bulunabilirler (Değer Tespiti Yönetmeliği m. 5/1). Değer tespiti yapılabilmesi için rehinli alacaklı ve rehin borçlusunun birlikte başvurmaları gerekir. Ancak değer tespitinin zorunlu olduğu hallerde tarafların kendi aralarında değer tespiti yapmaları mümkün değildir. Temerrüt sonrası hakların kullanılabilmesi için rehinli alacaklının değer tespiti yaptırması gerekir (Değer Tespiti Yönetmeliği m. 5/3).

---

[443] **Antalya/Acar**, s. 168.

[444] Uygulama Yönetmeliği m. 30/3, temerrütten itibaren yedi gün içinde takip talebinde bulunulması zorunluluğunu düzenler. Değer tespitinin rehnin kurulmasından sonraya bırakılması halinde yedi günlük süre içerisinde değer tespiti yapılması gerekir. Bu süre yeterli değildir. Hak kaybına uğranmaması adına değer tespitinin rehin hakkının tespitinden önce yapılması gerekir.

Değer tespiti, rehin borçlusunun yerleşim yeri sulh hakimliğince yapılır (TİTRK m. 13/2). Yetkili mahkeme tarafından değer tespiti yapması için eksper görevlendirilir. Eksperler, Bankalara Değerlendirme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik uyarınca yetkilendirilmiş kişi ve kurumlardır (Değer Tespiti Yönetmeliği m. 8/1). Eksperler arasından rehin borçlusunun yerleşim yerinde faaliyet gösterenlerden biri görevlendirilir. Rehin borçlusunun yerleşim yerinde faaliyet gösteren eksper bulunmaması halinde en yakın yerde faaliyet gösteren eksperlerden biri görevlendirilir (Değer Tespit Yönetmeliği m. 8/2). Mahkeme üç gün içerisinde eksper görevlendirmelidir (Değer Tespit Yönetmeliği m. 8/1).

Tarafların hem ekspere hem de değer tespitine itiraz etmeleri mümkündür. Ekspere itiraz edilmesi halinde yeniden bir eksper görevlendirilir (Değer Tespit Yönetmeliği m. 8/3). Tarafların ekspere itiraz etmeleri için bir süre öngörülmemiştir. Ancak değer tespitine üç gün içinde itiraz edilmesi gerekir (Değer Tespiti Yönetmeliği m. 10/1). Bu itiraz sonucunda yetkili mahkeme yeniden değer tespiti yaptırmak zorundadır. İkinci kez yapılan değer tespiti kesindir (Değer Tespiti Yönetmeliği m. 10/3). Taraflar tekrar değer tespitine itiraz edip yeni bir tespit talep edemez.

Kesinleşen değer tespiti iki yıl boyunca geçerlidir. Taraflar bu süre içinde yeniden değer tespiti yapamayacakları gibi mahkeme tarafından da değer tespiti yapılamaz (Değer Tespit Yönetmeliği m. 10/3)[445]. Bu hüküm yerinde değildir. İki yıl içerisinde malın değerinde ciddi bir artık veya azalış söz konusu olabilir. Özellikle ülkemizde son dönemde görülen ani kur artışı ve enflasyon göz önüne alındığında malın değerinin kısa süre içinde önemli ölçüde değişmesi gerçek ve ciddi bir tehlikedir. Tarafların rıza göstermesi halinde değer tespitinin dürüstlük kuralına uygun şekilde her zaman yapılabilmesi mümkün olmalıdır. Bu konuda İİK m. 128a/3 örnek alınabilir. Söz konusu hüküm, "*Kesinleşen kıymet takdirinin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemez. Ancak doğal afetler ve imar durumundaki çok önemli değişiklikler meydana getiren bazı hallerde yeniden kıymet takdiri istenebilir.*" diyerek kural olarak kıymet takdirinin iki yıl olacağını ancak önemli hallerde yeniden kıymet takdiri yapılabileceğini düzenlemiştir.

[445] İki yıllık sürenin ne zaman başlayacağı konusunda farklı fikirler vardır. Seven, iki yıllık sürenin mahkeme kararının kesinleşmesi ile başlayacağını savunur. Değer tespiti çekişmesiz yargı faaliyetidir. Rehinli alacaklı ve rehin borçlusu bu karara karşı istinaf yoluna başvurabilir. Dahası Bölge Adliye Mahkemesi eksper atayarak yeni bir karar verebilir. Bu nedenle olağan yargı yollarının tüketilip kararın kesinleşmesi ile başlaması gerektiğini savunur (**Seven**, s. 147).

Kanaatimizce benzer bir hüküm ticari işlemlerde taşınır rehninde değer tespiti için de öngörülmelidir.

Eksperlerin ücretleri Bakanlık tarafından belirlenir. Eksperler Bakanlıkça ilan edilen tarifede gösterilenden daha fazla ücret talep edemezler (Değer Tespit Yönetmeliği m. 11/1, 11/2).

Değer tespitine ilişkin düzenlemeler, sık sık değer tespitine gidilmesini engelleyerek ve ücretlerin belli bir sınırda kalmasını sağlayarak işlem maliyetinin artmasını önlemeyi amaçlamaktadır[446].

[446] **Göle/Aydoğan**, s. 36.

4. TAŞINIR REHNİNDE SIRA, TEMERRÜT SONRASI HAKLAR VE REHNİN SONA ERMESİ

4.1. Taşınır Rehninde Sıra ve Alacağın Kapsamı

4.1.1. Taşınır Rehninde Sıra

Malik, taşınırı üzerinde rehin hakkı tesis ederken eşyanın bedelinin tamamının teminat oluşturmasını istemeyebilir. Taşınırın değerinden tamamen faydalanmak amacıyla birden fazla rehin hakkı tesis etmek suretiyle daha fazla verim elde etmek isteyebilir[447]. Bu durumda eşya üzerindeki ayni hakların önceliği, sıraya göre belirlenir.

Türk hukukunda kural olarak kuruluşta sıra ilkesi benimsenir. Sınırlı ayni haklar kuruldukları tarihe göre sıraya tabi olur. Önce kurulan ayni hakkın sırada önceliği vardır. Sabit dereceler sisteminde ise eşyanın değeri farazi parçalara bölünerek derece adı verilen bu parçalar üzerinde kuruluş tarihinden bağımsız sırada hak tesis edilir. Özellikle taşınır rehninde kuruluşta sıra ilkesi egemenken (TMK m. 948) taşınmaz ipoteğinde sabit dereceler sisteminin uygulanacağı öngörülür (TMK m. 870).

Geçerli bir tescil, yapıldığı andan itibaren hüküm ifade eder (TMK m. 1022). Bu durumda tescil ile doğan ayni haklar tescil ile sıra alırlar. Ancak tescille kurulmayan ayni haklar mevcuttur. Örneğin sınai mülkiyet hakları üzerinde rehin tesis edilirken tescil kurucu değil, açıklayıcı niteliktedir (SMK m. 148/5). Tescilsiz kurulan ayni haklar, doğdukları andan itibaren hüküm ifade edip sıra alır[448].

TİTRK'e göre taraflar açıkça bir derece kararlaştırmamışlarsa ilerleme sistemi söz konusu olur. Ancak tarafların rehin sözleşmesinde açıkça kararlaştırmak suretiyle sabit dereceler sistemini uygulaması da mümkündür. Bu konuda taşınmaz ipoteğine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır (TİTRK m. 18).

[447] **Bazinas** (2011), s. 493.
[448] **Akçura Karaman**, s. 228.

4.1.1.1. Sabit Dereceler Sistemi

Sabit dereceler sistemini konu alan TİTRK m. 10/1, "*rehnin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin tutarı ve derecesi ile sınırlı*" olacağını düzenler[449]. Türk Medeni Kanunu'nun sabit dereceler sistemine dair hükümlerinin bulunduğu 871 ila 876. maddeleri uygulama alanı bulur.

Sabit dereceler sisteminde üzerinde sınırlı ayni hak kurulan eşya farazi parçalara bölünür ve bu parçaların her birine derece denir[450]. Rehinli alacaklı, rehin borçlusunun taşınırı üzerindeki dereceleri alacağını güvenceye almak için kullanır. Her bir derece üzerinde ayrı ayrı rehin hakkı tesis edilerek rehinli varlık üzerinde birden fazla rehin kurulması mümkün hale gelir.

Sabit dereceler sisteminin iki temel özelliği vardır: sıra sabitliği ve derece miktarı sabitliği[451]. Malik, istediği kadar derece oluşturup istediği derecede rehin hakkı tesis edebilir. Daha önceki derecelere rehin hakkı kurmak için sonraki derecedeki rehinli alacaklılardan izin alması gerekmez. Dereceler birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle malikin bir derecede yaptığı değişiklik diğer dereceleri etkilememektedir[452].

Dereceler sabittir ve herkes kendi derecesinde, derecenin sağladığı güvence kadar hakka sahiptir. Rehnin, rehinli alacaklıya sağladığı güvencenin sınırı, tescilde belirtilen rehin derecesi kadardır (TMK m. 870/1). Rehnin paraya çevrilmesi sonucunda rehinli alacaklı alacağını, derece sınırını aşmayacak şekilde elde eder. Derecelerin sağladığı güvence miktarını tayin etme yetkisi malike aittir (TMK m. 870). Rehin borçlusu, rehinli alacaklı

---

[449] Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 10: "*(1) Rehnin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin tutarı ve derecesi ile sınırlıdır. Rehin, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla ikinci veya daha sonraki derecede de kurulabilir. Bu halde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 871 ile 876 ncı maddelerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.*
(2) Rehin sözleşmesinde sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı verilebilir. Rehin sözleşmesi dışında bu bir sözleşme ile bu hakkın tanınması halinde sözleşmenin geçerliliği, Sicile tescil edilmesine bağlıdır."

[450] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1053, N. 3265; **Davran**, s. 34; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 991; **Ayan** (2020c), s. 207; **Tiryaki, Fuat** (1996) 'Taşınmaz Rehni Hukukunda Sabit Dereceler Sistemi ve Hükümleri', ABD, S: 4, s. 544.

[451] **Antalya/Acar**, s. 151.

[452] Her ne kadar dereceler birbirinden bağımsız olsa da bunu mutlak bir bağımsızlık olarak düşünmemek gerekir. Malik, diğer rehinli alacaklıların durumlarını kötüleştirecek bir değişikliği tek başına yapamaz. Örneğin, malik dereceleri belirledikten sonra bir derecenin güvence altına aldığı miktarı arttırmak istiyorsa bunu yapabilmek için diğer rehinli alacaklıların rızasını alması gerekir (**Sirmen** (2021), s. 661).

lehine rehin hakkını daha önceden belirlediği derecelerden biri üzerinde kurabilir. Tarafların, hakkın hangi derecede kurulacağını birlikte kararlaştırmaları da mümkündür[453].

Rehin borçlusu, rehinli alacaklı lehine istediği dereceden rehin hakkı tesis edebilir. İsterse önceki dereceyi saklı tutarak sonraki dereceden rehin hakkı tanıyabilir[454]. Ancak rehinli alacaklı bir dereceyi saklı tutmak istiyorsa saklı tuttuğu derecenin miktarını tescil ettirmesi gerekir (TMK m. 870/2). Sonradan saklı derecede bir rehin hakkı tesis edildiğinde, önceki sırada olan rehin hakkı sonradan kurulması bir önem taşımaksızın önce tatmin edilecektir.

Üzerinde rehin kurulmuş bir derecenin sonradan boşalması durumunda sonraki dereceli rehin hakkı bu dereceye ilerlemez. Aksi kararlaştırılmadığı sürece boşalan derece boş kalır[455]. Rehin borçlusu isterse sonraki bir rehnin boşalan dereceye ilerlemesine karar verebilir. İsterse de boşalan bu dereceye sonradan rehin hakkı kurar (TMK m. 871/2). Boş derecenin hiç doldurulmaması da mümkündür. Bu durumda rehnin paraya çevrilmesi sanki boş derece yokmuş gibi olur. Boş derece doldurulmuş gibi ilerleme yapılarak alt sıradaki rehinli alacaklının alacağı tatmin edilir (TMK m. 872)[456].

Bir derecede birden fazla rehin hakkı kurulması mümkündür. Bu durumda alt dereceler ortaya çıkar. Aynı derecedeki rehinlerin kural olarak aynı sırada bulundukları kabul edilse de tarafların anlaşmalarına göre alt dereceler ayrı sırada da sayılabilir[457].

Sabit dereceler sisteminde kural olarak bir derece boşaldığında sonraki dereceler boşalan dereceye ilerlemez. İlerleme hakkı yoktur. Önceki derecelerden biri boşalsa dahi her

---

[453] **Sirmen** (2021), s. 661; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 993.
[454] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 997.
[455] Boşalan dereceden söz edebilmek için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Öncelikli olarak bir taşınır üzerindeki bütün rehinlerin terkin edilmesi durumunda herhangi bir rehin hakkı kalmayacağı için derecenin boşalmasından ve hatta dereceden de söz edemeyiz. Bunun yanı sıra söz konusu rehin hakkının terkin edilmesi de gerekir, maddi olarak ortadan kalkmış ama sicilden terkin edilmemiş bir hakkın bulunduğu derecenin boşaldığından bahsedemeyiz. Aksi de doğrudur: bir rehin hakkı terkin edilmiş fakat maddi olarak son bulmamışsa ancak şeklen derecenin boşaldığından bahsedebiliriz, maddi olarak bu hak varlığını korumaktadır ve bu derece boşalmamıştır. Ancak bu şartların gerçekleşmesi halinde boşalan bir dereceden bahsedebiliriz (**Tiryaki**, 552-553).
[456] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1004. Aslında burada ilerleme sözleşmesindeki gibi bir ilerleme yoktur. Daha çok fiili bir ilerleme vardır. Rehnin paraya çevrilmesi esnasında rehinli alacaklıların alacaklarını tatmin etme amacıyla boş derecenin değeri bir kenara ayrılarak rehin borçlusuna verilmez. Onun yerine bu dereceye ilerlenilmiş gibi yapılarak rehinli alacaklılar tatmin edilir.
[457] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 995, 998.

rehinli alacaklı, hakkının tesis edildiği derecede kalır. Sabit dereceler sisteminin ilerleme sistemi ile arasındaki en büyük farklardan birisi budur. Ancak bazı istisnai durumlarda rehinli alacaklının ilerleme hakkını haiz olması mümkündür. İlerleme hakkı kanundan doğabileceği gibi taraflarca kararlaştırılmış olabilir[458]. Tarafların ilerleme hakkı kararlaştırdıkları sözleşmeye boşalan dereceye ilerleme sözleşmesi veya kısaca ilerleme sözleşmesi denir[459]. Rehin sözleşmesi ile düzenlenebileceği gibi rehin sözleşmesinden sonra ayrı bir sözleşme olarak da düzenlenebilir. Rehinli alacaklı ve rehin borçlusu arasında yapılır.

İlerleme hakkı tek bir dereceye tahsis edilemez. Tek bir sözleşme ile taşınır üzerinde kurulan bütün rehinlerin ilerleme hakkına sahip olacağı düzenlenemeyeceği gibi, bir derecedeki bütün rehin haklarının ilerleme hakkını haiz olacağı da düzenlenemez. Her bir

---

[458] İlerleme hakkının kanundan doğduğu haller TMK m. 872, TMK m. 877 ve TMK m. 878'de düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu 872. madde: "*Sonraki sıralarda kurulmuş bir rehin hakkından önce gelen bir rehin mevcut değilse veya borçlu önceki bir rehin senedi üzerinde tasarruf etmemişse ya da önceki sırada bulunan rehinli alacak, o derece için tescilde belirtilen miktardan az ise; taşınmazın paraya çevrilmesinde satış bedeli, boş derece hesaba katılmaksızın sonraki alacaklılara sıralarına göre dağıtılır.*"
Türk Medeni Kanunu 877. madde: "*Bir kamu kurum veya kuruluşunun katkısıyla iyileştirilen arazinin değerinde bir artma meydana gelirse malik, iyileştirme giderlerinden payına düşeni karşılamak üzere kendisine ödünç veren alacaklı lehine tescil suretiyle rehin hakkı kurabilir. Kurulan rehin, taşınmaz üzerindeki diğer bütün yüklerden önce gelir.*
İyileştirme, kamu kurum ve kuruluşunun katkısı olmaksızın yapılmış ise, malik taşınmazı üzerinde en çok masrafları üçte ikisi için rehin kurulabilir."
Türk Medeni Kanunu 878. madde: "*İyileştirme, kamu kurum ve kuruluşunun katkısı olmaksızın yapılmış ise, rehinli alacağın en çok beş yıl içinde eşit taksitlerle ödenmesi gerekir.*
Alacağın veya yıllık taksitlerin muaccel olmasından beş yıl sonra rehin hakkı sona erer ve sonraki alacaklılar sıralarına göre ilerlerler."
Sözleşmeden doğan ilerleme hakkı ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Okumuş/Demir**, s. 606 vd.

[459] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 999; **Ayiter**, s. 176; **Saymen/Elbir**, s. 557. Yargıtay 14. HD. T. 24.04.2012, E. 2011/16069, K. 2012/5879: *"... Taşınmaz rehninde Roma hukukunda geçerli bulunan boşalan dereceye ilerleme sistemi ile Alman hukukunda geçerli bulunan sabit derece sistemi olmak üzere iki temel sistem bulunmaktadır. Boşalan dereceye ilerlemeyi esas alan sistemde rehnin sırası, rehin tesis tarihine göre tayin edilmekte, eski tarihli rehin yenilerden önce gelmektedir. Bir rehin hakkı herhangi bir nedenle sona ermişse sonraki sırada yer alan rehin hakları otomatik olarak birer basamak öne kaymaktadır. Türk Medeni Kanunu bu sistemi benimsememiş, İsviçre hukukunda olduğu gibi sabit dereceler sistemine ilişkin düzenlemeler getirmiştir. Gerçekten Türk Medeni Kanununun 870.maddesi hükmü uyarınca "Rehnin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin derecesi ile sınırlıdır. Taşınmaz rehni, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla, 2. veya daha sonraki derecede de kurulabilir." Sabit dereceler sisteminde rehin hakkı kurulacak taşınmaz değeri farazi bazı parçalara bölünmekte, her dilimle rehin hakkı kurulacak bir derece oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu dereceler taşınmaz rehninin sırasını ve teminat miktarını tayin eder. Bir derecenin hangi sırada ne miktar için teminat teşkil edeceğini taşınmaz maliki tespit eder veya taşınmaz maliki ile alacaklı anlaşarak rehnin türü, derecesi, sırası ve teminat teşkil edeceği miktarı kararlaştırabilir. Derecenin teminat miktarı bir kere tespit edilerek tescil edildikten sonra, sonra gelen derecelerde tescil edilmiş rehinli alacaklıların rızası olmadan onların zararına artırılamaz (TMK m.875, f.2). Bu şekilde kurulan rehin derecelerinden biri boşalırsa ve sonradan gelen derecedeki alacaklı bu boşalan dereceden yararlanma sözleşmesi (TMK m.871) yapmamışsa, boşalan dereceye ilerleyemez. Çünkü TMK. m.871'e göre "aynı taşınmaz üzerinde farklı sıralarda kurulmuş bulunan rehin haklarından birinin terkin edilmiş olması sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı vermez." Belirtildiği üzere sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı veren bir sözleşmenin yapılmış olması gerekir. ..."* (Yargıtay Karararama)

rehin hakkı için rehinli alacaklı ve rehin borçlusu tarafından ayrı ayrı ilerleme sözleşmesi yapılması gerekir[460].

İlerleme sözleşmesinin içeriğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Taraflar genel hükümler çerçevesinde, TBK m. 27'nin kapsamına girmeyecek şekilde özgürce sözleşmenin içeriğini belirleyebilir (TBK m. 26). Rehinli alacaklı, ilerleme hakkı karşılığında faizin indirilmesi, vadenin uzatılması veya rehin borçlusunun bazı yükümlülüklerinin hafifletilmesi gibi edimler üstlenebilir[461]. İlerleme hakkı sözleşmede sınırlandırılabilir. Sadece belli bir dereceye ilerleme hakkı tanınabileceği gibi yalnızca boşalan dereceye başka bir rehin hakkı kurulmaması halinde o dereceye ilerlenebileceği de kararlaştırılabilir[462]. İlerleme hakkı bir kez kullanılmak üzere veya bir dereceye kadar ilerlemek üzere tanınabilir. Atlama tarzında olması da kararlaştırılabilir[463].

İlerleme sözleşmesi resmi şekilde yapılmalı ve ayni etki sağlaması için tescil edilmelidir (TMK m. 871/3). Uygulama Yönetmeliği m. 26/6-7 de ilerleme sözleşmesinin, rehin sözleşmesinin tabi olduğu şekil şartına uygun yapılmasını ve tescil edilmesini arar. İlerleme sözleşmesinin sicile şerh olarak koyulabilmesi için ilerleme sözleşmesinin ve şerh talebinin sicil memuruna ibrazı gerekir[464]. Rehinli taşınırın üçüncü bir kişiye

---

[460] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1062 N. 3293.

[461] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1062 N. 3297; **Köprülü/Kaneti**, s. 359; **Ayan** (2020c), s. 210. Rehinli alacaklıya bu tür edimler öngörülmesi ilerleme sözleşmesinin sadece rehinli alacaklı için değil, rehin borçlusu için de daha lehe bir durum oluşmasını sağlar. Bu sayede rehin borçlusu, alt dereceden tesis ettiği için daha yüksek faiz borcu altına girmek zorunda kaldığı alacağını, üst dereceye taşıyarak faiz borcunu azaltabilir. Ya da önceki dereceye geçtiği için alacağını elde etme imkanı artan rehinli alacaklıdan, bunun karşılığında kendi durumunu iyileştirmesini ve borcunu ifa etmek için daha fazla zaman vermesini isteyebilir. Önceki dereceye geçmek rehinli alacaklının tatmin edilme ihtimalini artırmakla birlikte rehin borçlusu da ilerleme sözleşmesi ile kendi durumunu iyileştirebilir.

[462] **Okumuş/Demir**, s. 615.

[463] Atlama sistemini savunanlar için bkz. **Akipek/Akıntürk**, s. 774; **Ertaş**, s. 547; **Acar** (2017), s. 55; **Seliçi, Özer** (1974) 'Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı', İÜHFM, C: 30, S: 1-4, s. 438; Okumuş/Demir, s. 615. Okumuş/Demir, atlama sistemi lehine şu ifadeleri kullanır: "*Kanaatimizce, kanunda boşalan dereceye ilerleme hakkından bahsedilmiş, bunun art arda olması gerektiği şeklinde bir sınırlama yapılmamıştır. Buradan hareketle, belirsizlik halinde ilerlemenin önce gelen dereceleri atlama şeklinde olması, gerek kanuna gerekse alacaklıya tanınan hakkın niteliğine daha uygun düşer. Gerçekten de önce gelen dereceleri atlama şeklinde ilerleme rehinli alacaklının menfaatinedir.*" (**Okumuş/Demir**, s. 615) Art arda ilerleme sistemini savunanlar için bkz. **Kuntalp** (1979), , s. 21.

[464] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1063 N. 3302; **Esener/Güven**, s. 541. TMK m. 871/3'te düzenlenen şerhin geçerlilik artı olup olmaması konusunda doktrinde farklı görüşler ortaya sürülmüştür. Bizim de katıldığımız görüşe göre şerh bir geçerlilik şekli olmayıp, rehinli alacaklını ilerleme hakkını eşyaya bağlı borç haline getirmektedir. Buna göre şerh verilmesiyle birlikte aslında kişisel talep hakkı tanıyan bu alacak hakkı eşyaya bağlı hale gelmektedir ve eşyanın el değiştirmesiyle birlikte yeni malike karşı da ileri sürülebilir nitelik arz etmektedir (**Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1067). Öğretide Kırca, ilerleme sözleşmesinin şerh edilmesini eleştirmiştir. Bu düzenlemenin TMK'nın sistemine aykırı olduğunu savunur. Tescil özellikle ayni hakların kurulmasında önemli bir rol üstlenir. Ancak burada bir ayni hak değil, sözleşmenin taraflarını bağlayan bir şahsi hakkın varlığı söz konusudur. Taraflar arasında sonuç doğuracak bir sözleşmenin tescil edilmesinin

devredilmesiyle boş dereceye ilerleme hakkı son bulmaz; ancak rehinli alacaklı, şerh edilmiş bu hakkı yeni malike karşı ileri sürebilir. İlerleme hakkının şerh edilmesi, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesini sağlar.

İlerleme sözleşmesi, üstteki boş dereceye kendiliğinden ilerleme imkanı tanımaz. Rehinli alacaklının, ilerleme sözleşmesine dayanarak rehin borçlusundan boşalan dereceye ilerletilmeyi isteme hakkı doğar. Rehinli alacaklı, bu yönde yazılı tescil talebinde bulunmalıdır. Rehin borçlusunun rehin hakkını ilerletme borcunu ifadan kaçması halinde rehinli alacaklı dava açabilir[465].

Rehin borçlusu, boşalan dereceye, anlaşmaya aykırı şekilde başkası lehine rehin hakkı kurarsa ilerleme hakkı sahibi rehinli alacaklı, mahkemeye başvurarak yeni kurulan rehin hakkının terkinini isteyebilir[466].

Sabit dereceler sistemi, ilerleme sistemine kıyasla rehin borçlusu açısından daha adil bir durum ortaya çıkarır[467]. Rehin borçlusunun rehni istediği dereceden sıraya koyabilmesi, rehin borçlusunun kendi menfaatine olacak şekilde belirleme hakkı olduğunu gösterir. Bunun yanı sıra güvence altına alınan miktarın üst sınırının derecelerle belli olması öngörülebilirlik yaratır. Boş derece bırakabilme hakkı da rehin borçlusu lehine bir durum yaratır. Rehin borçlusu bu sayede daha kolay ve daha iyi şartlarda kredi bulabilir. Üst sıradaki rehinli alacaklının alacağını tatmin etmesinin alt sıradakilere göre daha olası olduğu göz önüne alındığında boş bırakılan üst derecelerde daha düşük faizli kredi temin edilmesi mümkün olur.

Rehinli alacaklılar için de sabit dereceler sisteminin avantajları vardır. Boş derece bırakma ve bu dereceye sonradan rehin hakkı tesis etme imkanı rehinli alacaklı lehine bir durum yaratır. Özellikle bankalar açısından verdikleri kredinin karşılığını geri alabilmeleri

---

beklenmemesi gerekir. Ancak söz konusu hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi isteniyorsa taraflara tescil hakkı tanınmalıdır. Bkz. **Kırca**, s. 169.

[465] Rehinli alacaklının açabileceği bu davanın hukuki niteliği tartışmalıdır. Bir kısım yazar TMK m 716/1, kıyasen uygulanarak bir dava açılacağını ve bunun sonucunda hakimin vereceği yenilik doğuran hakla boşalan dereceye ilerlenebileceğini savunur. Diğer bir kısım yazar ise sicil dışı kazanmaların istisnai olduğunu belirterek TMK m. 716/1'in uygulanamayacağını, hakimin eda hükmünde kararı sonucunda rehin borçlusunun tescil yaptırmak zorunda bırakılacağını savunur. Bu ikinci görüşe göre kanun koyucu, TMK m. 716'da düzenlendiği gibi bir tescilsiz kazanmanın rehin hakkında söz konusu olmaması adına kasıtlı susma yoluna gitmiştir. Bkz. **Ertaş** (2020), s. 581.

[466] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1003; **Ayan** (2020c), s. 211.

[467] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1054 N. 3268; **Tiryaki**, s. 547;

önem taşır[468]. Risklerini azaltmak isteyen bankalar açısından güvence olarak alınacak rehinlerin mümkün olduğu kadar üst derecede kurulmasında bir menfaat vardır. İlerleme sisteminde bankalar, kuruluş tarihi esas alınarak sıraya girerler. Bu durum, alacağını tatmin etme imkanı daha düşük olduğu için sıraya en aşağıdan giren bankanın aleyhinedir. Sabit dereceler sistemi sayesinde rehinli alacaklı, verdiği kredi karşılığında istedikleri dereceden sıraya girerek alacaklarını daha güçlü şekilde güvence altına alırlar.

Bir derecenin boşalmasının ardından o derece kendiliğinden dolmaz ve boş kalacaktır. Elbette ki taraflar da bunun aksini kararlaştırabilir. Rehin sözleşmesinden başka bir anlaşmayla taraflar boş dereceye ilerleme hakkını kararlaştırmışlarsa, bu sözleşmenin geçerli olabilmesi için TARES'e tescil ettirilmesi gerekir (TİTRK m. 10/2)[469]. Sabit dereceler sisteminin taşınır ipoteğinde benimsenmesiyle taşınır üzerinde birden fazla rehin hakkı kurmak mümkün olur. Gerçekten de TİTRK m.10/1'e bakıldığında ikinci cümlede iki veya sonraki derecelerde rehin kurulabileceğini ifade edilirken aslında birden fazla rehin kurulabileceğine de üstü kapalı şekilde değinilir.

TİTRK m. 10/2'deki "*rehin sözleşmesi*" ve TİTRK m. 11/1'deki "*belirtilmes*i" ifadesinden anlaşıldığı üzere sabit dereceler sisteminin uygulanması için tarafların bunu açıkça kararlaştırmaları gerekir[470]. Taraflar sabit dereceler sisteminin uygulanmasının yanı sıra derece sırasını da sözleşme ile kararlaştırabilirler. Uygulama Yönetmeliği m. 9/1-ğ'ye bakıldığında rehin sistemi ve sabit dereceler sistemi benimsenmişse derecenin itibari değeri ile rehin alacaklısının derece ve sırasının rehin sözleşmesinde kararlaştırılması gerektiğini görülür.

---

[468] Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Komitesi), Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) çatısı altında faaliyet gösteren ve bankacılığın uluslararası anlamda standartlaşmasını amaçlayan bir kurumdur. Standartlaştırmayı amaçladığı konulardan birisi de bankaların risk yönetimi ve sermaye yeterliliğidir. Uzun vadeli borçları kısa vadeli alacaklarla karşılayan bankalar zaten kendi işleyişleri gereği riske girer. Bu riskleri azaltmanın en temel yolu da bankaların verdikleri uzun vadeli ve kısa vadeli kredilerin geri dönmesini sağlamaktır. Dolayısıyla bankaların verdikleri kredi karşılığında alacaklarını güvenceye almaları konusunda Basel Komitesi'nin kriterlerinin göz önünde tutulması gerekir. Bankaların aşırı risk almamaları hem münferit bankanın hem de tüm bankacılık sisteminin korunması açısından büyük önem taşır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Castellano/Dubovec**, s. 5 vd.

[469] Öğretide tescilin ilerleme hakkının doğumu için zorunlu olmadığını, sözleşmenin kendi başına bir alacak hakkı doğurduğunu ifade eden görüşler vardır. Buna göre taraflar arasında sözleşme geçerlidir ve tescil yalnızca üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmeyi sağlayan bir kayıttır (**Antalya/Acar**, s. 158-159).

[470] Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 152.

Ticari işlemlerde taşınır rehninde, boş dereceye ilerleme anlaşması yapılmasına izin verilmektedir (TİTRK m. 10/2). Sicil Yönetmeliği m. 23/4, boş dereceye ilerleme anlaşmasının nasıl tescil edilmesi gerektiğini düzenler. Buna göre "*tescil numarası*", "*ilerleme sisteminin kabul edilmesi halinde, aynı taşınır varlık üzerinde rehin hakkına sahip önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatini gösteren belgeler*", "*rehin alacaklısı ve rehin veren veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı*", "*temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri*"nin sicile sunulması zorunludur.

4.1.1.2. İlerleme Sistemi

İlerleme sistemi, daha çok taşınır rehninde uygulama alanı bulur. Taşınırların kaydedilecekleri bir sicilin var olmaması, taşınırlar üzerinde tesis edilen ayni hakların kuruldukları tarih esas alınarak sıra almalarına neden olur[471]. Önce kurulan rehin hakkının sırası da önce gelir. Rehinler arasında boşluk yoktur, önceki tarihli rehnin sona ermesiyle sonraki tarihli rehin kendiliğinden öne geçer. Bu sayede devamlılık sağlanır.

İlerleme sisteminde, rehin alacağının karşılığı bir derece ile sınırlandırılmaz. Rehinli alacaklı, alacağını tatmin etmek için taşınırın tamamına başvurabilir. Önceki alacaklı tam olarak tatmin edilmeden sonrakine geçilmez. Bu nedenle sonraki sıralı rehinli alacaklının alacağını hiç tatmin edememesi riski vardır.

İlerleme sistemi rehin borçlusu için bazı sıkıntılar doğurur. Özellikle derecenin yokluğu ve sıranın kendiliğinden ilerlemesi, rehin borçlusunun bankadan kredi alırken daha ağır şartlar altında kredi almasına neden olur. Bankalar sıranın en sonunda olmaları nedeniyle yüksek faizlerle kredi verirler. Ancak ilerleme sisteminin sonucunda kendiliğinden sırası ilerleyen bankaların, sıraları ilerledikçe sözleşmede kararlaştırılan faiz oranını düşürmeleri söz konusu olmaz. Bu durumda sıranın en başına gelen bankalar, sıranın en sonunda talep ettikleri yüksek faizleri talep etmeye devam eder. Her ne kadar ilerleme

[471] **Saymen/Elbir**, s. 595; **Köprülü/Kaneti**, s. 350; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 768.

sistemi rehinli alacaklının alacağını tatmin edememesi riskini barındırsa da aynı zamanda hak etmediği menfaatler elde etmesinin de önünü açar[472].

Kanun koyucu, "*Aynı taşınır varlık üzerinde derece sırası belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı tesis esilmesi halinde alacaklıların öncelik hakkı, rehin kurulma anına göre belirlenir.*" diyerek tarafların açıkça sabit dereceler sistemini kararlaştırmadığı durumlarda ilerleme sisteminin geçerli olacağını düzenlemiştir (TİTRK m. 11/1). Bu hükümden anlaşıldığı üzere Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na göre kurulan rehinlerde kural olarak ilerleme sistemi geçerlidir. TİTRK kapsamında ilerleme hakkının nasıl uygulanacağı Uygulama Yönetmeliği m. 25'te ayrıntılı olarak düzenlenir[473]. Bu düzenleme ilerleme hakkının temel özelliklerini de bünyesinde barındırır.

4.1.2. Alacağın Kapsamı

Taşınır ipoteğinde alacağın kapsamı, ana para ipoteği mi yoksa üst sınır ipoteği mi kurulduğuna göre farklılık gösterir. TMK m. 851/1'in ilk cümlesi "*miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir*" diyerek ana para ipoteğini, ikinci cümlesi ise "*alacağın miktarının belli olmaması halinde, alacaklının bütün istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alındığı üst sınır taraflarca belirtilir*" diyerek üst sınır ipoteğini düzenler.

Rehin sözleşmesinde "*borcun konusu, borcun miktarı, borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı*"nın belirtilmesi gerekir (TİTRK m. 4/6-b). Rehin hakkının güvence altına aldığı alacağın

---

[472] Aynı yönde bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1054 N. 3267; **Saymen/Elbir**, s. 553.

[473] Uygulama Yönetmeliği 25. madde: " *(1) İlerleme sisteminde Sicile tescil anı dikkate alınır.*
(2) İlk tescil anına göre alacaklılar birinci sıradan başlamak üzere sıralanır.
(3) Öncelik sırası, tescil anına göre belirlenir.
(4) Rehinli taşınır varlığın tamamı, öncelik hakkına sahip rehin hakkına güvence teşkil eder.
(5) Önceki sırada yer alan rehin alacaklısının rehin hakkının sona erip sicilden terkin edilmesi üzerine sonraki sırada yer alan rehin alacaklıları sırayla boşalan dereceye ilerler.
(6) Sonraki sırada yer alan alacaklıya rehin sözleşmesi ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınması halinde önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatinin alınmış olması gerekir. Bu halde yeni rehin alacaklısı boşalan derecenin öncelik sırasına sahip olur.
(7) Boşalan dereceye ilerleme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği, önceki sırada bulunan rehin alacaklılarının muvafakati üzerine Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen rehin sözleşmesi şekil şartına itibar edilmesine, boşalan derecenin öncelik hakkından istifade edebilmesi için bu sözleşmenin Sicile tesciline bağlıdır."

kapsamı önemlidir. Rehin hakkının üst sınır ipoteği veya ana para ipoteği olarak kurulması arasında alacağın kapsamı bakımından önemli bir farklılık vardır. Ana para ipoteğindeki bedel asıl alacak ve yan alacaklar için bir üst sınır teşkil etmezken üst sınır ipoteği kurulduğunda rehinli alacaklı hem asıl alacağı hem de yan alacakları tesis edilen üst sınıra kadar talep edebilir[474].

4.1.2.1. Ana Para İpoteğinde Kapsam

Ana para ipoteği TMK m. 851/1 uyarınca belirli bir alacağı güvenceye almak için kurulur. Ana para, takip giderleri ve gecikme faizi, iflasın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak istenen faiz ana para ipoteğinin kapsamını oluşturur (TMK m. 875/1). TMK m. 876 da bu sayılan unsurlara ek olarak rehinli alacaklının, rehin konusu eşyayı korumak için yaptığı zorunlu masrafları rehnin kapsamına dahil eder. Bu iki maddede sayılan unsurlar sınırlı sayıdadır[475].

4.1.2.1.1. Ana Para Alacağı

Rehnin güvence sağladığı ilk unsur miktarı belirlenmiş ana para alacağının kendisidir (TMK m. 875/1). Alacağın miktarı ve para cinsi belirtilmelidir. Rehin sözleşmesinde alacağın cinsinin yabancı para olarak belirtilmesi mümkünse de sicilde Türk Lirası cinsinden gösterilmesi gerekir (TMK m. 861).

Kural olarak rehinle alacağın tamamı güvence altına alınır. Ancak bazen rehinli alacaklı alacağının yalnızca bir kısmı için teminat verilmesini isteyebilir. Bu durumda sicilde belirtilen kısım güvenceden yararlanır[476]. Alacağın belli bir kısmının güvenceye alınması rehnin bölünmezliği ilkesine aykırı değildir. Rehin hakkı, teminat olarak tesis edildiği alacağın tamamı tatmin edilinceye kadar devam eder. TBK m. 100/2 de alacağın bir kısmı için rehin tesis edilebileceğini "*Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi*

[474] **Akçura Karaman**, s. 381.
[475] **Ünlütepe** (2012), s. 179; **Akçura Karaman**, s. 385.
[476] **Sirmen** (2021), s. 678.

daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir" diyerek gösterir. Dolayısıyla sicile tescil edilen alacak miktarı rehinli alacaklının alacağının tamamı olmayabilir.

Rehinle güvenceye alınan alacak, tescilden sonra sona erebilir[477]. Alacağın sona ermesi sonucunda taşınır ipoteğinde sicilden kaydın sildirilmesi yükümlülüğü ortaya çıkar.

4.1.2.1.2. Takip Giderleri

Rehinli alacaklının, alacağını tatmin etmek amacıyla icra organları aracılığıyla yaptığı icra takibini, kanuna uygun şekilde ve tam olarak yapabilmek için yaptığı masraflara takip gideri denir. Takip giderlerini icra daireleri tarafından icra takibi için yapılan masraflar, posta ve bilirkişi ücretleri oluşturur[478].

Taraflar takip giderlerinin rehin alacağının kapsamına gireceğini rehin sözleşmesinde özel olarak düzenlemek zorunda değillerdir. TMK m. 875/2 uyarınca takip giderleri, rehin kapsamına giren unsurlardan ikincisini oluşturur. Ayrıca TMK m. 946/2, İİK m. 138 ve İİK m. 151 de takip giderlerinin rehnin paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen bedelden karşılanacağını düzenler.

Rehnin satış bedelinden ilk olarak tüm alacaklıları ilgilendiren masraflar alınır (İİK m. 138/2). İcra takibi ile ilgili masraflar tüm alacaklıları ilgilendiren masraflar arasındadır. Bu masraflar rehnin bedelinden düşüldükten sonra kalan miktar alacaklılar arasında bölüştürülür (İİK m. 138/2).

Takip giderleri ile ilgili açılmış davaların masraflarının TMK m. 875/2 uyarınca takip masraflarından sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Öğretideki bir görüş, icra takibi nedeniyle bir dava açılmışsa bu dava masraflarının takip gideri olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunur[479]. Ancak itiraz veya şikayet yoluna başvurulmuşsa bunun sonucunda

---

[477] Alacağın sicile tescil edilmesi şekli olarak var olduğunu gösterir. Ancak maddi anlamda alacak sona ermiş olabilir. Sicile kaydedilmiş bir alacak sonradan kısmen veya tamamen ödenmiş veya ortadan kalmış olabilir. Bu durumda alacağın tamamı veya bir kısmı sona ermiş olur ve maddi anlamda son bulur. Ancak sicilde değişiklik yapılmadığı sürece şeklen devam eder. Öğretide, alacağın maddi anlamda sona erdiği ama şekli anlamda devam ettiği hallerde rehinli alacaklının, alacağın varlığını ve miktarını ispatlaması gerektiği savunulur. Bkz. **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1017; **Kaynar**, s. 33.

[478] **Ertaş** (2021), s. 584.

[479] **Üstündağ**, s. 71-72.

ortaya çıkan dava masrafları, takip giderlerinin kapsamına girebilir. Öğretideki bir diğer görüş, takip giderleri kavramının geniş yorumlanması gerektiğini düşünür[480]. Tartışmalı olan dava masrafları rehin borçlusunun davranışından kaynaklanıp icra takibinin başarıyla sonuçlanması ve rehinli alacaklının alacağını tatmin etmesi için önemlidir. Bu nedenle yapılan masraflar da takip giderleri arasında değerlendirilmelilerdir. Üçüncü görüş ise her ne sebeple olsun hiçbir davada yapılmış olan masrafların takip gideri kapsamında değerlendirilemeyeceğini savunur[481].

Rehnin paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen bedelden masrafların çıkarılmasında ve kalan bedelin alacaklılar arasında paylaştırılmasında İİK m. 138 uygulanır (İİK m. 151). İİK m. 138, rehin bedelinden alınacak masrafları düzenleyen bir hükümdür. "*Haciz, paraya çevirme ve paylaştırma gibi bütün alacaklıları alakadar eden masraflar*" ve vekalet ücreti, İİK m. 138'de düzenlenen masraflardır. Bütün alacaklıları alakadar eden masraflar, takip giderleri arasında sayılmıştır. Bu hükme dayanarak, kanımızca, dava masrafları takip gideri olarak değerlendirilip rehin bedelinden tahsil edilmelidir[482].

4.1.2.1.3. Gecikme Faizi

Faiz, alacaklının bir miktar para alacağından belli bir süre mahrum kalması nedeniyle borçlunun kanundan ya da sözleşmeden doğan borcunu ifade eder[483]. Faiz, fer'i nitelikli bir haktır (TBK m. 131, TBK m. 104/2). Alacağa bağlıdır ve alacak hakkının sona ermesi ile sona erer (TBK m. 131/1, TBK m. 131/2).

Borçlunun, alacaklıya karşı olan para borcunu her ifa etmeyişi gecikme faizine sebebiyet vermez. Taraflar gecikme faizini ya sözleşmede kararlaştırmış olmalılardır ya da

---

[480] **Şener**, s. 207; **Altop**, s. 15; **Sarı**, s. 971.
[481] **Gülekli, Yeşim** (1992) İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul, Kazancı Yayınları, s. 42; **Ünlütepe**, s. 183.
[482] Söz konusu hükmün daha dar yorumlanması gerektiğini düşünen yazarlar mevcuttur. Pekcanıtez, İİK m. 138 kapsamında inkar tazminatının takip masrafları arasında yer alıp almayacağı sorusuna, ilgili maddede açıkça yazmadığı gerekçesiyle olumsuz yanıt verir (**Pekcanıtez, Hakan** (2000) 'İpoteğin Paraya Çevrilmesine İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar', Bankacılar Dergisi, S: 33, s. 51). Biz maddenin lafzındaki "gibi" ifadesinin ilgili hükümde sayılanları sınırlı sayıda olmaktan çıkarttığını ve alacaklıları alakadar eden ve takip süreci ile ilgili olan bütün masrafların bu kapsamda bir takip masrafı olarak değerlendirilip rehin bedelinden düşülebileceğini düşünmekteyiz.
[483] Faiz ile ilgili bkz. **Eren**, s. 1109 vd.; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 326 vd.; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 79 vd. Alacaklının faize hak kazanması için borçlunun, alacaklıyı belli bir süre mahrum bıraktığı parayı kullanmış olması gerekmez.

kanunen alacaklıya faiz isteme hakkı tanınmış olmalıdır[484]. Faizin kaynağına göre sözleşmesel faiz ve kanuni faizden söz edilir. Taraflar sözleşmede kararlaştırdıkları için faiz talep edilebiliyorsa sözleşmesel faiz, sözleşmede öngörülmemiş olmakla birlikte bir kanun hükmüne dayanılarak faiz talep edilebiliyorsa kanuni faiz söz konusudur.

Sözleşmesel faiz ve kanuni faiz ayrımının yanı sıra ana para faizi ve temerrüt faizi ayrımı da yapılır. Ana para faizi, borçlu temerrüde düşene kadar ana para alacağına işletilen faizdir. Temerrüt faizi ise, borçlunun temerrüde düşmesinden itibaren temerrüt süresi ile orantılı olarak alacaklıya, alacağından mahrum kalması nedeniyle ödenmesi öngörülen faizdir. Borçlunun temerrüde düşmüş olması alacaklının temerrüt faizine hak kazanması için yeterlidir, temerrüde düşmesinde kusuru olup olmadığı önemli değildir.

Faiz söz konusu olduğunda adi iş ve ticari iş ayrımı yapılır[485]. Adi işlerde taraflar, yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenecek olan faizinin yüzde ellisinden fazla olmayacak kadar faiz oranını sözleşmede kararlaştırabilir (TBK m. 88/2). Temerrüt faizi söz konusu olduğunda da kanuni faiz oranının yüzde yüzünden fazlası kararlaştırılamaz (TBK m. 120/2). Ancak ticari işlerde bu sınırlar geçerli değildir. TTK m. 8/1 uyarınca ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir[486].

Gecikme faizi, taşınmaz ipoteğinde TMK m. 875/2'de, taşınır rehninde ise TMK m. 946/2'de rehinle güvence altına alınan alacağın kapsamında düzenler. Her iki düzenlemede

---

[484] **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 326. Faiz ödeme borcunun kanundan doğduğu haller denildiğinde akla ilk gelen temerrüt faizidir. Ancak temerrüt faizi dışında da kanuni faiz halleri bulunur. Örneğin, TBK m. 510 ve TTK m. 20, yapılan bir masrafı ödeme borçlarında kanuni faiz öngörmektedir. Bunun yanı sıra TBK m. 193 alınan bir parayı iade borçlarında, TBK m. 234 bazı veresiye satışlarda satış bedeli için, TBK m. 387/2 ise ticari ödünçlerde, sözleşmede faiz şartı öngörülmesine gerek kalmaksızın kanundan doğan bir faiz hakkı tanır.

[485] Ticari işlerde faiz ile ilgili bkz. **Kayıhan**, s. 90; **Bahtiyar**, s. 57;

[486] Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ile aynı anda yürürlüğe girmiştir. Ticari iş bakımından özel hüküm niteliğindedir. Bu nedenle TBK'da öngörülen üst sınırlar uygulanmaz. TTK m. 9'daki "*Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır*" ifadesi TBK'daki sınırların geçerli olduğu anlamına gelmez. Bkz. **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 331-332. Ancak taraflardan birinin, diğerinin zor durumda kalmasından yararlandığı ve aşırı yararlanmanın diğer şartlarının gerçekleştiği hallerde zor durumda kalmasından yararlanılan taraf, TBK m. 28'de düzenlenen aşırı yararlanma hükümlerinden yararlanabilir. Bunun yanı sıra teorik olarak TBK m. 27'de düzenlenen ahlaka veya kişilik haklarına aykırılık nedeniyle ticari işlerde kararlaştırılan faiz oranının kesin hükümsüz olması mümkündür.
TBK'daki bu genel imkanların yanı sıra TTK m. 1530/7 uyarınca mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, temerrüt faizi olarak 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olacak bir oranın belirlenmesi gerekir.

de gecikme faizi ifadesi kullanılır. Gecikme faizinin temerrüt faizini karşılayıp karşılamadığı bir tartışma konusudur. Her iki kavramın da aynı şeyi ifade ettiğini düşünülür[487].

Gecikme faizi, kendiliğinden rehnin sağladığı teminat kapsamında yer alır (TMK m. 875/2). Adi işlerde taraflar, yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşmayacak şekilde gecikme faizi kararlaştırabilir (TBK m. 120/2). TBK'da öngörülen bu faiz oranı emredicidir ve aksi kararlaştırılamaz[488]. Tarafların kararlaştırdıkları faiz oranının TBK'da düzenlenen üst sınırı aşması halinde faiz oranı üst sınıra indirilerek hesaplama yapılır. Ancak TİTRK kapsamında rehinli alacaklının ve rehin borçlusunun tacir olduğu rehin sözleşmelerinde bu sınıra uyulması gerekmez. Her ne kadar taraflar sözleşme ile faiz oranını özgürce belirleyebilseler de belirlilik ilkesi gereğince kanuni faiz oranından yüksek bir faiz kararlaştırılmışsa bu faiz oranının sicile tescili gerekir[489]. Tescil ettirilmeyen sözleşmesel faizler, rehnin kapsamının dışında kalır.

Rehin borçlusu, asıl ilişkinin tarafı olmayan bir üçüncü kişi olabilir. Bu durumda rehinli alacaklının ödeme isteminin etkili olabilmesi için hem kendisine hem de asıl borçluya karşı ödeme talebinde bulunulması gerekir (TMK m. 887)[490]. Ödeme istemi aslında bir muacceliyet ihbarı olarak kendini gösterir[491]. Ödeme istemi ile rehin borçlusunun sorumluluğu doğar. Rehinli alacaklı TMK m. 887 uyarınca ihbarda bulunmamışsa rehin borçlusunun İİK m. 150'ya dayanarak ödeme emrine itiraz etme hakkı saklıdır.

---

[487] Bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 758; **Akçura Karaman**, s. 391-392. TBK m. 120'de düzenlenen temerrüt faizinin yanı sıra TBK m. 121'de düzenlenen faizlerde, iratlarda ve bağışlamada temerrüt faizine dair hükümlerin de bu kapsamda olduğunu savunan görüş için bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 284; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1026. Gecikme faizi ifadesinin yanlış olduğuna dair bkz. **Helvacı**, (2008), s. 149.

[488] **Oğuzman/Öz**, C. I, s. 331.

[489] **Köprülü/Kaneti**, s. 284; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1026; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 758; **Nomer/Ergüne**, s. 329 N. 996; **Gülekli**, s. 83.

[490] Yargıtay 12. HD. T. 27.06.2014, E. 2014/16104, K. 2014/18833: *"... TMK.nun 887.maddesi hükmüne göre, ipotekli taşınmazın maliki borçtan şahsen sorumlu değil ise, alacaklının ödeme isteminin ona karşı etkili olması, bu istemin hem borçluya, hem kendisine karşı yapılmış olmasına bağlıdır. Bir başka deyişle ipotek veren 3.kişi yönünden borç muaccel hale getirilmediği takdirde, onun hakkında takip başlatılamaz. İİK'nun 149.maddesine göre icra takibinin asıl kredi borçlusu (lehine ipotek verilen) aleyhine açılması asıldır. Takip sonunda üçüncü kişinin taşınmazının paraya çevrilmesi söz konusu olduğundan o kişi hakkında da takip yapılması gerekir. Zira ipotek veren üçüncü kişi ile asıl borçlu arasında zorunlu takip arkadaşlığı vardır. ..."* (Yargıtay Karararama)

[491] **Köprülü/Kaneti**, s. 381; **Helvacı**, (2008), s. 151.

4.1.2.1.4. Ana Para Faizi

Ana para faizinin rehnin kapsamında yer aldığı taşınmaz rehninde TMK m. 875/b.3'te, taşınır rehninde ise TMK m. 946/2'de düzenlenir[492]. Ana para faizi, borçlu temerrüde düşene kadar alacaklının alacağı olan belli bir miktar para üzerinde işleyen faizdir.

Rehinle güvenceye alınmış alacağa, borçlu temerrüde düşünceye kadar işlemiş olan faizlerin tamamı rehnin kapsamında yer almaz. "*İflasın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz*" rehin kapsamında güvenceye alınır (TMK m. 875/b.3). İflasın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin talep edildiği tarihe kadar işleyen faizler talep edilebilir. Kanun koyucu, üç yıl sınırı öngörerek rehin borçlusunu korur. Bu sayede özellikle rehinli alacaklı, alacağın muaccel olması için çok uzun süreler öngörüp yüklü bir ana para faizinden yararlanamaz. Ayrıca hükümde "*son vadeden başlayan faiz*" ibaresi yer alır. Bu ifade, son vade tarihinden itibaren başlayarak borçlunun temerrüde düştüğü ana kadar işleyen ana para faizini karşılar[493].

Ana para faizi TMK ile tanınan kanuni bir hak olduğu için tarafların rehin sözleşmesinde ayrıca kararlaştırmalarına gerek yoktur (TMK m. 875/b.3, TMK m. 946/2). Ancak, kanuni ana para faizinin üstünde bir talepte bulunulmak istenirse bunun sözleşmede kararlaştırılması ve tescil edilmesi gerekir.

Taraflar, rehin sözleşmesinde kararlaştırılan faiz miktarını ancak sonraki sıradaki rehinli alacaklının rızasıyla artırabilir (TMK m. 875/2). Önceki sıradaki rehin alacağının faiz oranını artırarak kapsamını genişletmek elbette ki sonraki sıralı rehinli alacaklı aleyhine bir durum yaratacaktır. Kanun koyucu, sonraki sıradaki rehinli alacaklının rızasının alınması suretiyle bu olumsuzluğu sınırlamayı amaçlamıştır[494].

---

[492] Öğretide ana para faizinin taşınmaz rehni kapsamında yer aldığını düzenleyen TMK m. 875/b.3 emredici kabul edilirken taşınır rehni kapsamında ana para faizini düzenleyen TMK m. 946/2'nin emredici nitelikte olmadığı savunulur. Tarafların rehnin sağladığı güvencenin kapsamını değiştiren anlaşmalar yapmaları mümkündür. Bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 471; **Sirmen** (1990), s. 69.

[493] **Nomer/Ergüne**, s. 330 N. 1000.

[494] Bu hüküm yalnızca ana para ipoteğinde söz konusu olur. Ana para ipoteği, ana parayı güvenceye almaktadır ve ana para ve ana para faizi ana para ipoteği kurulurken belirlenen miktarla sınırlıdır. Ana para faizinin aksine temerrüt faizi ana para ipoteğinin sınırına bağlı değildir. Sonraki rehinli alacaklı, önceki alacağa sağlanan güvencenin sınırını bu şekilde tespit eder. Bu durumda ana para faizinin artırılmasının sonraki rehinli alacaklının iznine tabi kılınması hakkaniyete aykırı sonuçlar oluşmasını önler.

Bankalar, rehin sözleşmesi yaparken yüksek faiz oranı öngörür ve bu faiz oranını sonrasında tek taraflı değiştirme hakkını saklı tuttuklarına dair sözleşmeye bir hüküm koyarlar. Bankalar tarafından koyulan yüksek faize ilişkin hükümler, TBK m. 88/2'deki üst sınıra uyup uymadığı hususunda denetlenir. Genel işlem koşullarına (TBK m. 20 vd.) ilişkin hükümler uygulama alanı bulur ve sözleşme hükümlerinin denetim ve geçerliliği de bu hükümler uyarınca denetlenir. Bankaların ana para faizini tek taraflı değiştirebileceklerine dair hükümler ise, TBK m. 27 uyarınca emredici hükümlere aykırı oldukları gerekçesiyle kesin hükümsüzlük yaptırımına tabidir. Bunun sonucunda ana para faizinin tek taraflı değiştirilmesi mümkün olmayacağı gibi tarafların bu değişikliği aralarında kararlaştırmaları da bir hüküm ifade etmez. Sonraki sıradaki rehinli alacaklının rızasının alınması gerekir.

Taraflar faiz oranlarını sınırlayıcı hükümler saklı kalmak kaydıyla diledikleri gibi sınırlayabilir (TMK m. 852). Bu durumda 3095 sayılı Kanuni Faiz Oranı ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun uygulama alanı bulur ve 1. maddesinde düzenlenen kanuni faiz oranı uygulanır[495].

4.1.2.1.5. Zorunlu Masraflar ve Sigorta Primleri

Rehin konusu malın değerinde bir azalma tehlikesi daha doğmadan rehin konusu malı bu tehlikeden koruyan masraflar, zorunlu masraflardır[496]. Henüz değer azalması somut olarak ortaya çıkmadığı için değerin korunmasına yönelik masraflardan ayrılır. Değer korunmasına yönelik masraflar kanundan doğar ve bütün diğer yüklerden önce gelir (TMK m. 865/3). TMK m. 876, rehinli alacaklının yaptığı zorunlu masrafların rehnin kapsamında sayılacağını düzenler.

Zorunlu masraflar, sözleşmede kararlaştırılmasına veya tescile gerek olmaksızın asıl alacak ile rehnin kapsamında istenebilir ve kanunen rehnin sağladığı güvenceden

[495] Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun 1. madde: "*Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.*
Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir."
[496] **Sirmen** (2021), s. 681.

yararlanır[497]. Ana para ipoteği kurulurken tescil edilen üst sınırı aşsalar dahi rehnin kapsamında değerlendirilerek rehin borçlusu tarafından tatmin edilirler[498].

Rehinli alacaklı tarafından yapılan zorunlu masraflardan biri rehinli alacaklının, malikin sorumlu olduğu sigorta primlerini ödemesidir. Rehinli taşınırın ortadan kalkması veya değerinin azalması sonucunda bir kaim değer olan sigorta tazminatı bu eksiğin yerini doldurarak rehin borçlusu lehine bir alacak hakkı doğurur. TTK m. 1456/1, bu alacak hakkı üzerinde asıl taşınır üzerinde sınırlı ayni hak sahibinin sahip olduğu hakkın sigorta tazminatı üzerinde de devam edeceğini düzenler[499]. Muaccel olan sigorta tazminatı ancak bütün rehinli alacaklıların rızasıyla rehin borçlusuna verilebilir (TTK m. 1456/2).

Rehin hakkının sigorta tazminatı üzerinde devam etmesi hem rehinli alacaklı hem de rehin borçlusu lehinedir. Rehin borçlusu sigorta tazminatı sayesinde rehinli taşınır zarara uğrasa dahi borcunu tatmin etmek için başka yollar arama mecburiyetinden kurtulur. Rehinli alacaklı da rehin konusu yok olsa dahi alacağını sigorta tazminatı ile tatmin edebileceğini bilir.

4.1.2.2. Üst Sınır İpoteğinde Kapsam

Rehinle güvence altına alınan alacağın miktarının belli olmaması halinde üst sınır ipoteği tesis edilir (TMK m. 851/1). Yalnızca alacak miktarının belirsiz olduğu durumlarda değil, alacak miktarının belli olduğu hallerde de üst sınır ipoteği tesis edilmesi mümkündür.

Üst sınır ipoteğinde rehinli alacaklının bütün istemlerini karşılayacak bir sınır koyulur (TMK m. 851/1). Ana para, faiz ve takip giderleri başta olmak üzere rehinli alacaklının bütün talepleri belirlenen sınır doğrultusunda tatmin edilerek daha fazlası için rehne başvurmak mümkün olmayacaktır[500]. Tescil edilen sınır, en üst sınırdır ve hem asli edimler için hem de yan edimler için geçerlidir.

---

[497] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 759; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1028; **Esener/Güven**, s. 449; **Gülekli**, s. 92-93.
[498] **Sirmen** (2021), s. 681.
[499] TTK m. 1456, emredici bir hükümdür. Bkz. **Ünlütepe, Mustafa** (2019) 'Sınırlı Ayni Hak Sahiplerinin Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları', Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 17, s. 157.
[500] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, üst sınır ipoteğiyle ilgili verdiği bir kararda şu ifadeleri kullanmıştır: *"... ipotek akit tablolarındaki açıklamalardan ipotek işlemlerinin kredi sözleşmesinin kurulması aşamasında doğmuş ve doğacak tüm kredi borçları için limit belirtilmek suretiyle dava konusu ipoteklerin azami meblağ*

Öğretide üst sınırı aşan kalemlerin nasıl elde edileceği noktasında farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, üst sınırı aşan alacakların rehnin sağladığı güvenceden yararlanamayacağını ve genel hükümler yoluyla tatmin edilmesi gerektiğini savunur[501]. Diğer bir görüş ise rehnin paraya çevrilmesi sonucu elde edilen bedelin bu alacakları da karşılamaya yetmesi halinde genel hükümlere başvurulmasına gerek olmaksızın bu tutar üzerinden alacakların karşılanması gerektiğini dile getirir[502]. Üst sınırı aşan alacaklar için rehinli alacaklının, rehnin paraya çevrilmesine başvurduktan sonra genel hükümlere göre bir adi takip yapması usul ekonomisine aykırılık teşkil eder[503].

Rehin sözleşmesinin tarafları, yaptıkları bir sözleşme ile üst sınırı aşan alacakların da rehin hakkının sağladığı güvenceden yararlanacağını kararlaştırmak isteyebilirler. Bu tür anlaşmalar üçüncü kişilerin hakları ihlal edilmediği sürece sadece TMK m. 851'e aykırı olduğu gerekçesiyle kesin hükümsüz sayılmamalıdır[504]. Üst sınırın korunması gerekmediği bu hallerde taraflardan biri anlaşmanın üst sınırı aştığı gerekçesiyle geçersiz olması gerektiğini iddia ederse TMK m. 2/2'de düzenlenen hakkın kötüye kullanılması yasağına

---

ipoteği olarak tesis edildiği anlaşılmaktadır. Aynı ipotek akit tablosunda limit miktarı saptandıktan sonra (bu meblağa ilaveten ve ayrıca bu borçlarla ilgili doğacak akti faizler icra takip, yargılama giderleri ve temerrüt faizleri ve gider vergisini ve her türlü komisyonu ve masrafları da kapsamak) kayıtlarının eklenmiş olması azami meblağ ipoteği olarak tesis edilen bu ipotek nevini adi ipotek nevine dönüştürmesi mümkün değildir. Zira, MK. nun yukarıda değinilen ve emredici nitelikte bulunan 796/1 ve 766. madde hükümlerini bertaraf etmeye yönelik bu kayıtların hukuki sonuç doğurmaları kabul edilemez. …" Bkz. Yargıtay HGK. T. 24.05.1989, E. 1989/11-294, K. 1989/378 (Lexpera - https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-1989-294-k-1989-378-t-24-05-1989, s.e.t. 01.06.2022). Başka bir kararda Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, *"… TMK'nun 851 ve 881. maddelerinde ifadesini bulan ve muhtemel bir alacağın teminatı olarak tesis edilen üst sınır (limit) ipoteğinde, borcun ulaşacağı miktar belirsiz olduğundan, taşınmazların ne miktar için teminat teşkil edeceği, ipotek akit tablosundaki limitle sınırlandırılmıştır. TMK'nun 875. maddesinde belirtilen ve ipotekle teminat altına alınan ana borç, faiz, icra takip giderleri ve taraflarca kararlaştırılan eklentilerden oluşan toplam borç miktarının, bu limiti aşması mümkün değildir (HGK. ….05.1989 tarih, 1989/…-294 E, 1989/378 K). İpoteğin üst sınır ipoteği olması halinde, borçlu, sadece ipotek akit tablosunda belirtilen miktar ile sınırlı olarak sorumludur. …*" ifadelerini kullanmıştır. Bkz. Yargıtay 12. HD. T. 24.11.2016, E. 2016/20262, K. 2016/24196 (Yargıtay Karararama). Yargıtay 23. HD. T. 06.02.2020, E. 2016/6428, K. 2020/740 sayılı kararı *"… Dava sıra cetvelinin iptali istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki ticari nitelikte taşıt kredi uyarınca şikayetçi bankanın doğmuş ve doğacak tüm alacağı rehin ile teminat altına alınmış olduğundan takip yapılmamış olsa dahi sıra cetvelinde rehin alacaklısı şikayetçinin rehin limiti kapsamındaki diğer alacaklarda da önceliği olduğu dikkate alınarak karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile şikayetin reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. …*"

[501] **Helvacı, İlhan** (2008) Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 157; **Ünlütepe, Mustafa** (2012) 'İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı', TBBD, C: 102, s. 209.

[502] **Şener** (2010), s. 39, 215.

[503] **Şener** (2010), s. 39.

[504] **Şener** (2010), s. 39.

takılır. Somut olayın şartları göz önünde tutularak, üçüncü kişilerin hakları ihlal edilmediği sürece tarafların aralarında üst sınırı aşan bir güvence takdir etmeleri kabul edilmelidir[505].

Zorunlu masrafların üst sınır kapsamında karşılanmama riski vardır. Bu riskin varlığı da öğretide tartışmalara yol açmıştır. Bir görüş, zorunlu masrafların üst sınır içinde kaldığı kadarıyla rehin güvencesinden yararlanabileceğini savunur[506]. Diğer bir görüş ise zorunlu masrafların yalnızca bu masrafı yapan rehinli alacaklının değil, aynı zamanda diğer alacaklıların ve hatta rehin borçlusunun menfaatine olduğu argümanına dayanarak satış bedelinden tahsil edilmeleri gerektiğini savunur[507].

Rehinli alacaklı, asıl alacak dışındaki yan alacakları da güvenceye almak istiyorsa ana para ipoteğine başvurması daha isabetlidir. Üst sınır ipoteğinde çok yüksek bir sınır öngörülerek bütün asli ve yan alacakların ipoteğin kapsamında yer alması teorik olarak sağlanabilir. Ancak uygulamada hiçbir rehin borçlusu henüz miktarı kesinleşmemiş bir alacak için bu derece yüksek sınırlar koymak istemez. Bu sebeple özellikle yan alacakların tatmin edilememe riski söz konusu olur.

4.2. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri

Rehin sözleşmesi, bütün sözleşmeler gibi taraflarına belli hak ve yükümlülükler yükler. Bu hak ve yükümlülüklerden bazıları sözleşmenin objektif asli unsurlarını oluştururken bazıları taraflarca belirlenebilir. Elbette ki sözleşme serbestisi (TBK m. 26)

---

[505] Aksi yönde Yargıtay 14 HD. T. 14.06.2021, E. 2019/1246, K. 2021/4009: *"... Türk Medeni Kanununun 851 ve 881. maddelerinde ifadesini bulan azami meblağ (üst sınır) ipoteğinde alacağın ulaşacağı miktar önceden belirsiz olduğundan taşınmazın ne miktar için teminat teşkil edeceği ipotek akit tablosunda gösterilen limitle sınırlanabilir. Türk Medeni Kanununun 875. maddesinde belirtilen ve ipotekle teminat altına alınan ana borç, gecikme faizi, icra takip giderleri ve taraflarca kararlaştırılan eklentilerden oluşan borcun toplam miktarının bu limiti aşması olanaklı değildir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1989/11-294 Esas – 1989/378 Karar ve 24.05.1989 tarihli Kararında da yukarıdaki kural benimsenmiştir. Bu kural uyarınca üst sınır ipoteğinde alacak bakımından bir üst sınır tespit edilerek teminatın kapsamı saptanmaktadır. Bu şekilde rehin edilen alacağın tutarı değil, ipotekli gayrimenkulün sorumlu olduğu üst miktar belirlenmektedir. O halde teminat, alacağı ve alacaklı icra takibi yapmışsa takip giderleri ile temerrüt faizlerini, üst sınıra kadar sınırlamaya tabi olmaksızın sağlamaktadır. Bu bakımdan üst sınır ipoteği kurulurken akit tablosuna üst sınır belirlenmesi yapıldıktan sonra "bu meblağa ilaveten" denilmek suretiyle ilave yapma olanağı bulunmamaktadır. Yapılsa da geçerli sayılmaz. Kısaca, ipoteğin üst sınır ipoteği olması durumunda borçlu sadece ipotek akit tablosunda belirtilen miktar ile sınırlı olmak üzere sorumludur. Diğer taraftan taşınmaz malikinin ödeme iddiası varsa bu iddianın da yazılı delille kanıtlanması zorunludur. ...*" (Yargıtay Kararama)

[506] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 757.

[507] **Şener**, s. 41; **Doğrusöz/Altın**, s. 150-151; **Helvacı**, (2008), s. 158; **Gülekli**, s. 100.

rehin sözleşmesinde de uygulama alanı bulur. TİTRK m. 12 de "*Tarafların hak ve yükümlülükleri bu kanuna aykırı olmamak şartıyla sözleşmede belirlenir*" diyerek sözleşme serbestisine atıf yapmıştır.

Taraflar kendilerine tanınan bu özgürlük alanı içerisinde alacağı veya taşınırı devir hakkından temsilci atamaya kadar geniş bir aralıkta düzenleme yapabilir. Çalışmanın kapsamını sınırlandırmak amacıyla yalnızca taraflara TİTRK uyarınca tanınmış olan haklar incelenecektir.

4.2.1. Değer Azalmasına Karşı Tedbir Alma Hakkı

Rehinli taşınırın maddi değeri, rehnin paraya çevrilmesi ve rehinli alacaklının tatmin edilmesinde büyük önem taşır. Bu sebeple rehinli taşınırın değerinin korunması gerekir. Bu yükümlülük taşınır rehninde taşınıra zilyet olan rehinli alacaklıda, taşınır ipoteğinde ise rehin borçlusundadır. Zilyedin, taşınırın değerinin azalmasını önleme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Taşınırın değerinin korunması rehin borçlusunun taşınır üzerinde hiçbir tasarrufta bulunamayacağı anlamına gelmez[508]. Rehin borçlusu taşınırı üzerinde tasarrufta bulunamazsa zilyetliğin devredilmemesinin bir anlamı kalmaz. Ancak rehin borçlusunun taşınır üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırsız olduğu da söylenemez. Taşınırın değerinin düşmesi sonucunu doğurmayacak bir kullanım gerekir[509]. Rehin borçlusunun mülkiyet hakkından doğan tasarruf yetkisine getirilmiş bu sınırlama, taşınır üzerinde bir başkası lehine sınırlı ayni hak tanınmasından doğar.

---

[508] Taşınır ipoteğinin en önemli özelliklerinden birisi rehin borçlusuna rehinli taşınır üzerinde tasarrufta bulunma hakkı tanımasıdır. Aksi takdirde taşınır ipoteğinin taşınır rehninden bir farkı kalmamaktadır. Rehinli alacaklı taşınır üzerinde tasarrufta bulunarak gelir elde eder ve bu sayede asıl borcu ödemesi kolaylaşır. Rehin borçlusunun, rehin konusu taşınır üzerinde tasarrufta bulunabilmek için rehinli alacaklıdan izin alması gerekmez. TİTRK'ten önce yürürlükte olan TİRK kapsamında rehin borçlusunun tasarrufta bulunmak için izin alması gereken bazı durumlar öngörülmüştür. Örneğin TİRK m. 10/2 uyarınca, rehne konu unsurları devretmek, başka bir ayni hak konusu yapmak, nakletmek ya da başkaları ile değiştirmek için rehinli alacaklının iznini almak zorundayken TİTRK, benzer bir hüküm getirmemiştir. Zaten TİTRK kapsamında rehnedilebilecek varlıkları incelediğimizde böyle bir izin aranmasının ticari hayat dikkate alındığında mümkün olamayacağı kanaatindeyiz.

[509] **Antalya/Acar**, s. 188; **Şit İmamoğlu** (2017b), s. 24.

Tasarruf yetkisine getirilen sınırlama her somut olayda değişiklik gösterir. Taşınırın tahsis amacına uygun kullanılması gerekir ama kullanım yoğunluğu işletme faaliyetine göre farklılık arz eder[510]. Bazı faaliyetlerde taşınırın az kullanılması gerekirken bazılarında yoğun bir kullanım söz konusu olur. Kullanım yoğunluğunun az ya da çok olması önem taşımaksızın rehin borçlusunun TMK m. 2 dürüstlük kuralına uygun şekilde hareket etmesi gerekir. Taşınır, rehinli alacaklının haklarını ihlal etmeyecek ve alacağını elde etmesini zora sokmayacak şekilde kullanılmalıdır.

Öğretide bazı yazarlar, kötüleşmenin maddi fiillerden meydana gelmesi gerektiğini savunur[511]. Kötüleşme yapma fiilinden kaynaklanabileceği gibi yapmama fiilinden de kaynaklanabilir. Gerçekten de özellikle fabrikalarda sıklıkla kullanılan elektrikli motorların kullanılmaları ve bakımlarının yapılması gerekir. Elektrik motorların kullanılmaması ve bakımlarının yapılmaması değerlerinde ciddi bir azalma olmasına neden olur. Sadece elektrik motorları değil, bir işletme içerisinde rehnedilebilecek bütün elektrikli ürünlerin bakımlarının yapılmaması bu varlıkların kullanılamaz hale gelmesine ve değerlerinin azalmasına sebep olur.

4.2.1.1. Değer Azalmasının Rehin Borçlusunun Kusurundan Kaynaklanması

Taşınırın değerindeki düşme rehin borçlusunun kusurundan kaynaklanabilir. Bu durumda rehinli alacaklı ilk olarak gereken önlemlerin alınmasını isteyebilir. Gerekli önlemlerin alınmasını isteme hakkı hem TMK m. 865'te hem de TİTRK m. 12/2'de tanınmıştır[512]. İki düzenleme de rehin borçlusunun rehin konusunun değerini koruma yükümlülüğünü açıkça düzenleyerek tedbir alma zorunluluğunu dile getirir.

---

[510] **Aksoy, Mehmet Ali** (2018) 'Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Ticari İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi' *ABD,* S: 1, s. 75.

[511] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1078, dn. 196.

[512] Türk Medeni Kanunu m. 865 – "*Malik, rehinli taşınmazın değerini düşüren davranışlarda bulunuyorsa; alacaklı, hakimden bu davranışları yasaklamasını isteyebilir.*
Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hakim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hallerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir.
Alacaklı, önlem için yapmış olduğu giderleri malikten isteyebilir ve bu alacakları için taşınmaz üzerinde, tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olur."
Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 12/2 – "Zilyed, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Zilyed, rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hakimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hakim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hallerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir."

Kusurlu davranış sonucunda taşınırın zarar görmesi, kısmen veya tamamen değerinin düşmesi söz konusu olur. Bunun sonucunda rehinli alacaklıya sağlanan güvence miktarı azalır. Alacağını tatmin edememe tehlikesiyle karşılaşan rehinli alacaklıya, değer azalmasına karşı önlem alma hakkı tanınmıştır. Rehinli alacaklı, hakime başvurarak rehinli taşınırın değerini düşüren davranışların önlenmesini talep edebilir[513]. İlgililer, taşınırın bulunduğu yer mahkemesine başvurarak değer azalmasına sebebiyet veren davranışların yasaklanmasını isteyebilir (Uygulama Yönetmeliği m. 27/1). Hakim, bu talep üzerine rehin borçlusunu uyarabilir ve değer azalmasını önlemek için gerekli tedbirleri almasını rehin borçlusuna hatırlatabilir[514].

Rehinli alacaklı, taşınırın değerini azaltan davranışın yasaklanması talebinde bulunma imkanına sahiptir. Rehinli alacaklının hakimden, yasaklama talebinin yanı sıra önleme talebinde de bulunabileceği kabul edilir[515]. Önleme talebi, adından da anlaşılacağı üzere taşınırın değerinde azalma olması ihtimali doğduğu ama henüz değer azalmasının başlamadığı hallerde, rehinli alacaklıya bu durumun önlenmesini talep hakkı tanınmasıdır. Önleme yetkisinin tanınması sonucunda daha rehinli taşınırın değerinde azalma olmadan gerekli önlemler alınarak değerin düşmesi engellenecektir.

Hakim, rehin borçlusunun davranışlarını yasaklayabileceği gibi rehinli alacaklıya, değer azalmasına sebebiyet veren davranışlara karşı önlem alması için yetki de verebilir (TMK m. 865/2, TİTRK m. 12/2)[516]. Gecikmesinde sakınca olan hallerde rehinli alacaklı kendiliğinden bu önlemleri alabilir. Kendiliğinden gerekli önlemleri aldığı durumlarda rehinli alacaklı, vekaletsiz iş görme hükümlerine dayanarak yaptığı masrafları talep edebilir[517].

---

[513] Borçlunun borcunu ifa etmemesi hali TBK'da genel hükümler çerçevesinde düzenlenir. TBK m. 113/1'e göre borçlu, borcunu ifa etmediğinde alacaklıya, masrafları borçluya ait olmak üzere edimin ifasını isteme hakkı tanınmıştır. Rehinli alacaklıya tanınan değer düşmesine karşı önlem alma hakkı, bu genel kuralın bir yansımasıdır.

[514] **Esener/Güven**, s. 561.

[515] Bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 276; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1080 n. 3350; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1015; **Nomer/Ergüne**, s. 325 N. 985.

[516] Rehinli alacaklıya tanınan bu yetki ihkak-ı hak yasağını ihlal edebilecek derecede belirsiz ve sınırlandırılmamış olması nedeniyle eleştirilmektedir. Bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 128. Bu yetkinin süreklilik arz etmesi durumunda hakimdan onay alınması gerektiği görüşüne ilişkin bkz. **Oğuz**, s. 23.

[517] **Saymen/Elbir**, s. 653-654.

Rehinli alacaklıya tanınan önlem alma yetkisinin kullanılması için masraf yapılması gerekebilir. TİTRK m. 12/3 uyarınca rehinli alacaklıya, yapmış olduğu giderlerin tazminini talep hakkı tanınır. TMK, önlem amacıyla yapılmış olan masraflar, rehin konusu taşınır üzerinde tescile gerek olmayan ve tescil edilmiş diğer rehinlerden önce gelen bir rehin hakkı ortaya çıkarır (TMK m. 865/3)[518]. Yaptığı masraflardan dolayı rehinli alacaklı lehine ikinci bir kanuni rehin hakkı tesis edilir. Ancak TİTRK, benzer bir düzenleme getirmemiştir. Her ne kadar Uygulama Yönetmeliği m. 27/1, TMK m. 865/3'e benzer bir düzenleme getirerek önlem amacıyla yapılan masraflara rehin hakkı tanımışsa da öğretide bir görüş bu hükmün uygulanamayacağını savunur[519].

Rehinli alacaklıya tanınan hakimden talepte bulunma ve gecikmesinde sakınca olan hallerde önlem alma hakkı kullanılamaz veya kullanılsa dahi yaşanılan değer azalması sonucunda rehinli alacaklı, alacağını tatmin edemezse, kusurlu olan rehin borçlusuna başvurması mümkündür. Başvurusunu TBK m. 49 vd. düzenlenen haksız fiil hükümlerine göre yapar. Rehin borçlusu, genel hükümler çerçevesinde rehinli alacaklıya verdiği zararı tazmin yükümlülüğü altına girer[520]. TİTRK m. 12/5, borçlar hukukunun genel hükümlerinden çıkarılan tazminat hakkını düzenler. Buna göre "*rehin veren, rehin konusu taşınır varlıkların değerini rehin alacaklısı aleyhine azaltan tasarruflardan doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür*".

Rehinli alacaklının, gerekli önlemlerin alınması ve tazminat haklarının yanı sıra taşınırın eski hale getirilmesini isteme ve güvence isteme imkanları da vardır. Eski hale getirmenin talep edilebilmesi için rehin konusunun bedelinde bir düşüş meydana gelmesi gereklidir. Güvence isteme hakkının kullanılması içinse illa rehinli taşınırın bedelinde düşüş

[518] Rehin borçlusu, taşınırın değerinin düşmesini önlemek amacıyla kendisinin yapmadığı ve yapmak istemediği masrafların rehinli alacaklı tarafından yapılmasını ve bunun sonucunda başka bir rehin hakkını haiz olmasını istemeyebilir. Rehin sözleşmesine, rehinli alacaklının değer azalmasını önlemek için yaptığı masraflardan dolayı bir başka rehin hakkını haiz olmasını ve kendisine bu masraflarla ilgili başvurulmasını önleyici bir hüküm koyabilir. Tarafların aralarında kararlaştırdıkları bu hükmün geçerli olup olmadığı açık değildir. TMK m. 865, emredici bir hüküm olarak değerlendirilirse kesin hükümsüzlük yaptırımı söz konusu olur. Ancak TMK m. 865'im emredici olmadığı savunulursa bu durumda yalnız taraflar arasında hüküm ve sonuç doğuran böyle bir anlaşmanın yapılması mümkündür. Bkz. **Antalya/Acar**, s. 210-211, dn. 386.

[519] **Antalya/Acar**, s. 214-215. Antalya/Acar, TİTRK m. 10/1 ile TMK'daki taşınmaz ipoteği hükümlerine yapılan atfı yeterli görmez. Kanunda bu yönde bir düzenleme olmadığı için yönetmelikle rehin hakkı tanınmasına karşıdır.

[520] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1080 n. 3348; **Sirmen** (2021), s. 686; **Esener/Güven**, s. 562; **Nomer/Ergüne**, s. 327 n. 988.

olması gerekmez. Zararın meydana gelme tehlikesinin bulunması yeterlidir (TMK m. 866/2).

Rehinli alacaklı, rehin borçlusundan ayni güvence talep edilebileceği gibi şahsi güvence de talep edilebilir[521]. Güvencenin rehin hakkından doğması, ayni güvenceyi zorunlu kılmaz. Kefalet gibi şahsi güvenceler de istenebilir. Rehinli alacaklı tarafından güvence talebinde bulunulduktan sonra rehin borçlusu, hakim tarafından verilen sürede güvence vermekle yükümlüdür. Aksi takdirde rehinli alacaklı, güvence miktarı kadar alacak kısmının ödenmesini talep edebilir (TMK m. 866/3).

Rehinli taşınırın bedelinin azalması ile rehinle güvence altına alınan alacak, eksilen güvence değeri kadarı ile muaccel hale gelir ve rehinli alacaklı tarafından talep edilebilir[522].

4.2.1.2. Değer Azalmasının Rehin Borçlusunun Kusurundan Kaynaklanmaması

Rehinli alacaklı, rehin borçlusunun kusuru olmaksızın taşınırın değerinin azalması halinde, yerine geçen değer üzerinde teminat isteyebilir. Bunun yanı sıra rehin borçlusunun kendisine ödemede bulunmasını da talep edebilir (TMK m. 867). Değer azalmasının rehin borçlusunun kusurundan kaynaklandığı durumların aksine, rehin borçlusunun kusuru olmaması halinde, rehinli alacaklı gerekli önlemlerin alınması için hakime başvurmak zorunda değildir. Rehinli borçlunun değer azalmasından sorumluluğu da yoktur (TMK m. 867).

Rehinli borçlu dışındaki bir üçüncü kişi rehinli taşınıra zarar vererek değerinin azalmasına neden olduysa, rehinli alacaklı eski hale getirme ve güvence talebinde bulunamaz[523]. Ancak rehin borçlusu bu değer azalması sebebiyle üçüncü şahıslardan tazminat almışsa veya enkazın satımından bir kazanç elde etmişse, rehinli alacaklı bu miktar kadar eski hale getirme, güvence verme ya da ek ödeme talebinde bulunabilir[524].

[521] **Ayan** (2020c), s. 227.
[522] **Esener/Güven**, s. 561.
[523] **Esener/Güven**, s. 562; **Saymen/Elbir**, s. 571.
[524] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1017.

4.2.2. Denetleme Hakkı

Rehinli alacaklının, rehin borçlusu ya da üçüncü kişinin zilyetliğindeki rehinli taşınırı denetleme hakkı vardır (TİTRK m. 12/4). TİTRK m. 12/2'de tanınan rehinli taşınırın değerini düşüren davranışları önleme hakkının kullanılabilmesi için bu davranışların tespit edilmesi önemlidir[525]. Bu sebeple bu iki hakkın birbiri ile yakın ilişkili olduğu söylenebilir.

Denetleme hakkı ile ilgili detaylı bir düzenleme ne TİTRK'te ne de Uygulama Yönetmeliği'nde bulunmaktadır. Taraflar rehin sözleşmesinde bu hakka ilişkin detaylı düzenlemeler yapabilirler. Eğer sözleşmede hakkın sınırları ve kapsamı düzenlenmemişse de TİTRK m. 12/4 ile tanınan bir hak olduğu için dürüstlük kuralı kapsamında kalacak şekilde kullanılması mümkündür.

4.2.3. Temerrüt Sonrası Haklar

Temerrüt sonrası haklar TİTRK m. 14'te düzenlenir. Kanun koyucu, rehinli alacaklının alacağını elde etmesi ve rehin borçlusunun finansman bulmasını kolaylaştırmak amacıyla cebri icra yoluyla rehnin paraya çevrilmesinin yanında taraflara dört hak tanır: rehinli alacaklının rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı, alacağı varlık yönetim şirketlerine devretme hakkı, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıkları kiralama ve lisans hakkı ve son olarak rehnin paraya çevrilmesi hakkı.

7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[526] ile değiştirilmeden önce TİTRK m. 14'ün 2. fıkrasında "*Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi halinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır*." ibaresi yer almaktaydı[527]. Hükmün kendi içerisinde barındırdığı

[525] **Antalya/Acar**, s. 163.
[526] Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, sayı: 30356, 10 Mart 2018.
[527] Değişiklikten önce hükmün metni şu şekildeydi:
"*Bu Kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilememesi halinde alacaklı, şu yollara başvurabilir:*
a) Birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehinli taşınırın, Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci

çelişki sonucunda öğretide bir tartışma meydana gelmişti. Yazarlar, TİTRK m. 14/1'deki yollara başvurmanın bir takip şartı olup olmadığı konusunda farklı fikirler ortaya koymuşlardı. Öğretideki ilk görüş, rehinli alacaklıya tanınmış bir seçimlik hak olduğunu savunmaktaydı. Bu görüşe göre taraflar, TİTRK m. 14/1'de kendilerine tanınmış olan seçimlik haklardan yararlanabilecekleri gibi doğrudan rehnin paraya çevrilmesi yoluna da müracaat edebilirlerdi. İkinci görüş ise TİTRK m. 14/2'nin lafzından TİTRK m. 14/1'deki yollara başvurmadan genel hükümlere göre takip yapılamayacağı ve ortada bir takip şartı olduğu görüşündeydi[528].

2018 yılında TİTRK'te yapılan değişiklikle 2. fıkra ilga edilerek 1. fıkraya ç bendi eklenmiştir. Bu düzenleme ile rehnin paraya çevrilmesi yolu ile diğer temerrüt sonrası hakların yarışıp yarışmadığı sorusu ortadan kalkarak rehnin paraya çevrilmesi dördüncü bir temerrüt sonrası hak olarak tanınmıştır. Uygulama Yönetmeliği m. 41/3'teki ifade de "*Birinci ve ikinci fıkra hükümlerindeki seçimlik yetkiler genel hükümler çerçevesinde takip yapılmasına engel değildir*" şeklinde değiştirilmiştir.

4.2.3.1. Mülkiyetin Devrini Talep Hakkı

Alacak muaccel olduktan sonra rehinli alacaklı, rehin konusu taşınırın mülkiyetini talep edebilir (TİTRK m. 14/1-a) Taraflar rehin sözleşmesinde bu hakkın kullanılacağına ilişkin bir kayda yer verebilirler ancak böyle bir kaydın varlığı zorunlu değildir[529]. Taraflar kararlaştırmamış olsalar bile rehinli alacaklı, alacak muaccel olduktan sonra taşınırın mülkiyetinin kendisine geçirilmesini talep edebilir. UNCITRAL Model Kanun m. 80 de

derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumludur.
b) Alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının rehin sırasına sahip olur. Öncelik hakkı bu Kanunun 11 inci maddesine göre belirlenir.
c) Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkı kullanılabilir.
2) Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi halinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır."

[528] Bu fikirler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Bilgin**, s. 652; **Hasırcı** (2017), s. 223 vd.; **Şit İmamoğlu** (2017b), s. 40 vd.

[529] Uygulama Yönetmeliği'nin kaldırılan m. 9/1-ı hükmünün lafzından, tarafların mülkiyeti devir hakkını kullanabilmeleri için rehin sözleşmesinde bu yönde bir kayda yer vermeleri gerektiği anlaşılmaktaydı. Ancak sonrasında bu hüküm kaldırılarak hakkın kullanılmasının sözleşme ile kararlaştırmasına bağlanılması gerektiği yönündeki gerekçe ortadan kaldırılmış oldu.

rehinli alacaklının rehin konusu malın bir kısmının veya tamamının mülkiyetine geçirilmesini talep edebileceğini düzenler.

Mülkiyetin devrini talep hakkı sadece birinci derecede bulunan rehinli alacaklıya tanınmıştır (TİTRK m. 14/1-a). Uygulama Yönetmeliği m. 40 ise, birinci derecedeki alacaklının öncelikli olduğunu vurgulayarak TİTRK'teki hükmü yumuşatmıştır. Gerçekten de hükmün yalnızca birinci derecedeki alacaklılara bu hakkı tanıdığının kabulünde, TİTRK en temel amacı olan finansman ihtiyacını karşılama amacını tam olarak ifa edemeyecektir. Kredi veren konumunda olan rehinli alacaklı, üzerinde birinci dereceden rehin tesis edilmiş taşınırları güvence olarak kabul etmekte isteksiz davranıp ödünç para vermeme eğiliminde olacaklardır[530]. Bu nedenle Uygulama Yönetmeliği ile getirilen bu yumuşama iki tarafın da lehinedir.

Kanunun lafzından yalnızca mülkiyetin devrini talep hakkının söz konusu olduğu çıkarılsa da hükmü daha geniş yorumlamak mümkündür. Rehin hakkı yalnızca bir taşınır varlık üzerinde kurulmamış olabilir. Gerçekten de TİTRK m. 5/1, haklar ve lisanslar üzerinde de rehin hakkı tesis edilmesini mümkün kılar. Bu durumda hüküm geniş yorumlanıp üzerinde rehin hakkı kurulan varlıklar üzerindeki hak sahipliğinin geçirilmesi olarak anlaşılabilir[531].

Mülkiyetin devrini talep hakkı, özellikle lex commissoria yasağı çerçevesinde oldukça tartışmalıdır. Lex commissoria yasağı, rehinli malın rehinli alacaklıya geçirilmesi yasağıdır[532]. Hem TMK m. 873 hem de TMK m. 949, rehinli malın mülkiyetinin rehinli alıcıya geçmesini öngören sözleşmelerin geçersiz olacağını düzenler. Yasağın kapsamına özellikle rehinli malın değerine bakılmaksızın rehinli alacaklıya intikal edeceğini öngören

[530] **Koçak, Züleyha** (2021) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Uygulaması ve Olası Sonuçları', (Yüksek Lisans) Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 77.
[531] **Tuncer Kazancı, İdil** (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 10, S: 1, s. 78; **Gümüş**, s. 206-207; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 189-190.
[532] **Ayan** (2020c), s. 234; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1087; **Serozan** (2014), s. 357; Hatemi(Serozan/Arpacı), s. 737; **Helvacı, İlhan** (1997) Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhununu Temellük) Yasağı, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, s. 11; **Makaracı Başak** (2014), s. 272-273; **Eker, Ece Ayça** (2021) 'Lex Commissoria Yasağı Ve Uygulama Alanı', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 29, S: 1, s. 138.

anlaşmalar girer[533]. Bu durumda rehinli alacaklı, alacağından çok daha yüksek değere sahip bir malı mülkiyetine geçirerek rehin borçlusunun zor durumundan yararlanabilir[534].

Yasağın geçmişi Roma Hukuku'na dayanmaktadır. Tefeciliği önlemek amacıyla geliştirilmiş olan bu kural, günümüzdeki kredi ilişkilerindeki gibi asimetrik ilişkilerde dengenin sağlanması amacıyla güncelliğini korur[535]. Lex commissoria yasağı, paraya ihtiyacı olduğu için ödünç para alan rehin borçlusunun rehinli alacaklı tarafından sömürülmesini önlemeyi amaçlar[536]. Gerçekten de lex commissoria, asıl rehin borçlusu için sakınca doğurur. Yasak olmadığı zaman rehin borçlusu, bulunduğu ekonomik durumdan dolayı alacağının çok üstünde değere sahip bir malın mülkiyetinin rehinli alacaklıya geçmesini kabul edebilir. Bu durumda rehinli alacaklı tarafından sömürülmeye tamamen açıktır. Rehin borçlusunun ekonomik olarak içinde bulunduğu zor durum kullanılarak rehin borçlusundan faydalanmak amaçlanır. Dahası bu tarz anlaşmalar, faiz oranını belirleyen kanuni hükümleri gizlemek amacıyla da oldukça sık kullanılabilir[537]. Bütün bu nedenlerle lex commissorianın yasaklanmasında fayda vardır.

Bir anlaşmanın yasak kapsamında değerlendirilmesi için iki unsuru barındırması gerekir[538]. İlk olarak muaccel olan borç ifa edilmediği takdirde rehinli malın alacaklını mülkiyetine geçeceğine dair bir anlaşma var olmalıdır. İkinci olarak ise anlaşma borcun

---

[533] **Helvacı** (1997), s. 87; **Cansel** (1967), s. 190; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1110.

[534] Saymen/Elbir, taraflar rehin konusu mala değer tespiti yaptırsa ve malın değerinin alacağa karşılık geldiği tespit edilse dahi rehinli malın mülkiyetinin rehinli alacaklıya geçeceğine dair yapılan sözleşmelerin geçersiz olacağını kabul eder (**Saymen/Elbir**, s. 625).

[535] **Endes, Nurtaç** (2018) 'Roma Hukukunda Rehin Sözleşmesi ve Lex Commissoria Yasağı', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 26, S: 2, s. 553; **Serozan** (2014), s. 357.

[536] Bu yönde bkz. **Ayan** (2020c), s. 234; **Sirmen** (2021), s. 682; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir,** s. 1087-1088; **Sirmen** (1990), s. 87; **Köprülü/Kaneti**, s. 281; **Saymen/Elbir**, s. 549; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1110; **Helvacı** (1997), s. 75-80; **Makaracı Başak** (2014), s. 274. Lex commissoria yasağının amacına dair tek görüş bu değildir. Öğretide ileri sürülen görüşlerden birisi ihkak-ı hak yasağı dolayısıyla lex commissorianın yasaklandığıdır. Bu sayede rehinli alacaklı, rehinli malın mülkiyetini devralarak borcun ifa edilmemesini müeyyidelendiremez. Diğer bir görüş rehin anlaşmasının özüne aykırı olduğu için lex commissorianın yasaklandığı yönündedir. Rehin anlaşması ile alacak ifa edilmediğinde rehnin paraya çevrilerek alacağın elde edilmesi amaçlanır. Dolayısıyla rehinli malın mülkiyetinin devri rehnin özüne aykırıdır. Detaylı bilgi için bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 273 vd.; **Helvacı** (1997), s. 74 vd.

[537] **Helvacı** (1997), s. 27.

[538] **Sirmen** (2021), s. 682; **Dereli**, Zeliha (2009) 'Lex Commissoria Yasağı' (Yüksek Lisans) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 29 vd.; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1021, 1110; **Nomer/Ergüne**, s. 400; **Esener/Güven**, s. 564; **Saymen/Elbir**, s. 625; **Helvacı** (1997), s. 101; **Cansel** (1967), s. 191-192; **Acar** (2017), s. 113, N. 192; **Erten**, s. 61; **Antalya/Acar**, s. 200; **Eker**, s. 142; **Bilgin**, Hikmet (2017) 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış, TAAD, S: 30, s. 623. Helvacı, lex commissoria yasağının söz konusu olabilmesi için aranan unsurların üç tane olduğunu belirtir. İlk olarak rehin konusu değerin tatmin edilemeyen rehinli alacaklıya ait olmasını sağlamaya yönelik anlaşma olmalıdır. ikinci olarak rehinli alacaklının tatmin edilmesini sağlama ve üçüncü olarak da alacağın muaccel olmasından önce yapılmış bir anlaşma aranır. Bkz. **Helvacı** (1997), s. 81.

muaccel olmasından önce yapılmalıdır. Kural olarak alacağın muaccel olmasından sonra yapılan anlaşmalar lex commissoria kapsamında değerlendirilmez. Sonradan yapılan anlaşmalar ifa yerine edim veya ifa uğruna edim olarak kabul edilir[539]. Özellikle icra yoluyla yapılan satışlarda eşya, değerinin oldukça altında bir bedele satılır. Bu, hem rehin borçlusu hem de rehinli alacaklı için istenmeyen bir durumdur. Dolayısıyla düşük satış bedeline katlanmanın beklenilmesindense rehinli malın mülkiyetinin devrine imkan tanınması sakıncalı görülmemelidir[540].

Borç muaccel olmadan önce taraflar, rehinli malın rehinli alacaklı tarafından bizzat satılacağını ve artan bedelin rehin borçlusuna verileceğini kararlaştırabilir. Öğretide, taşınırları konu alan bu anlaşmanın lex commissoria yasağı kapsamına girmeyeceği kabul edilir[541]. Rehin konusu taşınır üzerinde bir başkası lehine alım hakkı tanınması mümkündür. Aynı hakkın rehinli alacaklıya verilmesi suretiyle mülkiyetin rehinli alacaklıya devri de bu kapsamda mümkündür. Bu durumda satış bedeli ile rehin hakkı ile güvence altına alınan alacağın takas edildiği kabul edilir[542]. Kanımızca lex commissoria yasağını mutlak kabul etmenin bir anlamı yoktur[543]. Yasağın amacı göz önünde tutularak aşırı yararlanmanın söz konusu olmadığı hallerde taraflar iradelerine saygı gösterilmesi gerekir. Gerçekten de hukukta özgürlükler asıl, yasaklar istisnadır. Bu nedenle yasakların amacına uygun olarak dar yorumlanması gerekir. Lex commissoria yasağı da dar yorumlanarak taraflara mümkün olduğunca geniş bir özgürlük alanı bırakılmalıdır[544].

TİTRK ile getirilen mülkiyetin devrini talep hakkının lex commissoria yasağına aykırı olup olmadığı noktasında öğretide farklı görüşler vardır. İlk görüş, lex commissoria yasağına

---

[539] **Ayan** (2020c), s. 234-235; **Sirmen** (2021), s. 685; **Nomer/Ergüne**, s. 400; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1088; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1110; **Cansel** (1967), s. 192; **Acar** (2017), s. 111, N. 198; **Şener** (2010), s. 173. Borcun muaccel olmasından sonra yapılan bu anlaşmanın akdi yedek edim yetkisi (facultas alternativa) olarak yorumlanması için bkz. **Esener/Güven**, s. 564.

[540] Aynı yönde bkz. **Esener/Güven**, s. 564. Helvacı, alacağın muaccel olmasından sonra yapılan mülkiyeti devir anlaşmalarına da mesafelidir. İki sözleşme arasındaki temel fark, rehin sözleşmesi yapıldığı esnada rehinli alacaklının, rehin borçlusunu böyle bir anlaşmaya ikna etme ihtimalinin daha fazla olmasıdır. Lex commissoria yasağı ile amaçlananın, rehinli alacaklının menfaatini aşan bir bedel elde etmesinin engellenmesi olduğunu savunur. Bu nedenle alacağın muaccel olmasından sonra yapılan mülkiyeti devir anlaşması da aynı oranda ahlaka aykırıdır (**Helvacı** (1997), s. 77-79). Ancak alacağın muaccel olması ile rehin borçlusu, rehinli alacaklının üzerinde kurduğu baskıdan nispeten kurtulur. Bu aşamada rehin konusu malın icra yoluyla paraya çevrilmesi ve malın mülkiyetinin rehinli alacaklıya geçirilmesi arasında serbestçe seçim yapabilecek durumdadır. Bu aşamada artık rehin borçlusunun korunmaya ihtiyacı olmadığının kabulü gerekir.

[541] **Sirmen** (2021), s. 683; **Helvacı** (1997), s. 134 vd. Taşınırlar ile ilgili bu anlaşmanın lex commissoria kapsamına girmediği kabul edilirken taşınmazlar açısından tartışma vardır.

[542] **Sirmen** (1990), s. 87; **Cansel** (1967), s. 194.

[543] Aynı yönde bkz. **Esener/Güven**, s. 564.

[544] **Dereli,** s. 33.

aykırı olduğu görüşündedir[545]. Buna göre borç muaccel olmadan önce sözleşmeye böyle bir hüküm koyulduğu için yasak kapsamında geçersiz sayılmalıdır. İkinci görüş, lex commissoria yasağına istisna oluşturduğu kanaatindedir[546]. Bu imkan taraflarca bir sözleşme ile düzenlenmeyip kanun ile tanınmıştır. Lex commissoria yasağı ise bu hakkın rehinli alacaklıya, alacak muaccel olmadan önce tanınmasına ilişkindir. Taraflar sözleşmede bu hususu kararlaştırmasalar bile kanunen sahip olunan bir haktır. Bu nedenle TİTRK m. 14/1-a ile getirilen düzenlemenin lex commissoria yasağına istisna teşkil ettiği savunulur. Bu konudaki son görüş, hükmün lex commissoria yasağına aykırı olmadığı yönündedir[547]. Düzenleme, lex commissoria yasağı ile engellenmesi amaçlanan bir sonuç doğurmamaktadır[548]. Gerçekten de tarafların temerrüt sonrası hakları kullanabilmek için öncelikle taşınırın değerini objektif bir şekilde tespit ettirmeleri gerekir. Mülkiyetin devri de tespit edilen bu objektif değer üzerinden olmaktadır[549]. Bu nedenle borçlunun sömürülmesi söz konusu değildir[550]. Bunun yanı sıra lex commissoria yasağından bahsedebilmemiz için taraflarca yapılmış bir anlaşma olması gerekir. TİTRK 14/1-a ile mülkiyetin devrini talep hakkı kanunen tanınmış bir haktır. Bu nedenlerle hükmün, lex commissoria yasağına aykırı olmadığını söylemek mümkündür[551].

---

[545] Bkz. **Bilgin**, s. 624; **Şit İmamoğlu** (2017b), s. 39-41; **Göle/Aydoğan**, s. 45; **Eker**, s. 150. Şit İmamoğlu, söz konusu düzenlemeyi temel hak ve özgürlükleri ölçülülük ilkesine aykırı sınırladığı için Anayasa m. 13'e aykırı bulmakla beraber düzenlemenin bazı unsurları barındırması gerektiğini savunur. Buna göre, "*... borcun ifa edilmemesi halinde mülkiyetin devrinin talep edilmesi 1. rehin konusunun o anki değerinin rehinli alacaklının tutarından yüksek olmaması veya bunlar arasında ciddi bir fark bulunmaması 2. mülkiyeti devir talebinin ancak sözleşme ile böyle bir yetki verilmiş ise kullanılabilmesi 3. bu yetkiyi içeren bir sözleşmenin sadece bankalar gibi güvenilir kuruluşlarla yapılması halinde geçerli sayılması 4. rehin konusunu iyiniyetle devralana karşı bu talebin ileri sürülemeyeceğinin veya ona karşı ileri sürülmesinin sadece muhafaza kaydı ile satışlarda söz konusu olabileceğinin Kanun'da gösterilmiş olması gibi koşullara bağlanması gerekirdi."* Bkz. **Şit İmamoğlu** (2017b), s. 40-41. Şit İmamoğlu'nun bu tavsiyeleri doğrultusunda TİTRK m. 14/1'in yeniden düzenlenmesinde yarar vardır. Mülkiyetin devrini talep hakkına ilişkin düzenlemenin Anayasa m. 35 ile korunan mülkiyet hakkını ihlal ettiğine ilişkin ayrıca bkz. **Hasırcı** (2017), s. 250 vd.

[546] Bkz. **Antalya/Acar**, s. 201; **Gümüş,** s. 205; **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 108; **Yurtman, Hazalcan** (2021) 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 58; **Makaracı Başak, Aslı** (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 10, S: 2, s. 753.

[547] Bkz. **Baydak**, s. 208; **Narbay/Yıldız**, s. 44; Arkan, Ticari İşletme, s. 67; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 245; **Benli, Erman** (2019) 'Ayni Hakların Teminat İşlevi', *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 1, s. 121.

[548] **Makaracı Başak** (2019), s. 755.

[549] **Antalya/Acar**, s. 201.

[550] Lex commissoria yasağı ancak rehinli alacaklının alacağını aşan bir değer elde etmesi durumunda, sömürüyü önlemek amacıyla uygulanır. TİTRK ile gelen, temerrüt sonrası hakların kullanılması için değer tespitinin yapılmış olması kuralı rehinli alacaklının alacağından fazlasını elde etmesini önleyerek fazla yarar elde etmesinin önüne geçmektedir. Bkz. **Gümüş,** s. 205.

[551] Aynı yönde bkz. **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 245.

Mülkiyetin devrini talep hakkının nasıl anlaşılması gerektiği konusunda öğretide farklı görüşler vardır. İlk görüş, temerrüt sonrası hakların kullanımının ikincil nitelikte olduğunu ve önce rehne başvurulması gerektiğini savunur[552]. Bu görüş uyarınca, İİK m. 45 ile kabul edilen önce rehne başvurma zorunluluğu kaldırılmamıştır. İkinci görüş ise temerrüt sonrası hakların rehnin paraya çevrilmesi hakkı ile yarıştığını ve ikincil nitelikte olmadığını savunur[553].

Uygulama Yönetmeliği m. 31/1, mülkiyetin devrini talep etmeye yetkili kişileri sayar. Buna göre "*rehin sözleşmesinde ilerleme sisteminin belirlenmiş olması halinde tescil anına göre belirlenen ilk rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi*" ve "*rehin sözleşmesinde sabit derece sisteminin belirlenmiş olması halinde derece ve sıra olarak en önde bulunan rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi*" bu talep hakkını haizdir.

Mülkiyetin devrini talep hakkı bir takip talebi ile kullanılır (Uygulama Yönetmeliği m. 30/1). Temerrüdün gerçekleşmesinden itibaren yedi gün içinde takip talebinin yapılması gerekir (Uygulama Yönetmeliği m. 30/2)[554]. Bu süre içinde mülkiyetin devri için takip talebinde bulunmaması halinde sonraki sıralı rehinli alacaklıların mülkiyetin devrini talep hakları doğar (Uygulama Yönetmeliği m. 40).

Mülkiyetin devri talebinde bulunulabilmesi için değer tespit raporuna yer verilmelidir (Uygulama Yönetmeliği m. 31/5). Taşınırın değerinin tespiti, hakkın kullanımında önem arz eder. Rehinli alacaklının alacağı, eksper raporundaki tutardan daha fazla olabilir. Bu durumda rapordaki tutarın onda dokuzunu alacağına mahsup ederek taşınırın mülkiyetine geçirilmesini isteyebilir. Fark tutarını, diğer rehinli alacaklıların öncelik hakkını ve alacak tutarını içeren rehin açığı belgesini diğer rehinli alacaklılara verir (Uygulama Yönetmeliği

[552] **Antalya/Acar**, s. 199 vd.
[553] **Gümüş**, s. 204; **Baydak**, s. 206.
[554] Yönetmelikte bu hakkın ne kadar süre içerisinde kullanılabileceğine dair bir lafız birliği bulunmamaktadır. Uygulama Yönetmeliği m. 30, hakkın kullanılması için yedi günlük süre öngörmüşken Uygulama Yönetmeliği m. 40, bir haftalık süre öngörmüştür.
Yedi günlük sürenin hak düşürücü süre olup olmadığı hususunda öğretide görüş birliği yoktur. Gümüş, bu sürenin hak düşürücü süre olduğunu ve yedi gün içerisinde mülkiyetin devrinin talep edilmemesi halinde bu hakkının düşeceğini savunur (**Gümüş**, s. 208). Tuncer Kazancı ise bu sürenin hak düşürücü nitelikte olmadığı görüşündedir (**Tuncer Kazancı**, s. 78).

m. 38/1). Mülkiyeti devir suretiyle alacağını tam olarak karşılayamayan rehinli alacaklı, kalan alacağını karşılamak için genel hacizle takip yoluna başvurabilir[555].

Rehinli alacaklının alacağının, eksper raporunda belirtilen değerden az olması da mümkündür. Bu durumda aradaki farkı icra müdürlüğünün hesabına yatırması gerekir (Uygulama Yönetmeliği m. 38/2). İcra müdürlüğünün hesabına yatırılan fark, icra dairesince hazırlanacak sıra cetveli dikkate alınarak sonraki rehinli alacaklılar ve adi alacaklılar arasında paylaştırılır[556].

Özellikle ticari işletme rehni söz konusu olduğunda, mülkiyetin devrini talep hakkının uygulamada bazı sorunlar doğurması mümkündür. Tacir, faaliyet alanının dışındaki bir alanda faaliyet yürüten bir ticari işletmenin mülkiyetini devralabilir. Bu tacirin bir ticaret şirketi olduğu durumlarda ticaret unvanında yer alan faaliyet alanlarının dışındaki bir alanda ticari işletme işletmesi söz konusu olabilir. Bu durumda üçüncü kişileri yanıltıcı bir durum ortaya çıkacaktır. Bunun yanı sıra bu hüküm, şirket birleşmelerinde rekabeti korumak amacıyla getirilmiş olan kuralları bertaraf etmek amacıyla kullanılmaya müsaittir. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun[557] (RKHK) m. 7 uyarınca bir ya da birden fazla teşebbüsün başta hakim durum yaratılması ya da mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi olmak üzere ülkenin bütün veya bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki etkin rekabeti önemli ölçüde azaltması sonucunu doğuracak şirket birleşme ve devralmaları yasaklanmıştır. Bu madde kapsamına giren birleşme ve devralmaların Rekabet Kurulu'na bildirilmesi ve Kurul'dan izin alınması gerekir. Ancak bir tacirin başka bir tacire ait aktifleri TİTRK m. 14/1-a hükmü uyarınca devralması mümkündür. Söz konusu devralma Rekabet Kurulu'na bildirilmeden ve izin alınmadan yapılıp bu yolla rekabeti koruyucu hükümler dolanılabilir. Bu hususstaki boşluğun doldurulması gerekir.

Bütün bu belirsizliklerin yanında mülkiyetin devrini talep hakkı rehinli alacaklı için bir masraf kalemi daha oluşturur. Rehinli alacaklı mülkiyetine geçen bu taşınırı muhafaza etmek ve sonrasında satmak istiyorsa satmak için masraf yapmak zorunda kalacaktır. Özellikle rehinli alacaklının mülkiyetin devralınması, muhafaza edilmesi ve satılması için ayrı birimler kurması, personel istihdam etmesi gerekecektir. Bu da daha fazla kişinin

[555] **Öz** (2017), s. 127; **Tuncer/Kazancı**, s. 76; **Antalya/Acar**, s. 141.
[556] **Tuncer Kazancı**, s. 184.
[557] Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, sayı: 22140, 13 Aralık 1994.

istihdam edilmesini zorunlu kılacağı için rehinli alacaklının masraflarında artmaya yol açacaktır[558].

4.2.3.2. Alacağın Varlık Yönetim Şirketlerine Devrini Talep Hakkı

Rehinli alacaklı, alacağını BankK uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. TİTRK m. 14/1-b'deki düzenlemeden farklı olarak Uygulama Yönetmeliği m. 41, rehinli alacaklının alacağını varlık yönetim şirketleri dışında üçüncü kişilere de devredebileceğini düzenler[559].

Varlık yönetim şirketleri BankK m. 143'te düzenlenir. Buna göre "*Bankalar ve Fon dahil diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir*". BankK m. 93 ve m. 143'e dayanılarak hazırlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları ile Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik (Varlık Yönetim Şirketleri Yönetmeliği) m. 3/1-ö'de varlık yönetim şirketi, "*kaynak kuruluşların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacına yönelik olarak faaliyet göstermek üzere Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine göre izin alınarak kurulan şirketler*" olarak tanımlanır. Bu tanıma uyan ve BankK kapsamında varlık şirketi olarak değerlendirilen kişilere alacağın devri mümkündür[560].

Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanları Varlık Yönetim Şirketleri Yönetmeliği m. 11/1'de sınırlı sayıda sayılır. Buna göre varlık yönetim şirketleri, banka, tasarruf mevduatı sigorta fonu, diğer mali kurumlar ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir,

---

[558] **Hasırcı** (2017), s. 220.

[559] Alacağın üçüncü kişilere devredilip devredilemeyeceği tartışmalıdır. Öğretide bir grup üçüncü kişilere devredilemeyeceğini savunur. Bkz. **Bilgin**, s. 643; **Hasırcı** (2017), s. 259. Diğer bir görüş ise TİTRK'teki hükmün bir devir sınırlaması yaratmadığından bahisle üçüncü kişilere devredilebileceğini savunur. Bkz. **Öz** (2017), s. 182; **Gümüş**, s. 222; **Antalya/Acar**, s. 206; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 246.

[560] Öğretide Gümüş, varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanına ilişkin Varlık Yönetim Şirketleri Yönetmeliği m. 11/1-a'ya dayanarak, Varlık Yönetim Şirketleri Yönetmeliği'nde sayılmayan tüzel kişi ve gerçek kişi tacirlerin alacakları için TİTRK m. 14/1-b'nin uygulanamayacağını savunmaktadır. Bkz. **Gümüş**, s. 223. Öğretide bunun aksi bir görüş de mevcuttur. Buna göre alelade bir tacir veya esnafın da rehinli alacaklı olarak TİTRK m. 14/1-b ile getirilmiş olan imkandan yararlanması mümkündür. Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 43; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 240.

satabilir, tahsil edebilir, nakde çevirebilir ve yapılandırabilir. Bu hükümde sayılanlardan başka alanda faaliyet gösteremezler. Rehinli alacaklı, ancak bu kapsamdaki alacaklarını devredebilir[561].

Varlık yönetim şirketleri, alacakları satın alırlar. Ancak alacakları toplam değerinden değil, ıskontoya tabi tutulan rayiç bedeli üzerinden satın alırlar. Bunun nedeni varlık yönetim şirketlerinde devredilmek istenen alacağın genellikle muaccel olup tahsili sorunlu bir alacağa dönüşmüş olmasıdır. Rehinli alacaklı, bu sorunlu alacağın tahsili ile uğraşmak istemediği için alacağını devredebilir. Veya bu yolla alacağını elde etmenin daha hızlı olacağı düşüncesiyle de bu yolu tercih edebilir.

Rehinli alacaklının alacağını neden devrettiği bir önem taşımaksızın, rehinli alacaklı ile varlık yönetim şirketi arasında alacağın devri sözleşmesi yapılması gerekir. Alacağın devri sözleşmesi yazılı şekil şartına tabidir (TBK m. 184). TİTRK başka bir şart öngörmemiştir.

Temerrüt sonrası hakların kullanılabilmesi için değer tespiti yapılmalıdır (TİTRK m. 13/2). Dolayısıyla alacağın varlık yönetim şirketine devredilmesi için de değer tespiti yapılmalıdır. Ancak burada değer tespitinin zorunlu olmasının bir anlamı yoktur. Rehinli alacaklı, bu hakkını kullanırken diğer temerrüt sonrası haklardan farklı olarak alacağın tahsilini amaçlamaz. Bu nedenle rehin konusu taşınırın değerinin tespit edilmesinde bir yarar yoktur[562].

TİTRK m. 14/1-b uyarınca alacağı devretme hakkı tanınan rehinli alacaklılar, rehinli taşınırın mülkiyetini devralma hakkı tanınmış olanlardır (Uygulama Yönetmeliği m. 41). Birinci derece sıra veya derecedeki rehinli alacaklılar alacaklarını varlık yönetim şirketine devredebilir. Uygulama Yönetmeliği m. 14/1-b ile getirilen bu sınırlama TİTRK m. 14/1-b'de mevcut değildir. Dahası bu sınırlama için meşru bir neden de belirtilmemiştir. Mülkiyetin devrini talep hakkının ilk sıradaki rehinli alacaklıya tanınmasının bir haklı nedeni

[561] **Baydak**, s. 209. Bayezit, TİTRK ile varlık yönetim şirketlerine alacak hakkının devri imkanının kanun ile tanınmış bir hak olduğundan bahisle Varlık Yönetim Şirketleri Yönetmeliği m. 11/1'deki sınırların uygulanmayacağını savunur (**Bayezit**, s. 484, 485).
[562] **Yurtman**, s. 202.

olsa da alacağını varlık yönetim şirketine devretme hususunda böyle bir sınırlamaya gidilmesinin anlamı bulunmamaktadır[563].

4.2.3.3. Kiralama ve Lisans Hakkı

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, zilyetliğinin devredilmesi mümkün olmayan varlıklar için kiralama ve lisans hakkının tesis edilmesini mümkün kılar. Bu hak, yalnızca zilyetliğe konu olmayan taşınırlar için tanınmıştır. Bu varlıklar, fiziki ve cismani varlığa sahip olmayan varlıklardır[564]. TİTRK m. 5/1'de sayılanlarla sınırlı olmamak üzere şu varlıklar üzerinde tesis edilebilir: alacaklar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, her türlü kazanç ve irat, lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, ticaret unvanı ve işletme adı, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje. Rehinli alacaklı bu varlıklar üzerinde kiralama ve lisans hakkını bizzat kendisi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de kullandırabilir (Uygulama Yönetmeliği m. 41/2).

Rehnin paraya çevrilmesinin alacağın tek tatmin yolu olarak benimsenmesi öğretide eleştirilmiştir. Rehinli alacaklıya, özellikle kiralama ve lisans hakkı tanınması gerektiği dile getirilmiştir[565]. Bu haklar sayesinde rehin borçlusu rehinli taşınırı üzerindeki mülkiyet hakkını kaybetmezken rehinli alacaklının da alacağını tatmin etmesi için imkan oluşmaktadır. Rehin konusunun cebri icra yoluyla paraya çevrilmesi sonucunda değerinin çok altında bir ekonomik menfaat elde edildiği açıktır. Dahası bazen bir varlık değeri çok yüksek olduğu için ya da piyasası çok küçük olduğu için zor paraya çevrilmektedir[566]. Özellikle marka, ticaret unvanı ve işletme adı gibi tacir ve ticari işletme için son derece önemli olan ama piyasası olmayan varlıkların paraya çevrilmesindense kiralama ve lisans hakkına konu olmasında hem rehinli alacaklının hem de rehin borçlusunun yararı vardır[567].

Rehin sözleşmesinin konusu, zilyetliğin devrine konu olmayan bir taşınır varlık ya da üçüncü kişinin mülkiyetindeki bir taşınmaza ilişkin kiracılık hakkı olabilir. Rehin

[563] Aynı yönde bkz. **Yurtman**, s. 195-196.
[564] **Öz** (2017), s. 182.
[565] **Utku**, s. 339.
[566] **Utku**, s. 340-341.
[567] Modern teminat hukuku yalnızca rehinli alacaklının alacağını tatmin etmesini sağlamayı amaçlamaz. Aynı zamanda rehin borçlusunun da menfaatlerini gözetir. Bu nedenle menfaat dengesini en iyi şekilde sağlayacak çözümler bulunması gerekir (**Yurtman**, s. 163).

borçlusunun, muaccel olmuş borcunu ödememesi ile rehinli alacaklı, bu kiracılık hakkının kendisine geçirilmesini talep edebilir[568]. Bizzat kendisi kullanmanın yanı sıra bu hakkı üçüncü kişiye kullandırarak, yani bir nevi alt rehin vererek, kiracılık hakkından bir gelir elde edip alacağını tahsil edebilir. Finansal kiralama konusu bir taşınır üzerindeki kiracılık hakkının bu şekilde kiralama hakkına konu olması mümkündür. Kiralama hakkının genel olarak kiracılık hakkı ve ticari hat ve plakalar üzerinde talep edilebileceği dile getirilir.

Kiralama hakkı kullanılırken TBK'daki hükümlere riayet edilmesi gerekir. Rehin borçlusunun rızası yoksa rehinli alacaklı bu hakkı kullanamaz (TBK m. 366). Rehinli alacaklı kiralama hakkını bir üçüncü kişiye kullandırırken de TBK m. 322'deki alt kira ve kullanım hakkının devri hükümlerine riayet etmelidir. Rehinli alacaklı, malike zarar vermeyecek şekilde kira hakkını üçüncü bir kişiye kullandırabilir. Kiralama hakkı adi kira olarak kendini gösterebileceği gibi ürün kirası da olabilir[569]. Bu durumda ürün kirasına ilişkin TBK m. 357 vd. hükümlere uygun davranılmalıdır.

TİTRK m. 14/1-c ile tanınan bir diğer hak, lisans hakkıdır. Lisans hakkı, rehinli alacaklıya üretme, kullanma, dağıtma kolaylığı sağlayan inhisari veya inhisari olmayan nitelikte hak ve yetkiler verir[570]. Bu hakkın kullanılmasıyla rehinli alacaklı lehine bir çeşit zorunlu lisans sağlanır[571]. Lisans sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanır[572].

Lisans hakkının kullanılması da rehin konusu varlığın zilyetliğin devrine konu olmayan bir varlık olması şartına bağlıdır. Bu varlıklar arasında akla ilk gelen fikri ve sınai mülkiyete tabi haklardır. Know-how ya da tescil edilmemiş marka üzerinde kurulan rehin hakkı sonucunda da rehinli alacaklı lisans hakkı kurulmasını talep edebilir[573]. Üzerinde lisans hakkı tesis edilebilecek bir diğer unsur TİTRK m. 5/1 uyarınca rehnedilebilen başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsattır. Ticari projeler üzerinde de lisans hakkı tesis edilebilir.

[568] **Bilgin**, s. 645.
[569] **Gümüş**, s. 180.
[570] **Bilgin**, s. 260.
[571] **Arkan**, Ticari İşletme, s. 68.
[572] **Yurtman**, s. 172.
[573] **Yurtman**, s. 169.

Lisans hakkının genel hukuk kuralları uyarınca korunan bir hak veya varlık üzerinde mi yoksa başka bir lisans hakkı üzerinde mi kurulacağı önem taşır. Genel kurallar uyarınca korunan know-how, işletme adı veya ticaret unvanı gibi bir varlık üzerinde lisans hakkının kullanılmak istenmesi halinde bir üçüncü kişinin rızasını almaya gerek yoktur. Ancak lisans hakkı, başka bir lisans hakkı üzerinde kurulmak istenebilir. Özellikle fikri ve sınai haklar söz konusu olduğunda hakkın tamamı üzerinde rehin kurmak mümkün değildir. Manevi haklar, şahıs varlığı hakları ile yakından bağlantılı oldukları için devredilemez niteliktedirler. Bu nedenle doğrudan mali haklar üzerinde veya mali hakların kullanımını konu alan lisans sözleşmeleri üzerinde rehin hakkı tesis edilir. Lisans hakkının rehnedilmesi durumunda temerrüt sonrası haklardan lisans hakkının kullanılması bir alt lisans hakkı doğurur. Bu durumda lisans hakkını rehin veren rehin borçlusuna, lisans hakkını rehnetme ve devretme yetkisi verilmiş olması gerekir. Rehin borçlusuna bu yetkiler verilse dahi lisanslama hakkının sınırını rehin borçlusunun hak ve yetkileri oluşturur. Örneğin yayma hakkını konu alan bir lisans sözleşmesinin rehnedilmesi durumunda, rehinli alacaklının sahip olacağı lisans hakkı da yayma hakkı ile sınırlıdır. Yayma hakkının yanı sıra, ilk lisans sözleşmesinde olmayan çoğaltma hakkını kullanamaz.

Lisans hakkı inhisari lisans hakkı ve inhisari olmayan (basit) lisans hakkı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İnhisari lisans hakkı, hak sahibine lisans sözleşmesi ile kendisine tanınan hakları münhasır olarak kullanmasını sağlar. Bu hak, sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça asıl hak sahibi tarafından dahi kullanılamaz. İnhisari hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkündür[574]. Ancak inhisari olmayan lisans hakkı böyle bir sınırlama gütmez. Aynı hakkın, aynı bölgede başkaları tarafından kullanılması mümkündür. Başkasına da lisans hakkı tanınmasını mümkün kılan inhisari olmayan lisans sözleşmesi üzerinde lisanslama hakkı kullanılabilecekken yalnızca lisans hakkı sahibinin kullanımına izin veren inhisari lisans sözleşmesinin mevcudiyeti rehinli alacaklının lisans talebinde bulunmasını engeller[575].

Kiralama ve lisans hakkının nasıl kullanılacağına dair bir düzenleme mevcut değildir. TİTRK m. 14/1-c ve Uygulama Yönetmeliği m. 41 tarafından tanınan bu hakkın kullanımında TMK m. 2 dürüstlük kuralı çerçevesinde kalmaya özen gösterilmelidir. Sürekli bir borç ilişkisi doğuran kiralama ve lisans hakkında taraflar arasındaki güven ilişkisinin

[574] **Oktay-Özdemir** (2002), s. 179; **Yurtman**, s. 179.
[575] **Bilgin**, s. 649.

önemi vardır[576]. Bu güven ilişkisi göz ardı edilerek rehinli alacaklı lehine hak tesis edilmemelidir.

Dürüstlük kuralı yalnızca rehinli alacaklı ve rehin borçlusu arasındaki ilişkide önem taşımaz. Bu hak kullanılırken diğer rehinli alacaklıların hakları da gözetilmelidir. Rehin konusu varlık üzerinde tek bir rehin hakkı tesis edilmişse o halde rehinli alacaklının diğerlerini düşünmesi gerekmez. Ancak birden fazla rehinli alacaklının var olması durumunda diğerlerinin de menfaatleri göz önünde bulundurulmalıdır. Hakkın talep edildiği anda başka rehinli alacaklı olmayabilir. Ancak yakın zamanda alacağı muaccel olup rehin konusu varlık üzerindeki haklarını kullanmak isteyecek bir rehinli alacaklının var olması durumunda da bu alacaklının hakları gözetilmelidir[577].

Kiralama ve lisans hakkının nasıl kullanılacağına dair bir düzenleme mevcut değildir. Öğretide hakkın icra dairesine yapılacak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip talebi ile kullanılabileceği savunulmaktadır[578]. Takip talebinde bulunulurken kiralama ve lisans hakkının kullanılmak istenildiği belirtilmesi gerekir.

Rehinli alacaklı, talep ettiği kiralama ve lisans hakkı sonucunda rehin borçlusuna karşı bir bedel ödeme borcu altına girer. Bu bedel aylık veya yıllık kira olabileceği gibi lisans bedeli olarak da karşımıza çıkabilir[579]. Rehin borçlusunun bu ilişki sonucunda elde edeceği bedel ile rehinli alacaklının alacağı takas edilir[580]. Kiralama ve lisans hakkı tanınmasının en temel nedeni rehin konusu taşınır rehin borçlusunun mülkiyetinden çıkmadan rehinli alacaklının alacağını elde etmesidir. Lisans ve kiralama geliri, rehinli alacaklının alacağını karşılayacak düzeye ulaştığında kiralama ve lisans hakkı sona erer (Uygulama Yönetmeliği m. 41/2).

---

[576] **Oktay-Özdemir** (2002), s. 66.
[577] **Yurtman**, s. 175.
[578] **Gümüş**, s. 224. Temerrüt sonrası haklar arasında nasıl kullanılacağına dair detaylı düzenleme bulunan hak, TİTRK m. 14/1-a'da düzenlenen mülkiyetin devrini talep hakkıdır. Öğretide Öz, bu hakka ilişkin düzenlemelerin kıyasen uygulanması gerektiğini savunur. Bkz. **Öz** (2017), s. 182.
UNCITRAL Model Kanun m. 78, rehinli alacaklının kiralama ve lisans hakkını düzenlemektedir. Hüküm, "*either by applying or without applying to [a court or other authority to be specified by the enacting State]*" ifadesini kullanmaktadır. UNCITRAL Model Kanun, düzenleme yapan devlete adli merciler aracılığıyla veya bunların dahli olmadan hakkın kullanılmasını düzenleme imkanı tanımıştır.
[579] **Antalya/Acar**, s. 207; **Öz** (2017), s. 182.
[580] Taraflar, elde edilen bedel ile rehinli alacaklının alacağının takas edilmeyeceği yönünde anlaşmak isteyebilirler. Ancak bu hak ile rehinli alacaklının alacağının karşılanması amaçlanmaktadır. Tarafların bu yöndeki anlaşmaları hükmün amacı ile bağdaşmaz. Bkz. **Yurtman**, s. 186.

4.2.3.4. Cebri İcra Yoluyla Rehnin Paraya Çevrilmesini Talep Hakkı

4.2.3.4.1. Genel Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi

Rehin hakkının rehinli alacaklıya sağladığı en önemli hak rehnin paraya çevrilmesidir. Rehnin asıl görevi bu aşamada ortaya çıkar, rehinli alacaklının alacağını tatmin etmesinin asli yoludur. Rehin hakkının o kadar temel bir unsurudur ki taraflar bu hakkı sözleşmeyle bertaraf edemezler[581]. Asıl borçlu muaccel olan borcunu ifa etmediğinde rehinli alacaklı 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun[582] (İİK) rehnin paraya çevrilmesine ilişkin hükümlerine başvurur.

Rehnin paraya çevrilmesi, rehinli alacaklıya iki hak sağlar[583]. İlk olarak bir takip hakkı sağlar. Rehinli alacaklı, cebri icraya başvurarak rehin konusu taşınırın satılmasını sağlayabilir. Bunun yanı sıra bir rüçhan hakkı sağlar. Rehinli alacaklının alacağını tatmin hakkı diğer alacaklılardan önce gelir. Rehnin paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen bedelden ilk olarak rehinli alacaklı alacağını tatmin eder ve sonra sıra diğerlerine gelir.

Rehinli alacaklı, rehni paraya çevirmek için İİK hükümlerince bir takipte bulunur. TİTRK m. 14/1-ç, genel hükümler çerçevesinde takip yapılabileceğini belirtmiştir[584].

---

[581] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s 1019.
[582] İcra ve İflas Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 2128, 9 Haziran 1932.
[583] **Saymen/Elbir**, s. 624.
[584] "*Genel hükümler çerçevesinde takip*"ten ne anlaşılması gerektiği hususunda öğretide farklı görüşler vardır. Bu ifadenin rehnin paraya çevrilmesi şeklinde anlaşılması gerektiğine dair görüşler için bkz. **Öz** (2017), s. 183; **Gürpınar** (2017b), s. 144-145; **Gümüş**, s. 221; **Karakuş Erbaş**, s. 222-223; **Bayezit**, s. 493. Bu ifadenin daha farklı yorumları da mevcuttur. Antalya/Acar, genel hükümler çerçevesinde takipten genel haciz ve iflas yolunun anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir (**Antalya/Acar**, s. 146). Hasırcı da Antalya/Acar ile aynı yönde düşünerek genel hükümlerin genel haciz ve iflas yolunu karşıladığını savunur (**Hasırcı** (2017), s. 218). Öz, bu ifadenin rehnin paraya çevrilmesini karşıladığını ifade etmektedir. Ayrıca Öz, 2018 yılında ilga edilen TİTRK m. 14/2 hükmüne dayanarak bu imkanın kullanılması imkanının diğer temerrüt sonrası haklardan hiçbirisine başvurulmaması şartına bağlı olduğunu savunmaktadır (**Öz** (2017), s. 183). Bilgin, TİTRK m. 14/2 hükmünü, diğer temerrüt sonrası hakların kullanılmasından sonuç elde edilememesi halinde başvurulacak son çare olarak görmektedir. Genel hükümlerden anlaşılması gerekenin genel haciz ve iflas yolu olduğunu savunur. Acar, rehinli alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurabileceği ve alacağını bu yoldan tatmin edememesi halinde de genel haciz yoluna başvurabileceği görüşündedir (**Acar, Faruk** (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu'ndaki Taşınmaz Rehni Bakımından Değerlendirilmesi' Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S:10, s. 197). Öğretideki bu görüşleri değerlendirirken TİTRK m. 14/2'nin 2018 yılında yürürlükten kaldırıldığına dikkat edilmelidir. TİTRK m. 14/2, "*Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi halinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır*" diyerek yalnızca genel hükümler çerçevesinde takibin nasıl anlaşılması gerektiği sorusunun değil aynı zamanda genel hükümlere başvurma hakkının temerrüt sonrası haklardan önce mi sonra mı kullanılacağı

Uygulama Yönetmeliği m. 41/4 de İİK'nın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız icra hükümlerinin kıyasen uygulanacağını düzenler. Uygulama Yönetmeliği ile getirilen bu hüküm öğretide eleştirilir. TİTRK, icra takibinde ipoteğin paraya çevrilmesi hükümlerine başvurulacağına dair bir düzenleme barındırmaz. TİTRK m. 18, hüküm bulunmayan hallerde TMK'nın taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerine başvurulacağını düzenler ancak bu, maddi hukuka ilişkin bir düzenlemedir. İcra ve iflas hukukunda hakim olan kanunilik ilkesi gereğince, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerine başvurulabilmesi için TİTRK'in açıkça İİK'nın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerine atıf yapması gerekir. Bir taşınır varlık için taşınmazın paraya çevrilmesi hükümlerinin uygulanması istisna teşkil ettiğinden kanunda bu konuda düzenleme olması gerekir. Öğretide bu nedenle Uygulama Yönetmeliği m. 41 ve 42'nin İİK'ya aykırı olduğu dile getirilir[585].

Takibin başlatılacağı yetkili icra dairesi, rehinli taşınırın bulunduğu yer veya rehinli alacaklının yerleşim yeri icra dairesidir (Uygulama Yönetmeliği m. 31/2). Rehinli alacaklının, ilk olarak Uygulama Yönetmeliği m. 35 uyarınca ödeme emri göndermesi gerekir. Ödeme emrini düzenleyen İİK m. 149/b kıyasen uygulanır. Ödeme emri rehin borçlusuna ve rehin borçlusunun üçüncü kişi olması halinde asıl borçlu ile birlikte rehin borçlusuna gönderilir (Uygulama Yönetmeliği m. 35/2)[586]. Ödeme emrinde on beş günlük bir ödeme süresinin olduğu ve bu süre içerisinde ödeme yapılmazsa rehinli varlığın paraya çevrileceği ile yedi gün içerisinde itiraz etme haklarının olduğu belirtilir. Yedi gün içerisinde rehin hakkına itiraz edilmezse, rehin hakkı bir daha tartışma konusu yapılamaz[587]. Ödeme

sorusunun sorulmasına neden olmuştur. Ancak bu hüküm artık TİTRK metninde yer almamaktadır, dolayısıyla hakların öncelik sırasına ilişkin tartışma da büyük oranda ortadan kalkmıştır.

[585] Bkz. **Bilgin**, s. 628; **Hasırcı, Hakan** (2018) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde İcra ve İflas Hukuku ile İlgili Olarak Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar', *BATİDER*, C: 35, S: 1, s. 194-195. Yargıtay'ın da yönetmelik hükümlerinin kanuna aykırı olmayacağına dair kararları bulunur. Örneğin Yargıtay HGK. bir kararında "… *Diğer taraftan normlar hiyerarşisi dikkate alındığında daha alt basamakta yer alan ve tamamen idarenin düzenleyici tasarrufu niteliğinde olan yönetmelikle, daha üst basamakta bulunan ve yasama organı tarafından objektif, soyut ve genel nitelikte bir yasama tasarrufu niteliğinde bulunan kanuna aykırı düzenleme getirilmesi mümkün değildir. Yönetmelik kaynağını kanundan alır ve ancak kanunun uygulanmasını gösterir. Kanunda bulunmayan bir düzenlemenin, yönetmelikle ihdası ve bu yolla kanunun önüne geçen bir uygulamanın benimsenmesi hukukun genel teorisine de aykırıdır. …"* ifadelerini kullanır. Bkz. Yargıtay HGK. 27/12/2017 T., 2017/2381 E., 2017/2038 K (Yargıtay Karararama). Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK. 14.06.2017 T., 2017/1358 E., 2017/1193 K.; Yargıtay HGK. 08.02.2017 T., 2016/1354 E., 2017/236 K., Yargıtay HGK. 08.02.2017 T., 2015/1492 E., 2017/235 K.

[586] Rehin borçlusunun üçüncü kişi olması halinde asıl borçlu ve rehin borçlusu arasında şekli zorunlu takip arkadaşlığı vardır. Bu nedenle takibin her ikisine karşı başlatılması gerekir. Uygulama Yönetmeliği'ndeki hüküm de taraflar arasındaki dava arkadaşlığını doğrular. Bkz. **Hasırcı** (2017), s. 233; **Gürdoğan** (1979), s. 79.

[587] **Bilgin**, s. 639-640. Öğretide bu düzenlemenin doğru olmadığı ifade edilmektedir. TİTRK m. 4/4 uyarınca sicile tescil edilen belge resmi senet niteliğindedir. Rehin hakkının ilam niteliğinde bir belgeyse sabit olması

emrine itiraz edilmezse veya itiraz düşürülürse bu durumda bir icra emri düzenlenerek yedi gün içerisinde rehinli varlığın devri emredilir[588]. Yedi gün içinde rehinli varlığı teslim etmemesi halinde zorla alınır (Uygulama Yönetmeliği m. 37). Takibin ilam niteliğinde belgeye bağlı olması durumunda zorla almada İİK m. 24 haciz hükümleri uygulanır. Ancak takibin ilam niteliğinde belgeye bağlanmamış olma ihtimali de vardır. Bu durumda Uygulama Yönetmeliği m. 29 ve 35 amaca yönelik şekilde birlikte yorumlanmalıdır[589]. Takip ilam niteliğindeki bir belgeye istinaden yapılmamışsa rehin açığı belgesi, rehinli alacaklıya haciz yapma imkanı sağlar.

Rehinle güvence altına alınmış alacağın bir kısmı ifa edilmiş olabilir. Rehin borçlusunun alacağın bir kısmını ifa ettiğini ispat etmesi[590] ile rehinli alacaklının kalan alacağı rehin bedelinden tatmin edilir.

Ticari işlemlerde taşınır rehninin konusunu tek bir taşınır oluşturabileceği gibi birden çok taşınır da oluşturabilir[591]. Rehinli alacaklı bu taşınırlardan bir kısmının paraya

---

halinde itirazın dinlenmeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla aynı taşınmaz ipoteğinde olduğu gibi taşınır ipoteğinde de rehin hakkına itiraz edilememesi gerekmektedir. Uygulama Yönetmeliği m. 35/2'deki bu düzenleme hem TİTRK'e hem de İİK'ye aykırıdır. Bkz. **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 176-177; **Hasırcı** (2017), s. 245. Gerçekten de rehin senedinin ilam niteliğinde belgeye bağlı olması durumunda rehin hakkına itiraz mümkün olmayıp menfi tespit davası yoluna başvurulması gerekir.
TİTRK m. 4/4 uyarınca düzenlenen belgenin ilam niteliğini haiz olup olmadığı tartışmalıdır. İlam niteliğindeki belgeler İİK m. 38'de açıkça düzenlenmiştir. "*Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler*" ilam niteliğinde belge sayılır. Düzenleme biçimindeki noter senedinin ilam niteliğinde olması için anapara ipoteği şeklinde kurulmuş olması ve akit tablosunda kayıtsız şartsız para borcu ikrarı taşıması gerekir (Bilgin, s. 626). Bu özellikleri taşımayan düzenleme biçimdeki noter senetleri ilam niteliğinde değildir. Dolayısıyla noterde düzenlenmiş bir rehin sözleşmesi olsa dahi üst sınır ipoteği tesis edilmesi halinde ilam niteliğinde olmayacaktır. Uygulama Yönetmeliği m. 35 de rehin hakkının ilam niteliğinde bir belgeye bağlı olması halinde rehin borçlusunun doğrudan icra emri göndereceğini düzenlemiştir.

[588] Bu hüküm eleştiriye açıktır. Ödeme emri de icra emri de aynı amacı yerine getiren kurumlardır. Ödeme emri ilamsız icrada uygulama alanı bulurken icra emri ilamlı icrada uygulanır. Ödeme emrinin ardından icra emri gönderilmesinin bir anlamı bulunmadığı gibi icra iflas hukukunun genel işleyişine de aykırıdır. Hukukumuzda ilamlı takip veya ilamsız takip vardır. Bu şekilde karma bir takip yolu İİK'da yer almamaktadır. İcra hukukunun temel ilkelerinde olan cebri icra yollarının sınırlı ve belirli olması ilkesine aykırılık teşkil ettiği gibi kanunilik ilkesine de aykırıdır. Bu karma takip yolu İİK'da olmadığı gibi TİTRK ile bile tanınmamıştır; Uygulama Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Bu düzenleme açıkça hukuka aykırıdır. İcra takibinin ilamlı icraya evrildiğine ilişkin bkz. **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 155-156.

[589] **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 180.

[590] **Esener/Güven**, s. 562.

[591] Birden çok taşınırın rehnedilmesi durumunda toplu rehin söz konusu olur. Toplu rehin ile ilgili bir tek rehin hakkının mı yoksa rehinli varlık sayısı kadar rehin hakkının mı mevcut olduğu öğretide tartışmalıdır. Bir görüş, rehnin hukuki açıdan bir bütün olduğunu ve tek bir rehin hakkı oluşturduğunu savunur. Bkz. **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 974-975; **Köprülü/Kaneti**, s. 291. Köprülü/Kaneti, "*toplu rehinde, rehin hakkı, hem iktisadi, hem de hukuksal yönden birlik gösterir; alacaklı iki ayrı taşınmazı yükümleyen bir tek rehin hakkı kazanmış olur*" diyerek bu görüşü gerekçelendirir (**Köprülü/Kaneti**, s. 291). Ancak öğretide aksi görüş de vardır. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir'e göre ise her ne kadar aralarında bir hukuki bağlılık mevcut olsa da birden fazla rehin mevcuttur (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1037 N. 3225).

çevrilmesini talep edip bir kısmı için takip başlatmama hakkını haiz değildir. Takip talebi rehinli varlıkların tamamı hakkında yapılır (TMK m. 873/3). Ancak icra dairesinin takibe konu olan taşınırların tamamını paraya çevirmesi gerekmez. İcra dairesi, rehinli alacaklının alacağını tatmin edecek kadar taşınırı paraya çevirebilir[592].

Birden fazla rehinli alacaklı arasında teselsül ilişkisi olabilir. Müteselsil alacaklılardan birine rehin bedelinin ödenmesi yeterlidir. Ancak rehinli alacaklılar arasında teselsül ilişkisi olmadığı hallerde bağımsız rehinli alacaklılar, rehin dereceleri itibariyle öncelik sırasına göre rehin bedelinden tatmin edilirler. Aynı derecede birden fazla rehinli alacaklı olması durumundaysa hepsi eşit sırada sayılırlar ve satış bedelinin alacakların tamamını karşılamaması halinde alacakları oranında bedelden tatmin edilirler (TMK m. 874/2).

Cebri icra yoluyla elde edilen rehin bedeli, derece sırasına göre alacaklıları tatmin etmek için kullanılır. Üst sıradaki alacaklı tamamen tatmin edilmeden sonraki sıradaki alacaklıya geçilmez. Ancak rehin yüklü dereceler arasında boş bir derece var olabilir. Bu durumda boş derece dikkate alınmadan bir sonraki dereceye geçilir[593].

Rehnin paraya çevrilmesi ve alacaklıların tatmin edilmesinden sonra bedelin bir kısmı artabilir. Bu bedel rehin borçlusuna iade olunur. Rehin bedelinin alacağı karşılamada eksik

---

[592] Yargıtay 8. HD. T. 31.12.2013, E. 2013/21690, K. 2013/20428: *"... Yasal düzenlemede de belirtildiği üzere bir tek alacak için birden fazla taşınmaz üzerinde her biri alacağın tamamına teminat teşkil etmek üzere kurulan* ***rehine toplu rehin*** *(müşterek rehin, birlikte rehin) denir.* ***Toplu rehin*** *olgusu kuruluş sözleşmesinde açıkça belirtilmelidir. Açıkça belirtilmemesi ikinci bir yol olan, aynı alacak için birden fazla taşınmazın* ***rehin*** *yükünün, rehnedilecek taşınmazlar arasında paylaştırılıp dağıtılarak belirlenmesi gerektiği sonucunu doğurur. Burada alacak tümlüğünü korur, ancak taşınmazlardan her biri alacağın yalnız belirli bir bölümü için sorumlu olur. Bu durumda* ***rehinli*** *taşınmazların her biri alacağın ancak bir bölümüyle sorumlu olduğundan alacağın tümünün karşılanabilmesi için* ***rehinli*** *tüm taşınmazların birlikte satılması gerekir.* ***Toplu rehinde*** *ise amaç, tek bir alacağın tamamının, birden fazla taşınmaz ile teminat altına alınması olup, birden fazla taşınmaz üzerinde kurulu* ***rehinler*** *arasında hukuki bağlılık vardır ve bu bağ içerisinde alacaklının alacağını tahsil etmesi asıldır.* ***Rehinli*** *alacaklının teminatı nedenli fazla olursa olsun temelde alacağını ancak bir kerede elde edebileceğinin de unutulmaması gerekir. Buna göre;* ***toplu rehin*** *durumunda ipotek alacaklısı, alacağı gününde ödenmemiş ise açıklanan Yasa hükmü gereği taşınmazların tamamının satılmasını talep etmek zorundadır.* ***Toplu rehin*** *konusu taşınmazlar ister aynı kişiye ister müteselsil borçlu kişilere ait olsun aynı kural uygulanır. Bu zorunluluk alacaklının keyfi davranıp istediği taşınmazı sattırarak keyfi davranmasını önlemeye yöneliktir. İşte bu nedenledir ki yasaca satış talebi için getirilen zorunluluk satışın uygulanması yönünde getirilmemiştir.* ***Toplu rehin*** *halinde satışı aynı anda istenecek olsa da taşınmazlar aynı anda satılmayacak, yine yasanın açık hükmü karşısında İcra Müdürlüğü'nce ancak satışı zorunlu olanlar satılacaktır. Böylece* ***rehinli*** *taşınmazlardan birisinin paraya çevrilmesi halinde* ***rehinli*** *alacaklı alacağını tahsil etmişse artık diğer taşınmaz üzerindeki rehnin konusu kalmayacak ve sona erecektir. Bir başka anlatımla bu halde, alacaklı alacağın tutarını bir kez isteyebilir. Alacağı tümüyle karşılandığında da, bütün taşınmazlar üzerindeki* ***rehin*** *hakkının sona ermesi gerekir. (HGK 27.11.2002 T. 2002/12-823 E. - 1020 K.) (Talih Uyar TMK. 8. cilt sayfa:12054). ..."* (Yargıtay Kararama)

[593] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1004.

kalması da söz konusu olabilir. Alacağının tamamını rehin konusu varlığın bedelinden karşılanamadıysa rehinli alacaklıya bir rehin açığı belgesi verilir (İİK m. 150 vd.). Takibin rehin açığı belgesi ile sonlandığı hallerde bir yıl içerisinde yeniden takip yapılırsa icra veya ödeme emri göndermesi gerekmez. Ancak bir yıldan sonra takip talebinde bulunulursa yeniden icra veya ödeme emri göndermesi gerekir. Rehin borçlusu bu süreden sonra itiraz etme hakkını yeniden haiz olur. Ancak icra takibinin ilam niteliğinde bir belgeye bağlı olması halinde İİK m. 24 uyarınca haciz yapılır.

4.2.3.4.2. Önce Rehne Başvurma Kuralı

Önce rehne başvurma kuralını düzenleyen İİK m. 45, ticari işlemlerde taşınır rehninin paraya çevrilmesinde uygulama alanı bulan hükümlerden birisidir. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip sonlandırılmadan rehinli alacaklı, rehin borçlusunun diğer malvarlığı unsurlarına başvuramaz. Bu sayede hem rehin borçlusu hem de rehin borçlusunun diğer alacaklıları korunmak istenir[594].

Hükmün emredici olup olmadığı hususunda öğretide bir fikir birliği yoktur. Bir görüş İİK m. 45'in emredici nitelikte olduğunu savunur[595]. Bu hüküm, borçlunun diğer alacaklılarını koruduğu için emredici nitelikte olduğu söylenir. Öğretide bunun aksi yönünde bir görüş de mevcuttur[596]. Rehin borçlusu, rehnin paraya çevrilmesi aşamasına geçildiğinde başka varlıklarının satılmasını isteyebilir. Tarafların bu yöndeki iradelerini kısıtlamamak gerekir. TİTRK ile öngörülen amacın güvenli finansman ihtiyacının karşılanması olduğu düşünüldüğünde bu amacı gerçekleştirmeyi sağlayacak imkanların taraflara tanınması gerekir. İİK m. 45'in emredici olduğunun kabul edilmesi ve tarafların başka yollara başvuramayacaklarını savunmak aynı zamanda icra dairelerinin iş yüklerinin artmasına da neden olur[597].

Önce rehne başvurma kuralını düzenleyen İİK m. 45'in emredici olduğunun kabul edilmesi halinde rehinli alacaklı, rehin konusu varlığı paraya çevirirken rehin borçlusunun

[594] **Hasırcı** (2018), s. 195.
[595] **Uyar**, s. 84; **Şener** (2010), s. 185.
[596] **Şener** (2010), s. 186 vd.
[597] **Şener** (2010), s. 187. İsviçre'de şahsi borçlarda sözleşme serbestisi asıl kabul edilmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi de bu yönde tavır takınarak önce rehne başvurma kuralının emredici olmadığını hükmetmiştir. Bkz. **Gürdoğan**, **Burhan** (1979) İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara, s. 6.

adi alacaklıları, rehin borçlusunun şahsi malvarlığına başvurabilirler. Rehin konusunun alacağı karşılamaması durumunda verilen rehin açığı belgesi rehinli alacaklının eline geçtiğinde rehin borçlusunun bütün şahsi varlığına diğer alacaklılar tarafından başvurulmuş olma ihtimaliyle karşılaşır. Bu nedenle hükmün emredici olduğunun kabulü rehinli alacaklının da alacağını elde edememesi sonucunu doğurabilir. Aksi de mümkündür. Rehin konusunun değeri rehin hakkının tesis edilmesinden dolayı önemli ölçüde artmış olabilir veya rehin borçlusunun işletme faaliyeti için vazgeçilemez bir unsur haline gelmiş olabilir. Bu durumda rehin borçlusu kendisi için fevkalade önemdeki bu taşınırı korumak amacıyla rehinli alacaklının alacağını karşılayacak başka bir malvarlığı unsurunun paraya çevrilmesini teklif edebilir. Bu durumda da rehin borçlusunun menfaatlerini korumak adına İİK m. 45'in emredici olmadığının kabulü gerekir.

TİTRK m. 1/1, kanunun amacını "*Bu Kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır*" diye ifade etmiştir. Dolayısıyla TİTRK'in amacı, rehnin paraya çevrilmesini icra ve iflas hukukunun genel ilkelerinden koparmaktan ziyade rehinli alacaklının haklarını güvenceye almak adına etkin bir mekanizma oluşturmaktır. TİTRK m. 14 ile tanınan temerrüt sonrası haklar, rehinli alacaklının alacağını güvence altına almak amacıyla alternatif yollar öngörürken İİK m. 45'e aykırı değildir. İİK'da öngörülen rehnin paraya çevrilmesine ilişkin sistemden ve icra ve iflas hukukunun genel ilkelerinden vazgeçilmemiştir. Yalnızca rehinli alacaklının tatmin edilebilmesi için alternatif yollar öngörülmüştür[598].

4.2.3.4.3. Rehin Konusunun Özel Yoldan Paraya Çevrilmesi

Rehnin paraya çevrilmesinin mutlaka cebri icra yoluyla mı yapılacağı tartışmalıdır. Rehin sözleşmesinin tarafları rehnin cebri icra dışında başka bir yoldan paraya çevrilmesini kararlaştırabilirler. Rehnin özel yoldan paraya çevrilmesi söz konusu olduğunda, resmi makamlar paraya çevirme sürecinde aracı olmaz veya mahkeme kararının aranmaz[599].

[598] **Hasırcı** (2017), s. 225-228.
[599] **Helvacı** (1997), s. 126; **Makaracı Başak** (2014), s. 287. Özel yoldan paraya çevirme hakkında detaylı bilgi için bkz. **Konuralp, Orhan Emre** (2014) 'Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi', Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, Özel Sayı, s. 2855 vd.

Öğretide bir görüş rehnin mutlaka cebri icra yoluyla paraya çevrilmesi gerektiğini savunur[600]. Buna göre İİK m. 145 vd. emredici niteliktedir. Başka bir görüş ise özel yoldan paraya çevrilmenin mümkün olduğunu savunur[601]. İİK, özel yoldan paraya çevirmeyi yasaklayan bir düzenleme getirmemiştir. Emredici hukuk kurallarına aykırı olmadığı sürece tarafların özel yoldan paraya çevirmeyi kararlaştırmaları mümkündür. Türk hukukunda özel yoldan paraya çevirmeye izin veren düzenlemeler bulunmaktadır. İİK m. 309/g, SPK m. 47 bu imkanın açıkça tanındığı düzenlemelerdir[602].

Özel yoldan paraya çevirme hakkının savunulmasının belli başlı bazı nedenleri vardır. Cebri icra prosedürünün uzun olması, İİK uyarınca satış yapıldığı zaman rehinli varlığın değerinin çok altında bir bedel elde edilmesi ve takip masraflarının çok olması tarafların cebri icraya başvurmak istememe nedenlerindendir[603]. Özellikle rehin konusunun değerinin azalması ihtimali ortaya çıktığında bu yol daha da önem kazanır[604]. Bu durumda cebri icraya

---

[600] Bkz. **Kaplan** (1991), s 85.

[601] Bkz. **Helvacı** (1997), s. 134 vd.; **Sirmen** (1990), s. 124-125; **Cansel** (1967), s. 194, 235-238; **Makaracı Başak** (2014), s. 293 vd.; **Gürdoğan** (1979), s. 7-8. Gerçekten de sözleşme özgürlüğü çerçevesinde düşünülerek açıkça yasaklanmadığı sürece özel yoldan paraya çevirmenin mümkün olduğu söylenebilir. Sarı, tipe bağlılık ilkesi gereği ayni hakların kanunda düzenlendiği şekilde var olduğunu ve özel yoldan paraya çevirme hakkının rehin hakkının özünü etkilediği için tipe bağlılık ilkesiyle bağdaşmayacağını kabul eder. Rehnin İİK hükümleri uyarınca paraya çevrilmesi sürecinde farklı menfaatler arasında denge kurulmaya çalışılmaktadır. Rehinli alacaklı, zaten rehin bedelinden alacağını ilk olarak alma hakkını haizdir. Rehinli alacaklının bunun yanı sıra özel olarak korunmasına neden olacak bir menfaati yoktur. Bkz. **Sarı**, s. 416.
Öğretide özel yoldan paraya çevrilme hakkının lex commissoria yasağını ihlal etmemek şartıyla tanınabileceğini savunan bir görüş de bulunmaktadır. Bkz. **Sirmen** (1990), s. 124-125; **Makaracı Başak** (2014), s. 294. Özel yoldan paraya çevirme, lex commissoria yasağına aykırı değildir. Bu yola başvurulduğunda dahi rehinle güvence altına alınan miktar rehinli alacaklıya verildikten sonra kalan tutarının rehin borçlusuna iadesi gerekmektedir. Rehinli alacaklının artan bedeli iade etmemesi halindeyse sebepsiz zenginleşme hükümlerine başvurmak mümkündür. Detaylı bilgi için bkz. **Dereli**, s. 90; **Konuralp**, s. 2872.

[602] İcra ve İflas Kanunu 309/g maddesi: "*Alacağı taşınır rehniyle temin edilmiş olan alacaklılar rehinli taşınırları konkordato tasfiye memurlarına tevdi etmek zorunda değildirler. Konkordatoda başka bir süre öngörülmedikçe, rehinli alacaklılar rehinli taşınırı uygun gördükleri zamanda, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla veya rehin sözleşmesinde yetki verilmişse pazarlık yoluyla ya da borsada satmak suretiyle paraya çevirebilirler.*
Ancak, rehnin paraya çevrilmesi konkordato masasının yararına ise, konkordato tasfiye memurları rehinli alacaklıya rehinli malı altı ay içinde paraya çevirmesi için yetki verebilir. Konkordato tasfiye memurları rehinli alacaklıya, aynı zamanda 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 289 uncu maddesinde öngörülen cezayı da hatırlatarak, bu süre içinde paraya çevirme işlemini gerçekleştirmediği takdirde rehinli malı kendilerine teslim etmesini, haklı bir sebep olmaksızın teslim etmezse rüçhan hakkından mahrum kalacağını ihtar eder."
Sermaye Piyasası Kanunu 37/3. Madde: "*Mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmelerinde; teminat konusu sermaye piyasası aracının satışı da dâhil olmak üzere ne kapsamda kullanılabileceği hususunda taraflar aralarında anlaşırlar. Teminat sözleşmesinin sona ermesi ile teminat alan teminat konusu sermaye piyasası araçlarını veya bu araçları kullanmış ise eş değerini teminat verene iade eder*."
Bu hükümlerin yanı sıra 6762 sayılı TTK m 919 da özel yoldan paraya çevirme yetkisini düzenlemekteydi. Ancak hüküm yürürlükten kalkmış ve 6102 sayılı TTK'da bu hükme yer verilmemiştir.

[603] **Konuralp**, s. 2859 vd.; **Gürdoğan** (1979), s. 7; **Cansel** (1967), s. 236.

[604] **Cansel** (1967), s. 236; **Makaracı Başak** (2014), s. 288.

başvurarak uzun süren bir takip süreci başlatmak rehinli alacaklıda alacağını elde edemeyeceği düşüncesi uyandırır. Özel yoldan paraya çevirmenin sağladığı hız ile rehinli varlığı değerini kaybetmeden paraya çevirmek mümkün olur.

Özellikle bankalar, bütün bu avantajları nedeniyle sözleşmelerde özel yoldan paraya çevirmeye sıklıkla yer verirler. Bu kayıt genelde banka kredi sözleşmelerinin genel işlem şartları arasındadır[605]. Bunun yanı sıra asıl borçlunun muaccel olan borcunu ifa etmediği durumlarda da taraflar rehnin özel yoldan paraya çevrilmesini kararlaştırabilirler[606].

Teslime bağlı taşınır rehninde özel yoldan paraya çevirme hakkının rehinli alacaklıya verilmesi gerektiği savunulur. Buna neden olarak da zaten taşınır zilyetliğinde olan rehinli alacaklının taşınırı paraya çevirmesinin daha kolay olmasıdır[607]. Taraflar özel yoldan paraya çevirme yetkisinin kim tarafından kullanılacağını kararlaştırabilirler. Bu yetkinin geri alınması mümkün değildir[608].

Özel yoldan paraya çevirme yetkisinin sözleşmede kararlaştırılan şartlarda kullanılması gerekir. Taraflar özel bir kullanım şartı öngörmemişlerse dürüstlük kuralı çerçevesinde karşı tarafın haklarını gözeterek bu yetkiyi kullanılmalıdır. Hakkın kötüye kullanılması sonucunda karşı tarafın zarara uğraması halinde zararı tazmin edilmelidir[609].

Tarafların özel yoldan paraya çevirme yetkisini kararlaştırmalarının mümkün olmadığı iki durum öngörülmüştür. Bunlardan ilki rehin borçlusunun iflası durumudur (İİK m.

---

[605] **Helvacı** (1997), s. 125; **Cansel** (1967), s. 236. Detaylı bilgi için **Yücer Aktürk, İpek** (2020) 'Kredi Sözleşmelerinde Bankalara Rehin Konusunu Üçüncü Kişilere Satma Suretiyle Paraya Çevirme Yetkisi Veren Hükümlerin Genel İşlem Koşulları Yönünden Değerlendirilmesi', Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, s. 189 vd. Her ne kadar özel yoldan paraya çevirmenin iki tarafın yararına olduğu ifade edilse de bu yetkinin genel işlem koşullarında düzenlenmiş olması halinde iki tarafında lehine olduğuna dair bir peşin hüküm verilmesi doğru değildir. gerçekten de bankalar bu yetkiyi tanırken genelde alacağı hızlı bir şekilde tahsil etmeyi amaçlarlar. Bu yetkiyi borçluya bir iki haftalık ödeme süresi tanıdıktan sonra kullanacaklarına dair hükümler koyarlar. Borçlu borcunu ifa etme imkanı bulamadan rehnin özel yoldan paraya çevrilmesi söz konusu olur (**Yücer Aktürk,** C: 1, s. 202-203).

[606] **Helvacı** (1997), s. 126.

[607] **Gürdoğan**, Burhan (1967) Türk-İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, s. 18. Özel yoldan paraya çevirme yetkisinin rehinli alacaklıya tanındığı hallerde rehinli alacaklının kendi alacağını tatmin edecek tutarı elde etme riski bulunduğuna dair bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 289.

[608] **Helvacı** (1997), s. 126.

[609] **Sirmen** (1990), s. 124-125; **Cansel** (1967), s. 237.

185)[610]. İkincisi ise rehin konusu üzerinde üçüncü kişilerin haciz koydurmasıdır[611]. Bu iki durumda da rehinli alacaklıya rehnin özel yoldan paraya çevrilmesi hakkı tanınamaz.

Rehnin özel yoldan paraya çevrilmesi usulünde mutlaka satışın üçüncü kişilere olması gerekmez. Rehinli alacaklının, paraya çevirme usulüne uygun şekilde rehin konusunu satın alması mümkündür[612]. Paraya çevirme işlemi gerçekleştirilirken rehin borçlusunun menfaatlerinin korunması gerekir.

Rehnin özel yoldan paraya çevirme yetkisi tanınmasının, cebri icra yoluyla rehnin paraya çevrilmesi hakkını engelleyip engellemediği öğretide tartışılmıştır. Bir görüş tarafların bu yetkiyi rehinli alacaklıya tanıyarak cebri icra yolunu kapattığını ve artık sadece özel yoldan paraya çevirmeye başvurulabileceğini savunur[613]. Başka bir görüş ise cebri icraya başvurmanın mümkün olduğu kanaatindedir[614]. Gerçekten de cebri icra yolu kanunen tanınmış bir imkandır. Taraflar özel yoldan paraya çevirme hususunda sözleşme yapmış olsalar dahi aksi yönde bir kanuni düzenleme olmadıkça yasal hakları olan cebri icraya başvurmaları mümkün olmalıdır.

4.3. Rehin Hakkının Sona Ermesi

4.3.1. Sona Erme ve Terkin

Terkin, bir ayni hakkı sona erdirmek veya yolsuz tescili düzeltmek amacıyla sicilde yazılı olan bir hususun silinmesidir[615]. Ayni hak tescil ile kurulduğu gibi terkin ile de son bulur. TMK m. 858, taşınmaz ipoteği ile ilgili şu düzenlemeye yer verir: "*Taşınmaz rehni, tescilin terkini veya taşınmazın tamamen yok olmasıyla sona erer*".

---

[610] **Cansel** (1967), s. 237.
[611] **Cansel** (1967), s. 237.
[612] **Gürdoğan** (1967), s. 19-20. Aksi yönde bkz. **Makaracı Başak** (2014), s. 300. Helvacı, bu durumda komisyoncunun kendi işlerini yapmasına dair olan TBK m. 543 hükmünün kıyasen uygulanması gerektiğini savunur (**Helvacı** (1997), s. 133). Bu hükme göre komisyoncu, aksine talimat verilmemişse, atacağı malı kendisi için satın alabilir. Komisyoncunun kendiyle işlem yaptığı andaki değerler esas alınır.
[613] **Cansel** (1967), s. 235 vd.; **Üstündağ**, s. 371, dn. 22.
[614] **Cansel** (1967), s. 236; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 847; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1007.
[615] **Esener/Güven**, s. 142; **Ertaş** (2021), s. 168; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 209; **Nomer/Ergüne**, s. 128.

TMK m. 992'deki hüküm kıyasen uygulandığında sicilde bulunan tescil, bir taşınır ipoteğinin mevcut olduğuna karine teşkil eder. Bu hak terkinle sona erebileceği gibi sicil dışı da sona erebilir. Terkinin hak üzerinde doğrudan etki doğurup ayni hakkın sona ermesine neden olduğu hallerde yenilik doğuran terkin söz konusu olur. Rehin hakkının sicil dışı nedenlerle sona ermesi ve terkinin artık gerçeği göstermeyen tescili ortadan kaldırmayı amaçladığı hallerde ise açıklayıcı terkin söz konusudur[616]. TMK m. 858'de düzenlenen "*taşınmazın tamamen yok olması*" ifadesi rehin hakkının sicil dışı sona erdiği ve açıklayıcı terkinin yapılması gereken hallerdendir.

Rehinle güvence altına alınan alacağın sona ermesi nedeniyle terkin talebinde bulunulabilir. Bunun yanı sıra taraflar terkin anlaşması da yapabilirler. Terkin anlaşması, rehinli alacaklıya terkin borcu yükleyen bir anlaşmadır[617]. Rehinli alacaklı, terkin talebinde bulunarak terkin anlaşmasından doğan borcunu ifa eder. Rehinli alacaklının rehin hakkından feragat etmesi de rehin hakkının terkini sonucunu doğurur.

Terkin, lehine tescil ile bir hak tesis edilmiş kişinin talebi ile yapılır. Rehinli alacaklı veya rehinli alacaklıyı temsil ve ilzama yetkili kişiler rehin hakkının TARES'ten terkinini isteyebilir (Sicil Yönetmeliği m. 22/2). Ancak TİTRK m. 15/3'te rehin borçlusuna tanınan haklar istisna tutulmuştur. Bu durumda rehin borçlusunun da terkin talebinde bulunma hakkı vardır.

Rehin borçlusunun terkin talebinde bulunma hakkını düzenleyen TİTRK m. 15/3'ün lafzı şu şekildedir: "*Rehin alacaklısının, alacağın son bulmasına müteakip rehnin terkini için süresi içinde Sicile başvurmaması halinde, borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlu, rehnin terkinini Sicilden isteyebilir*". Rehin borçlusunun bu hakkını kullanabilmesi için güvence altına alınan alacağın sona erdiğine ilişkin belgeleri ortaya koyması gerekir (Sicil

---

[616] Yenilik doğuran terkin ve açıklayıcı terkin ile ilgili bkz. **Ayan** (2020a), s. 401 vd; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 149.
Rehin hakkının sicil dışı sona ermesi hususunda öğretide farklı görüşler vardır. Vardar Hamamcıoğlu, TMK m. 858'e dayanarak sicilden terkin edilmediği sürece ipoteğin sona ermeyeceğini savunur (**Vardar Hamamcıoğlu**, s. 226). Öğretide baskın olan diğer görüş ise sicil dışı terkinin mümkün olduğunu ve sicil dışı terkin durumunda terkinin açıklayıcı nitelikte olduğunu savunur. Görüşlerini desteklerken TMK m. 1026/1 hükmünden yararlanırlar. TMK m. 1026/1, "*Bir ayni hakkın sona ermesiyle tescil her türlü hukuki değerini kaybettiği takdirde, yüklü taşınmaz maliki, terkini isteyebilir*" der. Bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 922, N. 3258; **Saymen/Elbir**, s. 581.
[617] **Acar** (2017), s. 243, N. 454.

Yönetmeliği m. 21/4)[618]. TİTRK tarafından rehin borçlusuna, TMK'da tanınmamış olan bir imkan tanınmıştır. Ancak rehin borçlusunun borcunu ödediğine ilişkin belgeleri ortaya koyamayıp sicil memurunu ikna edememesi riski söz konusudur. Rehin borçlusu, sicil memurunu ikna edemezse TİTRK m. 15/3'ün sağladığı imkandan yararlanamaz. Bu durumda TMK m. 883'e başvurulması mümkündür. TMK m. 883, taşınmaz ipoteği ile ilgili "*alacak sona erince ipotekli taşınmaz maliki, alacaklıdan ipoteğin terkinini isteyebilir*" diyerek malike, rehinli alacaklıdan terkin talebinde bulunmasını isteme hakkı vermiştir. Aynı hüküm kıyasen ticari işlemlerde taşınır rehninde de uygulama alanı bulur. Rehin borçlusu, rehinli alacaklıdan terkin talebinde bulunmasını isteyebilir. Rehinli alacaklının terkin talebinde bulunmaması halinde ise mahkemeye başvurarak rehinli alacaklıyı terkine zorlayabilir[619]. Mahkemenin terkin yönünde verdiği karar rehinli alacaklının beyanı yerine geçerek terkine imkan tanır[620].

TİTRK m. 15/1 uyarınca "*Rehin alacaklısı, alacağın son bulduğu tarihten itibaren yabancı hukuka tabi rehin alacaklısı tarafından otuz, Türk hukukuna tabi rehin alacaklısı tarafından on beş işgünü içinde, rehin kaydının Sicilden terkini için başvuruda bulunur*". Bu hükümle rehinli alacaklıya terkin yükümlülüğü öngörülür. Rehinli alacaklının bu yükümlülüğü ihlal etmesi halinde rehinli alacaklıya, rehin tutarının belirli olması halinde onda biri kadar, borç tutarı belirli değilse güvence tutarının onda biri kadar idari para cezası uygulanır (Sicil Yönetmeliği m. 29/5). İdari yaptırım Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından uygulanır.

---

[618] Öğretide bir görüş, sicil memurunun para borcu dışındaki borçlarda ifanın gerçekleşip gerçekleşmediğini denetmesi gerektiğini savunur. Bkz**. Esener / Güven**, s. 588. Ancak öğretideki diğer bir görüş ise sicil memurunun yükümlülüğünün para borcunun ödenip ödenmediğini kontrol etmek olduğunu savunur. Bkz. **Kara, Burak** (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 122.

[619] Yargıtay kararlarında "ipoteğin fekki davası" adı verilen bir dava türüne rastlanır. Yargıtay bir kararında *"… İpotek kişisel bir alacağın teminat altına alınması amacını güden ve bir taşınmaz değerinden alacaklının alacağını elde etmesini sağlayan sınırlı bir ayni haktır. Alacak sona erdiği halde alacaklı, terkin taahhüdünü iradesiyle yerine getirmezse, taşınmaz maliki ipoteğin fekkini (kaldırılmasını) dava yolu ile isteyebilir. …*" Diyerek rehin borçlusunun mahkemeden ipoteğin fekki talebinde bulunabileceğini düzenlemiştir. Bkz. Yargıtay 3. HD, E. 2020/12345, K. 2021/10449 (Yargıtay Karararama). Akçura Karaman, sicil dışı sona ermelerde tarafların ipoteğin fekki davası açacaklarını, bu davanın nisbi bir hakka dayandığını ve TMK m. 716'ya kıyasen bir eda davası olduğunu savunur. Bkz. **Akçura Karaman**, s. 485.

[620] **Akçura Karaman**, s. 485; **Kara**, s. 114. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, rehin hakkının sicil dışı sona erme hallerinde mahkeme kararı gerekmeksizin tek taraflı irade beyanıyla terkinin mümkün olduğunu savunur (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 922, N. 3258).

4.3.2. Rehin Hakkının Alacağa Bağlı Olarak Sona Ermesi

Rehin hakkının fer'i bir hak olması, onun alacağa bağlı olarak sona ereceği sonucunu doğurur. Güvence altına alınan alacağın sona ermesi ile rehin hakkı kendiliğinden sona erer[621]. Herhangi bir irade beyanı veya mahkeme kararına gerek yoktur[622].

Alacağı sona erdiren nedenlerden birisi ifadır. TBK, ifanın ne olduğuna dair bir tanım getirmemiştir. Bununla birlikte öğretide ifa, borcun konusunun yerine getirilmesi olarak kabul edilir[623]. Kural olarak alacak, ifa ile sona erer.

Asıl borçlu, kısmi ifada bulunmak isteyebilir. Kısmi ifanın gerçekleşmesi sonucunda alacak, ifa oranında sona erer[624]. İfa edilmeyen alacak içinse rehin hakkı devam eder. İfa edilen alacağın oranı kadar rehnin güvence miktarının da azalması istenemez[625]. TBK m. 100/2 uyarınca, rehinli alacaklı, alacağının bir kısmı için rehin almışsa, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkını haiz değildir.

Rehinli alacaklı ve asıl borçlu, alacağın ortadan kalkmasına yönelik anlaşma yapabilir[626]. İbrada rehinli alacaklı tek başına alacağından vazgeçmemektedir, borçlunun rızasıyla vazgeçmektedir. TBK m. 132 de ibrayı düzenler. Alacak hakkının ibra sözleşmesi ile sona ermesi, rehin hakkının TARES'ten re'sen silinmesi sonucunu doğurmaz[627]. Rehin hakkı şekli olarak sicilde varlığını sürdürür. Rehinli alacaklının terkin talebinde bulunması gerekir.

---

[621] Rehin hakkının sona erdiğine dikkat edilmesi gerekir. Rehin sözleşmesinin sona ermesi ile rehin hakkının sona ermesi farklı şeylerdir. Rehin sözleşmesinin sona ermesi her zaman rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğurmaz. Aynı şekilde rehin hakkının sona ermesi de her zaman rehin sözleşmesinin sona ermesi anlamına gelmez. Rehin hakkı tesis edilmesi dışında öngörülen diğer yükümlülükler ifa edilinceye kadar rehin sözleşmesi ayakta kalır.
Sona eren bir alacağa bağlı olarak rehin hakkının sona ermesi halinde, sona eren alacak hakkı tekrar canlanırsa rehin hakkının da canlanıp canlanmayacağı ile ilgili bkz. **Akçura Karaman**, s. 489 vd.

[622] **Acar** (2017), s. 253; **Antalya/Acar**, s. 162.

[623] İfa hakkında bkz. **Eren**, s. 1030 vd.; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 265 vd.

[624] Borcun tamamının belli ve muaccel olması halinde rehinli alacaklı, kısmi ifayı reddetme hakkını haizdir (TBK m. 84).

[625] Bu güvencenin bölünmezliği ilkesine aykırıdır.

[626] İbra hakkında bkz. **Eren**, s. 1439 vd.; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 578 vd..

[627] **Baydak**, s. 213.

Rehin sözleşmesi bozucu koşula bağlanabilir[628]. Uygulama Yönetmeliği m. 21/1, rehin sözleşmesine süre kaydı konulmasının mümkün olduğunu ifade eder. Bu süre boyunca rehin hakkı geçerlidir. Ancak sürenin dolmasıyla birlikte rehin sözleşmesi, kural olarak ileriye etkili olacak şekilde sona erer (TBK m. 173). Borçlandırıcı işlem olan rehin sözleşmesinin sona ermesi ile birlikte ona bağlı olarak kurulan rehin hakkı da sona erer[629].

Alacağı sona erdiren nedenlerden bir diğeri, yenilemedir. Yenileme ile eski borç sona ererek yeni bir borç doğar[630]. Yenileme işleminin gerçekleşebilmesi için ortadan kaldırılan eski borç ile meydana getirilen yeni borç arasında hukuki sebep bakımından bir fark olmalıdır ve yenileme iradesi bulunmalıdır. TBK m. 133/1, yenilemenin söz konusu olabilmesi için tarafların açık bir irade beyanında bulunmaları gerektiğini düzenler[631].

Yenileme işlemi ile birlikte eski borç, bütün fer'i haklarıyla birlikte sona erer. Rehinli alacaklı, eski alacağını güvence altına almak için tesis edilen rehin hakkını saklı tutmak isteyebilir ancak tarafların bu yönde yapacakları anlaşma geçersizdir[632].

Taraflar arasında bir cari hesap sözleşmesi yapılabilir. TTK m. 89 uyarınca "*iki kişinin herhangi bir hukuki sebep veya ilişkiden doğan alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şekline çevirerek hesabın kesilmesinden sonra çıkacak artan tutarı isteyebileceklerine dair sözleşme cari hesap sözleşmesidir*". Bir alacağın cari hesaba geçirilmesi o alacağın yenilendiği anlamına gelmez (TBK m. 134/1, TTK m. 90/1-b). Ancak hesap kesilmiş ve hesap sonucu diğer

---

[628] TST m. 16/2, taşınmaz ipoteği tescilinin bozucu koşula bağlanmasını yasaklar. TİTRK ile öngörülen sistemin tapu sicili ile olan benzerliği nedeniyle Kara, rehin hakkının bozucu koşula bağlı kurulamayacağını savunur (**Kara**, s. 75).

[629] Akçura Karaman, tasarruf işlemi olan tescilin sebebinin kalması dolayısıyla sebepsiz zenginleşme oluşacağını savunur. TBK m. 77/2 uyarınca rehinli alacaklı açısından bir iade yükümlülüğü doğurur. Rehinli alacaklı, sicildeki yolsuz tescilin terkinini talep etme borcu altındadır. Kıyasen TMK m. 716 uygulanarak rehnin sona erdirilmesini mahkemeden talep eder. Mahkeme kararı ile rehin ortadan kalkar. Bkz. **Akçura Karaman**, s. 501.

[630] Bkz. **Eren**, s. 1431, **Oğuzman/Öz**, C.I, s. 583.

[631] TBK m. 133/2 uyarınca, özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, taraflar yenileme işlemi yaptıkları yönünde açıkça bir irade ortaya koymadıkça yenileme sayılmaz.

[632] **Kara**, s. 51. Oğuzman/Öz, tarafların rehin hakkını saklı tutmak için yaptıkları anlaşmanın rehin sözleşmesinin yenilenmesi sonucunu doğuracağını savunur. Bkz. **Oğuzman/Öz** (2021a),, s. 550. Tares Yönetmeliği m. 18/1, rehin sözleşmesinde yapılan değişikliklerin TARES'te yapılacağını öngörür. Aynı yönetmeliğin 22/1. maddesi ise rehin sözleşmesinde değişiklik talebinde bulunabilecek kişileri sayar. Rehinli alacaklı ve rehin borçlusunun veya tarafları temsil ve ilzama yetkili kişilerin rehin sözleşmesinde değişiklik talebinde bulunması gerekir. TARES m. 28 uyarınca rehin sözleşmesinde yapılan değişiklik borç miktarının veya rehin miktarının artmasına ya da azalmasına neden oluyor olsa da aynı tescil numarası ile yapılabilir.

tarafça kabul edilmişse alacak yenilenmiştir (TBK m. 134/2). Cari hesapta alacağın yenilenmesi, alacağa bağlı fer'i hakların sona ermesi sonucunu doğurmaz (TBK m. 134/3). TBK m. 134/3, TBK m. 131/1 karşısında özel hüküm niteliğindedir. Dolayısıyla cari hesaba ilişkin bu özel hüküm, yenilenen alacağa bağlı fer'ilerin sona ereceğine dair genel hükme bir istisna getirir[633].

Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi kural olarak alacağı sona erdirir, ancak üçüncü kişilerin alacak üzerinde önceden mevcut olan hakları bundan etkilenmez (TBK m. 135)[634]. Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesiyle rehin hakkı gibi fer'i nitelikteki haklar da asıl alacak ile sona erer (TBK m. 131). Asıl borç ilişkisinin alacaklısı ve borçlusunun birleşmesi gerekir. Ancak bunların birleşmesi rehinle güvenceye alınan alacak hakkının sona ermesi sonucunu doğurur[635].

İfa imkansızlığı, alacağı sona erdiren nedenlerdendir (TBK m. 136/1). Borcun ifasının borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir nedenle imkansızlaşması halinde alacakla birlikte ona bağlı kurulan rehin hakkı da sona erer[636]. Borcun ifasının imkansızlaşması tamamen olabileceği gibi kısmen de olabilir. Kısmen imkansızlaşma sonucunda borçlu, borcunun imkansızlaşan kısmından kurtulur. Rehin hakkı, kalan alacak hakkı için aynen devam eder.

Takas, alacağı sona erdiren bir diğer sebeptir. Takas, birbirine özdeş edim borcu olan iki taraftan birinin, karşılıklı borçlarını fiilen ifa etme yükünden kurtulmak amacıyla tek taraflı bir irade beyanıyla karşılıklı muaccel borçları daha az olan oranında sona erdirmesidir[637]. TBK m. 139 vd. hükümler takası düzenler. Tarafların karşılıklı alacaklarının olması, aynı türden alacakların mevcudiyeti, alacakların muaccel olması, her bir alacağın geçerli ve dava edilebilir olması gerekir[638]. Borçlulardan birinin takas iradesini bildirmesiyle takas gerçekleşir (TBK m. 143/1). Tek taraflı irade beyanıdır. Karşılıklı alacakların eşit

---

633 Bkz. **Akçura Karaman**, s. 488; **Antalya/Acar**, s. 171.

634 Alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi genel olarak alacağın borçluya temlikinde, işletmenin alacak ve borçlarıyla külli olarak devredilmesinde, borçlunun alacaklıya mirasçı olmasında ve şirket birleşmelerinde görülür. Bkz. **Acar** (2017), s. 256; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 590.

635 Rehinli alacaklı ve rehin borçlusunun birleşmesi, asıl alacak sona ermediği için bu başlık altında rehin hakkının sona ermesi için bir neden oluşturmaz.

636 **Acar** (2017), s. 256. Borcun ifasının borçlunun sorumlu olduğu bir sebeple sona ermesi halinde alacak hakkının sona ermeyeceği, tazminat yükümlülüğünün asıl edimin yerini alacağı kabul edilir. Bu durumda rehin hakkı da sona ermeyip içeriği değişerek tazminat alacağı üzerinde devam eder. Bkz. **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 453.

637 **Eren**, s. 1443; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 609.

638 Takasın koşulları hakkında bkz. **Eren,** s. 1445 vd.; **Oğuzman/Öz** (2021a), s. 611 vd.

olmaması durumunda, miktar olarak daha az olan oranında sona erme gerçekleşir. Bu durumda da tamamen sona eren daha az alacağa bağlı fer'i haklar sona erer. Miktar olarak daha fazla olan alacağın fazla kısmı mevcudiyetini koruduğu için bu alacağa bağlı fer'iler sona ermez.

Bir alacağın zamanaşımına uğramış olması, sona ermesi sonucunu doğurmaz. Kanunun öngördüğü süre içerisinde, kanunun öngördüğü davranışın yerine getirilmemesi sonucunda alacağın dava veya cebri icra yoluyla elde edilmesi imkanının ortadan kalkmasına zamanaşımı denir[639]. Alacak hakkı belli bir süre kullanılmadığı için alacaklı, dava etme hakkından yoksun hale gelir. Zamanaşımı alacağın sona ermesi sonucunu doğurmaz. Yalnızca alacaklının, alacağını elde etmek için adli makamlara başvurma imkanı ortadan kalkar, bir eksik borç meydana gelir.

Tapu kütüğüne rehin hakkının tescil edilmesiyle alacak için zamanaşımı işlemez (TMK m. 864)[640]. Taşınmaz ipoteği ile güvenceye alınmış bir alacak, zamanaşımına uğramaz. Taşınır rehni için böyle bir imkan öngörülmediği gibi TBK m. 159'da açıkça aksi düzenlenir. Buna göre "*alacağın bir taşınır rehniyle güvenceye bağlanmış olması, bu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmaz; bununla birlikte alacaklının, hakkını rehinden alma yetkisi devam eder*". Alacağın zamanaşımına uğramış olması kendiliğinden rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğurmaz. Rehin borçlusu, alacağın zamanaşımına uğradığı def'i ile rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibi sonuçsuz bırakamaz[641].

---

[639] **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 48. TBK m. 146 uyarınca aksine hüküm bulunmadıkça her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir. TBK m. 147, beş yıllık zamanaşımına tabi alacakları sayar. Buna göre "*1. Kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi dönemsel edimler. 2. Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri. 3. Küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende atışlardan doğan alacaklar. 4. Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar. 5. Vekalet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar. 6. Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar.*" TBK m. 149 uyarınca alacağın muaccel olması ile zamanaşımı işlemeye başlar.

[640] Uygulama Yönetmeliği m. 23, TMK m. 864'e benzer bir düzenleme getirerek rehin sözleşmesinin TARES'e tescil edilmesiyle birlikte zamanaşımının işlemeyeceğini düzenlemekteydi. Ancak bu hüküm sonradan ilga edilmiştir. Öğretide zamanaşımına ilişkin böyle önemli bir düzenlemenin yönetmelikle yapılmasından vazgeçilmesine olumlu bakılmaktadır. Yönetmelik hükmünün ilgası ile birlikte TİTRK'in taşınmaz rehni hükümlerine yaptığı atıfa dayanılarak TMK m. 864'ün kıyasen uygulanacağı savunulur. Bkz. **Kara**, s. 60-61.

[641] **Esener/Güven**, s. 563; **Kara**, s. 60.

4.3.3. Rehin Hakkının Alacaktan Bağımsız Sona Ermesi

4.3.3.1. Terkinle Sona Erme ve Rehinli Alacaklının Feragati

Rehinli alacaklı, sicile yapacağı terkin talebiyle rehin hakkını sona erdirebilir. Rehin hakkının sona ermesi güvence altına alınan alacağın sona ermesi sonucunu doğurmaz[642]. Bu tür bir terkin, hakkı sona erdirdiği için yenilik doğuran terkindir.

Taraflar, rehin hakkını sona erdirmek için anlaşabilirler. Bu hususta TİTRK'te açık bir hüküm mevcut değildir[643]. Rehin hakkını sona erdirme anlaşması için bir şekil öngörülmemiştir. Bu nedenle şekil serbestisi geçerli olup her şekilde yapılması mümkündür. Ancak TARES'e kayıtlı hangi rehin hakkının terkin edilmek istendiği rehin hakkını sona erdirme sözleşmesinden anlaşılmalıdır[644].

Terkin, taraflar arasındaki bir anlaşmaya dayanabileceği gibi rehinli alacaklının feragatine de dayanabilir. Terkinin sözleşmeye dayanması halinde rehinli alacaklı terkin talebinde bulunmazsa rehin borçlusunun mahkemeye başvurma hakkı vardır. Rehinli alacaklı aynı zamanda tek taraflı irade beyanıyla rehin hakkından feragat edebilir[645].

Feragat beyanında bulunan kişinin tasarruf ehliyetinin olması gerekir[646]. Rehinli alacaklı, rehin borçlusuna karşı feragat beyanında bulunur. Rehin borçlusunun üçüncü kişi olması halinde feragat beyanı, asıl alacaklıya yöneltilmez[647]. Feragat işleminin yapılması için rehinli alacaklının bir hukuki sebebe dayanması gerekmez. Bir sebebe dayanmasa dahi rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğurur[648]. Rehin borçlusunun feragate rıza göstermesi gerekmez. Her ne kadar feragat tek taraflı irade beyanıysa da terkin, hakları etkilenenlerin

---

642 **Sirmen** (2021), s. 683; **Köprülü/Kaneti**, s. 346.
643 Sicil Yönetmeliği m. 29, terkin için üç hal düzenler: alacağın son bulması üzerine rehinli alacaklı tarafından terkin talebinde bulunulması, rehin borçlusunun borcun son bulduğunu tevsik eden mahkeme kararı üzerine bildirim yapması ve mahkeme tarafından rehin sözleşmesinin terkin edilmesine karar verilmesi.
644 **Kara**, s. 63.
645 **Cansel** (1967), s. 202; **Bertan, Suad** (1976) Ayni Haklar, Medeni Kanunun 618-764 üncü Maddelerinin Şerhi (Bu Maddelerle İlgili Kanunlar ve Eski Hükümler), Ankara, s. 1086; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 849; **Nomer/Ergüne**, s. 266. Rehin hakkının feragat ile sona erdirilmesi alacağın sona ermesinden farklılık gösterir. Alacaklının alacağından tek taraflı irade beyanıyla feragat etmesi mümkün değildir. Alacak hakkı TBK m. 132'de düzenlenen ibraya konu olabilir.
646 **Ergüne** (2017), s. 300.
647 **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1034.
648 **Akçura Karaman**, s. 497.

rızasına bağlıdır. Üçüncü kişilerin haklarının terkinden etkilendiği hallerde, TMK m. 1014, tescilin terkininin kaydın kendilerine hak sağladığı kimselerin yazılı izni ile yapılacağını düzenler. Bu durumda bu kişilerin rızalarının alınması gerekir. Bu hüküm kıyasen ticari işlemlerde taşınır rehninde de uygulanır. Hakları etkilenen üçüncü kişilerin rızaları alınmamışsa bu kişiler, sicilin düzeltilmesi talebinde bulunabilir[649].

Terkin geçerli bir hukuki sebebe dayanmalıdır. Hukuki sebebin geçersiz olması halinde yolsuz terkin söz konusu olur ve sicil taşınırın gerçek durumunu göstermez. Bu durumda TMK m. 1025 kıyasen uygulanarak rehinli alacaklı sicilin düzeltilmesi davası açarak rehin hakkını tekrar tescil ettirebilir[650].

4.3.3.2. Sürenin Sona Ermesi ve Rehin Borçlusunun Rızası Olmayan Borçlu Değişikliği

İntifa hakkının, üst hakkının ve kaynak hakkının süreye bağlanabilmekle birlikte rehin hakkı hususunda benzer bir düzenleme TMK'da öngörülmemiştir (TMK m. 796, 836/2, 837/3). Buna rağmen öğreti, bu hükümlerin kıyasen rehin hakkına da uygulanabileceğini kabul eder[651].

Uygulama Yönetmeliği m. 21/1 uyarınca taşınır ipoteğinde hak, süreye bağlanabilir. Taraflar, rehin sözleşmesinde rehin hakkının bir süreye bağlı olacağı hususunda anlaşabilir[652]. Bu sürenin sona ermesiyle birlikte rehin hakkı da sona erer (Uygulama Yönetmeliği m. 22/2).

Güvence altına alınan borç üçüncü bir kişi tarafından üstlenilebilir. Asıl borçlu ancak rehinli alacaklının borcun üstlenilmesini kabul etmesiyle borcundan kurtulur (TBK m. 196).

---

[649] **Akçura Karaman**, s. 498.
[650] **Akçura Karaman**, s. 497.
[651] **Köprülü/Kaneti**, s. 347; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 922 N. 3258; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 988.
[652] Öğretide sürenin dolmasıyla birlikte rehin hakkının kendiliğinden sona ereceği savunulurken Yargıtay, rehin hakkının süreli tesis edilebileceğini kabul etmekle birlikte rehin hakkının sona ermesi için borçlunun borcunun olup olmadığının araştırılmasını savunur. Bkz. Yargıtay 19. HD. T. 24.11.2000, E. 5576/8067; Yargıtay 12. HD. T. 21.04.2005, E. 2005/4803, K. 2005/8569. Aksi yönde bkz. **Köprülü/Kaneti**, s. 347.

Ticari işlemlerde taşınır rehninde de rehinli alacaklının borcun üstlenilmesine rıza göstermesi gerekir. Rıza gösterilmemesi halinde rehin hakkı sona erer[653].

4.3.3.3. Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi

Rehinli alacaklı ve rehin borçlusu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi rehin hakkını sona erdirir. Rehinli alacaklının, rehin konusu taşınıra malik olması gerekir. Bu durumda kendi mülkiyetindeki taşınır üzerinde rehin hakkı sahibi olan rehinli alacaklının, bu sınırlı ayni hakkı sona erer.

Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesinden bahsedildiğinde malik lehine rehinden söz etmek gerekir. Malik lehine rehin, gerçek malik lehine rehin ve gerçek olmayan malik lehine rehin olmak üzere ikiye ayrılır[654]. Gerçek malik lehine rehin söz konusu olduğunda rehin borçlusu aynı zamanda asıl borçludur. Asıl borçlu, rehin borçlusu ve rehinli alacaklı sıfatları tek bir kişide birleşerek rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğurur[655]. Gerçek olmayan malik lehine rehinde ise rehin borçlusu, asıl alacaklıdan başka bir üçüncü kişidir. Rehinli taşınırın mülkiyeti rehinli alacaklıya geçmiş olsa dahi asıl borçlu ve rehinli alacaklı sıfatları birleşmez. Bu durumda asıl alacak sona ermez. Bunun yanı sıra rehin borçlusunun asıl borçlunun borcunu ödeyerek alacaklarına halef olması da mümkündür[656]. Bu durumda da rehin hakkı sona ermez. Taşınır rehninde malik lehine rehin tesis edilebileceği kabul edilmez[657]. Malik lehine rehin kabul görmediği için rehin borçlusu ve rehinli alacaklı sıfatlarının birleşmesi rehin hakkının sona ermesine neden olur.

---

[653] **Oğuzman/Öz** (2021b), s. 614. Hava aracı ve motorlu taşıtla ilgili aynı yönde bkz. **Akçura Karaman**, s. 501-502. TBK m. 200/1 uyarınca dış üstlenme sözleşmesinin hükümsüz olması sonucunda iyiniyetli üçüncü kişinin hakları saklı kalmak üzere, eski borç bütün bağlı borçlarıyla varlığını sürdürür. Bu durumda TBK m. 198/2 nedeniyle sona eren rehin hakkı da varlığını sürdürür.

[654] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 727 vd.; **Köprülü/Kaneti**, s. 19 vd.

[655] TBK m. 131/1, taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin hükümleri saklı tutar. Dolayısıyla taşınmaz rehni söz konusu olduğunda gerçek malik lehine rehin, rehin hakkının sona ermesi anlamına gelmez. Özellikle taşınmaz rehninde sabit sıra sistemi benimsendiğinden, rehinli alacaklının malik olması sonucunda rehin hakkının tesis edildiği derecede malik lehine bir rehin hakkı tesis edilmiş gibi olur.

[656] **Kara**, s. 77-78.

[657] **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1112; **Acar** (2017), s. 250. Öğretide Kara, ticari işlemlerde taşınır rehninde malik lehine rehnin kabul edilmesini savunur. Yazara göre TİTRK'te malik lehine rehnin aksine bir hüküm bulunmaması ve taşınmaz ipoteğine yapılan atıf, TMK m. 884'ün kıyasen uygulanabilir olduğunu gösterir. Bkz. **Kara**, s. 78-79. Hava aracı ipoteği ve motorlu taşıt rehninde benzer görüş için bkz. **Akçura Karaman**, s. 79. Sınai hakların rehninde benzer görüş için bkz. **Utku**, s. 333 vd.

4.3.3.4. Rehinli Alacaklıya Ödeme Yapılamaması Halinde Tevdi Kararıyla Sona Erme

Kanun koyucu, rehin borçlusunun borcunu ödemek istemesine rağmen ödeyememesi halinde ona tevdi imkanı sağlar. Borçluya tevdi imkanı öncelikli olarak TBK ile getirilmiştir. Kendisine ifa edilen alacağı haklı bir sebebe dayanmadan kabulden kaçınan alacaklı, alacaklı temerrüdüne düşer. Alacaklının, alacaklı temerrüdüne düşmesi ile borçlu, mahkeme tarafından belirlenen tevdi yerine borcunu tevdi ederek borçtan kurtulur (TBK m. 107). Aynı şekilde İİK m. 153, rehinli borçluya borcunu tevdi ettirerek rehin borcunu sona erdirme imkanı tanır[658].

İİK m. 153 ve TBK m. 107'nin sunduğu tevdi imkanları arasında fark vardır. İİK m. 153 uyarınca alacaklının temerrüde düşmesi aranmaz. TBK m. 107'ye yapma ve verme edimleri için başvurulması mümkünken, İİK m. 153'e yalnızca para alacakları için başvurulabilir. TBK m. 107, güvence altına alınan alacağı ve alacağa bağlı fer'i bir hak olan rehin hakkını sona erdirir. Halbuki İİK m. 153 uyarınca tevdi yapıldığında, icra dairesi sicile bir yazı yazarak rehin hakkının terkinini talep eder.

Rehinli alacaklının gaip veya yerleşim yerinin meçhul bulunduğu veya borcu almaktan ve ipoteği çözmekten imtina ettiği hallerde rehin borçlusu borcundan kurtarılmak isteyebilir (İİK m. 153). İcra dairesi usulüne uygun tebligat yaparak rehinli alacaklıya on beş günlük süre verir. Rehinli alacaklının bu süre içerisinde icra dairesine gidip alacağını alması ve rehin hakkını çözmesi gerekir. On beş günlük sürenin sonunda icra dairesi dosyayı icra mahkemesine verir. Mahkeme, yatırılmış paranın alacaklı adına saklanmasına ve rehnin terkin edilmesine karar verir.

---

[658] İcra ve İflas Kanunu m. 153: *"(1) İpotekle temin edilen ve vadesi gelmiş bir alacağın borçlusu icra dairesine müracaatla alacaklısının gaip veya yerleşim yerinin meçhul bulunduğunu veya borcu almaktan ve ipoteği çözmekten imtina ettiğini beyan ederse icra dairesi on beş gün içinde daireye gelerek parayı almasını ve ipoteği çözmesini alacaklıya usulüne göre tebliğ eder. Alacaklı bu müddet içinde gelmediği veya gelipte kanunen makbul bir sebep beyan etmeksizin parayı almaktan ve ipoteği çözdürmekten imtina eylediği takdirde borçlu borcunu icra dairesine tamamıyla yatırırsa tetkik mercii verilen paranın alacaklı namına hıfzına ve ipotek kaydının terkinine karar verir. Bu karar tapu dairesine tebliğ edilerek ipotekli taşınmazın siciline geçirilir.*
(2) Vadesi gelmeyen borcun ipotek senedi mucibince işlemiş ve işleyecek bütün faizleri ile birlikte tediyesini deruhde eden borçlu hakkında da yukarıdaki hüküm cereyan eder."

4.3.3.5. Rehin Konusu Taşınırın Yok Olması, Değerini Kaybetmesi

Rehin hakkı, belirli veya belirlenebilir bir taşınır varlık üzerinde tesis edilir. Rehin konusu taşınırın yok olması, rehin hakkının da sona ermesi anlamına gelir[659]. Rehin konusu taşınırın tekrar eski haline getirilmeyecek şekilde zayi olması, tahrip olması durumunda taşınırın yok olması söz konusudur[660].

Rehinli taşınır yerine kamulaştırma bedeli veya sigorta tazminatı gibi bir ikame değerin gelmesi halinde rehin hakkı ikame değer üzerinde devam eder. Ayrıca üretim sürecinde kullanılan hammadde, sarf malzemesi, stok gibi varlıkların kullanılması halinde, ortaya çıkan son ürün üzerinde asıl şeyin oranı ve sırasında aynı rehin hakkı devam eder (TİTRK m. 7/2). Bununla birlikte rehin konusu taşınırın tamamen yok olması söz konusu olabilir. Yerini alacak bir ikame değer olmaması halinde taşınırın yok olmasıyla birlikte üzerinde tesis edilen rehin hakkı da sona erer.

Ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilen varlıklar yalnızca taşınır eşyalar değildir. Alacak hakkının rehnedilmesi halinde alacak hakkının sona ermesi ile rehin hakkı da sona erer. Alacak bir senede bağlanmışsa, bu senet bir kıymetli evrak olmadığı sürece, senedin kaybolması, hakkı sona erdirmez. Ancak senet kıymetli evrak niteliğini haizse kıymetli evrakın zıyaı hükümlerine göre iptal kararı alınmazsa rehin hakkı da sona erer[661].

---

[659] **Cansel** (1967), s. 201; **Köprülü/Kaneti**, s. 498.
Rehin borçlusu, rehin konusu taşınıra kendisi zarar verebilir. Rehin borçlusunun zarar verme kastıyla taşınırı tahrip veya imha etmesi durumunda TİTRK m. 16/1 uyarınca idari para cezası uygulanır. Alacağını kısmen veya tamamen elde edemeyen rehinli alacaklının şikayeti üzerine, güvence altına alınan alacak tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezası uygulanır. Bunun yanı sıra genel hükümlere de başvurulabilir.

[660] **Ergüne** (2017), s. 297.

[661] Kıymetli evrakta hak ve senet iç içe geçtiği için senet olmadan hakkın ileri sürülmesi mümkün değildir. Bu nedenle iptal kararı alıp hak ve senet birbirinden ayrılmadan, senedi elinde bulundurmayan kişi hakkı ileri süremez.

5. SONUÇ

Çalışma, taşınır rehni uygulamasını konu almaktadır. Bir teminat aracı olan rehne uygulamada oldukça sık başvurulmaktadır. Rehin hakkı genel olarak taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda ise tescil yoluyla tesis edilir. Çok yüksek meblağlı olmayan kredi sözleşmeleri karşılığında taraflar yüksek değere sahip olan taşınmazlarını rehnetmek istememektedir. Ancak taşınır rehninin kurulabilmesi için zilyetliğin devrinin gerekmesi önemli sorunlara yol açmaktadır. Rehinli alacaklının zilyetliğini devralarak rehnettiği taşınırlar için depo ve bakım masrafı yapması gerekecektir. Rehin borçlusu da rehnedilen taşınırlarından faydalanarak gelir elde etme ve borcunu ifa etme imkanından mahrum kalmaktadır. Teslime bağlı taşınır rehninin neden olduğu bu sorunu çözmek ve finansmana erişimi kolaylaştırmak amacıyla ilk olarak 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Ancak taşınır rehninin kapsamının çok geniş olması nedeniyle TİTRK üzerinden bir inceleme yapılmıştır. TİTRK'in tercih edilmesinin nedenleri vardır. İlk neden finansman ihtiyacının öncelikli olarak tacir, esnaf ve ticari işletmeler için ortaya çıkmasıdır. TİTRK ile taşınır ipoteğinin güvence olarak kullanılmasının yaygınlaştırılması, rehne konu olabilecek taşınırların kapsamının genişletilmesi, aleniyetin sağlanması ve cebri icra yoluyla rehnin paraya çevrilmesine alternatif yollar geliştirilmesiyle finansmana erişimin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. TİTRK'in çizdiği çerçeve sonunda başka taşınır rehni türlerine başvurulmasının azaltılması sonucu ortaya çıkacaktır.

Rehin hakkının kurulması için borçlandırıcı işlemin ve tasarruf işleminin bulunması gerekmektedir. Rehin sözleşmesi, uygulamada en yaygın karşılaşılan borçlandırıcı sebeptir. Rehin sözleşmesi isimsiz, tam iki tarafa borç yükleyen, ani edimli bir teminat sözleşmesidir.

Türk Medeni Kanunu uyarınca kurulan taşınır rehninde herhangi bir şekil şartı öngörülmemekle birlikte ticari işlemlerde taşınır rehni kurulabilmesi için rehin sözleşmesinin elektronik ortamda ya da yazılı olarak yapılması gerekmektedir. Tarafların seçimlik hakkı vardır. TİTRK m. 4/3 ve 4/4'te öngörülen elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin elektronik imzayla onaylanması ve yazılı şekilde akdedilen rehin sözleşmesinin noterde onaylanması veya sicil memurunun önünde taraflarca imzalanması

şartları tescil için ön şarttır. Rehin sözleşmesinin şekli hususunda UNCITRAL Model Kanun örnek alınarak adi yazılı şeklin yeterli olması gerektiği düşünülmektedir.

TİTRK ile rehin sözleşmesinin tarafları oldukça geniş düzenlenmiştir. Rehinli alacaklı bir kredi kuruluşu olduğu sürece tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler rehin sözleşmesine taraf olması mümkündür. Bunun yanı sıra tacir ve esnaflar da kendi aralarında rehin sözleşmesi yapabilmektedir. Rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin daha geniş bir zemine yayılmasıyla finansman sağlamak amacıyla taşınır ipoteğine başvurulması imkanı da yaygınlaştırılmıştır. Sözleşmenin taraflarıyla ilgili çeşitli mevzuatlara atıf yapılmıştır ancak bu atıflara rağmen taraflara ilişkin net bir tespit yapmak zordur.

Bankalar, TİTRK m. 2/1-e uyarınca rehinli alacaklı olabilecek kuruluşlar arasında yer alır. TİTRK, Türk Ceza Kanunu'ndaki tefecilik suçuna atıf yaparak kanunen kendisine bu hak tanınmayan kişilerin sürekli olarak bir taşınırı rehin alıp karşılığında ödünç para verme işi yapmalarını yasaklar. Mülga 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ve mülga 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname bankaların sürekli olarak ödünç para verme işi yapabileceklerini düzenlemiş olsa da yürürlükteki 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu, bankaların ve finansal kuruluşların sürekli olarak ödünç para verme işiyle uğraşabileceklerine dair bir düzenlemeye yer vermez. Bu boşluğun doldurulması gerektiğini düşünmekteyiz.

TİTRK, rehin sözleşmesinde bulunması zorunlu unsurları düzenler. Bu hususlar arasından özellikle belirlilik ilkesi ile ilgili kayıtlara sözleşmede mutlaka yer verilmesi gerekmektedir. Belirlilik ilkesi dışındaki kayıtlar sözleşmenin geçerliliğini etkilememektedir.

Rehin sözleşmesinde rehin yükünün ve rehin konusunun belirli olması gerekir. Ticari işlemlerde taşınır rehninde, rehin konusu taşınırların kapsamı mümkün olduğu kadar geniş tutulmuştur. Alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve irat, başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret unvanı ve işletme adı,

ticari plaka ve ticari hat, ticari proje, vagon ve benzeri her türlü varlık ve hak ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilmektedir. Münferit bu unsurların yanı sıra ticari işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulması da mümkündür. Ancak sermaye piyasası araçları ve mevduat gibi oldukça önemli olan varlıklar, TİTRK'in dışında bırakılmıştır. Bu varlıkların da ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilmesi gerektiğini savunmaktayız.

Ticari işlemlerde taşınır rehni TARES'e tescil ile kurulur. TİTRK'in sağladığı bu imkan rehinli alacaklı açısından önemlidir. Özellikle kredi verme işiyle uğraşan bankaların işlem hacmi düşünüldüğünde zilyetliği devralınan taşınırların depolanması ve değer azalmasını önleyici önlemlerin alınması ciddi maliyetler doğurmaktadır. Taşınır ipoteği sayesinde rehinli alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi aşamasına kadar rehinli taşınırları güvence altına almış olup zilyetlikle birlikte gelen maddi külfetten kurtulurlar.

TARES, aleni bir sicil olarak kamuya açıklığı sağlamaktadır. Ancak aleni sicillerde rastlanan iyiniyetli üçüncü kişilerin yolsuz tescile güvenerek yaptıkları işlemlerden kazandıkları ayni hakların korunacağına dair bir hüküm TİTRK'te bulunmaz. TİTRK, yolsuz tescile güveni korumazken iyiniyete ilişkin daha farklı bir düzenleme getirerek taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli kişinin iyiniyetinin korunacağını düzenler. Bu hükmün tüketicilerin korunması amacıyla getirildiği düşünülmektedir.

Bir eşya üzerinde birden fazla rehin hakkı tesis edilmesi halinde bu haklar arasındaki sıranın nasıl yapılacağı ile ilgili Türk hukuk sisteminde ilerleme sistemi ve sabit dereceler sistemi olmak üzere iki farklı sistem öngörülmüştür. Sabit dereceler sistemi genelde taşınmazlar için uygulanırken ilerleme sistemi taşınırlar için kabul edilmektedir. TİTRK, bu iki sistemin de uygulanabileceğini kabul etmiştir.

TİTRK, rehinli alacaklının alacağını elde etmesinde cebri icra yoluyla rehnin paraya çevrilmesine alternatif imkanlar öngörmüştür. Temerrüt sonrası haklar başlığı altında toplanan bu haklar arasında rehinli taşınırın mülkiyetini talep hakkı, kiralama ve lisanslama hakkı ile alacağı varlık yönetim şirketlerine devretme hakkı yer almaktadır.

Mülkiyetin devrini talep hakkının lex commissoria yasağına aykırı olup olmadığı tartışmalıdır. Mülkiyetin devrini talep hakkının kullanılabilmesi için öncelikle rehinli

taşınırın değer tespiti yapılır ve rehinli alacaklı, kendi alacağının üstündeki meblağı rehin borçlusuna iade etmektedir. Söz konusu hakkın taraflarca kararlaştırılmamış olması ve rehin borçlusunun zor durumundan faydalanarak rehinli alacaklının haksız kazanç etmesi sonucunu doğurmaması nedeniyle lex commissoria yasağına aykırı olmadığı söylenebilir.

Mülkiyetin devrini talep etme hakkı özellikle rekabetin korunmasına ilişkin hükümleri bertaraf etmeye elverişlidir. RKHK, rekabeti korumak amacıyla şirket birleşme ve devralmalarına ilişkin bazı kurallar getirmiştir, ancak bir tacirin, başka bir tacirin ticari işletmesine ait aktifler üzerinde rehin hakkı tesis ettikten sonra, mülkiyetin devrini talep hakkı kapsamında bu aktifleri kendi mülkiyetine geçirmesi mümkündür. Bu sayede de Rekabet Kurulu'nun denetiminden geçmeden dolaylı olarak bir şirket birleşme ve devralması yapmak mümkün olabilir.

Mülkiyeti devralma hakkına dayanılarak ortaya çıkabilecek bir diğer sorun ise bir tacirin, ticaret unvanında yer almayan bir faaliyet alanında çalışan bir ticari işletmeyi devralmasıdır. Kendi faaliyet alanının dışındaki bir ticari işletme üzerinde mülkiyet hakkını haiz olan tacirin bu işletmeyi işletmesi ve faaliyet alanının dışındaki bir sektörde rekabet etmesi mümkündür. Ticaret unvanı ve işletme faaliyeti arasındaki bu uyumsuzluk üçüncü kişiler nezdinde sorun yaratmaya müsaittir. Açıklanan bu iki durum göz önüne alındığında mülkiyet hakkının devri hususunda daha detaylı düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu kanısındayız.

TİTRK ile rehinli alacaklıya tanınan diğer iki hak olan kiralama ve lisans hakkı ile alacağın varlık yönetim şirketlerine devrini talep hakkı ile ilgili detaylı düzenleme bulunmamaktadır. Bu hakların nasıl kullanılacağına dair bir belirsizlik söz konusudur. Daha detaylı düzenlemeler getirilmesinde fayda vardır.

TİTRK'te düzenlenmeyen ancak yönetmeliklerde düzenlenen birçok husus mevcuttur. Kanunda düzenlenmemiş bu hususların yönetmelikle düzenlenmesi kanun yapım tekniği açısından bir sorundur. Dahası bazı konularda TİTRK ve yönetmelik hükümleri arasında çelişki söz konusudur. TİTRK ve yönetmelik hükümleri arasındaki çelişkilerin giderilmesi ve yönetmelikte düzenlenmesi hatalı olan hususların kanuni düzenlemeye kavuşturulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk (2017) Rehin Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Acar, Faruk (2017) Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Acar, Faruk (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu'ndaki Taşınmaz Rehni Bakımından Değerlendirilmesi' Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5 S: 10, s. 73-76.

Acar, Meryem (2015) 'Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akçura Karaman, Tuba (2019) Gemi ve Hava Aracı İpoteği ve Motorlu Taşıt Rehni (Taşınır İpoteği), 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut/ Ateş Derya (2018) Eşya Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Beta Basım.

Akipek Öcal, Şebnem (2017) 'Taşınır Rehni Sözleşmeleri ve Sözleşmelerde Şekil' Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 81-92.

Akipek Öcal, Şebnem (2019) Taşınır Rehninde Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar: Serdar İ, Fırat Şimşek A (Editörler), Uluslararası Eşya Hukuku Sempozyumu, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 181-189.

Aksoy, Mehmet Ali (2018) 'Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi', ABD, S. 1, s. 53-90.

Aktürk, Emrah (2020) Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları ve Sonuçları, Ankara, Adalet Yayınevi.

Altop, Atilla (2012) Genel İşlem Koşulları: Murat İnceoğlu (Editör), Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler – Tebliğler, İstanbul, s. 27-44.

Antalya, Gökhan/ Acar, Faruk (2020) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, 3. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi.

Aral, Fahrettin/ Ayrancı, Hasan (2021) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Arkan, Sabih (2021) Ticari İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü

Arvas, Mehmet Mücahit (2018) 'Türk hukukunda Alacak Rehni' Bankacılar Dergisi, S: 104, s. 68-81.

Arvas, Mehmet Mücahit (2017) 6750 sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar, Ankara.

Aslan, Serdar (2019) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehin Alanın Hak ve Yükümlülükleri' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ayan, Mehmet (2020) Eşya Hukuku I: Zilyetlik ve Tapu Sicili, 14. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Ayan, Mehmet (2020) Eşya Hukuku II: Mülkiyet, 10. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Ayan, Mehmet (2020) Eşya Hukuku III: Sınırlı Ayni Haklar, 9. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Ayan, Serkan (2018) Kefalet Sözleşmesi, Ankara, Adalet Yayınevi.

Aydın, Akif (2013) Türk Hukuk Tarihi, 10. Baskı, Ankara, Beta Yayınları.

Ayhan, Rıza/ Çağlar, Hayrettin (2021) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Ayiter, Nuşin (1987) Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı), 3. Baskı, Ankara, Savaş Yayınları.

Aytaç, Zühtü (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar: Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 85-117.

Bahtiyar, Mehmet (2020) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık.

Bak, Başak (2009) 'Taşınmaz Rehni Sözleşmesi' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Barlas, Nami (1986) Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları.

Baydak, Ecrin (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Bayezit, Fırat (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Bazinas, SV. (2008) 'Key Objectives And Fundamental Principles Of The UNCITRAL Legislative Guide On Secured Transactions', Insolvency and Restructuring International Journal, C: 2, S: 1, s. 42-48.

Bazinas, SV. (2011) 'Acquisition Financing Under the UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions', Uniform Law Review, C: 16, S: ½, s. 483-504.

Beale, Hush (2008) Secured Transactions, Juridica International, S: 14, s. 96-103.

Benli, Erman (2019) 'Ayni Haklarda Belirlilik İlkesinin İstisnaları', MÜHFAD, C: 25, S: 1, s. 277-298.

Benli, Erman (2019) ‘Ayni Hakların Teminat İşlevi’, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 1, s. 109-134.

Bertan, Suad (1976) Ayni Haklar, Medeni Kanunun 618-764 üncü Maddelerinin Şerhi (Bu Maddelerle İlgili Kanunlar ve Eski Hükümler), Ankara

Biçer, Levent (2018) ‘Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S: 35, s. 73-10.

Bilgin, Hikmet (2017) ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış’, TAAD, S: 31, s. 619-658.

Bozer, Ali/ Göle, Celal (2021) Ticari İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Burcuoğlu, Haluk (2018) ‘Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık ve Soyutluk Kavramları ve Bu Kavramlar Kapsamında Sebepsiz Zenginleşme’, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 1, s. 57-82.

Cansel, Erol (1961) Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı, Ankara.

Cansel, Erol (1967) Türk Menkul Rehni Hukuku Cilt I: Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, Sevinç Matbaası.

Castellano, GG/ Dubovec, M. (2018) ‘Global Regulatory Standarts And Secured Transactions Law Reforms: At The Crossroad Between Access To Credit And Financial Stability’, Fordham International Law Journal, C: 41, S: 3, s. 531-588.

Coşkuner, Gökçe (2020) ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’ (Yüksek Lisans), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakırca, Seda İrem (2006) Adi Alacakların Rehni, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Çelebican, Özcan Karadeniz (2015) Roma Eşya Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Çetin, Nusret (2016) 'Bankaların Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri', BATİDER, Prof. Dr. Seza Reisoğlu'na Armağan, s. 701-732.

Çınar, Gökhan (2020) 'Garanti ve Kefalet Sözleşmeleri Arasındaki Ayrım', AÜHFD, C: 69, S: 2, s. 419-442.

Davran, Bülent (1972) Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul, Fakülteler Matbaası.

Dereli, Zehra (2009) 'Lex Commissoria Yasağı' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, Fahri Can (2018) 'Bankacılık Uygulamasında Mevduat Rehni' (Yüksek Lisans), İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğrusöz, Hanife (2008) 'Türk Hukukunda Teslim Koşullu Menkul Rehninde Rehin Alanın Sorumluluğu', MÜHFAD, C: 14, S: 3, s. 243-264.

Domaniç, Hayri (2007) Birbirinin Aynı Olan Tüm Banka Kredi sözleşmeleri ile Faktoring Sözleşmelerinin Tümü Emredici Kurallara Aykırı ve Geçersizdir, İstanbul, Ufuk Matbaası.

Eker, Ece Ayça (2021) 'Lex Commissoria Yasağı ve Uygulama Alanı', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 29, S: 1, s. 133-178.

Endes, Nurtaç (2018) 'Roma Hukukunda Rehin Sözleşmesi ve Lex Commissoria Yasağı', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 26, S: 2, s. 533-561.

Erbek, Özge (2013) 'Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllilik) – Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi', Yaşar Üniversitesi Dergisi, C: 8, s. 937-985.

Erdoğmuş, Belgin (1982) 'Roma Hukukunda Borcun Ayni Teminatına Genel Bakış', Prof. Dr. Ümit Doğanay'a Armağan, s. 255-274.

Ergüne, Mehmet Serkan (2017) Taşınır Mülkiyeti, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Ergüne, Mehmet Serkan (2020) Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Erman, Hasan (2020) Eşya Hukuku Dersleri, 9. Baskı, İstanbul, Der Yayınları.

Ertaş, Şeref (2013) 'Tescilli Taşınır Rehinleri', Yaşar Üniversitesi Dergisi, C: 8, s. 1155-1183.

Ertaş, Şeref (2021) Eşya Hukuku, 16. Baskı, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.

Erten, Ali (2001) Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Göle, Celal/ Aydoğan, Gökhan (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi', BATİDER, C: 33, S: 1, s. 5-51.

Gören, Serdar (2018) 'Rehin Türü Olan İpotek' (Yüksek Lisans), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülekli, Yeşim (1992) İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul, Kazancı Yayınları.

Güleş, Bedia/ Doğu, Hakkı Mert (2016) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli', KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 11, S: 147-148, s. 53-73.

Gümüş, Mustafa Alper (2018) 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar: Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 21-52.

Günay, Erhan (2022) Kefalet Sözleşmeleri ve Kefilin Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.

Günel, Mustafa Cahit (2006) 'Taşınmaz Rehninin Alacak Bakımından Kapsamı', Prof. Dr. Özel Seliçi'ye Armağan, s. 247-266.

Gürdoğan, Burhan (1967) Türk-İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara.

Gürdoğan, Burhan (1979) İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara

Gürpınar, Damla (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 2, s. 61-102.

Gürpınar, Damla (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 1, s. 111-159.

Gürsoy, Kemal/ Eren, Fikret/ Cansel, Erol (1984) Türk Eşya Hukuku, 2. Baskı, Ankara.

Hamamcıoğlu, Esra/ Karamanlıoğlu, Argun (2016) '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler', Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 13, S: 2, s. 95-138.

Hasırcı, Hakan (2018) '6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda 7099 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde İcra ve İflas Hukuku İle İlgili Olarak Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar', BATİDER, C: 35, S: 1, s. 189-211.

Hasırcı, Hakan (2017) '6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi', BATİDER, C: 33, S: 2, s. 207-269.

Hatemi, Hüseyin/ Serozan, Rona/ Arpacı, Abdulkadir (1991) Eşya Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Hazıroğlu, Elif Cemre (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri', BATİDER, C: 33, S: 2, s. 177-204.

Helvacı, İlhan (1997). Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhununu Temellük) Yasağı, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Helvacı, İlhan (2008). Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

İmre, Zahit (1951-1952) Zilyetlik, Menkul Mülkiyeti ve Menkul Rehni Dersleri, İstanbul

Kaderli, Yusuf/ Doğu, Süleyman/ Arabacı, Özlem (2013) 'Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri', Ege Akademik Bakış, C: 13, S: 4, s. 505-513.

Kağıtçıoğlu, Mutlu (2012) 'Teslime Bağlı Taşınır Rehnine Hakim Olan İlkeler', TAAD, C: 3, S:10, s. 237-252.

Kaplan, İbrahim (1987) 'Banka Sözleşmelerinin Yorumu ve Tamamlanması', BATİDER, C: 14, S: 2, s. 5-24.

Kaplan, İbrahim (1991) 'Banka standart sözleşmeleri ve banka genel işlem şartları', BATİDER, C: 16, S: 2, s. 51-86.

Kara, Burak (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Karaman, Başak (2005) 'Roma Hukukunda Rehin Hakkı' Yüksek Lisans, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, Barış (2019) ‘6750 Sayılı Kanun Kapsamında Ticari İşletme Rehni’, Terazi Hukuk Dergisi, C: 14, S: 154, s. 1191-1205.

Kayıhan, Şaban (2021) Ticari İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.

Kayıklık, Abdurrahman (2021) ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun “Ticari İşlem” Kıstası ve Taraf Bakımından Uygulama Alanı’, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 21, S:2, s. 1511-1542.

Kaynar, Reşat (1967). Türk Medeni Hukukuna Göre Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul.

Kırca, Çiğdem (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra: Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 159-179.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: I, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Koçak, Zeliha (2021) ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Uygulaması ve Olası Sonuçları’ (Yüksek Lisans), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Konuralp, Orhan Emre (2014) ‘Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi’, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 16 (Özel Sayı), s. 2855-2880.

Köprülü, Bülent/Kaneti, Selim (1983) Sınırlı Ayni Haklar, 2. Baskı, İstanbul.

Köroğlu Ölmez, Belin (2017) ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni’, TBBD, S: 129, s. 261-286.

Kuntalp, Erden (1995) Teminat kavramı, teminat türleri ve bunlardan doğan sorumluluk, Reha Poroy’a Armağan, s. 263-299.

Kuntalp, Erden (2011) 'Bankalar ve Genel İşlem Koşulları', Türk Hukukunda Genel İşlem Koşulları Sempozyumu, Ankara, s. 81-102.

Makaracı Başak, Aslı (2014) Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Makaracı Başak, Aslı (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 10, S: 2, s. 745-757.

McEvan S/ Lowells H. (2011) 'Perspectives on Basel III Financial Regulation: Banking Regulation', International Financial Law Review, C: 29, S: 10, s. 51-53.

Narbay, Şafak/ Yıldız, Enes (2018) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde Ticari İşletme Rehninde "Rehinli Taşınır Sicili"Nin Diğer Sicillerle İlişkisi Üzerine Değerlendirme', BATİDER, C: 34, S: 4, s. 37-90.

Nomer, Haluk Nami/ Ergüne, Mehmet Serkan (2021) Eşya Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Oğuz, Sefer (2017) 'Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni', Bankacılar Dergisi, S: 100, s. 3-31.

Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut (2021) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: I, 19. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut (2021) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: II, 16. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe (2021) Eşya Hukuku, 22. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Oğuzman, Kemal (1978) 'Eşyaya Bağlı Haklara Hakim Olan Esaslar', Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, s. 107-126.

Oktay, Saibe (1996) 'İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 55, S: 1-2, s. 263-296.

Oktay-Özdemir Saibe (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar: Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 21-52.

Okumuş, Selmani/ Demir, Bahadır (2017) 'Sabit Derece Sisteminde Sözleşmeden Doğan İlerleme Hakkı', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 66, S: 3, s. 605-626.

Oral, Bahar (2019. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul, Adalet Yayınevi.

Öz, Turgut (1990) Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul.

Öz, Turgut (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu', İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, S: 2, s. 151-186.

Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker (2017) Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.

Özçelik, Barış (2017) 'İpoteğin Alacağa Bağlılığı', BATİDER, C: 33, S: 4, s. 157-188.

Özer, Selçuk (2016) Mevduat Rehni, İstanbul, Der Yayınları.

Özlük, Betül (2019) 'Mülkiyet ve Zilyetlik Üzerine Düşünceler', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 27, S: 1, s. 139-166.

Özyakışır, Özkan (2019) Konut ve Çatılı İşyeri Kira Sözleşmelerinde Kira Bedeli, Ankara, Adalet Yayınevi.

Özyıldırım, Mehmet Mert (2022) 'Roma Hukukunda Nexum İşlemi', İÜHFM, C: 80, S: 1, s. 177-211.

Pekcanıtez, Hakan (2000.' İpoteğin Paraya Çevrilmesine İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar', Bankacılar Dergisi, S: 33, s. 40-58.

Rado, Türkan (2015) Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Reisoğlu, Seza (1962) 'Kefalet Kavramı ve Muteberlik Şartları', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 1, s. 327-392.

Reisoğlu, Seza (1965) Menkul İpoteği Teslimsiz Menkul Rehni, Ankara.

Reisoğlu, Safa (1984) Türk Eşya Hukuku Cilt I, 7. Baskı, Ankara

Reisoğlu, Seza (2003) Banka Teminat Mektupları ve Kontragiller, 4. Baskı, Ankara

Reisoğlu, Seza (2011) 'Banka Uygulamaları Açısından Yeni Borçlar Kanununun Genel İşlem Koşulları Ve Eleştirisi', Bankacılar Dergisi, S: 77, s. 108-117.

Ruhi, Ahmet Cemal/ Ruhi, Canan (2021) Kira Hukuku, 10. Baskı, Ankara Seçkin Yayınları.

Sarı, Suat (2000) 'Taşınır Rehninde Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi', Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman Anısına Armağan, s. 963-1011.

Sayın Korkmaz, Bengi Sermet (2018) 'Roma Hukuku'nda Ayni Teminatın Tarihsel Gelişimi ve Rehin Hakkı (Pygnus Ve Hypotheca)', TAAD, C: 9, S: 36, s. 73-105.

Saymen, Ferit/ Elbir, Halit Kemal (1963) Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Seçer, Öz (2011) 'Alacaklı Rehnine Hakim Olan İlkeler', Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S: 73-74, s. 120-140.

Seliçi, Özer (1974) 'Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 30, S: 1-4, s. 540-560.

Serozan, Rona (2000) 'Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde: Ayni Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu', Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan, s. 397-412.

Serozan, Rona (2006) 'Taşınmaz Rehni', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 34, S:2, s. 301-324.

Serozan, Rona (2014) Eşya Hukuku I, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Seven, Vural (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır (Varlık) Rehni, 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Sirmen, Lale (1990) Alacak Rehni, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Sirmen, Lale (2021) Eşya Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları.

Sirmen, Lale (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hakim Olan İlkeler: Sirmen L, Özbilen B (Editörler), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, s. 21-52.

Suluk, Cahit/Karasu, Rauf/Nal, Temel (2021) Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Şahin, İlhan (2013) 'Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı ve Uygulama Süreci', Muhasebe ve Finans Dergisi, s. 149-166.

Şener, Akyol (2001) Banka Sözleşmeleri, İstanbul.

Şener, Oruç Hami (2020) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık.

Şener, Yavuz Selim (2010) Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması, Ankara, Adalet Yayınları.

Şenocak Kemal/ Kahraman, Zafer/ Tuncer Kazancı, İdil/ Öcal Apaydın, Bahar (2019) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara, Yetkin Yayınları.

Şit İmamoğlu, Başak (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Tahiroğlu, Bülent (2014) Roma Borçlar Hukuku, İstanbul, Der Yayınları.

Tandoğan, Haluk (1985) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. 1/2 Kira ve Ödünç Verme (Ariyet, Karz) Sözleşmeleri, 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü

Tandoğan, Haluk (1985) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. II İstisna (Eser) ve Vekalet Sözleşmeleri, Vekaletsiz İş Görme, Kefalet ve Garanti Sözleşmeleri, 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Tekinay, Selahattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla (1989) Tekinay Eşya Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Tekinay, Selhattin Sulhi (1994). Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar C. II/3, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Teoman, Ömer (2007) Tacir Ticari İşletmesini Üçüncü Bir Kişinin Borcunun Güvencesi Olarak Rehnedebilir mi?, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Birinci Cilt, s. 79-88.

Tiryaki, Fuat (1996) 'Taşınmaz Rehni Hukukunda Sabit Dereceler Sistemi ve Hükümleri', ABD, S: 4, s. 540-560.

Tuna, Burcu Ece (2008) 'Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi' (Yüksek Lisans), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuncer Kazancı, İdil (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 10, S: 1, s. 73-86.

Uyumaz, Alper/ Türk, Mehmet Cemil (2019) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler', MÜHFAD, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C: 25, S: 2, s. 1416-1456.

Uyumaz, Alper (2012) Motorlu Taşıt Rehni, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, Füsun (2021) Ticari İşletme Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Yayıncılık.

Ünal, Mehmet Uğur (2020) 'Taşınmaz Rehnine Hakim Olan İlkeler' (Yüksek Lisans), Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünal, Mehmet/ Başpınar, Veysel (2020) Şekli Eşya Hukuku, 11. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi.

Ünlütepe, Mustafa (2012) 'İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı', TBBD, C: 102, s. 173-218.

Ünlütepe, Mustafa (2019) 'Sınırlı Ayni Hak Sahiplerinin Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları', Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 17, s. 151-198.

Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah (2014) Medeni Hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Vural, Güven (1991) Türk Banka Hukuku, Ankara.

Yağbasan, Hicabi (2019) 'Türk Medeni Kanununun Taşınır Rehni Hükümleri Çerçevesinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni' (Yüksek Lisans), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yasaman, Hamdi (2013). Banka Hukuku ile İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları Cilt II, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Yurtman, Hazal (2021) 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Yücer Aktürk, Zeynep İpek (2020) 'Kredi Sözleşmelerinde Bankalara Rehin Konusunu Üçüncü Kişilere Satma Suretiyle Paraya Çevirme Yetkisi Veren Hükümlerin Genel İşlem Koşulları Yönünden Değerlendirilmesi', Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, C: 1, s. 189-208.

Yüksel, Ali Sait/ Yüksek, Aslı/ Yüksel, Ülkü (2004) Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, İstanbul, Beta Yayıncılık.